

STICHTING GAUDEAMUS
CENTRUM HEDENDAAGSE MUZIEK

513-1990-1991

Gaudeamus
Foundation
Contemporary
Music
Center

**Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739**

JAARVERSLAG 1990 en 1991

Stichting Gaudeamus
Swammerdamstraat 38
1091 RV Amsterdam

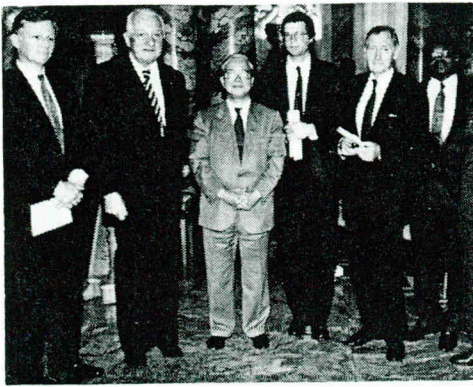
Stichting Gaudeamus centrum hedendaagse muziek

Jaarverslag 1990 en 1991

Inhoudsopgave:

	pag.
Inleiding	2
Bestuur	5
Artistieke adviesraad	5
Personeel	5
Financiën	6
Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990	7
Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991	8
Componistendagen Delta Ensemble	9
International Composers' Workshop 1990	9
Project Jonge Componisten Nederlands Ballet Orkest	10
Frans-Duits-Nederlandse Componisten Workshop 1990	10
Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours 1991	11
Concerten binnenland	12
Concerten buitenland	13
Radio	16
Contacten en samenwerking	17
Documentatiecentrum	18
Publikaties	18
Bijlage 1	19
Bijlage 2	23
Bijlage 3	31
Bijlage 4	38
Bijlage 5	56

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Na de uitreiking van de UNESCO/IMC-Prijs: v.l.n.r. Anders Arfwedson (Algemeen directeur afdeling cultuur UNESCO), Jacques Chalkey, ambtenaar van de Japanse Ambassade die Toru Takemitsu vertegenwoordigde, Henk Heuvelmans, vertegenwoordiger van de Duitse regering en Lupwishi Mbuyamba (president van de International Music Council).

Datum: 21 OKT, 1991

NED. DAGBLAD

De wensen van Gaudeamus (1)

Het begin van de stichting Gaudeamus is nauw verbonden met een gelijknamige landhuis in Bilt-hoven. Daar werd direct na de Tweede Wereldoorlog een kamermuziekconcert met (toen) hedendaagse muziek georganiseerd. Dit concert werd het begin van een respectabele reeks activiteiten ten behoeve van de hedendaagse muziek. De stichting Gaudeamus groeide uit tot een nationaal en internationaal belangrijke organisatie, die als doel heeft jonge componisten en ver-

IN RECOGNITION OF AN OUTSTANDING CONTRIBUTION
TO THE CAUSE OF MUSIC IN THE WORLD

THE UNESCO/IMC MUSIC PRIZE

IS AWARDED TO

The Gaudeamus Foundation

Director General of UNESCO

President of the International Music Council

1991

Op 1 oktober werd aan Gaudeamus de Unesco-IMC-prijs uitgereikt.

tolkers van eigentijdse muziek te ondersteunen.

INLEIDING

Het Gaudeamus verslag over de periode 1990-1991 bestrijkt een periode die gekenmerkt wordt door belangrijke ontwikkelingen in het binnen- en buitenlandse hedendaagse muziekleven en de rol die Gaudeamus daarbij vervulde. Hoogtepunt in de internationale erkenning van deze rol was de uitreiking aan Gaudeamus van de UNESCO/IMC-Prijs op 1 oktober 1991 te Bonn; een moment om terug te kijken op een langdurige, continu essentiële positie van Gaudeamus binnen het hedendaagse muziekleven, maar ook een moment om naar de toekomst te kijken.

Door de structurele onderbezetting van het kantoor zien wij ons - evenals voor de jaren 1986/87 en 1988/89 - opnieuw genoodzaakt de verslagen van de jaren 1990 en 1991 te combineren.

Het jaar 1991 stond in het teken van het formuleren van de beleidsnota voor de jaren 1993-96 en dus van een nauwkeurige bepaling van de huidige en toekomstige functies van Gaudeamus. In hetzelfde jaar trad Chris Walraven terug als directeur van Gaudeamus. Hij werd opgevolgd door Henk Heuvelmans. Chris Walraven was sinds 1963 directeur en ging per 1 september 1991 met vervroegd pensioen.

Als secretary-general van de International Society of Contemporary Music en van de European Conference of Promoters of New Music zal Walraven echter betrokken blijven bij het hedendaagse muzikale leven.

In de jaren van het vorige verslag werd reeds met De IJsbreker van gedachten gewisseld over een eventuele gemeenschappelijke huisvesting. In de beleidsplannen van zowel Gaudeamus, Donemus als De IJsbreker werd daarna steeds meer toegewerkt naar samenwerking binnen een Huis voor de Nieuwe Muziek, plannen die zeker bij de Gemeente Amsterdam van harte toegejuicht werden en eind 1991 zelfs in de Concept-adviesaanvraag t.b.v. het kunstenplan 1993-96 van de Gemeente Amsterdam hoogste prioriteit kregen. De eerstvolgende jaren zullen dan ook in het teken staan van verdere concrete uitwerking van die plannen. Los daarvan maakt het beleidsplan 1993-96 duidelijk dat er voor de realisering van het autonome beleid van Gaudeamus een subsidieverhoging van f 816.000,- absoluut noodzakelijk is.

In het jaarverslag over 1987/88 werd melding gemaakt van plannen die door diverse Nederlandse instellingen bij het Ministerie van WVC ingediend waren ter besteding van de laatste financiële middelen uit de "herbezetting orkestgelden". Uiteindelijk werd het door de artistieke adviesraad geconcipeerde, en vervolgens door het Gaudeamus bestuur rond de jaarwisseling 1988/89 opgestelde plan door het ministerie gehonoreerd; dit voorzag in een verdere, gestructureerde verspreiding van kleinschalige kamermuziek in Nederland onder coördinatie van Gaudeamus. Het budget van Gaudeamus werd daarmee over de jaren 1990 en 1991 met een bedrag van f 150.000,- structureel uitgebreid.

Verheugd kunnen wij constateren dat een aantal podia in Nederland zich in de afgelopen jaren dusdanig heeft ontwikkeld dat nu gesproken kan worden van een groot en vast publiek voor hedendaagse muziek verspreid over het gehele land; inmiddels worden nu met succes door het hele land omvangrijke concertseries, lezingen en projecten georganiseerd. Reden om het door Gaudeamus geïnitieerde podiumoverleg te splitsen in enerzijds een overleg met deze eerst genoemde podia en anderzijds een overleg met de kleinere, vooral in musea gesitueerde podia. In het eerstgenoemde overleg werden vooral grotere concertseries en gezamenlijke producties tot stand gebracht; voorbeelden hiervan waren de concerten in het festival "Complexity?" en het VOX-festival die vervolgens op meerdere plekken in het land herhaald werden. Eind 1991 werden in dit podiumoverleg de eerste plannen ontwikkeld voor een productiecircuit over 7 podia, waarvan de concrete resultaten in het seizoen 1992-93 verwacht kunnen worden.

Het aantal nieuwe podia voor hedendaagse muziek werd in de afgelopen jaren uitgebreid: zo startte Gaudeamus een samenwerking met het Muziekcentrum in Enschede, theater Korzo in Den Haag, Plaza Futura in Eindhoven, Theater De Lieve Vrouw in Amersfoort, en het Zuidlandtheater in Terneuzen.

In 1990 en 1991 organiseerde Gaudeamus een aantal succesvolle manifestaties, zoals:

- het festival "Complexity ?" in Rotterdam, maart 1990 (een coproductie van Gaudeamus, het Nieuw Ensemble en de Rotterdamse Kunststichting)
- de tweede editie van de Belgisch/Nederlandse Muziekdagen in Maastricht, november 1990
- de Nederlandse Muziekdagen in Utrecht en Amsterdam, december 1990 en 1991 (een coproductie van Gaudeamus, NOS-radio, Donemus en het Muziekcentrum Vredenburg)
- de International Composers' Workshop in Amsterdam, december 1990
- het festival "Ohne Grenze und Rand" rondom Klaus Huber, in Amsterdam en Utrecht, april 1991

Met betrekking tot de Internationale Gaudeamus Muziekweek werd een belangrijk besluit genomen: met ingang van de Muziekweek van 1991 wordt nog uitsluitend werk van de jongste componistengeneratie geprogrammeerd. Door een andere wijze van programmeren (waar later in dit jaarverslag op ingegaan zal worden) ontstaat nu een zeer representatief beeld van het hedendaagse componeren van de jongste componisten. Direct al bleek deze opzet bij betrokkenen als componisten en musici aan te slaan (er kwamen meer dan 60 componisten uit ruim 30 landen) maar ook in een grote behoefte te voorzien van buitenlandse pers en radio en festivalorganisatoren, en het Nederlandse publiek: alle concerten waren uitermate goed bezocht.

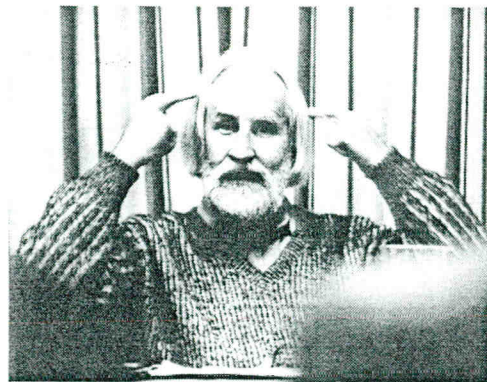
Wat betreft het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours werd in overleg met de Rotterdamse Kunst Stichting besloten om het concours vanaf 1993 weer jaarlijks te doen plaatsvinden, omlijst door een beperkt aantal activiteiten zoals concerten en workshops. Het concours van 1991 trok dermate veel musici aan, dat een voorselectie nodig bleek: een voor alle betrokken partijen moeilijke, doch niet te vermijden stap. Daarbij is het natuurlijk verheugend en inspirerend te merken dat het concours een nog ongekend grote aantrekkingskracht heeft voor jonge musici uit de gehele wereld. Met een jaarlijks concours mag verwacht worden dat de toeloop beter gereguleerd kan worden.

In 1990 werd aan Gaudeamus een bedrag van f 100.000,- toegekend door de afdeling Bilaterale Internationale Samenwerking van het Ministerie van WVC, om met eigen beleid het bezoek van componisten, solisten en kleine ensembles aan buitenlandse festivals en concertseries mogelijk te maken. Dit bedrag was min of meer een optelsom van de talloze separate aanvragen die Gaudeamus tot dan steeds bij het Ministerie deed. Ook in 1991 werd een soortgelijk bedrag toegekend. Met de toekenning van dit bedrag erkende, zoals een jaar later de International Music Council, ook het Ministerie de positie van Gaudeamus als het internationaal centrum voor de hedendaagse muziek. Het relatief hoge bedrag gaf weliswaar ruimte tot een adequater inspelen op mogelijkheden, maar bleek helaas nog verre van toereikend om de Nederlandse muziek op behoorlijke wijze in het buitenland te presenteren, zeker waar het de grote ensembles betreft. Dit is dan ook een van de aandachtspunten in de beleidsnota 1993-96.

Een groot aantal componisten, solisten en ensembles kon zich via de bemiddeling van Gaudeamus en met ondersteuning uit het bovengenoemde budget presenteren op festivals en in concertseries in het buitenland. Zo vonden er succesvolle tournees plaats in o.a. Korea, Taiwan en Japan, in Oostenrijk, Tsjechoslowakije, Italië, Groot-Brittannië en Amerika. Nieuwe contacten werden gelegd met organisaties in o.a. Amerika, Canada, Roemenië, Hongarije, Tsjechoslowakije, Estland, Lithouwen, Letland, Oekraïne en Azerbeïjan. Zie verder pag. 12

Met veel hedendaagse muziekfestivals en concertorganisatoren in het buitenland bestaat nauw contact: voor deze organisaties is Gaudeamus meestal hét aanspreekpunt voor de hedendaagse muziek in Nederland. Wij zijn dan ook zeer verheugd dat het secretariaat van twee belangrijke internationale organisaties, en wel de International Society for Contemporary Music en de European Conference of Promoters of New Music, in de loop van 1990/91 bij Gaudeamus ondergebracht werd: Chris Walraven werd in deze jaren benoemd tot secretary-general van beide organisaties. In het hoofdstuk "Buitenland" zal hier verder op ingegaan worden.

Tijdens de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990 organiseerde Gaudeamus voor de European Conference of Promoters of New Music de jaarvergadering én een congres, waarin vooral de problemen en mogelijkheden voor samenwerking bij het opengaan van de grenzen binnen Europa aan de orde kwamen. Ten behoeve van dit

Klaus Huber

Tot de belangrijkste activiteiten van de stichting behoren de Internationale Gaudeamus-Muziekweek, en het Internationaal Gaudeamus-Vertolkersconcours. Daarnaast houdt Gaudeamus zich bezig met het organiseren van concerten, festivals en componisten-workshops.

In het onlangs verschenen beleidsplan voor de jaren 1993-96 zet Gaudeamus haar doelstellingen en activiteiten op een rij. Daarin wordt de zin van haar werk mooi verwoord: „Om binnen het internationale hedendaagse muziekleven het accent op een geloofwaardige wijze op de jongste generatie te kunnen leggen, dient Gaudeamus in Nederland als het Centrum voor Hedendaagse Muziek te functioneren: nieuwe composities, jonge musici en nieuwe ensembles moeten namelijk steeds opnieuw te horen zijn om beoordeeld te kunnen worden. Selecteren en geselecteerd worden is daarbij van vitaal belang, opdat er een doorstroming kan plaatsvinden naar het reguliere muziekleven.” Met het oog op de voortzetting en uitbreiding van de activiteiten die nodig zijn om de doelstelling te bereiken, pleit Gaudeamus in het beleidsplan voor personeelsuitbreiding, en extra financiële middelen, structurele afspraken met onder meer het ministerie van wvc over zaken als de financiering van buitenlandse tournees van grote ensembles zoals het Schönberg Ensemble en het Asko Ensemble.

Verder kondigt de stichting aan in samenwerking met onder meer het muziektijdschrift *En-tr'acte* een tweemaandelijks Nederlands tijdschrift voor hedendaagse muziek in het leven te willen roepen. Bovendien wil zij medewerking verlenen aan het oprichten van een Amsterdams huis voor hedendaagse muziek, in samenwerking met Donemus en De IJsbreker.

De wensen van Gaudeamus (2)

„Datgene wat Gaudeamus in de achterliggende decennia heeft opgebouwd, komt in groot gevaar wanneer er niet op korte termijn ingrijpende verbeteringen gerealiseerd gaan worden”, aldus Wim Sinnige, voorzitter van het stichtingsbestuur. „Op de huidige voet doorgaan betekent een voortdurende roofofbouw op musici en organisatoren, met kwaliteitsverlies als onvermijdelijk gevolg. (...) Organisatorisch echter blijft er te veel onbenut en worden op het gebied van inhoudelijke ondersteuning, publicitaire begeleiding en samenwerking te veel kansen gemist. Niet uit onwil of ongeïnteresseerdheid, maar omdat met een permanent overbelaste, veel te beperkte personele bezetting — en dit in relatie met een volstrekt ontoereikend budget — Gaudeamus eenvoudig te vaak niet kan realiseren wat het (bedoeld zal zijn: zij, red.) artistiek tot haar taak rekent.”

In jaren van bezuinigingen en reorganisaties binnen het muziekleven moeten zowel de subsidie-verlenende instanties als de betrokken ensembles en organisaties zich bezinnen op het inhoudelijke en financiële beleid. Daarbij heeft de hedendaagse muziek een kwetsbare positie: de muziek is onbekend en bij het grote publiek minder bemind. En sponsors geven hun geld liever aan orkesten en ensembles met een naam en een repertoire die garant staan voor een groot publiek. Maar muziek is niet slechts een zaak van het verleden, dat tot klinken gebracht wordt. Er is ook een heden, dat door stimulerende omstandigheden tot een goed niveau moet kunnen komen. De wensen van Gaudeamus verdienen een goede respons.

congres voerden twee studenten van de Universiteit van Utrecht (specialisaties Muziekwetenschap en Kunstbeleid & Kunstmanagement) Matty Verhoef en Ari van Vliet een onderzoek uit in opdracht van Gaudeamus. Het daaruit voortvloeiende rapport "The consequences of Europe '92" geeft enerzijds duidelijk de behoefte weer van de afdeling DG10 van de EEG (waaronder cultuur ressorteert) aan een Europees netwerk van organisaties die zich met hedendaagse muziek bezig houden, en verschaft anderzijds inzicht omtrent de mogelijkheden voor subsidiëring vanuit de EEG.

Ook in 1990 en 1991 werd weer een aantal componistenworkshops georganiseerd: in samenwerking met het "Forum Franco/Allemand pour la Jeunesse" in maart 1990 in Bayreuth een workshop voor jonge componisten en musici uit Frankrijk, Duitsland en Nederland; in samenwerking met het Delta Ensemble in januari 1991 de 8e componistendagen (deze keer onder leiding van Nigel Osborne); verder was Gaudeamus betrokken bij het Project Jonge Componisten van het Nederlands Ballet Orkest in mei 1990 en april 1991. De International Composers' Workshop, die Gaudeamus in december 1990 organiseerde, overtrof het succes van 1988: meer deelnemers dan ooit uit een groot aantal landen met zeer uiteenlopende culturele achtergrond én een aantal interessante lezingen en concerten zorgden voor veel discussiestof.

In de zomer van 1991 werd de benedenverdieping van het pand van Gaudeamus grondig opgeknapt, zowel aan binnen- als buitenkant: de repetitieruimte en ontvangstruimte werden aangepast en er kwam extra kantoorruimte bij. Dit maakte het mogelijk de bibliotheek op de eerste verdieping vrij te maken van kantoorbezigheden en zelfs een aparte luisterkamer in te richten. De bereikbaarheid van Gaudeamus werd aanzienlijk verbeterd door een nieuwe telefooncentrale.

Tegelijk met het drukken van de beleidsnota 1993/96 werd het nieuwe logo van Gaudeamus geïntroduceerd. In de loop van 1992 zal de geheel nieuwe huisstijl ook op briefpapier en dergelijke zichtbaar worden.

Hierna volgen gedetailleerd de activiteiten in 1990 en 1991:

BESTUUR

Het bestuur vergaderde in 1990 vijf maal en in 1991 zeven maal. Er werd nauw met de Artistieke Adviesraad samengewerkt, in het bijzonder waar het ging om het formuleren van de beleidsplannen voor 1993-96. Het bestuur overlegde tevens met de grote ensembles over de samenwerking met Gaudeamus in de Proms-series en de samenwerking in de jaren van het nieuwe Kunstenplan.

Het bestuur bestond in 1990 en 1991 uit:

Wim Sinnige - voorzitter

Sybren Piersma - secretaris/penningmeester

Guus Feist

Paul Op de Coul

Hans Oosterlee

Per 1 september 1990 trad Sytze Smit tot het bestuur toe.

Adviseur van het bestuur: Walter Maas.

Met het oog op de directie-wijziging in dat jaar werden vanaf 1 mei 1991 voor een overgangperiode twee bestuursleden gedelegeerd, en wel Wim Sinnige voor bestuurlijk overleg en Sytze Smit voor artistieke adviezen en publiciteit.

ARTISTIEKE ADVIESRAAD

De Artistieke Adviesraad vergaderde in 1990 zes maal en in 1991 vijf maal. Zij had een belangrijke rol bij het formuleren van de beleidsplannen voor de toekomst. In deze twee jaren bestond de adviesraad uit:

Joël Bons (afgetreden per 1 augustus 1991)

Paul van Emmerik

Jandirk Hoekstra (afgetreden per 1 november 1990)

Huub Kerstens (afgetreden per 1 augustus 1991)

Jos Leussink

Taco Kooistra (aangetreden per 1 augustus 1991)

Martijn Padding (aangetreden per 1 augustus 1991)

Eind 1991 was er nog één vacature in te vullen.

PERSONEEL

Op 31 augustus 1991 nam Chris Walraven afscheid als directeur van Gaudeamus. Hij was vanaf 1963 directeur van de Stichting; voor die tijd was hij nog vanaf 1956 bestuurslid. Hij maakte van de mogelijkheid gebruik om met vervroegd pensioen te gaan, maar hij blijft nog zeer actief als secretary-general van het hoofdbestuur van de ISCM en van de European Conference of Promoters of New Music.

Op nadrukkelijk verzoek van Chris Walraven werd in kleine kring afscheid genomen met een wensconcert (waarin Zygmunt Krauze, Harry Sparnaay, Taco Kooistra en Lucia Meeuwse musiceerden) in De IJsbreker, vrijwel zonder toespraken. En juist bij deze gelegenheid kon officieel worden aangekondigd dat Gaudeamus de UNESCO-IMC-Prijs zou krijgen, als het ware een fantastisch afscheidscadeau voor Walraven.

In 1990/91 waren de volgende personen in dienst van de stichting:

Chris Walraven, directeur (tot 1 september 1991)

Henk Heuvelmans (vanaf 1 september 1991 waarnemend directeur)

Fons Willemsen

Arthur van der Drift (vanaf 1 januari 1991)

mevr.A.van Dijk (part-time)

Koert van Buiren (van 1 maart tot 1 augustus 1991)

mej.Rixt Riemersma (vanaf 1 november 1991)

stageplaats: Ari van Vliet (vanaf 1 september 1991, 1 dag per week)

Unesco-prijs voor Stichting Gaudeamus

(Van onze kunstredactie)

AMSTERDAM - Aan de Stichting Gaudeamus is de tweejaarlijkse Unesco-International Music Council-prijs toegekend voor haar grote verdiensten voor de contemporaine toonkunst.

De onderscheiding, die eerder werd toegekend aan onder andere Leonard Bernstein en Herbert von Karajan, betekent een vorm van internationale erkenning voor het werk dat de Stichting Gaudeamus al jarenlang verricht.

De toekenning van de prijs werd afgelopen zaterdag bekendgemaakt in de IJsbreker in Amsterdam tijdens het officiële afscheid van Gaudeamus-directeur Chris Walraven. Hij is per 1 september opgevolgd door Henk Heuvelmans, al jarenlang een van zijn naaste medewerkers.

Chris Walraven gaf vanaf 1963 leiding aan Gaudeamus, waarbij 'dienstbaarheid aan de muziek' te allen tijde voorop stond. Mede hierdoor kon de stichting uitgroeien tot een van de meest vooraanstaande organisaties op het terrein van de hedendaagse muziek in ons land.

Chris Walraven in gesprek met Lupwishi Mbuyamba, president van de International Music Council van de UNESCO

PRO HELVETIA
Schweizer Kulturstiftung

Chris Walraven in gesprek met Klaus Huber, tijdens het festival "...Ohne Grenze und Rand...".

FINANCIËN

Voor de algemene exploitatie van de stichting ontving Gaudeamus subsidie van het Ministerie van WVC, afdeling Muziek.

Verder werd voor de organisatie van de Internationale Gaudeamus Muziekweek subsidie ontvangen van het Ministerie van WVC, afdeling Voorlichting en Algemene Zaken van het Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken, de Gemeente Amsterdam, de British Council en de Ambassade van de Bondsrepubliek Duitsland. Voor de Gaudeamus-Prijs 1990 werd een bedrag ontvangen van de Fondation Louis Vuitton pour l'Opéra et la Musique. Van de NOS werd een bijdrage ontvangen voor overname van de concerten van de Muziekweek.

Voor activiteiten in het buitenland werd subsidie ontvangen van de afdeling Bilaterale Internationale Samenwerking van het Ministerie van WVC en van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, afdeling Culturele Samenwerking en Voorlichting Buitenland. Verder gaf de afdeling BIS van het Ministerie van WVC subsidie voor de organisatie van de Belgisch/Nederlandse Muziekdagen, voor het Nederlandse aandeel van de Frans-Duits-Nederlandse componistenworkshop, en voor het congres dat Gaudeamus voor de European Conference of Promoters of New Music organiseerde tijdens de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990. Voor dit congres werd tevens subsidie ontvangen van de European Cultural Foundation.

Voor de International Composers' Workshop werd subsidie ontvangen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, van het Ministerie van WVC en van de N.C.O. (Nederlandse Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelings-samenwerking).

Voor de organisatie van het festival "Ohne Grenze und Rand" (rondom de Zwitserse componist Klaus Huber) werd subsidie ontvangen van de Gemeente Amsterdam, Pro Helvetia, het Goethe Instituut en de NOS.

Voor overname van een aantal concerten werd een bijdrage ontvangen van NOS, VPRO en KRO.

De Rotterdamse Kunst Stichting verstrekke een subsidie voor het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours 1991.

INTERNATIONALE GAUDEAMUS MUZIEKWEEK 1990

De Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990 vond plaats in Amsterdam van 3 t/m 9 september. Er was veel internationale belangstelling voor de concerten, niet in de laatste plaats door de combinatie met de jaarvergadering en een congres, georganiseerd door Gaudeamus voor de European Conference of Promoters of New Music op 4, 5 en 6 september.

De concerten van de Muziekweek vielen in drie delen uiteen:

- concerten met geselecteerde werken van jonge componisten, waaronder ook een concert met prijswinnaars van het Internationale Concours voor Elektronische Muziek van Bourges.
- een uitwisselingsconcert met de Musikiennale Zagreb: twee jonge Joegoslavische musici (basklarinettist Ratko Vojtek en pianiste Danijela Petric) verzorgden een concert met jonge componisten uit dat land. In april 1991 stond vervolgens in Zagreb weer een concert gepland met het Ives Ensemble met jonge Nederlandse componisten.
- concerten met werken van twee oudere componisten die in de jaren zestig voor de Muziekweek geselecteerd waren: Helmut Lachenmann en Joep Straesser, én een concert door het Nieuw Ensemble met uitsluitend werk van Franco Donatoni.

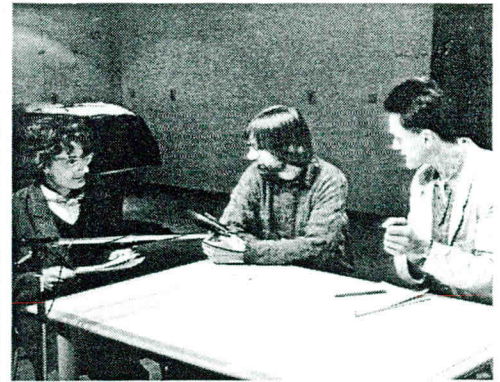
In 1990 werden 266 partituren ontvangen van componisten uit 29 landen. De jury, bestaande uit Claude Helffer (Frankrijk), Paavo Heininen (Finland), Helmut Lachenmann (Duitsland) en Huub Kerstens (Nederland) selecteerde 12 composities:

- Claus-Steffen Mahnkopf (Duitsland) - *Interpénétrations*, voor kamerorkest
Mario Pettenati (Italië) - *Diagramma Trasfigurato*, voor altviool
Cesar Camarero (Spanje) - *El silencio va mas deprisa al reves*, voor strijkkwartet
Silvia Fomina (Argentinië) - *I-Opfernacht*, voor cello, slagwerk en piano
Stefano Gervasoni (Italië) - *Concertino per contrabasso e strumenti*
Paolo Aralla (Italië) - *Déjà*, voor viool, basklarinet en piano
Giuliano Ghirardi (Italië) - *Quando manca il respiro*, voor ensemble
Pietro Borradori (Italië) - *Camera Obscura*, voor piano kwartet
Luca Cori (Italië) - *Raku*, voor ensemble
Jesus Rueda (Spanje) - *Piano Estudios I-VI*
- *Estancias*, voor slagwerkgroep
Massimo Priori (Italië) - *Primo risveglio (Sutra Tibetano)*, voor tenor en ensemble

Het werk van Claus-Steffen Mahnkopf werd te elfder ure door de dirigent van het Radio Kamerorkest van het programma genomen wegens gebrek aan repetitietijd; gelukkig kon een ander werk van deze componist in een van de kamermuziekconcerten opgenomen worden.

De Engelse musicoloog David Osmond-Smith was leider van de componistendiscussies; Harry Sparnaay, Frances-Marie Uitti en Jos Zwaanenburg gaven workshops over nieuwe technieken op hun instrument; Helmut Lachenmann gaf een lezing over zijn orkestwerken.

De winnaar van de Gaudeamus-Prijs 1989 (die toen nog bestond uit een geldbedrag van f 4000,-), Richard Barrett, schreef een werk voor cello-solo: "Dark Ages", dat door Frances-Marie Uitti in première werd gebracht. Door financiële steun van de "Fondation Louis Vuitton pour l'Opéra et la Musique" kon de prijs in 1990 verhoogd worden tot een bedrag van f 10.000,-. De prijs kreeg in dit jaar dan ook de lange titel mee: Gaudeamus - Fondation Louis Vuitton - Prijs 1990. Aan het einde van de Muziekweek werd de prijs toegekend aan Paolo Aralla (Italië) voor zijn werk "Déjà" én aan Claus-Steffen Mahnkopf voor zijn werk "Interpénétrations". Helaas bleek de steun van de Fondation Louis Vuitton slechts eenmalig te zijn geweest: aan het einde van het jaar beëindigde deze organisatie haar werk.

David Osmond-Smith in gesprek met Gaudeamus-prijswinnaars 1990, Paolo Aralla (links) en Claus-Steffen Mahnkopf (midden).

Muzica în lume

Manifestări GAUDEAMUS

The International Gaudeamus Music Week 1991 va avea loc în perioada 2-8 septembrie 1991. Pot participa compozitorii născuți după data de 1 ianuarie 1961. Lucrările nu trebuie să fie în primă audiere absolută dar partiturile trebuie să fi fost compuse în ultimii trei ani. Selecția lucrărilor prezentate va fi făcută de către un juriu internațional compus din Francis Miróglu, Nigel Osborne, Ton de Leeuw și Witoldzimierz Kotonski. După prezentarea acestor lucrări în Săptămâna Muzicală GAUDEAMUS juriul va decerna și premiul Fundației Gaudeamus LOUIS VUITTON.

Unul din concertele cuprinse în Săptămâna Muzicală GAUDEAMUS 1991 va fi dedicat muzicii electroacustice. Vor fi programate și prezentate lucrările câștigătoare ale Concursului de Muzică Electroacustică Bourges 1991.

În perioada 8-15 martie GAUDEAMUS a organizat împreună cu Forumul tinerilor artiști francezi și germani, un "atelier" pentru compozitori în vîrstă de pînă la 30 de ani, germani, francezi și olandezi. Tema atelierului a fost muzica vocală - solo voce sau cor. Conducătorii manifestării s-au numit Manfred Niehaus (Germania), Guy Reibel (Franța) și Huub Kerstens (Olanda).

În perioada 5-6 septembrie 1991, 45 de țări vor participa la Conferința Europeană pentru promovarea Muzicii Noi care va fi organizată la Amsterdam de către Fundația GAUDEAMUS.

În cadrul ultimei Adunări generale a Societății Internaționale pentru Muzică Nouă ce a avut loc la Oslo a fost ales noul comitet de conducere al acestui mare organism internațional: Michael Finnisey (Anglia) - președinte, Richard Tsang (Hong Kong) Reinhard Oehschlädgel (Germania), Ana Lara (Mexic), Leonhard Scheuch (Germania) - membri și Chris Walraven - secretar general.

Cristina SÂRBU

Frances-Marie Uitti met Richard Barrett tijdens de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990

de Volkskrant VAN DINSDAG 10 SEPTEMBER 1991

Naast veel onzin is er op vitaler Gaudeamus ruimte voor helderheid

Van onze medewerker
PAY-UUN HIJ
AMSTERDAM — Halverwege het Gaudeamusconcours is het voor sommige insiders al zo klaar als een klonter. „Dat stuk van die Schaathun gooit hoge ogen bij de jury”, heet het zaterdagavond in de wandelgangen van de Beurs van Berlage, als basklarinetist Harry Sparnaay en het Radio Filharmonisch Orkest op last van de jonge (1961) Noorse componist Asbjørn Schaathun een paar strekkende meter notenpapier met de titel *Actions, interpolations and analyses* hebben door-geworfeld.

„Moeilijk, waanzinnig moeilijk”, riep de basklarinetist al dagen voor de premiere, „maar het is geen onzin wat die jongen schrijft”. En wordt een hoop onzin geschreven, volgens Sparnaay. Afgelopen woensdag had hij een lezing gegeven aan de internationale jonge componistengarde. Zijn advies: koop een doosje lucifers en steek al die basklarinetboeken in de fik. Componeren uit een boekje, dat doe je toch niet, je moet gewoon praten met een musicus. Daags erop sprak componist Louis Andriessen de jonge vakbroeders toe als discussieleider van de tweedejaarse workshop bij de Internationale Gaudeamus Muziekweek. „Jullie moeten niet van die ouderwetse noten schrijven”, had hij ze voorgenudden. En met een paar voorbeelden uit zijn muziektheaterwerk *De materie* hadden ze even gekord hoe het wel moest: *kenig, kenig, kenig*.

Zo'n advies kan geen kwaad. Krachtloze urenbuurt als kenidigheid veelvuldig aanzwellende strijkkwartet-akkoorden en chromatise grauwsluieren zijn ook deze Gaudeamusweek weer vertegenwoordigd. Naar goed gebruik vergezeld van toelichtingen over „sub-structieve interventies”, rondcirkelende tooncentra, boogvormen, symbolische restbestanden en niet-rechtlijnige processen van verandering waarbij de muziek haar eigen omgeving verkennt. Navestaren is er niks bij.

Veel woorden, weinig wol, is het doorgaans. Maar met wat goede wil is er dit jaar tussen alle breedsprakigheid meer vitaliteit te bespeuren dan in de voorafgaande jaren. Na een depressief begin van de week waarin gesettelede dertigers en elektronische stukken alle negatieve vooroordelen bevestigden, ging het vanaf woensdag tot en met zondagmiddag uitsluitend om de jongste generatie tussen twintig en dertig jaar. Dit jaar is de formule losgelaten om naast de concourdeelnemers enkele „oude rotten” te profileren. In plaats daarvan zijn er twee jury's aan het werk geweest. Een internationale jury selecteerde uit 292 inzendingen twaalf concourstukken als kandidaten voor de Gaudeamusprijs (een compositie-opdracht ter waarde van tienduizend gulden). Daarna bekeek een Nederlandse jury de overgebleven partituren en haalde er negentien composities uit die een uitvoering als troostprijs kregen.

Het enige structurele onderscheid tussen de twee selecties bleek een leeftiidsverschil van vier jaar: de „officieel” deelnemers zaten gemiddeld tegen de

maximumleeftijd van dertig jaar aan, hun collega's waren gemiddeld zesen-twintig. In muzikaal opzicht werd alleen maar aangegevoed dat bij gebrek aan vastomlijnde criteria elke jurykeuze arbitrair is.

De stront-eigenwijze en verpletterende notenvloed uit Luke Stonehams (1966, Engeland) pianostuk *Body to center* zou als concourstuk niet mis-plaats geweest zijn. Het *Nirvana* in „minimal”-stijl dat Zaur Fahrarov zich in Azerbeidzjan voor twee piano's en vier centrale tonen had gedroomd, is (hoe aandoenlijk ook) niet wezenlijk beter dan Magnus Robb uit de subklas-se, die zo prettig met doolfinen had ge-twormen en daar zijn stuk *Delphi* aan wijdde.

Strijkkwartetten van de Italianen Pietro Borradori, Massimo Priori (beide voor de prijs) en Alexandros Kalogeras (Griek, *hors concours*) klinken alle-maal even verplat „modern”. Welke de criteria van jury 1 geweest mogen zijn, in tegenstelling tot vooraf-gaande jaren is er toch een redelijk sterk veld van componisten. Een com-plete misser als het primitieve DX7-werk van de Canadees William Peltier even daargelaten. De Mexicanen Juan Trigos en Ricardo Zohn-Muldoon ont-komen aan grijsheid door synthese van volksmuziek en eigen bijdragen maar struikelen over onhandigheden en te-veel frutsels: IJslander Atli Ingolfsson levert spannend pianowerk, maar ver-rijkt zich wat op de lengte.

In de wandelgangen wordt ook zon-dagmiddag, als het concours ten einde is, niet al te veel meer getwijfeld. Schaathuns *Actions, interpolations and analyses*, met een akkoord uit Stravinsky's *Blazerssymfonieën* in de hoofdrol, roept hier en daar discussie op. Maar voor de jury die uiteindelijk de prijs toekent (Huub Kerstens, Enrique Raxach, Mark Kopytman) steekt het met kop en schouders er boven uit.

Geen wonder, het is een heider opge-zet werk, waarin „actions” en „analy-ses” in diverse instrumentale gedaantes aan het Stravinsky-citaat knagen, als viandelijke science-fictiowezens die het steeds verder vervreemden en in zich opnemen.

Dat Schaathun wint, verbaast dus niet. Dat de Australische Liza Lim voor haar subtiel gissandi en klankkleuren in *Voodoo Child* een evroelle vermelding krijgt, ook niet. Dit jaar geen ge-luich en geen geboe bij de bekendma-king. De winnaar is al vertrokken om zijn afspraken eiders na te komen. Pas maandagochtend, als hij met de nach-trein in het hoge noorden is gearriveerd, hoort hij tot zijn eigen verrassing dat hij tienduizend gulden rijker is.

INTERNATIONALE GAUDEAMUS MUZIEKWEEK 1991

De opzet van de Internationale Gaudeamus Muziekweek werd met ingang van dit jaar ingrijpend gewijzigd: was er voorheen naast de geselecteerde werken van jonge componisten nog ruimte in het programma voor componisten van een oudere generatie, nu werd uitsluitend nog werk geprogrammeerd van de jongste generatie. Naast de gebruikelijke selectie (door een internationale jury) van werken die in aanmerking kwamen voor de Gaudeamus-Prijs, selecteerde een tweede commissie een groot aantal werken op grond van andere criteria: meer gebaseerd op bijzondere bezettingen, geografische spreiding en dergelijke. Daarnaast werd een concert gepland met nieuwe werken van componisten die in de afgelopen jaren bijvoorbeeld de Gaudeamus-Prijs gewonnen hadden of in ieder geval hoge ogen gegooid hadden.

Het resultaat was dat meer jonge componisten dan ooit tevoren aanwezig waren tijdens deze Gaudeamus Muziekweek: ruim 60 componisten uit meer dan 30 landen kwamen luisteren naar en praten over het werk van hun collega's. De Gaudeamus Muziekweek heeft zo een nog duidelijkere plek gekregen in het internationale hedendaagse muziekleven als dé ontmoetingsplaats voor de jongste generatie componisten. Deze opzet, als informatiebron over deze generatie, bleek ook in een grote behoefte te voorzien van buitenlandse radio- en festival-programmeurs met als gevolg een duidelijke groei in het aantal buitenlandse bezoekers.

Het succes van deze nieuwe opzet van de Internationale Gaudeamus Muziekweek is reden genoeg om hiermee door te gaan. De wijze waarop er meer lijn in de programma's gebracht kan worden en hoe nog interessantere activiteiten als lezingen, discussies en tentoonstellingen opgezet kunnen worden, is momenteel onderwerp van nader overleg. Er werden voor de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991 maar liefst 292 partituren ontvangen van componisten uit 27 landen. Verheugend daarbij was het groeiende aantal ingezonden werken van componisten uit Zuid-Amerikaanse en Aziatische landen en uit de Sovjet Unie. De internationale jury, bestaande uit Włodzimierz Kotowski (Polen), Ton de Leeuw (Nederland), Nigel Osborne (Engeland) en Francis Miroglio (Frankrijk), selecteerde de volgende 12 werken:

Pietro Borradori (Italië) - *Streichquartett*

William Peltier (Canada) - *Solitude synching into something*, voor 2 synthesizers en 2 slagwerkers

Juan Trigos (Mexico) - *Prologo (dal Magnificat Guadalupano)* voor 2 zangers en ensemble

Giovanni Bonato (Italië) - *Ice drops*, voor piano quatre-main

Zaur Fahrarov (USSR) - *Nirvana*, voor 2 pianos

Liza Lim (Australië) - *Voodoo Child*, voor sopraan en ensemble

Stefano Gervasoni (Italië) - *Adagio für Glasorchester*

Asbjørn Schaathun (Noorwegen) - *Actions, Interpolations en Analyses*, voor basklarinet en groot ensemble

Renato Miani (Italië) - *Dolores*, voor gemengd koor

Atli Ingolfsson (IJsland) - *A Verso*, voor piano

Massimo Priori (Italië) - *Architetture*, voor strijkkwartet

Ricardo Zohn-Muldoon (Mexico) - *Flores del Viento*, voor ensemble

Daarnaast selecteerde een commissie, bestaande uit Theo Loevendie, Enrique Raxach en Huub Kerstens, nog de volgende werken voor uitvoering:

Alexandros Kalogeras (Griekenland) - *Hieron*, voor strijkkwartet

Calliope Tsoupaki (Griekenland) - *Mania*, voor viool

Richard Rijnvos (Nederland) - *Stalker*, voor slagwerk

Bernfried Präve (Duitsland) - *Firebird*, voor viool

Ana Mihajlovic (Jugoslavië) - *Story II*, voor ensemble

David Sawyer (Groot-Brittannië) - *Good Night*, voor ensemble

Jose Luis Castillo (Spanje) - *Pomes pieces*, voor ensemble

Joost Kleppe (Nederland) - *Winter*, voor ensemble

David Fletcher (Groot-Brittannië) - *Bell, Flicker, Silence*, voor ensemble

Jaeho Chang (Korea) - *A dynamic actor*, voor ensemble

Luke Stoneham (Groot-Brittannië) - *Body to center*, voor piano

Henri Pauly-Lauby (Frankrijk) - *Unterredung*, voor altviool en piano

Kenneth Dempster (Groot-Brittannië) - *Point, Line and Plane*, voor ensemble

Micha Hamel (Nederland) - *But they caught us....*, voor ensemble

Young Sug Chang (Korea) - *Polyphony, voor ensemble*
Magnus Robb (Groot Brittannië) - *Delphi, voor kamer orkest*
Sng Kn Kim (Korea) - *Youngshin, voor 3 fluiten*
Fredrik Zeller (Duitsland) - *Melodien voller Wunder, voor ensemble*
Shuya Xu (China) - *Choc, voor 4 celli*

Door extra ruimte in het programma van het Radio Filharmonisch Orkest konden twee werken, die in 1989 voor de Gaudeamus Muziekweek geselecteerd waren maar toen o.a. door gebrek aan repetitietijd geschrapt moesten worden, alsnog uitgevoerd worden.

De twee winnaars van de Gaudeamus-Prijs 1990 Claus-Steffen Mahnkopf en Paolo Aralla schreven respectievelijk "Die Schlangen der Medusa" (een nieuw werk voor 4 klarinetten, dat door Harry Sparnaay en Harmen de Boer in première werd gebracht), en "Modéré" voor Het Trio, die het ook in première bracht.

De winnares van het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours 1991, de pianiste Tomoko Mukaiyama, kon tevens in deze Muziekweek bij de vertolking van één van de geselecteerde werken ingezet worden.

Aan het einde van de Muziekweek werd de Gaudeamus-Prijs toegekend aan de Noorse componist Asbjørn Schaathun voor zijn werk "Actions, Interpolations and Analyses" (voor basklarinet en ensemble, uitgevoerd door Harry Sparnaay en het Radio Filharmonisch Orkest). De nog zeer jonge Australische componiste Liza Lim kreeg van de jury een speciale vermelding.

De volledige programma's van de Internationale Gaudeamus Muziekweken van 1990 en 1991 zijn als Bijlage 1 bij dit jaarverslag gevoegd.

COMPONISTENDAGEN DELTA ENSEMBLE 1991

Van 18 t/m 20 januari 1991 werden voor de achtste maal de Componistendagen georganiseerd, deze keer op het Conservatorium van Zwolle. Deze dagen waren opgenomen in een groot project met hedendaagse muziek onder de titel "The Magic of Music". Coördinator van de Componistendagen was de Engelse componist Nigel Osborne, van wie op het openingsconcert op de vooravond van de workshop het werk "Zansa" werd uitgevoerd door het Delta Ensemble.

Deelnemende componisten aan deze workshop waren:

Bart de Kemp - *One way, Lee*

Erwin Strikker - *Thumolei*

David Little - *Fractal Harmonies*

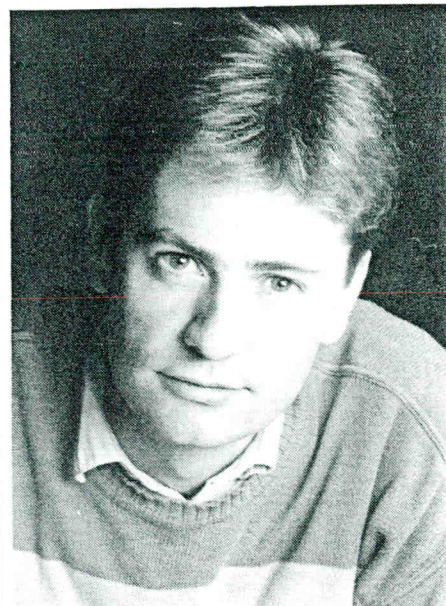
Ronald Hendriksen - *Tempora*

INTERNATIONAL COMPOSERS' WORKSHOP 1990

Doel van deze workshop is een bijdrage te leveren aan de acculturatie waarbij componisten en musicologen uit de geïndustrialiseerde en niet-geïndustrialiseerde landen van gedachten wisselen over de problematiek rond deze acculturatie en met name over de confrontatie van folklore en muzikale traditie enerzijds en de eigentijdse scheppende kunst anderzijds. De workshop wordt georganiseerd onder auspiciën van de International Music Council en vindt om de twee jaar plaats in Nederland en in de tussenliggende jaren in Bulgarije. Over de gehele wereld blijkt deze thematiek enorm aan te slaan: niet alleen zit er veel groei in het aantal deelnemers, maar inmiddels werd ook door enkele deelnemers aan vorige edities een soortgelijke workshop opgezet in Leningrad, terwijl er ook in Griekenland belangstelling bleek voor de organisatie van zo'n evenement. Gaudeamus zal dan ook proberen al deze gelijkgerichte activiteiten in de toekomst te coördineren.

De International Composers' Workshop 1990 vond plaats in Amsterdam van 3 t/m 10 december. De leiding was in handen van Ton de Leeuw, Chou-wen Chung (China / USA), Dimiter Christoff (Bulgarije) en Theo Loevendie. Er werden lezingen gegeven door Dimitri Terzakis (Griekenland), Dan Georghescu (Roemenië), Rokus de Groot, Dimiter Christoff en Chou-wen Chung. 42 deelnemers uit landen als Indonesië, China, Kenya, USA, Canada, Oost- en West-Europese landen, presenteerden hun eigen muziek en die uit hun eigen land, en discussieerden vol enthousiasme met elkaar. Iedere avond was een concert georganiseerd in De IJsbreker en het Soeterijn, met o.a. Het Trio, Baltazar Benitez - gitaar & Marino Rivero - bandoneon, het Balinese Gamelan Ensemble Tirta, The Eurasian New Music Group Shiva Nova.

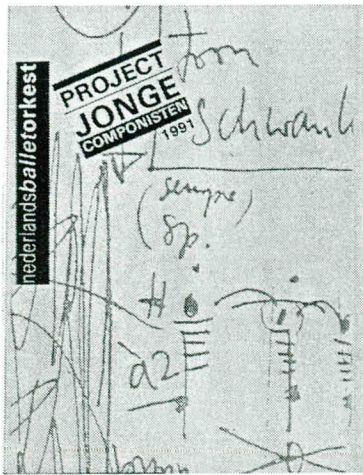

Asbjørn Schaathun, winnaar Gaudeamus-Prijs 1991.

Ton de Leeuw tijdens een van de lezingen, die plaatsvonden o.a. in het Gaudeamus-gebouw, gedurende de International Composers' Workshop 1990.

PROJECT JONGE COMPOSITEN NEDERLANDS BALLET ORKEST

In 1990 en 1991 organiseerde het Nederlands Ballet Orkest het 8e en 9e Project Jonge Componisten in samenwerking met Gaudeamus. Ieder jaar opnieuw stuurt een groot aantal jonge componisten orkestwerken in; het is voor deze generatie componisten een van de weinige mogelijkheden in Nederland om in zo'n nauw overleg met dirigent en orkest een orkestwerk in te studeren. De werken worden steeds zowel in Amsterdam als Den Haag uitgevoerd.

In 1990 werden de volgende werken voor dit project geselecteerd:

- Emanuel Klein** - *Iris*
- Rob Zuidam** - *Fishbone*
- Calliope Tsoupaki** - *Visions of the night*
- Reinhold Selen** - *Fahrende Fremde*
- Jeff Hamburg** - *Partus*

De concerten vonden plaats in Amsterdam en Den Haag op 10 en 11 mei 1990.

In 1991 werden de volgende werken geselecteerd:

- Kim Bowman** - *Desassossego*
- Sinta Wullur** - *Harmonic Movements*
- Boudewijn Tarenskeen** - *Solid Ashes*
- Jan van de Putte** - *In hora mortis*
- Benedict Weisser** - *Al-Peh*

De concerten vonden plaats in Den Haag en Amsterdam op 29 april en 1 mei 1991.

deutsch-französisches forum junger kunst

kammermusik junger komponisten

abschlusskonzert des workshops junger komponisten
aus Deutschland, Frankreich und Holland

samstag
17.3.1990
20 uhr
EUROPASAAL
eintritt:
8/5 DM

internationales
jugend-kulturzentrum
äußere badstraße 7 a
8580 bayreuth

mit der unterstützung des deutsch-französischen jugendwerkes
und der gaudeamus-stiftung für neue musik, amsterdam

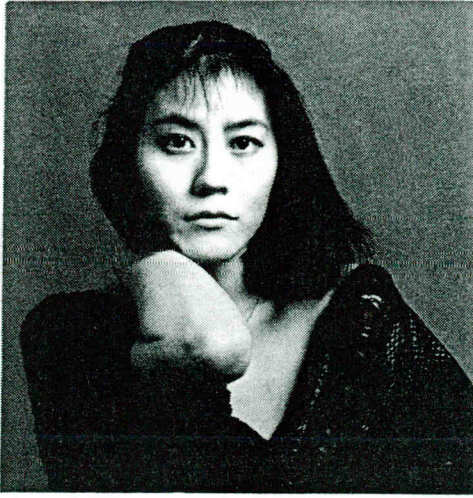
FRANS-DUIJS-NEDERLANDSE COMPOSITEN WORKSHOP 1990

Sinds 1986 organiseert Gaudeamus in samenwerking met het "Forum Franco/Allemand pour des jeunes artistes" een workshop voor jonge componisten uit de drie landen, waarbij de (jonge) uitvoerende musici eveneens uit deze landen afkomstig zijn. Componisten kunnen voor een bepaalde bezetting werken insturen; de geselecteerde werken worden onder leiding van een componist, een musicus en een dirigent met de componisten ingestudeerd, besproken, eventueel nader aangepast en tenslotte in een slotconcert uitgevoerd.

In 1990 vond de workshop van 10 t/m 18 maart plaats in Bayreuth. Leiders waren Manfred Niehaus en Huub Kerstens; de derde leider kon door ziekte niet aanwezig zijn. De volgende componisten waren geselecteerd: uit Nederland Frank de Munnik, Rob Zuidam en Kim Bowman; uit Frankrijk Ricardo Rappaport, Vincent Rouillon en Corinne Ballarin; uit Duitsland Georg Hajdu, Harald Münz, Bernfried Pröve en Herwig Rutt. Naast musici uit Frankrijk en Duitsland namen van Nederlandse kant fluitist Oeds Middelkoop en pianist Klaas Bakker deel.

Door wijzigingen bij het "Forum Franco/Allemand" kon in 1991 geen workshop plaats vinden.

Tomoko Mukaiyama

BINNENLAND

Bij de Inleiding werd reeds geconstateerd dat een aantal podia in Nederland zich dusdanig ontwikkeld heeft dat daar nu voor een tamelijk vast publiek diverse series met hedendaagse muziek georganiseerd kunnen worden. De opzet met concertseries, zoals Gaudeamus die in de seizoenen 1988/89 en 1989/90 in een circuit van een zevental podia uitbracht, moest dan ook bijgesteld worden: in nauwer overleg met de podia werd een keuze gemaakt uit het aanbod, erin resulterend dat een aantal programma's weliswaar niet in een vaste serie maar toch op een groot aantal podia uitgevoerd kon worden. Enkele van deze programma's waren speciaal voor deze concerten samengesteld, zoals de Slagwerkgroep Den Haag met fluitist Harrie Starreveld; pianisten Ellen Corver en Sepp Grotenhuis met slagwerkers Renee Jonker en Peppie Wiersma; pianist James Clapperton in combinatie met trombonist James Fulkerson en contrabassist Stefano Scodanibbio; en het Asko Ensemble in kleine bezetting met werken van Xenakis en Messiaen. Verder kwamen in het seizoen 1990/91 het Delta Ensemble, het Ives Ensemble, Orkest De Volharding, het Aurelia Saxofoon Kwartet en het Basho Ensemble veel aan bod.

In de tweede helft van het seizoen 1989/90 waren concertseries met onder meer het Asko Ensemble, pianist Geoffrey Madge en het Nieuw Ensemble.

In het seizoen 1991/92 concentreerden de concerten zich vooral rond Het Pianoduo (Cees van Zeeland en Gerard Bouwhuis), The Barton Workshop, het World Saxophone Orchestra, en de pianisten René Eckhardt (die er de Concord-Sonate van Charles Ives uitvoerde) en concours-winnares Tomoko Mukaiyama.

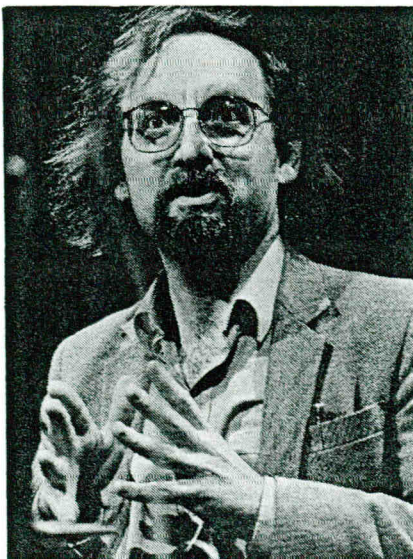
In de afgelopen twee jaren startte Gaudeamus een samenwerking met het Muziekcentrum te Enschede, het Theater Korzo te Den Haag, Theater De Lieve Vrouw te Amersfoort, de Plaza Futura te Eindhoven (dit als aanvulling op de programmering in het Van Abbe Museum), het Zuidlandtheater te Terneuzen. De serie in Nijmegen werd in overleg met de organisatoren in het seizoen 1991/92 gestopt, totdat per september 1992 een betere behuizing gevonden is.

Het Ministerie van WVC verruimde over de jaren '90 en '91 het budget van Gaudeamus met f 150.000,- ter verspreiding van de hedendaagse muziek in Nederland. Wij zijn dan ook verheugd dat nu op meer dan 20 podia gespreid over geheel Nederland veel concerten door een groot aantal binnen- en buitenlandse musici gegeven worden voor een nog steeds groeiend publiek.

De concerten in de zogenaamde Proms-series droegen in de afgelopen jaren ook aanzienlijk bij in die publiekstoename: de series die de grote Nederlandse ensembles, gecoördineerd door Gaudeamus, onder de titel "Acht Proms in Paradiso" sinds 1986 in Amsterdam organiseerden, werden op steeds meer podia uitgebracht, soms gedeeltelijk maar soms ook in zijn geheel. Met ingang van het seizoen 1991/92 zal deze serie klinken in Amsterdam, Rotterdam, Groningen, Den Haag, Utrecht, Enschede, Nijmegen, Terneuzen.

In de afgelopen twee jaren werd een aantal festivals georganiseerd:

- het festival "Complexity?", 8 t/m 10 maart 1990 in Zaal De Unie en De Doelen te Rotterdam, in coproductie met het Nieuw Ensemble en de Rotterdamse Kunst Stichting. In een aantal concerten, lezingen en zeer enerverende discussies werd de complexiteit in de muziek belicht. Tevens was een boek gepubliceerd waarin bekende mensen uit het muzikaleven hun gedachten over deze thematiek formuleerden. Centrale figuur was componist Brian Ferneyhough, van wie tevens een werk voor contrabas in première ging. Het Nieuw Ensemble had een programma samengesteld met werken van Ferneyhough en een aantal van zijn leerlingen. Dit programma werd op vijf podia én op het festival Ars Musica in Brussel herhaald.
- in de maanden april en mei 1990 werd in aansluiting op de tentoonstelling "Energiën" in het Stedelijk Museum te Amsterdam een achttal installaties gepresenteerd. Deze waren enkele dagen te bezichtigen terwijl er in de weekenden in live concerten werden gegeven. Het betrof installaties van Ken Butler (USA), Walter Fährndrich (Zwitserland), Horst Rickels, Simone Simons/Peter Bosch, Armeno Alberts, Han Binnink, Hans van Koolwijk, en Michael Fahres.
- van 15 t/m 17 november 1990 vonden in samenwerking met de Stichting Intro de Belgisch/Nederlandse Muziekdagen in Maastricht. Dit festival won in vergelijking met de vorige editie in april 1989 enorm aan uitstraling door de programmering van maar liefst 8 wereldpremières van Belgische en Nederlandse componisten. Ook werden

Brian Ferneyhough

vooraanstaande ensembles en solisten uitgenodigd, zoals het Radio Kamer Orkest, het ensemble Champ d'Action, Claude Coppens en Het Trio.

- in navolging van deze Belgisch/Nederlandse Muziekdagen vonden in 1991 twee festivals plaats die, inplaats van op de componisten, zich meer op de uitvoerende musici uit beide landen richtten, en wel van 22 t/m 24 november in verschillende steden in Noord-Brabant (Den Bosch, Tilburg, Eindhoven, Vught, georganiseerd door Gaudeamus in samenwerking met de Stichting Nieuwe Muziek Brabant onder de titel "November Music") en van 25 t/m 29 november in Gent (georganiseerd door de Stichting Logos i.s.m. Musikon). Door de Cultuur-ministeries uit Nederland en België is inmiddels een aanzet gegeven om in overleg met alle betrokken organisaties te bezien in hoeverre de uitwisseling op het gebied van de hedendaagse muziek tot de bovengenoemde activiteiten beperkt dient te blijven, dan wel een verdere uitbreiding van de uitwisselingsmogelijkheden te realiseren.
- van 28 t/m 30 september 1990 organiseerde Intro in Maastricht, in samenwerking met Gaudeamus, een festival "20e eeuwse pianomuziek", met Herbert Henck, Claude Helffer, Pierre-Laurent Aimard, Bernhard Wambach en Chantal Bohets.
- van 14 t/m 16 december 1990 en van 13 t/m 15 december 1991 werden de Nederlandse Muziekdagen georganiseerd, een coproductie van NOS, Donemus, Gaudeamus en het Muziekcentrum Vredenburg. Nieuwe werken van Nederlandse componisten werden op vaak verrassende wijze geconfronteerd met oudere nog niet eerder uitgevoerde composities. De Muziekdagen 1990 vonden plaats in Utrecht en Amsterdam, en die van 1991 geheel in het Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht. De meeste concerten werden rechtstreeks door de NOS uitgezonden.
- van 18 t/m 21 april 1991 organiseerde Gaudeamus het festival "Ohne Grenze und Rand" rondom de Zwitserse componist Klaus Huber. Er werden werken van Huber, van enkele van zijn leerlingen en van componisten die hem beïnvloed hebben gespeeld door o.a. het Radio Kamer Orkest, het Kamerkoor Nieuwe Muziek en het Ensemble Recherche. De concerten vonden plaats in Amsterdam; het concert van het Radio Kamer Orkest werd nog in Utrecht herhaald.
- op 8 en 9 november 1991 organiseerde Gaudeamus naar aanleiding van de 50e verjaardag van de Portugese componist Emmanuel Nunes twee concerten met het Italiaanse ensemble Antidogma Musica in De IJsbreker en het Stedelijk Museum te Amsterdam.

Gaudeamus was betrokken bij het festival "Ach, Europa..." van de Stichting Prime te Groningen en eveneens bij het Festival Nieuwe Muziek Gelderland te Arnhem. In het kader van de Japan Weeks, oktober 1991, organiseerde Gaudeamus in samenwerking met de Japanse Ambassade een concert in het Concertgebouw met werken van Nederlandse en Japanse componisten. Verder had Gaudeamus inbreng in talloze concerten buiten het kader van een serie of festival.

In Bijlage 2 bij dit jaarverslag zijn de programma's van de genoemde festivals in detail vermeld.

In Bijlage 3 zijn de concerten per podium aangegeven, terwijl in Bijlage 4 de programma's van deze concerten worden vermeld.

BUITENLAND

In de Inleiding is reeds gemeld dat Gaudeamus met behulp van een subsidie van de Afdeling Bilaterale Internationale Samenwerking van het Ministerie van WVC op mogelijkheden in het buitenland kon inspelen voor Nederlandse musici en componisten. Met behulp van een subsidie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken kon een aantal componisten en musici tevens buitenlandse festivals bezoeken.

Gaudeamus beschouwt deze subsidies als een erkenning van het eigen beleid, dat er vooral op gericht is Nederlandse musici en componisten daar te presenteren waar veel aandacht van internationale radio en pers en van andere festivalorganisatoren is. Dit komt dan over het algemeen neer op belangrijke festivals en concerttournees. Een aantal concerten en bezoeken vindt plaats in het kader van een uitwisseling.

De langdurige, goede contacten met festivals en instellingen in het buitenland zijn essentieel voor het totstandkomen van deze concerten. Voor het merendeel van deze buitenlandse organisaties geldt Gaudeamus als hét contactpunt voor de hedendaagse muziek in Nederland. Gaudeamus voert het secretariaat voor de PEM (Producten Electronische Muziek, de Nederlandse sectie van de ICEM, International

Flair en concentratie in premières muziek van de jaren negentig

Belgisch/Nederlandse Muziekdagen; o Concert door Aquarius Ensemble, Ensemble d'Accord en Kamerkoor Ex Arte. Werken van Keuris, Goeyvaerts, Van Belle, De Leeuw en Bank. o Concert door Claude Coppens (piano) en Het Trio. Werken van Coppens, Buckinx, Nuyts, Goethals, De Leeuw en Goeyvaerts. Gehoord 17/11 resp. in Conservatorium en de Muziekschool, Maastricht.

Door ERNST VERMEULEN

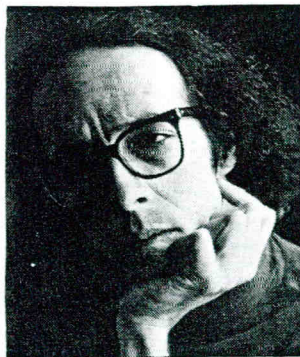
Voor de tweede maal organiseerden Gaudeamus en Intropodium in Maastricht de Belgisch/Nederlandse Muziekdagen, ditmaal met liefst acht wereldpremières, en met de Belg Karel Goeyvaerts en de Nederlander Ton de Leeuw als centrale figuren.

Ik moet bekennen dat ik in de lach schoot toen ik in de aankondiging las dat Bernard van Beurden de *epochemachende* en eerste seriële compositie uit de geschiedenis, Goeyvaerts' *Sonate no. 1* voor twee piano's uit 1950-1951 — „Jeder spricht davon und keiner hat diese Musik gehört“ — had bewerkt voor acht accordeons, twee basaccordeons, vibrafoon en marimba. Maar direct met de inzet van de eerste hoge pianissimo-tonen, serene en strak als in een elektronisch muziekstuk, hielden wij de adem in en zelden werd het in een concertzaal zo stil... Van Beurden bleek het werk uit en te na geanalyseerd te hebben en zo ontstond een consciëntieuze kamermuziek-omzetting die de complexe structuren van de sonate verrassend wist bloot te leggen. Alle respect is ook op zijn plaats voor de zeldzaam geconcentreerde uitvoering door het Ensemble d'Accord: wat moeten daar eindelijk veel repetities aan zijn voorafgegaan! Het fraaiste werk op het tweede concert vond ik een nieuw, tweedelig *Trio* voor fluit, basklarinet en piano van Ton de Leeuw. *Flatterzunge*, *flageolet-trillers*, *bisbigliando* (een zelfde toon herhaald in een steeds andere inkleurings): dit waren nu eens geen loze effecten, maar volkomen natuurlijke ornamenten in een overwegend melodisch voortkabbellend variatiediscours. Pas tegen het eind komt het tot een ontlading, wanneer eerst een twee- en vervol-

gens een driestemmige canon in de piano als het ware wordt vastgezet in een heftig betoog van het gehele ensemble. Bravogeroep voor een hedendaags muziekstuk is niet alledaags, maar het was hier zeker op zijn plaats.

Er waren echter nog meer werken die de aandacht trokken. André van Belle boeide in *Sheng* voor accordeon-ensemble met een verfind ruisveld waaruit zich een quasi-oriëntaals motief losmaakte, maar hij verviel tenslotte teveel in herhalings. Pretentiozeler was een selectie uit de *1001 Sonates* (1985-1988) van Boudewijn Buckinx, integraal door Coppens in Darmstadt uitgevoerd. De vingers hielden het uit, maar een operatie aan de rechtervoet tekende deze marathonslag van driemaal negen uur. In Maastricht beperkte de pianist zich tot acht van deze typische postmoderne werksjes, waarin in een soort van associatief componeren, bijvoorbeeld Mozart, Schubert en Stravinsky, of zelfs Mahler en Satie, bij elkaar gepropt worden. Het niveau wisselde van verrassend naar, vaker, flauw. Coppens maakte ervan wat er van te maken viel.

Karel Goeyvaerts componeerde een luchtig trio onder de pretentioze titel *Voor Harrie, Harry en René* (het eerste deel klinkt ongeveer alsof Haydn Bartók na-componeert). Het merkwaardigst nog viel een werk uit van Lucien Goethals: *Dos Proyecciones Musicales* (1990) voor dwarsfluit, altfluit, basklarinet, esklarinet en piano. De basis is streng Duits-serieel, de uitwerking in drie grondfiguren (lyrisch, wilde attaque, pendelbeweging) Frans speels, en de achterliggende idee (de mens geconfronteerd met allerlei bedreigingen) ronduit romantisch-Mahleriaans. Is dit nu een typisch jaren negentig stuk? Het zou mij niet verbazen. Ik vond het speels en fantasierijk, maar wist soms geen raad met vreemde karakteristieken in het tweede deel, zoals de toevoeging 'sarcastisch' bij een motiefje van slechts twee tonen. Harrie Starreveld, Harry Sparnaay en René Eckhardt vertolkten met veel flair en gemak nieuwe werken alsof achttiende-eeuwse muziek op de lessenaars lag, maar wij weet typeren wij later nog eens Goeyvaerts en De Leeuw als de Belgische Haydn en de Nederlandse Mozart van de jaren negentig.

Emmanuel Nunes

Leden van de IAMIC (International Association of Music Information Centers) tijdens de vergadering in Praag 1991.

中國中央樂團

THE CENTRAL PHILHARMONIC SOCIETY OF CHINA

Foundation Gaudeamus

Contemporary music centre.

我多次收到貴中心給我寄來的音樂材料
及音信信息。因我近年工作較多，一直未與
中心回復聯絡，心中甚感不安。

為加強中荷兩國人民的文化交流，我非常
想與貴中心建立合作關係。我想組織一個演
出團去貴國進行演出活動，由貴中心邀請、接
待，貴中心是主辦。我們承辦，由貴中心把演
出團的往返機票、食宿、每場演出給我的適當
演出費用即可。我們的演出形式、節目內容可
根據你們的需要組織。我們有交響樂、室內樂、重

地址：中國北京前門外大街一號
Add. 11-1 Hepingjia Beijing, China.

Confederation for Electroacoustic Music), en de Nederlandse Sectie van de ISCM (International Society for Electroacoustic Music), en is zelf lid van het IMZ (Internationales Musik Zentrum in Wenen), de International Music Council, de European Conference of Promoters of New Music; in 1990 werd Gaudeamus tevens lid van de IAMIC (International Association of Music Information Centers) en sloot zich aan bij het European Jazz Network (vooral om ervaring op te doen met de uitwisseling van gegevens via een computer-network).

In 1990 werd Chris Walraven benoemd tot secretary-general van de European Conference of Promoters of New Music en in 1991 kreeg hij de zelfde functie bij het hoofdbestuur van de ISCM; het secretariaat van beide organisaties kwam bij Gaudeamus in huis.

Jaarlijks bezoeken vele buitenlandse gasten Gaudeamus en vaak wordt een ontvangst gehouden voor groepen zoals muziekjournalisten, componisten, musici en culturele ambtenaren.

In 1990 werden de volgende reizen mogelijk gemaakt:

voor musici:

- Orkest De Volharding: Warschauer Herbst
- Ives Ensemble en pianist John Snijders: Internationale Darmstdter Ferienkurse für neue Musik
- klavecijniste Annelie de Man: Oslo, ISCM World Music Days, en Aspekte Salzburg
- Peter Bosch en Simone Simons: installatie bij de International Computer Music Conference te Glasgow
- het Tibia Kwartet en het Mondriaan Kwartet: Huddersfield, Contemporary Music Festival
- basklarinettist Harry Sparnaay: concerten en workshops in Stanford, Los Angeles, Evanston, San Diego, Chicago en Washington
- fluitist Jos Zwaanenburg: concerten en workshops in London, Liverpool, Nottingham, York, Keele en Birmingham
- klarinettist Eric van Deuren: Bourges, Festival International de Musique Expérimentale
- pianist Robert Nasveld: Moskou, Alternativa Festival en Leningrad
- slagwerker Johan Faber: Milaan, concertserie Nuove Sinchronie
- pianist John Snijders: concerten in Australië
- gitarist Martin Kaaij: concerten en workshops in Indonesië
- Amsterdam String Trio: Brussel, concert op Nederlandse Ambassade
- World Saxophone Orchestra: concert tijdens festivals "Etats Generaux Mondiaux de Saxophone" in Angers
- klarinettist Henri Bok: concerten en workshops in Australië
- het Helena International Trio: concerten in London, Warrick, Manchester en Hale
- pianiste Monique Copper: concerten en lezingen in Rome en Cremona
- Horst Rickels: installatie bij het festival Klangskulptur te Keulen
- gitarist Wim Hoogewerf: concerten en lezingen in Japan
- Renee Jonker, Peppie Wiersma, Ellen Corver en Sepp Grotenhuis: concert in Aken (in het kader van een Euregio-uitwisseling)
- Nederlandse elektronische muziek tijdens de 12e Internationale Studienwoche für zeitgenössische Musik te Lüneburg

voor componisten:

- Louis Andriessen: leider van componistenworkshops te Bratislava en Kazimierz Dolny
- Ton de Leeuw: leider componistenworkshop te Leningrad
- Tera de Marez Oyens: jurylid bij Valentino Bucchi Concours te Rome
- Frits Weiland: deelname aan Pan Music Festival te Seoul
- Ivo van Emmerik, Richard Rijnvos en Joël Bons: deelname aan Internationale Darmstädter Ferienkurse für neue Musik
- Willem Jeths en Roderick de Man: deelname aan ISCM Wereldmuziekdagen te Oslo
- Gottfried Michael Koenig: deelname aan het Festival Internationale de Musique Expérimentale de Bourges
- Leigh Landy: lezing en concert in Barcelona, en deelname aan het festival Contemporary Computer Music te Keele
- Henk van der Meulen: Spring of Swedish Music te Malmö, in het kader van de componistenuitwisseling met Zweden

- David Rowland: deelname aan componistenworkshop te Leningrad, in het kader van de componistenuitwisseling met de USSR
- Kim Bowman: deelname aan compositiewedstrijd van de University of Music te Boston
- Kees van Zelst: deelname aan festival St.Gallen

In 1991 werden de volgende reizen mogelijk gemaakt:
voor musici:

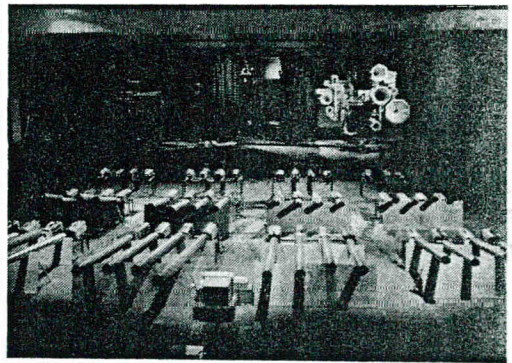
- Orkest De Volharding: concert in het festival "Töne-Gegentöne" te Wenen
- Reina Boelens en Gerrie de Vries: deelname aan concert ISCM Wereldmuziekdagen te Zürich
- STEIM: workshop van ICEM te Berlijn
- Guus Janssen, Han Bennink, Misha Mengelberg e.a.: deelname aan festival "Les moines sans voile" te Parijs
- Het Trio: concerten in Praag (Praagse Lente), Linz (festival Ars Electronica), Macerata (festival Rassegna di Nuove Musica), Siena (Accademia Chigiana) en Milaan (aan het conservatorium en in de serie van Nuove Sinchronie), en concerten en workshops in Seoul, Taiwan en Tokyo.
- Ann LaBerge en David Dramm: concerten in NYYD-festival te Tallinn
- Jos Zwaanenburg en Alexander Hrisanide: concert in "1st New Music Festival" te Boekarest
- Ives Ensemble: concert in de Muziekbienale Zagreb
- World Saxophone Orchestra: concerttournee in Polen
- De Ereprijs: concerten in festivals te Poznan en Gdansk
- Asko Ensemble: deelname aan de Muziekbienale van Helsinki
- Jos Zwaanenburg: concert en workshop tijdens International Contemporary Flute Symposium te York en een concert in Belfast
- Xenakis Ensemble: concerten in Valencia (Contemporary Music Festival) en Dresden (Dresdener Tage der zeitgenössischen Musik)
- Gaudeamus Trio en Djoke Winkler-Prins: concert in Witten in het kader van het Hugo Hermann Concours
- Peter Bosch en Simone Simons: installatie in serie "Horizonte" te Freiburg
- Pianoduo Cees van Zeeland & Gerard Bouwhuis: deelname aan "Composer to composer" in Telluride, USA
- John Snijders: concert in Aken in het kader van een Euregio-symposium
- Willem van Manen's Contraband: concert in festival Vilshofen
- Ed Bogaard: workshop aan conservatorium te Warschau
- Het Brabants Orkest en het Koor Nieuwe Muziek: concert in festival "Rencontres Internationales de Musique Contemporaine" te Metz
- Ensemble DC+M2: deelname aan Accordeon festival "The big squeeze" te Toronto

Cees van Zeeland en Gerard Bouwhuis

voor componisten:

- Louis Andriessen: deelname aan "Composer to composer" te Telluride, USA
- Louis Andriessen, Reinbert de Leeuw en Diderik Wagenaar: deelname aan "Bang on a can" - festival te New York
- Otto Ketting en David Little: deelname aan het "2nd International Ukrainian Music Festival" te Kiev
- David Little: deelname aan het "1st New Music Festival" te Chisinau, Moldavië
- Richard Rijnvos, Ron Ford, Micha Hamel: deelname aan Muziekbienale Zagreb
- Huba de Graaff: deelname aan componistenworkshop in Kazimierz Dolny in het kader van de componistenuitwisseling met Polen
- Joël Bons: bezoek aan Leningrad Spring in het kader van de componistenuitwisseling met de USSR
- Ton de Leeuw: deelname als leider bij International Composers' Workshop te Sofia
- Klaas de Vries: deelname aan ISCM Wereldmuziekdagen te Zürich
- Tera de Marez Oyens: deelname als jurylid aan Premio Valentino Bucchi te Rome
- Gottfried Michael Koenig: deelname aan festival "Musica Verticale" te Rome
- Jan Goorissen: deelname aan Fylkingen festival te Stockholm
- Rob du Bois: deelname aan New Music Festival te Boekarest
- Tom Riedstra: bezoek aan concert van Staatskapelle Dresden
- Tristan Keuris: opdracht voor "European Exhibition of Contemporary Music" te Parma
- Leigh Landy: bezoek aan festival te York en concert te Belfast

Installatie "Was der Wind zum Klingen bringt" te Karlsruhe van Peter Bosch en Simone Simons

Composer-To-Composer: A Rare Meeting Of Musical Minds

Story by James Whelan
Photo by John Figue

THE PRIDE OF BEAUTY "CAME AT THE end of a tradition-concert music evening in early July of 1991. The evening was held at the Telluride Music Festival, a small town in Colorado. The festival is a gathering of composers and performers from around the world. It is a place where composers and performers meet to discuss their work and to perform it. The festival is a rare meeting of musical minds.

BY THE TIME THE PRIDE OF BEAUTY was performed, the festival was in its second year. The festival is a rare meeting of musical minds. It is a place where composers and performers meet to discuss their work and to perform it. The festival is a rare meeting of musical minds.

THE PRIDE OF BEAUTY was performed by the Telluride Music Festival. The festival is a rare meeting of musical minds. It is a place where composers and performers meet to discuss their work and to perform it. The festival is a rare meeting of musical minds.

Radio Kamerorkest in de Wang-zaal van de Beurs van Berlage

RADIO

Met de NOS bestaat al een jarenlange samenwerking bij de Internationale Gaudeamus Muziekweek: Gaudeamus kan voor de uitvoering van de geselecteerde orkestwerken steeds gebruik maken van twee omroep orkesten en vaak ook van het omroepkoor. Verder neemt de NOS alle concerten op voor uitzending in een van haar programma's. Zo werden de concerten van 1991 uitgezonden op twee marathon-avonden die geheel in het teken van de Muziekweek stonden inclusief interviews met een aantal componisten.

Met de NOS en Donemus coproduceert Gaudeamus de Nederlandse Muziekdagen, steeds aan het einde van het jaar. Hierover werd in het hoofdstuk 'Concerten Binnenland' al het nodige gemeld. De NOS was ook nauw betrokken bij het festival "Ohne Grenze und Rand": het Radio Kamer Orkest werd beschikbaar gesteld en enkele concerten werden opgenomen. Ook nam NOS een aantal lezingen en concerten op tijdens de International Composers' Workshop 1990.

Een unieke samenwerking tussen drie omroep-organisaties kwam tot stand in het kader van de Belgisch-Nederlandse Muziekdagen 1990: op drie achtereenvolgende avonden werden de concerten van dit festival rechtstreeks op de radio uitgezonden door respectievelijk VPRO, NOS en KRO. Ook hier was het Radio Kamer Orkest ter beschikking gesteld door NOS.

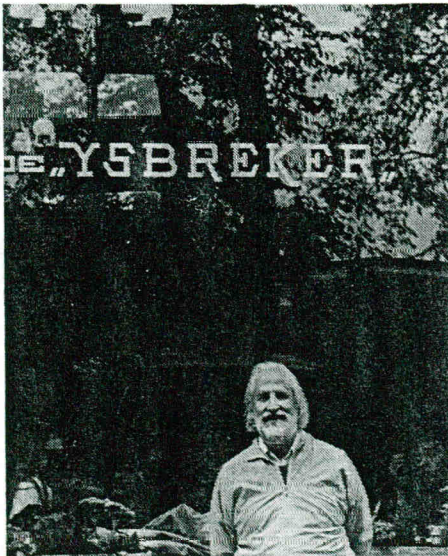
De KRO is ook zeer regelmatig betrokken bij festivals en concerten van Gaudeamus, met name in 1990 en 1991 bij het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours, waar voorrondes en finale opgenomen werden, en het festival "Complexity?". Verder was er uitgebreid aandacht (o.a. in de vorm van interviews) voor de activiteiten van Gaudeamus in het informatieve programma van de KRO.

Ook door de VPRO wordt Gaudeamus regelmatig uitgenodigd om haar activiteiten te komen toelichten. De VPRO neemt tevens een aantal van de concerten in het land op. In het Stedelijk Museum is een nauwe samenwerking bij de concerten: hier komen vaak coproducties tot stand, waarvan als voorbeeld vooral de serie met installaties rond de tentoonstelling "Energieën" in april/mei 1990 genoemd moet worden.

De TROS en de NCRV maakten in de afgelopen jaren enkele interviews als voor aankondiging van activiteiten van Gaudeamus.

Met Radio Nederland Wereldomroep is regelmatig overleg over bijzondere programma's met Nederlandse muziek om uitgebracht te worden in haar transcriptieprogramma. De cassette met 3 CD's, die Gaudeamus in coproductie met Radio Nederland Wereldomroep uitbracht in 1989 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours, bleek zo succesvol dat deze cassette al in 1990 raakte uitverkocht. Daardoor konden de vele aanvragen die in de afgelopen jaren nog gedaan werden niet meer gehonoreerd worden.

De Amsterdamse Concertzender - tot augustus 1990 in het pand van Gaudeamus gehuisvest - verhuisde naar een nieuw adres elders in Amsterdam. De programma's met hedendaagse muziek, gebaseerd op concerten van Gaudeamus, werden op basis van voortdurend overleg voortgezet.

Klaus Huber voor De Ijsbreker

CONTACTEN EN SAMENWERKING

Gaudeamus heeft vele vruchtbare contacten en samenwerkingsverbanden, zoals uit voorafgaande al moge blijken. Een aantal willen wij hier nog vermelden:

Met De IJsbreker en Donemus is regelmatig overleg op directie- en bestuursniveau over vormen van samenwerking, en dan vooral met het oog op het "Huis voor de nieuwe muziek" waaraan zeker binnen Amsterdamse kringen steeds concreter gewerkt wordt. Begin 1992 zal een agenda verschijnen met alle concerten op het gebied van de hedendaagse muziek in Nederland. Deze agenda is een coproductie van Gaudeamus, Donemus, De IJsbreker en het muziektijdschrift Entr'Acte. De samenwerking met De IJsbreker uit zich momenteel verder vooral in het kader van festivals en de Gaudeamus Muziekweek. Met Donemus wordt in het bijzonder samengewerkt in het kader van het Gaudeamus Vertolkers Concours, de Nederlandse Muziekdagen, uitwisselingen met het buitenland, enzovoorts. Gaudeamus zal zich verder samen met Donemus, De IJsbreker, Muziek Catalogus Nederland en CNM Centrum Nederlandse Muziek (voorheen BFO) presenteren tijdens de Musicora te Parijs. De plannen hiervoor (o.a. een speciaal ontworpen stand) werden eind 1991 uitgewerkt.

De Muziek Catalogus Nederland is het gevolg van goede samenwerking tussen Gaudeamus, Donemus, CNM Centrum Nederlandse Muziek, RIM en NOB-Muziekbibliotheek. Het automatiseringsproject MCN vordert gestaag; nog steeds blijft het een probleem dat de invoering van de partituren te traag gaat, zeker waar het gaat om de grotere collecties zoals die van Gaudeamus. Met een speciale subsidie van het Ministerie van WVC kon een aantal extra catalogiseerders aangesteld worden voor een periode van 6 maanden; dit soort "inhaalacties" is voor het invoeren en bijhouden van de Gaudeamus collectie echter een druppel op een gloeiende plaat.

In december 1990 werd tijdens de Nederlandse Muziekdagen in Utrecht de eerste CD-ROM gepresenteerd, met daarop alle gegevens van het MCN-bestand. Het eerste exemplaar werd aangeboden aan Guy Huot, directeur van de International Music Council. Deze CD-ROM vindt grote interesse bij bibliotheken in binnen- en buitenland. Er verschijnt een jaarlijkse up-date. De CD-ROM werd tevens gepresenteerd op o.a. de Musicora te Parijs, de IAMIC-jaarvergadering te Glasgow en de MIDEM te Cannes.

In het vorige jaarverslag werd melding gemaakt van de plannen voor een groots opgezet festival hedendaagse muziek, dat in 1992 zou moeten plaats vinden. In 1990 en 1991 werd veelvuldig overleg hierover gepleegd, met als voorlopige uitkomst dat dit festival pas in 1995 tot stand zal kunnen komen. In een samenwerking van het Holland Festival, Gaudeamus, De IJsbreker, het Concertgebouw NV en de grote Nederlandse ensembles wordt momenteel gewerkt aan een verdere uitwerking van de plannen.

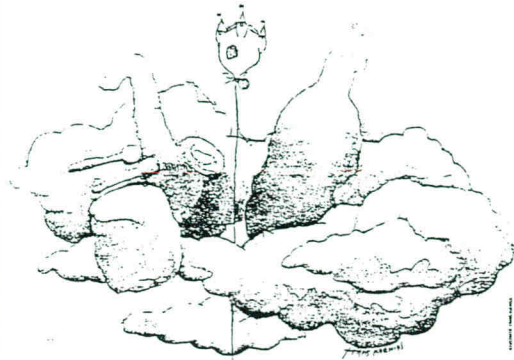
Met een groot aantal plaatselijke instellingen en organisaties wordt samengewerkt in de concertseries. Met de Stichting Intro in Maastricht is naast de concertserie ook een samenwerking bij de Nederlands/Belgische Muziekdagen en bij een aantal festivals van Intro. Chris Walraven is tevens bestuurslid van deze stichting. In samenwerking met de in 1991 opgerichte Stichting Nieuwe Muziek Brabant werd het festival "November Music" georganiseerd. Met de Rotterdamse Kunst Stichting wordt samengewerkt bij de concertseries, het Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours, en bij bijzondere evenementen als het festival "Complexity?".

Met de Stichting Jazz en Geïmproviseerde Muziek in Nederland (SJIN) bestaat nauw overleg aangaande het Europe Jazz Network, een computernetwerk t.b.v. uitwisseling van informatie betreffende Europese festivals en concerttournees, waar Gaudeamus sinds 1991 deel van uitmaakt. Bij dit netwerk sluiten zich nu steeds meer organisatoren aan die zich op het gebied van de hedendaagse klassieke muziek bewegen, zodat dit netwerk voor Gaudeamus en alle bij de European Conference of Promoters of New Music aangesloten leden in betrekkelijke korte tijd van steeds grotere betekenis is geworden. Met de SJIN wordt ook regelmatig samengewerkt binnen de concertserie in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

Met de Stichting Vrouw & Muziek, die in het gebouw van Gaudeamus gehuisvest is, vindt regelmatig overleg plaats over projecten en concerten. Gaudeamus was tevens nauw betrokken bij het internationale congres dat deze stichting in mei 1991 in Utrecht organiseerde.

Met de Werkgroep Hedendaagse Orgelmuziek is regelmatig overleg, gericht op de realisering van een meer structurele presentatie van hedendaagse orgelmuziek in Nederland.

„Het lijkt wel of we in het buitenland bekender zijn dan hier“
Aangenaam verrast waren de Gaudeamus-medewerkers toen hen in juli uit Parijs het bericht bereikte dat Gaudeamus, Nederlands Centrum voor Hedendaagse Muziek, de Unesco International Music Councils prijs1991 kreeg. Ongeveer tegelijkertijd nam Chris Walraven na 27 jaar afscheid als directeur.
„Een mooi afscheidscadeau voor Chris.“ zegt Henk Heuvelmans, jarenlang Walraven's naaste medewerker en diens opvolger. Een gesprek met Heuvelmans over de Unesco prijs en de veranderende rol van Gaudeamus.

Huis voor nieuwe muziek is nog luchtkasteel

Walraven vond het welkies re in de jaren. Inhoudend met muziek bezig zijn was de laatste tijd voor hem een meer theoretisch, theoretisch schrijven en subsidievoorstellen doen. Daar zijn de meeste laatste noodzakelijke zaken uit de draad van de voorlopige periode te maken. De 1 september is nu de deadline voor de presentatie van het document. Het document wordt nu in de Europese Conference of Promoters of New Music (EPNM) te Parijs gepresenteerd. De EPNM is een organisatie van Walraven overzocht was betrokken bij de hedendaagse muziek. De EPNM is een organisatie van Walraven overzocht was betrokken bij de hedendaagse muziek.

„Een mooi afscheidscadeau.“ zegt Heuvelmans. „Een afscheidscadeau dat we in september krijgen. De prijs van de Unesco International Music Councils prijs1991. Het is een mooi afscheidscadeau. Het is een mooi afscheidscadeau. Het is een mooi afscheidscadeau.“

Acceptatie
Sinds Gaudeamus in 1946 werd opgericht met het doel om de hedendaagse muziek te ondersteunen is er nogal wat veranderd. Het is nu een organisatie van de hedendaagse muziek. Het is een organisatie van de hedendaagse muziek. Het is een organisatie van de hedendaagse muziek.

Misha Mengelberg

Gaudeamus Amsterdam
t.o.v. de heer H. Heuveln
Swammerdamstraat 38
1091 RV Amsterdam

Aankomst: 26 juni 1991

Uw kenmerk: KA/ek/0939

Onderwerp: beschikbaarstelling
Zwitserse muziek i.v.m. Confrontaties

Beste Henk,

Graag wil ik je dank zeggen voor het lenen uit de Gaudeamus bibliotheek van diverse bundels Zwitserse muziek. Zoals uit bijgaande programma's blijkt, hebben we kans gezien diverse werken uit te laten voeren, na ook veel Nederlandse muziek. De bladmuziek zal ik één dezer dagen persoonlijk e lang brengen.

Met vriendelijke groet,

Kees Arntzen
consulent hedendaagse muziek

Regelmatige samenwerking in de diverse projecten met buitenlandse culturele vertegenwoordigingen als het Goethe Instituut, de British Council en het Italiaans Instituut, en met diverse ambassades is een belangrijk onderdeel van de Gaudeamus werkzaamheden.

Gaudeamus voert het secretariaat van:

- de Stichting Nieuwe Muziek
- de Stichting Museumconcerten
- de Stichting Combinatie van Utrechtse Muziekbelangen COMBI
- de PEM (Vereniging Producenten van Elektroakoestische Muziek, Nederlandse sectie van de International Confederation for Electroacoustic Music ICEM)
- de Nederlandse sectie van de International Society for Contemporary Music ISCM
- de European Conference of Promoters of New Music

De contacten in het buitenland zijn onder het hoofdstuk Buitenland vermeld. Ook de contacten met radio-omroepen zijn in een apart hoofdstuk vermeld.

DOCUMENTATIECENTRUM

Het Gaudeamus documentatiecentrum omvat:

- een bibliotheek met ruim 25000 partituren
- een geluidsarchief met ca. 3000 platen en CD's, en ca. 9000 opnamen op banden en cassettes
- een aantal video-opnamen van programma's over hedendaagse muziek en componistenportretten
- een uniek archief van biografieën van componisten en beschrijvingen van hun werken
- een archief met boeken en tijdschriften op het gebied van de hedendaagse muziek

De aanzienlijke groei van de partituren en de CD's en van de belangstelling voor het documentatiecentrum maakte extra ruimte noodzakelijk. In de zomer van 1991 werd op de beganegrond nieuwe kantooruimte gecreëerd, waardoor er tegelijkertijd uitbreiding ontstond voor het documentatiecentrum. Het documentatiecentrum wordt veelvuldig bezocht door musici, musicologen, componisten, programmamakers en andere geïnteresseerden. Veel partituren en ander materiaal werden voor tentoonstellingen gebruikt, zoals bij het festival "Complexity?" en "Confrontaties II", waarbij de Rotterdamse SKVR een expositie inrichtte.

PUBLIKATIES

In 1990 werd besloten om het internationale bulletin "Gaudeamus Information" twee keer per jaar uit te brengen. Na beëindiging van de speciale subsidie door het Ministerie van WVC, stopte nu ook het Ministerie van Buitenlandse Zaken de mogelijkheid om een belangrijke deel van de oplage van het blad gratis te verspreiden via de Nederlandse ambassades in het buitenland. De portokosten werden daarmee dermate veel hoger dat tot verlaging van de frequentie besloten moest worden. De populariteit van het blad is overigens opvallend groot: het blijft een van de belangrijkste informatiebronnen over de hedendaagse muziek voor componisten, musici en organisaties. De oplage groeide tot 7000 exemplaren.

Voor het binnenland wordt maandelijks een agenda gepubliceerd met de programma's van de concerten die door of in samenwerking met Gaudeamus worden georganiseerd. Drie maal per jaar verschijnt het bulletin van de International Composers' Workshop dat internationaal verspreid wordt; de redactie van dit bulletin is in handen van Dimiter Christoff.

Ook drie maal per jaar verschijnt het PEM-bulletin voor leden van de Vereniging PEM. In samenwerking met de European Conference of Promoters of New Music publiceert Gaudeamus jaarlijks een kalender met festivals en andere manifestaties op het gebied van de hedendaagse muziek in Europa. Daarnaast publiceerde Gaudeamus ook een boekje, waarin de meeste festivals meer in detail beschreven werden. Gaudeamus was ook nauw betrokken bij de totstandkoming van folders en informatiebulletins van de CEM-studio in Arnhem. De beleidsnota 1993-1996 werd in augustus 1991 vormgegeven en gedrukt.

11 Hews Street
Cambridge, MA 02138
U.S.A.
(Tel) (617) 492-0639
Jan. 24, 1991

Gaudeamus Foundation
Centre of Contemporary Music
Swammerdamstraat 38-1091 RV
Amsterdam-Netherlands

To Whom It May Concern:

I read your Gaudeamus Information, the issue of June, 1990, in the library of the Brandeis University in Massachusetts, U.S.A.. I am very much interested in this magazine because it provides many very useful information to me (I am a composer). I feel it is even better than Musical America! I wonder if I could get a copy of your next issue (January, 1991). I would be very grateful to you if you could send me a copy.

Thank you very much.

Yours sincerely,

Yong Yang

Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990

De Internationale Gaudeamus Muziekweek vond plaats in De Ysbreker, de Beurs van Berlage en Paradiso, en werd geheel door de NOS Radio opgenomen.

Tijdens de Muziekweek organiseerde Gaudeamus onder auspiciën van de "European Conference of Promoters of New Music" een bijeenkomst van een groot aantal Europese organisaties op het gebied van de hedendaagse muziek. Deze bijeenkomst vond plaats op 4, 5 en 6 September; o.m. werd gesproken over de consequenties van "Europa 1992" voor componisten, musici en organisaties binnen en buiten de EEG.

Maandag, 3 September - 21.00 uur

Jonge Joegoslavische componisten

Ratko Vojtek - basklarinet, Danijela Petric - piano

Srdan Dedic *Snake charmer, voor basklarinet*

Berislav Šipuš *Manie, voor basklarinet*

Izidora Zebeljan *For multiplayer#*

Mladen Tarbuk *For solo performer on many instruments#*

Berislav Šipuš *Twee etudes voor piano*

Un pezzo giocoso, voor piano

Ivo Josipovic *A game of glass beads, voor piano solo*

Variations, voor piano

Ognjen Bogdanovic *nieuw werk voor piano#*

De IJsbreker

Dinsdag, 4 September - 21.00 uur

Elektroakoestische Muziek

werken van prijswinnaars van de

"International Competition for Electroacoustic Music Bourges 1990"

Paul Dolden (Canada) *Below the walls of Jericho*

Frances White (USA) *Still life with piano*

Gabriel Valverde (Argentinië) *Cumulos*

Robert Rowe (USA) *Floodgate*

Sohrab Uduman (Engeland) *Refrain voor trombone en tape*

De IJsbreker

Woensdag, 5 September - 21.00 uur

Kamermuziek I

John Snijders - piano, Frances-Marie Uitti - cello, Dufy Quartet,

Harry Sparnaay - basklarinet, Robert Szreder - viool, René Eckhardt - piano

Jesus Rueda Azcuaga (Spanje) *Piano Estudios I-VI*#*

Cesar Camarero (Spanje) *El silencio va mas deprisa al revés*, voor strijkkwartet#*

Pietro Borradori (Italië) *Camera Obscura*, voor piano kwartet#*

Paolo Arrala (Italië) *Déjà*, voor trio#*

Richard Barrett (Engeland) *nieuw werk voor cello#*

De IJsbreker

Donderdag, 6 September - 21.00 uur

Kamermuziek II

Slagwerkgroep Den Haag, Ives Ensemble, Liesbeth Steffens - altviool,

Silvia Fómína - cello

Mario Pettenati (Italië) *Diagramma Trasfigurato*, voor altviool#*

Luca Cori (Italië) *Raku*, voor ensemble*

Silvia Fómína (Argentinië) *I - Opfernacht*, voor cello en piano#*

Jesus Rueda Azcuaga (Spanje) *Estancias*, voor slagwerkgroep#*

Massimo Priori (Italië) *Primo Risveglio*, voor tenor en ensemble#*

De IJsbreker

Helmut Lachenmann met v.l.n.r. Taco Kooistra, Harry Sparnaay en Yoko Abe, tijdens een repetitie voor de uitvoering van een van Lachenmann's werken in de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990

IJzingwekkende cello en Tibetaanse cantates op Gaudeamus-week

Internationale Gaudeamus Muziek Week 1990. ***
*Kamermuziek I. Werken van Borradori, Aralla, Camarero en Rueda. Uitgevoerd door Xenakis Kwartet, John Snijders (piano) e.a. *Kamermuziek II. Werken van Rueda, Fómína, Priori, Pettenati en Cori. Uitgevoerd door slagwerkgroep Den Haag, Ives Ensemble, Lucia Meeuwse (sopraan) e.a. Gehoord 5 en 6/9 De IJsbreker, Amsterdam.

Door ERNST VERMEULEN

De Argentijnse componiste en celliste Sylvia Fómína droeg haar *Opfernacht* voor cello, piano en klein slagwerk op aan de generatie van jonge intellectuelen waar ze mee opgroeide en die zich na de nachtmerrie van 1976-1984 niet meer uitken. Een gefolterde en tot zwijgen gebrachte generatie. „Aan de diepe leegte”, aldus de componiste, „breng ik dit eerbetoen met gebalde vuisten, knarsende tanden en gesloten ogen.”

Aldus ontstond tussen de overige bijdragen op de Gaudeamus Muziek Week (twaalf composities geselecteerd uit 266 partituren ingezonden door 29 landen) een *Fremdkörper*. Tussen niet zelden vrijblijvend virtuos post-impresionisme klonk daar opeens een ongenaakbaar brok expressionisme: muziek als een menselijke schreeuw. Eerst woest en opstandig, de vleugel bewerkt met een hamer, ten slotte verstikkend in een ijzingwekkende cellosolo met veel lange rusten, uitstervend in een langzaam glissando als het schreeuwen *zonder klank*.

Wonderbaarlijk hoe een cello hullen kan als een wild beest! Ondertussen bleef niet onverhuld, dat voorgeschreven klankverfijningen in de piano (zoals door middel van pedaal-effecten) vrijwel niet geëffectueerd werden en dat de compositie eigenlijk meer een *act* is dan een muziekstuk. Het ontlokte in ieder geval veel discussie en heftige protesten, niet in het minst door de lange, geëxalteerde toelichting.

Sommige werken begonnen sterk, zoals een contrastrijk pianokwartet van Pietro Borradori, om halverwege in te zakken. Een trio voor viool, basklarinet en piano van Paolo Aralla bracht continue expansie van hetzelfde materiaal (ware mijnenvelden aan versieringen!) en klonk overtuigender door een veel geraffineerder uitvoering. Hoogtepunt op het eerste kamermuziek concert waren de uiterst virtuos door John Snijders vertolkte piano-etudes I-VI van Jesus Rueda. Merkwaardig is dat de eerste drie etudes uit 1987

een voorspelbare toccastijl, maar dat allengs in de drie laatste etudes uit 1989 zich in een grilliger stijl met veel boventoneffecten een geheel ander idioom openbaart in een soort compilatie van enkele van Stockhausens *Klavierstücke*.

Het tweede kamerconcert bood als een uitschieter onder meer Luca Cori's *Raku* voor pianokwintet en twee slagwerkers, met in het verstaalde centrum een ongewone solo voor de cymbales antiques, die ook aan het slot belangrijk zijn. Normaliter worden deze instrumenten immers uitsluitend voor mengeflecten ingezet.

Just weer heel ernstig tonen zich Massimo Priori in zijn *Primo Risveglio* naar een Tibetaans-boeddhistische sutra voor tenor, strijktrio en vibrafoon, woensdagavond echter vertolkt door de sopraan Lucia Meeuwse, met een grote inzet wat trouwens ook gold voor het bezieland begeleidende Ives Ensemble.

Voor mij de grootste verrassing tot nu toe. De zangstem is ongevoerd rijk versierd, maar ditmaal zeker niet op een vrijblijvende wijze, terwijl de instrumenten met voor- en tussenspelen in opmerkelijk dichte klankblokken voor een uitstekend kader zorgen. Waren de meeste werken aan de lange kant, deze Tibetaanse cantate was perfect op maat gesneden. Vanavond vraagt het Radio Kamer Orkest in Paradiso nog aandacht voor enkele geselecteerde werken voor een groter bezetting en zondag zal, na een tweetal extra concerten, David Osmond-Smith de Louis Vuitton Prijs van 10.000 gulden uitreiken.

Dinsdag - 7 SEP. 1990

NRC HANDELSBLAD

Vrijdag, 7 September - 20.30 uur

Paradiso

Orkest Muziek I

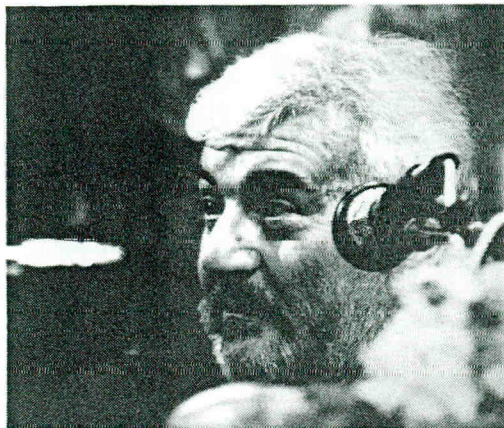
Radio Kamer Orkest, Elgar Howarth - dirigent, Radio Koor

Stefano Gervasoni (Italië) *Concertino per contrabasso e instrumenti *#*

Franco Donatoni (Italië) *Eco*

Giuliano Ghirardi (Italië) *Quando manca al respiro*#*

André Douw (Nederland) *Ave Maria#*

Franco Donatoni

Zaterdag, 8 September - 15.00 uur

Beurs van Berlage

Franco Donatoni

Aga Zaal

Nieuw Ensemble, Ed Spanjaard - dirigent,

Brenda Mitchell, Lucia Meeuwsen, Wilke te Brummelstroete - sopranen

Franco Donatoni (Italië) *La souris sans sourire*

Etwas ruhiger im Ausdruck

Refrain

She

Tema

Zaterdag, 8 September - 20.15 uur

Beurs van Berlage

Orkest Muziek II

Wang Zaal

Radio Symfonie Orkest, Arturo Tamayo - dirigent, Massimiliano Damerini - piano

Helmut Lachenmann (BRD) *Ausklang*

Joep Straesser (Nederland) *Symphonie voor strijkers#*

Zondag, 9 September - 11.00 uur

De IJsbreker

Presentatie van de winnaar van de

"Gaudeamus Foundation Louis Vuitton Prize 1990"

Zondag, 9 September - 15.00 uur

De IJsbreker

Kamermuziek III

Rien de Reede - fluit, Djoke Winkler Prins - sopraan, Taco Kooistra - cello,

Harmen de Boer - klarinet, Harry Sparnaay - basklarinet, Yoko Abe - piano,

Peter Prommel - slagwerk, Duo Contemporain, Conny de Jongh - sopraan,

Mini Dekkers - accordeon, Walter van Hauwe - blokfluit

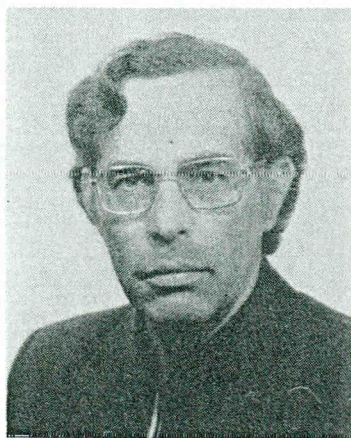
Helmut Lachenmann (BRD) *Pression*

Allegro Sostenuto

Joep Straesser (Nederland) *All Perishes*

Points of Contact I#

From the Chinese Restaurant

Joep Straesser

* geselecteerd voor de Gaudeamus Muziekweek door een jury, bestaande uit Paavo Heininen, Claude Helffer, Huub Kerstens en Helmut Lachenmann.

Wereldpremières

Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991

maandag 2 september - 20.15 uur

Nieuw Ensemble, David Porcelijn - dirigent,
Moniek Krüs - sopraan, Harrie Starreveld - fluit
Mauro Cardì (Italië) *Effetto Notte*
Un Suk Chin (Korea) *Akrostichon - Wortspiel;*
Szenen aus den Märchen #

James Clarke (Engeland) *La violenza delle idee #*
Jay Alan Yim (USA) *Dreams wide awake #*
Paolo Perezani (Italië) *Radura con flauto (e rovetto) #*

Paradiso

Paolo Perezani in gesprek met Harrie Starreveld tijdens een repetitie voor de uitvoering van zijn werk in de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991.

dinsdag 3 september - 20.30 uur

Werken van prijswinnaars van de internationale competitie voor electroacoustische muziek in Bourges '9

Jos Zwaanenburg - fluit, John Anderson - basklarinet
Andrew Lewis (Engeland) *Time and Fire*
John Philip Mallia (USA) *Diffraction* voor tape en fluit
Phillip Blackford (USA) *Interiors ... inward turns the ivory key*
Ronald Philippi (Nederland) *Buenos Aires*
Agostino di Scipio (Italië) *Event* voor tape, fluit en basklarinet

De IJsbreker

TELEGRAAF

Gaudeamus Compositie- 162 167 55 concoure begonnen

woensdag 4 sept.

20.30 uur

Utrecht String Quartet, Sweelinck Musica Viva
Jim Gordon - dirigent,
Arnold Marinissen - slagwerk, Robert Szreder - viool
Alexandros Kalogeras (Griekenland) *Hieron*, voor strijkkwartet
Calliope Tsoupaki (Griekenland) *Mania*, voor viool
Juan Trigos * (Mexico) *Prologo (dal Magnificat Guadalupano)*
voor 2 stemmen en ensemble #
Richard Rijnvos (Nederland) *Stalker*, voor slagwerk
Bernfried Prüve (Duitsland) *Firebird*, voor viool
Ana Mihajlovic (Joegoslavië) *Story II*, voor ensemble #

De IJsbreker

In Amsterdam is deze week het jaarlijkse Gaudeamus compositie-concours begonnen. Tweehonderdvijftig jonge componisten (inzenders mogen niet ouder zijn dan dertig jaar) stuurden werken in voor het concours dat als een van de belangrijkste broedplaatsen voor jong talent geldt. Dit jaar zijn door de jury twaalf werken geselecteerd die meedingen naar de hoofdprijzen van f 10.000 en een compositie-opdracht.

Behalve die twaalf geselecteerde werken komen in de negen concerten die Gaudeamus organiseerde, ook werken van jonge componisten tot klinken, zodat een completer beeld ontstaat van de stand van zaken onder de jongste garde eigentijdse componisten.

De concertreeks opende in Paradiso waar het Nieuw Ensemble een programma met werken van componisten uitvoerde die eerder tot de finaleronde van het concours waren doorgedrongen.

van een voor deze groep musici gebruikelijk hoog niveau. De fluitist van het ensemble, Harrie Starreveld, schitterde op de van hem bekende wijze in Perezani's concertje.

Tot nu toe werd pas een van de dit jaar voor het compositie-concours geselecteerde werken uitgevoerd. De overige elf volgen dit weekeinde in de Beurs van Berlage en in de IJsbreker, waar zondag de prijswinnaar bekend wordt gemaakt.

Roeland Hazendonk

donderdag 5 september - 20.30 uur

Delta Ensemble, Arie van Beek, dirigent
Monique Krüs - sopraan
Jaeho Chang (Korea) *A Dynamic Actor*, voor ensemble #
Jose Luis Castillo (Spanje) *Pomes' Pieces*, voor ensemble #
Joost Kleppe (Nederland) *Winter*, voor sopraan en ensemble
David Sawyer (Engeland) *Good Night*, voor ensemble

De IJsbreker

vrijdag 6 september - 20.30 uur

Pianoduo René Eckhardt/Niek de Vente, Esther Apituley - altviool,
John Snijders - piano, Het Trio, Gaudeamus Ensemble,
Huub Kerstens - dirigent, Ilse van de Kasteelen - sopraan
Giovanni Bonato* (Italië) *Ice drops*, voor piano 4 handig
Henri Pauly-Laubry (Frankrijk) *Unterredung*, voor altviool en piano
Paolo Aralla (Italië) *Modéré*, voor basklarinet, fluit en piano #
(opdracht als winnaar van de Gaudeamus Prijs 1990)
Luke Stoneham (Engeland) *Body to center*, voor piano
Zaur Fahradvov* (Azerbeïjan) *Nirvana*, voor 2 pianos
Liza Lim* (Australië) *Voodoo Child*, voor sopraan en ensemble

De IJsbreker

Lading

Perezani weet in dit werk de slanke heldere klank van het Nieuw Ensemble een grote, soms zelfs bijna ruige, energieke lading te geven. De helmoeilijke solo-fluitpartij is ondanks het sterk op de geste gerichte materiaal meer dan een aangenaam voorbijtrekkende klankenstroom, omdat de individuele noten zo'n dwingende vanzelfsprekendheid hebben meegekregen.

Ook de Koreaanse Un Suk Chin, winnares van het concours in 1985, lijkt een aardige carrière tegemoet te gaan. Haar Akrostichon-Wortspiel voor sopraan en ensemble kent eveneens krachtige momenten, waarbij de knappe instrumentatie Chin's heldere betoog goed onderstreept. Het Nieuw Ensemble tekende onder leiding van David Porcelijn voor uitvoeringen

Louis Andriessen tijdens de componisten-discussies in de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991

Het animo van de deelnemende componisten voor de discussies was dit jaar groot

Henri Pauty-Laubry als assistent bij de uitvoering van zijn werk door Esther Apituley en John Sniijders.

Harry Sparnaay gaf tijdens de Muziekweek 1991 een workshop

zaterdag 7 september - 14.30 uur
 Radio Kamer Orkest, Arturo Tamayo - dirigent,
 Robert Coupe - tenor
 Robert Szreder - viool,
 Trio Dolce en Hanneke van der Harst
Kenneth Dempster (Engeland) *Point, Line and Plane*, voor ensemble
Micha Hamel (Nederland) *But they caught us at the state line, and burned our cars in one last fight*, voor viool en ensemble
Magnus Robb (Engeland) *Delphi*, voor kamer orkest
Calliope Tsoupaki (Griekenland) *Visions of the Night* voor 13 spelers
Stefano Gervasoni* (Italië) *Adagio für Glasorchester*

Beurs van Berlage, Wang Zaal

Polyphony, voor ensemble van **Young Sug Chang** komt helaas te vervallen omdat het uitvoeringsmateriaal onbruikbaar was. Hiervoor in de plaats wordt *Visions of the Night* voor 13 spelers, van **Calliope Tsoupaki** uitgevoerd.

zaterdag 7 september - 21.00 uur
 Radio Filharmonisch Orkest, Richard Dufallo - dirigent,
 Groot Omroep Koor
 Frank Hameleers - dirigent,
 Harry Sparnaay - basklarinet
Asbjørn Schaathun* (Noorwegen) *Actions, Interpolations and Analyses*, voor basklarinet en groot ensemble #
Renato Miani* (Italië) *Dolores*, voor gemengd koor #
Jörg Birkenkötter (Duitsland) *...zur Nähe - voran*
Karl-Wieland Kurz (Duitsland) *Pangäa* #

Beurs van Berlage, Wang Zaal

zondag 8 september - 12.00 uur
 Tomoko Mukaiyama - piano, Harry Sparnaay - basklarinet,
 Harmen de Boer - klarinet, Fluit-ensemble Tegenwind,
 Edison Kwartet, Rutger van Leyden - dirigent,
 Gaudeamus Ensemble, Huub Kerstens - dirigent
Atli Ingolfsson* (IJsland) *A Verso*, voor piano
Claus-Steffen Mahnkopf (Duitsland) *Die Schlange der Medusa* #
 (opdracht als winnaar van de Gaudeamus Prijs '90)
SngKn Kim (Korea) *Youngshin*, voor 3 fluiten
Fredrik Zeller (Duitsland) *Melodien voller Wunder* #
Massimo Priori* (Italië) *Architettura*, voor strijkkwartet #

De IJsbreker

zondag 8 september - 16.00 uur
 Gaudeamus Ensemble, o.l.v. Huub Kerstens, 4-celli-ensemble,
 Mondriaan Strijkkwartet, Gaudeamus Ensemble II
Ricardo Zohn-Muldoon* (Mexico) *Flores del Viento*, voor ensemble
Shuya Xu (China) *Choc*, voor 4 celli
Pietro Borradori* (Italië) *Streichquartett*
William Peltier* (Canada) *Solitude synching into something*, voor 2 synthesizers en 2 slagwerkers

De IJsbreker

Uitreiking van de Gaudeamus-Prijs 1991

* geselecteerd voor de Gaudeamus Prijs 1991 door een jury, bestaande uit Francis Miroglio, Nigel Osborne, Włodzimierz Kotonski en Ton de Leeuw
 # wereldpremière

COMPLEXITY?

8,9,10 Maart 1990 - Zaal De Unie, Rotterdam

COMPLEXITY? was een coproductie van de Stichting Gaudeamus, het Nieuw Ensemble en de Rotterdamse Kunst Stichting, in samenwerking met KRO & VPRO Radio.

** wereldpremière,
* Nederlandse première

8 maart *New Complexity/New Simplicity*19.00 - Wereldpremière Brian Ferneyhough - *Trittico per G.S.***

Stefano Scodanibbio, contrabas

Introductie Richard Toop over complexity in muziek

20.00 - Concert Nieuw Ensemble, dirigent Ed Spanjaard
soloïsten: Claron McFadden, sopraan; Wilke te Brummelstroete, alt;
Harrie Starreveld, basfluit; Armand Angster, klarinet
rond Brian Ferneyhough

Brian Ferneyhough	<i>Mnemosyne</i>
Richard Barrett	<i>Illuminer le Temps**</i>
Kaija Saariaho	<i>Grammaire des Rêves*</i>
Rodney Sharman	<i>Erstarrung</i>
Brian Ferneyhough	<i>La chute d'Icare*</i>

22.00 - Forum discussie over uitvoerings moeilijkheden door Richard Barrett,
Brian Ferneyhough, Geoffry Madge, Elmer Schönberger, Rodney Sharman,
Ed Spanjaard en Richard Toop (voorzitter)

9 maart *Historische aspecten*

19.00 - Introductie Rob Wegman over complexity in Engelse muziek vanaf de late
15de eeuw met voorbeelden uit het Eton Choir Book

20.00 - Recital James Clapperton, piano

Charles Ives	<i>Three page sonata</i>
John Cage	<i>Music of Changes</i> , part 1
Pierre Boulez	<i>Deuxième sonate</i>
James Dillon	<i>Spleen*</i>
Brian Ferneyhough	<i>Lemma, Icon, Epigram</i>
Iannis Xenakis	<i>Evryali</i>

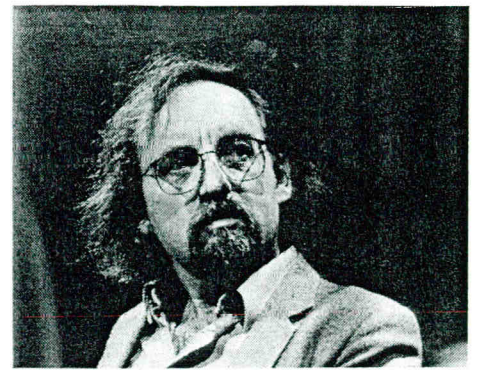
22.00 - Concert Fayrfax Ensemble, dirigent Bert Schreuder

Thomas Ashewell	<i>Missa Ave Maria</i>
Adriaan Willaert	<i>Ave Maria</i>

23.30 - Nachtprom in De Doelen

Concert Asko Ensemble, dirigent David Porcellijn
Seriële en Postseriële Muziek uit Italië

Luciano Berio	<i>Tempi concertati</i>
Bruno Maderna	<i>Serenata II</i>
Luca Francesconi	<i>Plot in the fiction</i>
Luigi Nono	<i>Canti per tredici</i>
Franco Donatoni	<i>Cloches*</i>

Brian Ferneyhough

10-3-90.

NRC Handelsblad 7

Complexe muziek in Rotterdam verbazend gemakkelijk gespeeld

Festival: Complexity? Nieuw Ensemble o.l.v. Ed Spanjaard. Fayrfax Ensemble o.l.v. Bert Schreuder. Recital James Clapperton, piano. Werk van Ferneyhough, Saariaho, Cage, Boulez, Xenakis e.a. Gehoord: 8 en 9/3, De Unie Rotterdam. Opnamen VPRO en KRO.

Door ERNST VERMEULEN

De Finse componiste Kaija Saariaho schreef als antwoord op een vragenlijst die aan negentig musici werd toegestuurd: „In onze rationele wereld wordt complexiteit steeds verbonden met intellect, levendige verbeelding en sterke creativiteit, terwijl eenvoud wordt gekoppeld aan naïviteit.“ Is het zo eenvoudig? Op het Rotterdamse festival *Complexity?* werd met zeven concerten, vijf lezingen en twee forumdiscussies al spoedig duidelijk dat dit thema zich niet in eenvoudige termen laat vangen. Xenakis bij voorbeeld werd door uitvoerenden als virtuoos bestempeld, als de Paganini van de twintigste eeuw, maar niet als complex. En de partituren van de Engelse componist Brian Ferneyhough ogen zwart van de noten in ritmische onderverdelingen, maar zijn niet onspeelbaar. Het festival geeft zijn rechtvaardiging in een inleidende lezing van Richard Toop. In het tijdschrift *Contact* (lenienummer 1988) presenteerde hij onder de titel *Four facets of the new complexity* de componisten Finnissy, Dillon, Densh en Barrett als de nieuwe helden en in Rotterdam gaf hij Ferneyhough een plaats vergelijkbaar met die van Stockhausen in de jaren vijftig. Toop zet de maximalisten (complexiteitsmaniakken in de muziek) af tegen de neo-romantici, de ritualisten en de minimalisten. Aan deze 'stijlenoorlog' (Feldman) doet de Canadees Rodney Sharman in elk geval niet mee.

Zijn werk klonk als een wit vlak in al het zwart van de complexiteit in dit weekende. Met name een verademing op het concert donderdag door het Nieuw Ensemble: zijn *Erstarrung* uit 1984 voor zondekijker meer een Renaissance-verso — wat een vondst! — is gebaseerd op het idee van de cadens, de harmonische afsluiting. Maar heel anders dan in Stockhausens *Adieu*, veel milder, bijna zou je deze compositie wijs kunnen noemen.

Ook de 22-jarige Engelse pianist James Clapperton, die gisteravond zijn succesvolle Nederlandse debuut afsloot met een verbazend gemakkelijk gespeelde *Evryali* (1973) van Xenakis (je krijgt alleen al krampen als je daarnaar kijkt), koos een introverte Sherman-compositie om mee af te koelen.

Complexiteit werkt goed in een afwisselende vorm; hedendaagse componisten zouden nog veel kunnen leren van een *O Maria Salvatoris Mater* van John Browne (circa 1470) waarin de complexe weefsel van het volledige stemmenapparaat consequent worden afgewisseld door suïstische ensembles in steeds wisselende bezettingen. Die geschakeerde kinetische orde kenmerkte ook Ferneyhoughs *Lemma, Icon, Epigram* (1981), waarin een overvloedig begin afbreekt in een bevattelijker waarneembare pulsatie. Merkwaaardigerwijze brak in Ferneyhoughs *La Chute d'Icare* uit 1988 in het proces van een graduele erosie — het onderwerp van dit stuk — een elegante toets door. Het Nieuw Ensemble stond boven alle problemen, musicerde als een achttal Clappertons, maar dan dus ook nog elegant. Voor mij het voorlopig hoogtepunt van het festival, dat vanmiddag nog een blik werpt op de complexiteit in de Turkse klassieke muziek en 's avonds middels de Quintetto Arnold een première van Donatoni belooft.

David Porcellijn

Componisten wekken wanhoop en razernij

ROTTERDAM — Waarom schrijven componisten soms heel moeilijke partituren die sommige musici tot wanhoop en razernij brengen, en anderen juist eindeloos fascineren? Dat is het thema van een festival dat op 8, 9 en 10 maart in De Unie in Rotterdam wordt gehouden.

Het festival over de complexiteit in de muziek omvat zeven concerten, vijf lezingen en twee forumdiscussies. Het is georganiseerd door Nieuw Ensemble en de stichting Gaudeamus voor hedendaagse muziek.

Het muzikale gedeelte van het festival is zeer gevarieerd. Voorlopers uit Middeleeuwen en Renaissance komen aan bod. Er is aandacht voor de complexiteit in muziek van andere culturen, en de ontwikkeling in de pianoliteratuur wordt hoorbaar. Verder is er werk uit de jaren vijftig en muziek van nu.

Van de Engelse componist Brian Ferneyhough gaat in Rotterdam 'Tritico per G. S.' voor contrabas in première. Nieuw Ensemble heeft een nauwe band met Ferneyhough. Tijdens het festival maakt de pianist James Clapperton zijn Nederlands debuut.

Aan het festival werken behalve Nieuw Ensemble ook mee het Asko Ensemble, het Quintetto Arnold en het Nederlands Saxofoon Kwartet.

10 maart *Compositionele aspecten*

12.30 - **Lezing** Remco Scha over informatie theorie en perceptieve aspecten betreffende complexity

13.00 - **Concert** Harry Sparnaay, basklarinet; Taco Kooistra, cello; Nederlands Saxofoon Kwartet o.l.v. Klas Torstensson

Jos Kunst *Solo Identity 1*

Helmut Lachenmann *Pression*

Iannis Xenakis *Kottos*

Klas Torstensson *Licks and Brains I*

14.30 - Lezing door Richard Toop over Ferneyhough's *Etudes Transcendentales* met muziekvoorbeelden

16.00 - **Presentatie** Wouter Swets over complexity in ethnische muziek, geïllustreerd met live performances van Turkse seriuzen- en folk muziek uit de Balkan door Ensemble Calgija

19.00 - **Introductie** Brian Ferneyhough en Alessandro Melchiorre

20.00 - **Concert** Quintetto Arnold, dirigent Emilio Pomarico

Elliott Carter *Eight studies and a Fantasy*

Karlheinz Stockhausen *Zeitmasze*

Brian Ferneyhough *Prometeo*

Franco Donatoni *Blow**

22.00 - **slotdiscussie**, voorzitter Richard Toop, alle deelnemers en publiek

FESTIVAL NIEUWE MUZIEK MAASTRICHT

20e eeuwse pianomuziek

Op 28, 29 en 30 September 1990 heeft Intropodium in samenwerking met Gaudeamus een mini-festival georganiseerd dat gewijd was aan belangrijke 20e eeuwse pianomuziek, gespeeld door internationaal vooraanstaande pianisten. Per programma kwamen steeds twee grote componisten aan bod.

28 September 1990, 22.30 uur:

Herbert Henck

Charles Ives *Concord Sonata*

John Cage *Muziek of Changes (delen)*

29 September 1990, 20.00 uur:

Bernhard Wambach

Karlheinz Stockhausen *Klavierstück X*

Giacinto Scelsi *Suite 9*

29 September 1990, 22.30 uur:

Pierre-Laurent Aimard

György Ligeti *8 Etudes pour piano*

Olivier Messiaen *20 Regards de l'Enfant Jésus (delen)*

Catalogue d'Oiseaux (delen)

Preludes (delen)

30 September 1990, 12.00 uur:

Chantal Bohets

werken van Alban berg, Anton Webern en Arnold Schönberg

30 September 1990 15.00 uur:

Claude Helffer

Pierre Boulez *1e en 3e Sonate*

Iannis Xenakis *Evryali*

Mists

Herma

festival HEDENDAAGSE MUZIEK

maastricht

PIANOMUZIEK VAN DE XXe EEUW

- Herbert Henck
- Bernhard Wambach
- Pierre-Laurent Aimard
- Chantal Bohets
- Claude Helffer

28 • 29 • 30 september 1990

intro

BELGISCH/NEDERLANDSE MUZIEKDAGEN 1990 Maastricht - Intropodium/Conservatorium, 15 - 17 November

Op 15, 16 en 17 November 1990 werden in het kader van het Belgisch/Nederlands Cultureel Accoord in Maastricht de tweede Belgisch/Nederlandse Muziekdagen georganiseerd door Gaudeamus in samenwerking met de Stichting Intro. Meer dan in de eerste editie werden tijdens deze Muziekdagen nieuwe werken van Belgische en Nederlandse componisten gespeeld door een aantal zeer gevarieerde ensembles en solisten uit beide landen. De drie avondconcerten van dit mini-festival werden rechtstreeks uitgezonden door respectievelijk VPRO, NOS en KRO.

donderdag 15 November 1990, 20.15 uur:

Maastricht, Intropodium

Wereld Saxophone Orchestra, o.l.v. Ed Bogaard

Otto Ketting *Preludium*
Louis Andriessen *Widow/Song Lines**

Ensemble Champ d'Action, o.l.v. Alain Franco

Luc Brewaeys *Pyramids in Siberia*
Serge Verstockt *Champ II*
Takayuki Rai *Broken White**

vrijdag 16 November 1990, 20.15 uur:

Maastricht, Conservatoriumzaal

Radio Kamer Orkest, o.l.v. Lucas Vis, Het Trio, Claron McFadden, sopraan

Sytze Smit *Delta Dances, voor trio en orkest***
Ron Ford *Song and Dance, for soprano and orchestra**
Henri Pousseur *La seconde apotheose de Rameau*

zaterdag 17 November 1990, 15.30 uur:

Maastricht, Conservatoriumzaal

Ensemble d'Accord, o.l.v. Otto de Jong

Kamerkoor Ex Arte o.l.v. Frank Deiman

Karel Goeyvaerts *Sonate (bew. Bernard van Beurden)**
Ton de Leeuw *The birth of muziek (bew. Bernard van Beurden)*
Jacques Bank *Coda (bew. Bernard van Beurden)*
André van Belle *Csheng*

Aquarius Ensemble, o.l.v. Lucas Vis

Tristan Keuris *Divertimento*
Karel Goeyvaerts *De Stem van de Waterman*

zaterdag 17 November 1990, 20.15 uur:

Maastricht, Intropodium

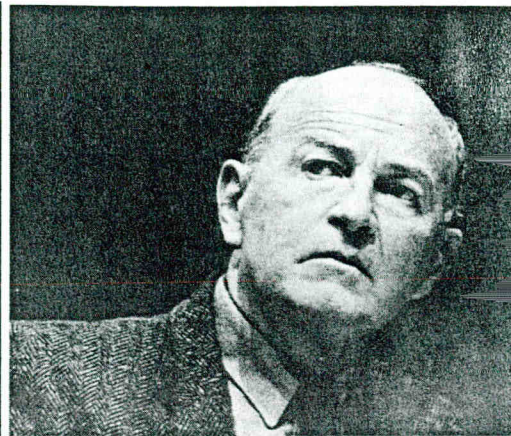
Claude Coppens, piano

Boudewijn Buckinx *delen uit 1001 Sonates*
Claude Coppens *Klavierbüchlein (delen 1, 2, 3)*
Frank Nuyts *Claudescares*

Het Trio, Harry Sparnaay - basklarinet, Harrie Starreveld - fluit, René Eckhardt - piano

Ton de Leeuw *Trio**
Karel Goeyvaerts *Voor Harrie, Harry en René**
Lucien Goethals *2 Proyecciones musicales**

(* = première)

Karel Goeyvaerts

Donnerstag 20 NOV. 1990

UTRECHTS
NIEUWSBLAD

Belgische moderne muziek vol kwaliteiten

Goeyvaerts grote uitblin Maastrichtse Muziekdag

(Door Ellen Kempers)

MAASTRICHT — Nederland is een paradijs voor de hedendaagse muziek. Belgische componisten kijken dan ook met enige afgunst naar hun Nederlandse collega's. Allerlei subsidieregelingen maken een muziekcultuur mogelijk die uniek is in Europa. Maar tijdens de Belgisch-Nederlandse Muziekdagen in Maastricht bleek de Belgische componist kwalitatief in het geheel niet onder te doen voor de Nederlandse componist.

Wel werd pijnlijk duidelijk dat er in België nauwelijks ensembles actief bezig zijn met hedendaagse muziek. Nederlandse ensembles waren tijdens de Muziekdagen dan ook oververtegenwoordigd. Maar het programma was evenwichtig samengesteld, zodat het publiek zich een beeld kon vormen van Belgische en de Nederlandse componisten. De organisatie, die voornamelijk in handen was van Gaudeamus, een Nederlandse stichting die onder andere hedendaagse muziekconcerten organiseert, heeft haar best gedaan composities op het programma te krijgen, die functioneel zijn binnen het kader van een 'culturele uitwisseling'.

De Belgisch-Nederlandse Muziekdagen behoren tot de manifestaties die dankzij een cultureel verdrag tussen Vlaanderen en Nederland gefinancierd wordt. Vorig jaar is er na een jarenlange leemte opnieuw aanspraak gedaan op dit verdrag. De ideologische achtergronden zijn er in de loop der jaren echter afgesletten. Van een wederzijdse uitwisseling was geen sprake. De Belgische radio-orkesten waren bijvoorbeeld niet ingeschakeld om het werk van Nederlandse componisten te spelen. Wel speelde het Nederlandse Radio Kamerorkest een compositie van de Belgische componist Henri Pousseur (1929). Maar de Vlaamse subsidienten waren niet blij met deze keuze. Pousseur is een Waal, en zou volgens de regels helemaal niet gespeeld mogen worden.

Accordeonisten

Ook 'Sheng' van de Franstalige André van Belle had eigenlijk niet mogen klinken. Maar het Nederlandse Ensemble d'Accord stoorde zich hier niet aan. 'Sheng' is een van de weinige accordeoncomposities die echt de moeite waard is. Het ensemble, dat bestaat uit 10 accordeonisten, speelde eveneens een bewerking van 'Sonate' van Karel Goeyvaerts (1923), die bekend staat als de belangrijkste componist van België. Goeyvaerts, die zelf aanwezig was tijdens de uitvoering, was erg enthousiast over de bewerking van de Nederlandse componist Bernard van Beurden (1933). Voor hem ging het stuk, dat dateert uit 1951, opnieuw leven. En dat terwijl hij in de jaren zeventig een heel andere weg is ingeslagen.

Tijdens de Muziekdagen werd deze andere weg van Goeyvaerts ook in beeld gebracht. Zijn religieuze, meditatieve stijl werd door het eveneens uit Nederland afkomstige Aquarius Ensemble naar voren gebracht in een vertolking van 'De stem van de Waterman'. Maar de premiere van zijn meest recente stuk 'Voor Harrie, Harry en René' door Het Trio sloeg werkelijk alles. De vitaliteit die eruit spatte is onvoorstelbaar voor iemand die vorig jaar nog getroffen werd door een hartinfarct.

Het enthousiasme van Het Trio, die bestaat uit basklarinetist Harry Sparnaay, fluitist Harrie Starreveld en pianist René Eckhardt, werkte zeer aantrekkelijk op het publiek. Door hun energieke uitstraling, hun perfecte 'timing' en hun fysieke bewegingen is het net of ze mijlen ver boven de stukken staan. Dankzij hun vertolkingen is het publiek in staat zelfs de moeilijkste composities te waarderen en begrijpen.

Naast Goeyvaerts' compositie bracht Het Trio ook '2 Proyecciones musicales' van de Vlaamse componist Lucien Goethals (1931) in premiere evenals 'Trio' van de Nederlandse componist Ton de Leeuw (1926), die als compositiedocent een grote stempel heeft gedrukt op het Nederlandse muziekleven.

Het Trio was eveneens betrokken bij de premiere van 'Delta Dances, voor trio en orkest' van de Nederlandse componist Sytze Smit. In 'Delta Dances' begonnen de verschillende stemmen eenvoudig maar de complexiteit nam zenderogen toe. De kleine zaal van het Conservatorium was echter niet erg geschikt om een dergelijk werk uit te voeren. Het Trio kwam nauwelijks uit boven de strijkers van het Radio Kamerorkest. De slagwerkers zorgden echter voor structuur, zodat je je loch kon oriënteren. Sytze Smit kon echter de spanning van de premiere nauwelijks verwerken. Doodziek verliet hij na afloop de zaal.

De compositie van Sytze Smit stond in groot contrast met de veel eenvoudigere composities die eerder klonken in de zaal van de muziekschool, het vast podium van de Maastrichtse hedendaagse muziektentatie Intro-podium. Daar speelde het World Saxophone Orchestra werken van Otto Ketting (1935) en een premierestuk van Louis Andriessen (1939). Hun namen trokken weliswaar publiek, maar de composities behoren niet tot hun meest bekende.

David Coppoolse

Heel de Sovjet-Unie zou verbaasd zijn over Nederlandse muziek

Nederlandse Muziekdagen 1990. Concerten: Radio Symfonisch Orkest o.l.v. David Porcelijn, Radio Kamerorkest o.l.v. Ed Spanjaard, Radio Filharmonisch Orkest o.l.v. Lucas Vis. Werken van Coppoolse, De Marez Oyens, Wagemans, Bruynèl, Van Keulen, Wagenaar, Bon, Henkemans, Hoenderdos e.a. Gehoord 14/16-12, muziekcentrum Vredenburg Utrecht, Stedelijk Museum en Beurs van Berlage Amsterdam, Radio uitz. concerten 15/12 NOS Radio 4 11/1.

Door ERNST VERMEULEN

Op het laatste concert van de drie Nederlandse Muziekdagen kreeg ik een visioen, luisterend naar de formidabele cellist, Dimitri Ferschtman, die heel wat Russische avantgarde heeft gespeeld en lid was van het legendarische Glinka Kwartet, dat in Nederland werd heropgericht. Inmiddels heeft Ferschtman de Nederlandse nationaliteit gekregen en eigentijdse Russische muziek kan nu in eigen land worden uitgevoerd. Maar slechts weinigen hebben de mogelijkheid om te reizen en een van de meest interessante talenten, Galina Oestvolkskaja, is nog nooit in het Westen geweest. Gesteld nu dat zij en haar collega's — dit was nu mijn 'visionaire' overdenking — zich in het afgelopen weekeinde hier in de Randstad hadden kunnen oriënteren, hoe zouden zij daarop gereageerd hebben?

David Coppoolse's *Atti impuri* was zeker ontmaskerd als Tsjajkovski's quasi-Zevende symfonie (gelukkig kort) en dat Cornelis Dopper in zijn *Zevende symfonie* uit 1917 nog worstelde met Schumann in plaats van met atonaliteit zou zeker tot veel verbaasde uitroepen hebben geleid, maar daar was Matthijs Vermeulen ('leve Souza!') ze al vóór geweest. Ongetwijfeld zouden Oestvolkskaja cum suis zich vervolgens vertwijfeld hebben afgevraagd: heeft Olivier Messiaen in Nederland les gegeven. Getuige Peter-Jan Wagemans' pianocyclus *Het Landschap* (Messiaense 'unisono-melodieën'), Geert van Keulens *Terze* (Messiaens rituele strakheid) en Diderik Wagenaar's melodieuk in *Tessituur*. Ook de opgewekte jazzy sfeer van Maarten Bon's *Thalia* zouden de hoofden verbaasd hebben doen schudden.

Maar viel er dan helemaal niets te beleven? Gelukkig wel. Het tweede deel van Tera de Marez Oyens' *Confrontations*, een symfonisch werk met piano obligaat heette niet voor niets *White Space*. Het is geïnspireerd op de Japanse sumi-e inkschildering en begint even sober en geconcentreerd. Jammer dat die uitgedunde opzet niet wordt volgehouden, zoals de lyriek in het eerste deel te snel naar het dramatische trekt. Ongetwijfeld had het Russische gezelschap Margriet Hoenderdos' *July'90* naar waarde weten te schatten. Alhoewel Alexander Knaifel de ingehouden Feldmanstijl reeds in de Sovjet-Unie heeft geïntroduceerd kreeg Feldman noch daarginds noch in Nederland veel navolging. Het uitgangs-

punt is ascetisch: slechts een enkel accoord, een enkele toon wordt steeds weer anders belicht. Drieëntwintig minuten is wel lang voor zulk minimaal materiaal, waarin meditatieve klankgolven nauwelijks werkelijk veranderen, want broeierige doffe pizzicati van contrabassen suggereren meer dan er in werkelijkheid is. Kaya Saariaho weet met dergelijk materiaal in combinatie met elektronische muziek een boeiender verhaal op te bouwen, maar Hoenderdos' is consequenter en wijkt geen moment af van haar eenmaal ingenomen standpunt.

En waarvoor zouden de gasten het hardst hebben geklapt? Ongetwijfeld voor Tom Bruynèl's *Schroot Sonata*, waarin bulldozers door de Berlijnse Muur heen rammen, men een graafmachine hoort met daarboven de zingende zaag als ode aan de hamer en sikkel: zeven minuten afvalmuziek waar doorheen een versterkt klavecimbel zijn metalen cluster-sporen trekt. Naast deze meer algemene inventarisatie vanuit avantgarde-standpunt nog enkele meer persoonlijke noten. Nostalgie bood Kees van Baaren's cantate *The Hollow Men* omdat ik midden vijftiger jaren in het conservatoriumorkest onder zijn leiding daarin meespeelde en nog steeds vind ik het slot in zijn vermenigving van renaissancemuziek, een kinderliedje en ingehouden dodekafonie elke keer weer verrassend, zeker voor die tijd, want de collage-stijl in Berio's *Sinfonia* zou nog lang op zich laten wachten. Nostalgie ook bij Hans Henkemans' gloednieuwe *Celloconcert*, want diens compositie — horig aan de school van Pijper — representeerde wat stijl bestreft in de vijftiger jaren de niet-dodekafone richting van het establishment. Eigenlijk hadden deze werken naast elkaar geprogrammeerd moeten worden, waarmee het toevallig karakter van de Nederlandse Muziekdagen was worden doorbroken.

Het boeiendst vond ik het laatste deel van de verder wat onevenwichtige pianocyclus van Peter-Jan Wagemans: een teder koraal wordt enkele keren gewelddadig uiteengereten (zoals Oestvolkskaja dit beheerst) alvorens in een lagere klokkenklank geheel uit te sterven, bijzonder fascinerend! En wat die koralen betreft: is dat nu naast Messiaen de nieuwe trend in de neoromantiek? Van Keulen en Wagenaar wisten er ook 'al raad mee.

Nederlandse Muziekdagen 1990 Utrecht/Amsterdam, 14 - 16 december

Een samenwerkingsproject van NOS Muziekafdeling/radio, Stichting Gaudeamus en Muziekcentrum Vredenburg

* = Wereldpremière

vrijdag 14 december
12.30 uur
Trio 'Le Cheval', Marianne Kweksilber, sopraan
Taco Kooistra, cello, Miny Dekker, accordeon
Chiel Meijering *A farth in a Blizzard**
Jacques Bank *Een taaie winter**
Joep Straesser *Just for one*
Bernard van Beurden *Le Cheval*
Place du Carroussel
Le Cheval Rouge
Histoire du Cheval

vrijdag 14 december
20.00 uur
Radio Symfonisch Orkest, o.l.v. David Porcelijn, Ronald Brautigam, piano
David Coppoolse *Atti impuri**
Tera de Marez Oyens *Confrontations, Concerto for piano and orchestra**
Garden in New York
White Space
Josephstadt
Cornelis Dopper *Symfonie nr. 7 (Zuiderzee Symfonie)*
allegro
burleske (Boerenbruiloft)
adagio (Zonsondergang, beiaard kalnken)
finale

zaterdag 15 december
15.00 uur
Amsterdam
Stedelijk Museum - Aula
Gerard Bouwhuis, piano, Annelie de Man, klavecimbel
Peter-Jan Wagemans *Het Landschap**
Ton Bruynèl *Schroot Sonata**,
voor klavecimbel en klankspoor

zaterdag 15 december
20.15 uur
Amsterdam
Beurs van Berlage - Wangzaal
Radio Kamer Orkest, o.l.v. Ed Spanjaard,
Formatie uit Groot Omroepkoor
Hieke Meppelink, sopraan, Hebe Dijkstra, alt, Hans de Vries, bariton
Geert van Keulen *Terze*
Kees van Baaren *The Hollow men*
Sas Bunge *Ballade des pendus*
Diderik Wagenaar *Tessituur**

zondag 16 december
14.00 uur
Utrecht
Vredenburg - grote zaal
Radio Filharmonisch Orkest, Lucas Vis, dirigent, Dimitri Ferschtman, cello
Maarten Bon *Thalia*
Hans Henkemans *Celloconcert**
Margriet Hoenderdos *July'90**
Tristan Keuris *Symphonic Transformations*

"...Ohne Grenze und Rand..." Amsterdam 18-21 april 1991

"...Ohne Grenze und Rand..." werd georganiseerd door de Stichting Gaudeamus i.s.m. NOS-Radio in het kader van "Bergen aan Zee" aspecten van hedendaagse kunst uit Zwitserland en met steun van Pro Helvetia - Zürich, Gemeente Amsterdam en Goethe Instituut Amsterdam. "...Ohne Grenze und Rand..." was een co-productie van Gaudeamus en het festival Extasis 91 in Genève, dat voor een belangrijk deel gewijd was aan Klaus Huber.

donderdag 18 april, 20.15 uur - Beurs van Berlage, AGA-Zaal
Leonardo Quartett, Kamerkoor Nieuwe Muziek o.l.v. Huub Kerstens

Klaus Huber
Moteti Cantiones (1962/63)
Nudo que ansi juntais (1984)
...von Zeit zu Zeit... (1984/85)

vrijdag 19 april, 20.15 uur - Bethaniënklooster
Ensemble Recherche

Brian Ferneyhough *Fanfare für Klaus Huber (1987)*
Klaus Huber *Auf die ruhige Nachtzeit (1958)*
Bernd Alois Zimmermann *Sonate für Viola solo (1955)*
Klaus Huber *Des Dichters Pflug (1989)*
Brian Ferneyhough *Fanfare für Klaus Huber (2e versie, 1987)*
Anton Webern *Streichtrio Op. 20 (1927)*
Klaus Huber *Transpositio ad infinitum (1976)*
Fragmente aus Frühling (1987)

zaterdag 20 april, 15.00 uur - Stedelijk Museum, Aula
Ensemble Recherche

Brian Ferneyhough *Fanfare für Klaus Huber (3e versie, 1987)*
Klaus Huber *Ascensus (1969)*
Younghee Pagh-Paan *Pyon Kyon (1982)*
Cornelius Schwehr *Da Capo (1985/86)*
Brian Ferneyhough *Fanfare für Klaus Huber (4e versie, 1987)*
Helmuth Lachenmann *Trio Fluido (1966)*
Mathias Spahlinger *Adieu m' amour (1982/83)*
Klaus Huber *Schattenblätter (1975)*

zaterdag 20 april, 20.15 uur - Beurs van Berlage, Wang-zaal
Radio Kamerorkest o.l.v. Lucas Vis, Christina Ascher - mezzosopraan, John Carden -
countertenor, soliste: Esther Apituley - altviool, Thom de Ligt - contrabas

Klaus Huber
La Terre des Hommes (1987/89)
Erinnere dich an G... (1976/77)
Ohne Grenze und Rand... (1976/77)

zondag 21 april, 11.00 uur - De IJsbreke

Klaus Huber in gesprek met Robert Nasveld

Klaas Bakker - piano, Lia Koolmees - fluit, Vanessa Bakker - spreekstem,
Karoline Schmutz - accordeon

Klaus Huber
Blätterlos (1975)
Askese (1966)
Ein Hauch von Unzeit (1972)

Emmanuel Nunes 50 Jaar, Amsterdam 8-9 november

Ensemble Antidogma Muzica, Turijn

De IJsbreker, vrijdag 8 november, 20.30 uur:

João Rafael *Transition*
Emmanuel Nunes *Einspielung II*
Litanie du Feu et de la Mer II
Omens II

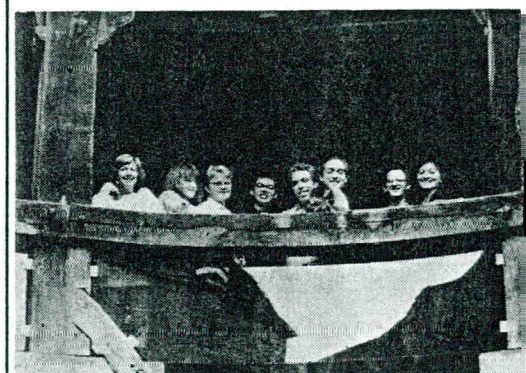
Stedelijk Museum, zaterdag 9 november, 15.00 uur:

Emmanuel Nunes *Versus I*
Einspielung II
Omens II

...Ohne Grenze und Rand

18 - 21 april
Amsterdam

Ensemble Recherche, dat twee concerten tijdens het festival "...Ohne Grenze und Rand..." verzorgde.

November Music

¹⁶⁷
brengt bonte
verscheidenheid

Vlaamse muziek

Door Hein Zomerdijk en René van Peer

Om in de stromingen in het hedendaagse componeren de weg te weten is geen eenvoudige zaak. Er vallen in die bonte verscheidenheid tussen alle hoogst persoonlijke uitingen modieuze trekjes te constateren. Die zijn soms terug te voeren op grondpatronen maar vaak ook op naïperijtjes om eigentijds te lijken. Deze zaken ontbreken zeker niet tussen het vele wat afgelopen weekend tijdens het festival November Music vanuit Vlaanderen werd gebracht in Eindhoven, Tilburg en Den Bosch.

De Belgische beeldhouwer Peter Jacquemyn, die nu al zo'n tien jaar contrabas speelt, opende in Het Apollohuis in Eindhoven het festival 'November Music', zijn eerste optreden in Nederland. Een man en een instrument, het is al vaker in Het Apollohuis te zien en te horen geweest, maar wat steeds opnieuw verrast is de vindingrijkheid die musici daarin tentoon weten te spreiden.

Zo ook Jacquemyn: diep over zijn bas gebogen bespeelde hij deze, vaak met meerdere strijkkoppen tegelijkertijd; hij stak stokjes en blikken tussen de snaren; hij plukte en trok, ontspande een snaar. Deze ingrepen kwamen niet uit de lucht vallen, ze pasten in zijn onderzoek naar de klanken die een bas akoestisch kan voortbrengen.

Het ensemble Champ d'Action, straf geleid door de jonge dirigent Alain Franco, bracht vrijdagavond in de Casino-Pleinzaal in Den Bosch onder meer La Chûte d'Icare van Brian Ferneyhough. Twee jaar geleden hoorden we dit werk van het Nieuw Ensemble onder Ed Spanjaard met de klarinetist Armand Angster. Aan deze combinatie werd het werk ook opgedragen. Het is een knap en bovenal ingewikkeld werkstuk waarvan evenwel weinig beklijft. Verrassen deed echter wel het werk van de jonge Serge Verstockt, een pittig stuk met aardige vondsten.

Minstens zo interessant was de zaterdagavond in de Aziëfabriek, in de eerste plaats omdat er zo bijzonder overtuigend gemusiceerd werd. Voor de pauze bracht het zeer geëngageerd spelende Arriaga-kwartet een aangenaam strijkkwartet van Wilfried Westerlinck en een soms bruisend in de Griekse folklore gedompeld kwartet van Dimitri Terzakis. Dit, gevolgd door de knap vertolkte '5 Sätze' uit 1909 van Anton Webern, maakte dit optreden tot een succesvol gebeuren.

Claude Coppens is behalve een uitstekend pianist een aangenaam causeur die niet alleen de Nederlandse en zowaar ook de wereldpremières helder inleidde en daarbovendien een exquis pleitbezorger voor was. Zowel Frédéric D'Haene, Boudewijn Buckinx als Frank Nuyts voorzagen hem soms van lang niet malse maar toch plezierige speelmuziek die niet altijd hoog grijpt maar sterke speelse trekken liet horen.

November Music in Eindhoven, Den Bosch en Tilburg, afgelopen weekend.

NOVEMBER MUSIC 22-24 November 1991

22/11 - Den Bosch	Casino
Champ d'Action, o.l.v. Alain Franco	
Brian Ferneyhough	<i>La Chûte d'Icare</i>
Takayuki Rai	<i>Broken White</i>
Kaja Saariaho	<i>Lichtbogen</i>
Michael Finnis	<i>Contratänze</i>
Serge Verstockt	<i>Champ 2</i>
22/11 - Den Bosch	Apollohuis
Peter Jacquemijn	<i>improvisaties</i>
23/11 - Den Bosch	De Aziëfabriek
Arriaga Strijkkwartet, Claude Coppens, piano	
Wilfried Westerlinck	<i>1e Strijkkwartet</i>
Dimitri Terzakis	<i>Strijkkwartet nr.3</i>
Anton Webern	<i>Fünf Sätze</i>
Boudewijn Buckinx	<i>nieuw werk</i>
Frank Nuyts	<i>nieuw werk</i>
Frederic D'Haene	<i>For declining Times</i>
24/11 - Den Bosch	Het Kruithuis
Claude Coppens & Geoffrey Madge, piano	
Claude Coppens	<i>Three pieces to celebrate the death of Mozart</i>
Iannis Xenakis	<i>Evryali</i>
Frederic D'Haene	<i>For declining Times</i>
Boudewijn Buckinx	<i>Dagdromen voor twee pianos</i>
György Ligeti	<i>Komposition für zwei Klaviere</i>
24/11 - Den Bosch	Postelstraat
Ivan Meylemans, trombone, Takashi Yamane, klarinet, Jaap Kruithof, cello, Lode Leire, contrabas	
Iannis Xenakis	<i>Keren</i>
Baudoin de Jarre	<i>That E(n)D/turn left</i>
Iannis Xenakis	<i>Charisma</i>
Wim Hendriks	<i>Il Pendole</i>
Luciano Berio	<i>Swequenza</i>
24/11 - Den Bosch	St.Jorisstraat
Jan Michiels, piano	
Boudewijn Buckinx	<i>uit 1001 Sonates</i>
Geert Logghe	<i>The idea of the birth</i>
Luc Brewaeys	<i>Pyramids in Siberia</i>
Karel Goeyvaerts	<i>Litani I</i>
24/11 - Vught	Helvoirtstraat
Mireille Capelle, sopraan, Koen Kessels, piano	
Luciano Berio	<i>4 Canzoni Popolari per voce & pianoforte</i>
Giacinto Scelsi	<i>uit de Suite nr.9</i>
Giacinto Scelsi	<i>uit Canti del Capricorne</i>
John Cage	<i>She is asleep</i>
John Cage	<i>In a landscape</i>
John Cage	<i>Aria</i>
Frederic Rzewski	<i>Pablo Neruda in Exil</i>
24/11 - Den Bosch	Stationsweg
Arriaga Strijkkwartet	
Dimitri Terzakis	<i>Strijkkwartet nr.3</i>
Frank Bridge	<i>Phantasy for String Quartet</i>
Juan Arriaga	<i>Derde Strijkkwartet in Es</i>

24/11 - Den Bosch Zuid Willemsvaart
 Dirk Proost, hobo, George-Alexander van Dam, viool, Peter Everaerts, slagwerk
 Franco Donatoni *Musette per Lothar*
 Luciano Berio *Sequenza*
 Iannis Xenakis *Rebonds*
 Brian Ferneyhough *Intermedia alla Ciacconna*
 Michael Finnissy *Dilck*

24/11 - Den Bosch Zouavenlaan
 Claude Coppens, piano
 Maurice Ravel *Scarpo uit Gaspard de la Nuit*
 Erik Satie *diverse werken*
 Frank Nuyts *Za-va-pa?*
Study for piano
ded. to Frank Zappa
 Boudewijn Buckinx *nieuw werk*
 Frederic D'Haene *For declining Times*

24/11 - Den Bosch Synagoge
 Champ d'Action, o.l.v. Alain Franco
 Brian Ferneyhough *La Chûte d'Icare*
 Takayuki Rai *Broken White*
 Kaja Saariaho *Lichtbogen*
 Michael Finnissy *Contratänze*
 Pierre Boulez *Dérive*

Nederlandse Muziekdagen 1991 Muziekcentrum Vredenburg - Utrecht, 13-15 december

Vrijdag 13 december 1991 - 20.15 uur
 Muziekcentrum Vredenburg - grote zaal
 Radio Kamerorkest, Formatie uit Groot Omroepkoor, o.l.v. Ed Spanjaard,
 (instudering: Frank Hameleers), David Kuijken, piano
 Bart de Kemp *Putti (1991)*
 Ton de Leeuw *Danses sacrées (1990)*
 Nico Schuyt *Discorsi capricciosi (1964/1965)*
 Joep Franssens *Phasing, voor koor en orkest (1985)*

Zaterdag 14 december 1991 - 14.00 uur
 Muziekcentrum Vredenburg - kleine zaal
 Pianoduo Jacob Boogaart/Daniel Blumenthal
 Leander Schlegel *Passacaglia op. 31 (c.1906)*
 Lambertus van Tetterode *Fantasia op. 17 (1899)*
 Willem Pijper *Sonate (1935)*
 Henk Badings *Balletto Grottesco (1939)*

Pianoduo Gerard Bouwhuis/Cees van Zeeland
 Huib Emmer *Point Blank (1991)*
 Jan Boerman *3 stukken (1981)*

Zaterdag 14 december 1991 - 20.15 uur
 Muziekcentrum Vredenburg - grote zaal
 Radio Filharmonisch Orkest, Elgar Howarth, dirigent
 Joan Berkhemer, viool
 Willem van Otterloo *Derde Suite (1932)*
 Tristan Keuris *Vioolconcert (1984)*
 Peter Jan Wagemans *Klang (1987)*

Takayuki Rai in gesprek met Alain Franco (midden), dirigent van Champ d'Action.

NIEUWS VAN DE DAG

NEDERLANDSE MUZIEKDAGEN WORDEN BETER

door ROELAND HAZENDONK

De Nederlandse Muziekdagen zillen er weer op en hoewel dat bij eerdere afleveringen wel anders was, kan men ze dit jaar redelijk succesvol noemen. De publieke belangstelling dit weekeinde in het Utrechtse Muziekcentrum Vredenburg viel niet tegen en de drie orkest-concerten waren aardig geprogrammeerd. Over de waarde van Jan Brandts Buys' Pianoconcert in F valt te twisten, maar Matthijs Vermeulens Tweede, en Rudolf Eschers Eerste symphonie behoren tot de betere werken die er in deze eeuw in Nederland werden geschreven. Deze drie stukken vormden het programma dat het Radio Symfonie Orkest onder leiding van Lucas Vis gistermiddag speelde.

Vrijdag en zaterdag traden de andere omroeporkesten aan. Hoogtepunten in die beide programma's waren Ton de Leeuws pianoconcert *Danses Sacrées* (1990), Joep Franssens' *Phasing* (1985) en Peter-Jan Wagemans' *Klang* (1987). Ton de Leeuw behoort al een generatie lang tot de vooraanstaande Nederlandse componisten en zijn pianoconcert illustreert waarom. De muziek van De Leeuws leermeester Messiaen heeft er zijn sporen in achtergelaten, maar in de heldere, bijna objectieve kwaliteit van deze onnadrukkelijke, beheerst en vanzelfsprekend vormgegeven, muziek klinkt de invloed van Debussy even sterk door.

Schoonheid

De Leeuws muziek is van een grote melodische schoonheid, de schijnbaar losse ideeën rijzen zich op een natuurlijke manier aan en de knappe dosering in de opbouw van het werk verraadt een grote persoonlijkheid en een meesterhand. De componist beperkt zich tot de essentiële noten, het klankbeeld is transparant, maar de licht extatische ondertonen van het werk gaat niet ten onder in een afstandelijke sfeer. Dit pianoconcert is een warm stuk, dat steeds mooier lijkt te worden. De uiterst dankbare solopartij werd trefzeker en fraai ingekleurd gespeeld door David Kuijken en dirigent Ed Spanjaard leverde met het Radio Kamerorkest een prima begeleiding.

Veel openlijker extatisch, even persoonlijk, maar eerder refererend aan Wagners *Liebestod* dan aan de muziek van Debussy is Joep Franssens' *Phasing*. Dit werk voor zestien vrouwenstemmen en kamerorkest geeft treffend de

sfeer weer van een gedicht van Fernando Pessoa dat in indringend simpele bewoordingen het ongrijpbare van de schoonheidservaring weergeeft. Ongrijpbaar rakend, uit heel eenvoudige middelen opgetrokken en toch zeer emotioneel geladen is ook *Phasing*. De titel verwijst naar de inderdaad — knap uitgewerkte — geleidelijke klankkleurveranderingen en zeker zo sterk werkt de over een zeer lange periode stijgende tendens van de muziek. De beheersing waarmee Franssens dat gestalte geeft, is bewonderenswaardig. Een enkel mejeurakkoord, bereikt na vele minuten, of één enkele rust in de slotmaten van het stuk, krijgen een geweldige lading en over dat soort zaken gaat écht componeren. *Phasing* is een bijzonder stuk waarin de componist er op intrigerende wijze in slaagt met weinig materiaal een grote spanningsboog op te bouwen.

Krachtig

Ook Peter-Jan Wagemans' *Klang*, dat van het Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van Elgar Howarth een goede uitvoering kreeg, mag gehoord worden. In het werk schuift Wagemans voortdurend — als een organist die met registerwisselingen speelt — verschillende klanklagen over elkaar. Voorgond wordt achtergrond en vice versa. Het stuk heeft een blokvormige structuur, een buitengewoon krachtig gebaar, en is ondanks de massale orkestrale middelen voortdurend helder. Tussen dat overweldigende geschuif met klank, heeft Wagemans een modale Messiaen-achtige eenstemmige melodie geplaatst die uiteindelijk in het slotkooraal in de schuivende klankdecoris wordt opgenomen.

Met dat in wezen eenvoudige gegeven heeft Wagemans een zeer direct werkend, onopgesmukt, goed gestructureerd en fraai in klank gezet stuk gemaakt. *Klang* klinkt als uit graniet gehouden, maar het innerlijke leven van de klank is gelukkig een stuk interessanter dan dat van een dood rotsblok.

Hedendaags werk op Muziekdagen overtuigend aan bod

167 162

muziek

UTRECHT – In overgrote meerderheid stonden composities van de 20ste eeuw op de programma's van de Nederlandse Muziekdagen, die nu voor het derde achtereenvolgende jaar van vrijdag tot en met zondag in Muziekcentrum Vredenburg werden gehouden.

De grote belangstelling die ook nu weer voor dit project van NOS, Gaudeamus en Donemus werd getoond (het concert van gistermiddag was lang tevoren uitverkocht), zal dus niet te danken zijn geweest aan de enkele compositie van voor de eerste wereldoorlog die tussen al dat nieuwe nauwelijks opviel. Men kwam duidelijk voor wat de muziekmakers van nu, en van een recent verleden, te bieden hebben. Tot dat verleden behoort de nog steeds opvallend nieuw klinkende, ruim zeventig jaar oude Tweede Symfonie van Matthijs Vermeulen, gistermiddag uitgevoerd door het Radio Symfonie Orkest onder leiding van Lucas Vis.

Kersvers daarentegen was het openingswerk van het vrijdagavondconcert door het Radio Symfonie Orkest onder leiding van Ed Spanjaard: het dit jaar voltooide 'Putti' van Bart de Kemp (1959). Dat bleek een levendig stuk muziek te zijn met een nogal gecompliceerde ritmiek, die in sommige blazerspartijen te hoge eisen stelt. Nico Schuyt (1922) geeft in zijn 'Discorsi capricciosi' (grillige gesprekken) van 1965 voor twaalf blazers en slagwerk blijk van meer inzicht in de mogelijkheden voor een effectief gebruik van koper en hout. Teneinde de verbeelding van de luisteraars een handje te helpen, geeft Schuyt in zijn toelichting een verduidelijkend commentaar op de mogelijke inhoud van die gesprekken.

Universum

Het indrukwekkendste van dit programma was Ton de Leeuws 'Dances sacrees' (1990), dat ondanks de zeer belangrijke pianopartij (magnifiek vertolkt door David Kuijken) geen echt pianoconcert wil zijn. Ook geen danssuite, maar volgens de componist een gestileerde weergave in dans, beweging en muziek op menselijk niveau van de onophoudelijke stroom van bewegende materie in ons universum. Het werd

in deze zorgvuldige uitvoering onder Spanjaard een uitermate boeiend spel van betoverend-transparante klanken.

Joep Franssens (1955) componeerde in 1985 'Phasing', voor vrouwenkoor en orkest, geïnspireerd door de tekst van een poëtisch-filosofisch gedicht van de Portugees Fernando Pessoa. Het stuk is geheel geconcentreerd op zeer geleidelijke wisselingen van de klankkleur. De drie delen (gescheiden door instrumentele tussenspeelen) zijn met hun langzaam doorgaande, geleidelijk crescendo beweging uniform van opbouw, maar neel afwisselend door hun geraffineerde kleuring.

Grote contrasten

Dat het deze drie dagen aan grote contrasten niet ontbrak, bleek onder meer zaterdagavond. Toen zat het Radio Filharmonisch Orkest in maximale bezetting op het podium, met Peter Jan Wagemans' 'Klang' op de lessenaars en de Engelse dirigent Elgar Howarth op de bok. Op het idee gebracht door een tekenfilm-procedure waarin met achter elkaar geplaatste glasplaten diepte in het beeld wordt gesuggereerd, werkt Wagemans hier met klanklagen van zeer complexe blokkakkoorden. De opeenstapeling daarvan tot maximaal zes, geeft op een enkele uitzondering na in plaats van diepte, een ondoordringbare geslotenheid aan het niet aflatende fortissimo van de klank. De 'wollige, wat mystieke atmosfeer' die hij ermee beoogde, heb ik er niet in kunnen horen.

Centraal in dit programma stond het Vooconcert (1984) van Tristan Kouris; een ijzersterke compositie met markante thema's. Joan Berkhemer gaf er een idiomatische vertolking van in goed sluitend samenspel met Howarth en het orkest. Met uitzondering van enkele spijtoptanten die het in de pauzes al voor gehoord hielden, heeft het publiek alle programma's met langdurig applaus gewaardeerd.

Geschrapt

Jammer was dat we in het eerste programma, vrijdagavond, het 'Concertino' van Kees van Baaren niet konden horen. Dit zelden uitgevoerde Pijperiaans jeugdwerk (Van Baaren was toen 28 jaar) van de man die een generatie Nederlandse avantgarde-componisten opleidde, was van het programma geschrapt.

Ralph Degens

Zondag 15 december 1991 - 11.00 uur

Muziekcentrum Vredenburg - kleine zaal

Margo van de Laak, sopraan/Adriaan de Wit, piano

- 1a Constantijn Huygens *Erravi*
(1596-1687) *Laetatus sum*
1b Hendrik Andriessen *Fiat Domine*
(1892-1982) tekst: Thomas à Kempis

2. Bertha Frensel Wegener-Koopman

- (1874-1953) *Three Tagore Love Songs*
1. *Day after day*
2. *Do not go my love*
3. *Love, my heart longs day and night*
Le clocher chante
Petite cascade
O ces autels
Chemin qui tourne
La Maumariée
Poésie Populaire

4. Willem Pijper

- (1894-1947) *5 taferelen uit de lage landen*
piano solo
4 *Kosmische Liederen op. 45a*
1. *Het heilig vuur*

2. *Een dagje op het water*
3. *Ode aan het asfalt*
4. *IJl is de ozon*

tekst: Jace van der Ven

7. Leo Michielsen
(1872-1944) *1. Die Frau im Spiegel (Tshan-Jo-Su)*
2. Die geheimnisvolle Flöte (Li-Tai-Po)
3. Lied auf dem Flusse (Li-Tai-Po)

8. Adriaan de Wit

- (1952) *uit: Sechs Gesänge Chinesischer Lyrik*
Die ungleiche Sehnsucht
1. *Übermut*
2. *Die ungleiche Sehnsucht*
3. *Frühlingsnacht*
4. *Lied nach Tschernobyl*
5. *Nocturne*
6. *Liebe*
tekst: Waltraut Rainer-Thiel

Zondag 15 december 1991 - 14.15 uur

Muziekcentrum Vredenburg - grote zaal

Radio Symfonie Orkest, Lucas Vis, dirigent, Marius van Paassen, piano

- Jan Brandts Buys *Pianoconcert in F, op. 15 (1899)*
Matthijs Vermeulen *Symfonie nr. 2*
'Prelude à la nouvelle journée' (1920)
Rudolf Escher *Symfonie nr. 1 (1932)*

Zondag 15 december 1991 - 20.15 uur

Muziekcentrum Vredenburg - kleine zaal

De Ereprijs

- Jan Bus *Drie Stukken (1990)*
Andries van Rossem *Piano, Percussion, Guitars and Winds (1991)*
Jeroen van Dijk *At Random (1991)*
Ivo van Emmerik *Air? (1989)*
Chiel Meyering *Het Blote Feit (1991)*
Jacob ter Veldhuis *De Vertoning (1989)*
1. *De rode looper*
2. *Parade*
3. *Hulde*
4. *De erewacht*
5. *De rode looper*

Ivo van Emmerik

Alkmaar

- 5/1 Johan Donker Kaat
- 9/2 Gending Ensemble
- 17/3 Ensemble 88
- 13/4 Dag Regio-componisten
- 12/5 Schönberg Kwartet
- 12/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 10/11 Ensemble d'Accord/Mondriaan Kwartet
- 8/12 Delta Ensemble

Amsterdam

- 9/5 Nederlands Ballet Orkest
- 15/12 Nederlandse Muziekdagen 1990

Amsterdam

- 12/1 Nieuwjaarsconcert
- 28/4 Delta Ensemble
- 15/11 Lezing over Jan van Vlijmen
- 3/12 Het TRIO, Robert Szreder, Rena Scholtens, Eduard van Regteren Altena, Klaas Bakker (I.C.W.'90)
- 5/12 lezing Dimitri Terzakis (Griekenland) (I.C.W.'90)
- 5/12 Hans van Schuppen- accordeon, Balinese Gamelan Ensemble Tirta (I.C.W.'90)
- 6/12 lezing Rokus de Groot (I.C.W.'90)
- 6/12 Eurasian New Music Group Shiva Nova (I.C.W.'90)
- 7/12 Eduardo Eguez - gitaar (I.C.W.'90)
- 9/12 Ensemble o.l.v. Jim Gordon, Martin Kaaij - gitaar (I.C.W.'90)

Amsterdam

- 4/12 lezing Chou Wen-chung (China) (I.C.W.'90)
- 7/12 lezing Dan Georghescu (Roemenië) (I.C.W.'90)
- 9/12 lezing Dimiter Christoff (Bulgarije) (I.C.W.'90)

Amsterdam

- 6/2 8 Proms/Slagwerkgroep Den Haag
- 6/3 8 Proms/Asko Ensemble
- 3/4 8 Proms/Nieuw Ensemble
- 8/5 8 Proms/Orkest de Volharding & Pianoduo
- 7/9 Radio Kamer Orkest, Gaudeamus Muziekweek
- 30/10 8 Proms/Nieuw Ensemble
- 14/11 8 Proms/Asko Ensemble
- 11/12 8 Proms/Nederlands Blazers Ensemble

Amsterdam

- 10/6 Ensemble 13

Amsterdam

- 4/12 Traditionele en hedendaagse muziek uit Latijns-Amerika (I.C.W.'90)

Amsterdam

- 13/1 Asko Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel
- 27/1 Basho Ensemble o.l.v. Jurrien Slijter
- 3/2 Jim Fulkerson
- 17/2 Geoffrey Madge
- 3/3 Ensemble Gending
- 10/3 Nieuw Ensemble
- 24/3 Janssen/Pameijer/Koek
- 6-12/4 Energieën, Hans van Koolwijk
- 8/4 Bambuso Sonoro
- 14/4-6/5 Energieën, Michael Fahres
- 14/4 Glasharfe, Michael Fahres
- 15/4 Glasharfe, Michael Fahres
- 19-26/4 Energieën, Armeno Alberts
- 21/4 De Kooi/Armeno Alberts
- 22/4 De Kooi/Armeno Alberts

Provadja

Beurs van Berlage

De IJsbreker

Gaudeamus

Paradiso

Shaffytheater

Soeterijn

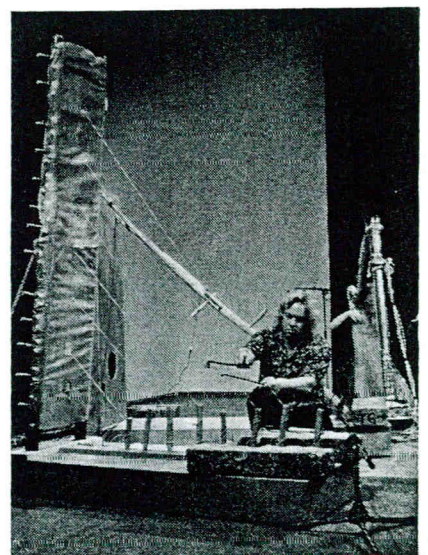
Stedelijk Museum

Basho Ensemble in het Stedelijk Museum Amsterdam

Deelnemers van de International Composers' Workshop 1990 tijdens een van de lezingen in het Gaudeamus-gebouw.

Michael Jüllich en Gyde Knebusch tijdens de uitvoering Glasharfe van Michael Fahres in het Stedelijk Museum Amsterdam

James Clapperton

- 28/4-3/5 Energieën, Simone Simons/Peter Bosch
- 28/4 Was der Wind zum klingen bringt, Simone Simons/Peter Bosch
- 29/4 Was der Wind zum klingen bringt, Simone Simons/Peter Bosch
- 5-10/5 Energieën, Han Bennink
- 12-17/5 Energieën, Walter Fähndrich
- 19-24/5 Energieën, Ken Butler
- 26-31/5 Energieën, Horst Rickels
- 13/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 3/11 Jos Zwaanenburg/Leo van Oostrom
- 10/11 'Amsterdams Drama'
- 17/11 Corver/Grotenhuis + Wiersma/Jonker
- 24/11 James Clapperton/Stefano Scodanibbio
- 1/12 New Music Ensemble Vilnius
- 15/12 Nederlandse Muziekdagen 1990
- 22/12 Delta Ensemble

Arnhem

Gemeentemuseum

- 11/2 Mondriaan Kwartet + Michel Marang
- 1/4 René Eckhardt
- 29/4 Fred Oldenburg
- 18/11 De Volharding
- 2/12 New Music Ensemble Vilnius
- 9/12 James Clapperton/James Fulkerson

Bergen

Ruïnekerk

- 16/2 De Aantasting
- 30/3 Mondriaan Kwartet & Michel Marang
- 20/4 Yoko Abe
- 18/5 *Incantatie IV* van Simeon ten Holt
- 2/11 Louise Bessette
- 24/11 Stefano Scodanibbio
- 28/12 Kees Wieringa/Polo de Haas + dansproductie

Den Bosch

Kruithuis

- 7/1 De Ereprijs
- 7/2 Pianoduo Bouwhuis/van Zeeland
- 7/3 Nieuw Ensemble
- 18/4 Krause/Kooistra/Mann
- 11/5 Musica Nova Live
- 23/5 John Sniijders & Arnold Marinissen
- 17/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 25/11 Corver/Grotenhuis + Wiersma/Jonker
- 12/12 Delta Ensemble

Den Haag

Korzo Theater

- 18/4 Delta Ensemble

Den Haag

Theater aan 't Spui

- 11/5 Nederlands Ballet Orkest

Eindhoven

Fellenoord

- 10/2 Hans Osiek 80 jaar

Eindhoven

POC

- 2/4 Nieuw Ensemble

Eindhoven

Van Abbe Museum

- 11/2 Murk Jiskoot
- 11/3 Jos Zwaanenburg
- 8/4 Robert Szreder
- 20/5 Annelie de Man
- 10/6 Pentacost
- 16/9 Orkest De Volharding
- 14/10 Harry Sparnaay
- 11/11 James Clapperton/Jmaes Fulkerson
- 16/12 Delta Ensemble

Groningen

Conservatorium

- 30/11 Musica Nova Life

2 piano + 2 slagwerkers
Peppie Wiersma, Ellen Corver, Sepp Grotenhuis en
Fennee Jonker

James Fulkerson

Groningen

- 7/2 Slagwerkgroep Den Haag
- 8/3 Nieuwe Serie/Asko Ensemble
- 4/4 Nieuw Ensemble
- 21/10 Esther Apituley/Guus Janssen/Maurice Horsthuis
- 31/10 Nieuw Ensemble
- 10/11 Asko Ensemble/Slagwerkgroep Den Haag

Leiden

- 2/2 Het Trio
- 16/2 Geoffrey Madge
- 2/3 Ensemble Gending
- 16/3 René Eckhardt
- 6/4 Gijsbrecht van Aemstel Kwartet
- 20/4 Mondriaan Kwartet & Michel Marang
- 28/9 World Saxophone Orchestra
- 26/10 Jos Zwaanenburg/Leo van Oostrom
- 17/11 De Ereprijs
- 30/11 Groupe des Sept

Maastricht

- 12/1 Musica Nova Live
- 21/1 Asko Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel
- 4/2 Edison Denisov concert
- 18/2 Geoffrey Madge
- 4/3 Nieuw Ensemble
- 22/4 Delta Ensemble
- 28-30/9 Festival Nieuwe Muziek Maastricht/ 20ste eeuwse pianomuziek
- 21/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 15-17/11 Belgisch/Nederlandse Muziekdagen
- 9/12 Basho Ensemble

Maastricht

- 15-17/11 Belgisch/Nederlandse Muziekdagen

Middelburg

- 2/7 Louise Bessette
- 5/7 Het Trio
- 6/7 Stefano Scodanibbio

Nijmegen

- 12/1 Asko Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel
- 23/2 Geoffrey Madge
- 9/3 Nieuw Ensemble
- 27/4 Delta Ensemble

Nijmegen

- 23/9 Gerard Bouwhuis
- 28/10 Mondriaan Kwartet
- 18/11 James Fulkerson/Stefano Scodanibbio
- 16/12 Ives Ensemble

Rotterdam

- 11/1 Asko Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel
- 25/1 Janssen/Pameijer/Koek
- 1/2 Mondriaan Kwartet + Michel Marang
- 8/2 Geoffrey Madge
- 8-10/3 Complexity? Festival
- 15/3 Gijsbrecht van Aemstel Kwartet
- 16/3 Musica Nova Live
- 12/4 Ensemble 88, Goeyvaerts programma
- 19/4 Delta Ensemble
- 10/5 Het TRIO
- 20/5 Janssen/Pameijer/Koek
- 11/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 15/11 Corver/Grotenhuis + Wiersma/Jonker
- 13/12 Ives Ensemble/Trio Dolce

De Oosterpoort

De Waag

Intropodium

Conservatorium

Kloveniersdoelen

De Lindenberg

Galerie Marzee

Zaal De Unie

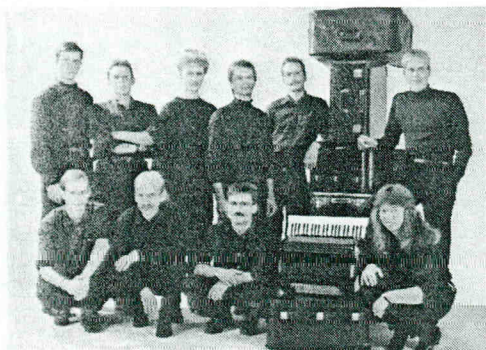

Slagwerk Groep Den Haag in de oude bezetting.

Ives Ensemble

Ensemble D'Accord

Rotterdam

De Doelen

- 9/2 Slagwerkgroep Den Haag
- 9/3 Asko Ensemble - Complexity?
- 30/3 Nieuw Ensemble 10 jaar
- 11/5 Orkest de Volharding & Pianoduo
- 26/10 Nieuw Ensemble
- 16/11 Asko Ensemble
- 14/12 Nederlands Blazers Ensemble

Terneuzen

Zuidlandtheater

- 6/7/10 Slagwerkgroep Den Haag/Harrie Starreveld
- 6/12 Willem Breuker Collectief

Tilburg

Paradox

- 19/2 Votrian/Doesburg/Witteman
- 12-14/10 Festival Hedendaagse Muziek

Tilburg

Synagoge

- 1/2 Lia Koolmees/Huub ten Hacken
- 17/4 Ensemble 88, Schnittke programma
- 23/4 Mondriaan Kwartet & Fred Oldenburg
- 12-14/10 Festival Hedendaagse Muziek
- 13/10 James Fulkerson Ensemble
- 14/10 Robert Szreder en Peter Zimmermann

Tilburg

Heuvelse Kerk

- 14/10 Huub ten Hacken

Utrecht

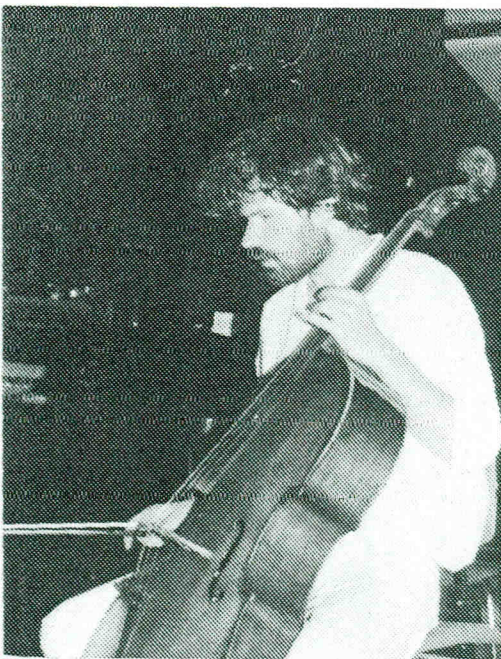
Vredenburg

- 14/1 Asko Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel
- 21/1 Murk Jiskoot - slagwerk
- 28/1 David Little/Raphael Kwartet/Leendert de Jonge
- 11/2 Geoffrey Madge
- 18/2 Gending Ensemble
- 11/3 Nieuw Ensemble
- 18/3 Gijsbrecht van Aemstel Kwartet
- 13/4 Nieuw Ensemble
- 15/4 Orkest De Volharding
- 22/4 Kees Wieringa
- 11/11 Ensemble d'Accord/Mondriaan Kwartet
- 18/11 Corver/Grotenhuis + Wiersma/Jonker
- 25/11 James Fulkerson/James Clapperton/Stefano Scodanibbio
- 9/12 Jos Zwaanenburg/Leo van Oostrom
- 14-16/12 Nederlandse Muziekdagen 1990
- 23/12 Basho Ensemble

Venlo

Museum Van Bommel Van Dam

- 28/1 Murk Jiskoot
- 18/2 Michael Bach
- 25/3 Marjanne Kweksilber & Rien de Reede
- 11-12/8 Installatie One & Poli
- 15-21/10 Installatie: 'Bambuso Sonoro'
- 21/10 Concert 'Bambuso Sonoro' met Leendert de Jonge
- 9/12 Groupe des Sept

Michael Bach

Overzicht concerten per podium 1991

Alkmaar

- 18/1 Asko Ensemble
- 23/2 Maarten Altena Octet - Asfalt
- 18/5 Leendert de Jonge en Bambuso Sonore
- 18/10 Aquarius Ensemble
- 8/11 Barton Workshop

Provadja

Amersfoort

- 20/1 De Volharding
- 17/2 Aurelia Saxofoon Kwartet
- 17/3 Slagwerkgroep Den Haag & Ali N'Diaya Rose
- 7/4 Amsterdam Gitaartrio
- 10/11 World Saxophone Orchestra
- 8/12 Basho Ensemble

Theater De Lieve Vrouw

Amsterdam

- 19/4 Klaus Huber/Ensemble Recherche

Bethaniën klooster

Amsterdam

- 18-20/4 Klaus Huber Festival
- 1/5 Nederlands Ballet Orkest - Project Jonge Componisten

Beurs van Berlage, Aga Zaal/Wang Zaal

Amsterdam

- 14/10 Groot-Hato-Ensemble/Japan Music Week

Concertgebouw, Kleine Zaal

Amsterdam

- 9/1 Nieuwjaarsconcert
- 17/2 Lukas Foss/Yvar Mikhashof
- 21/4 Klaus Huber in gesprek met Robert Nasveld en solistenconcert
- 31/8 Chris Walravens afscheidsconcert
- 8/11 Emmanuel Nunes, Antidogma Musica

De IJsbreker

Amsterdam

- 8/1 8 Proms/London Sinfonietta Voices
- 5/2 8 Proms/Schönberg Ensemble en Nederlands Kamerkoor
- 5/3 8 Proms/Asko Ensemble
- 2/4 8 Proms/Nieuw Ensemble
- 8/5 8 Proms/Asko Ensemble
- 2/9 Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991
- 22/10 8 proms/Nieuw Ensemble
- 12/11 8 Proms/Asko Ensemble
- 10/12 8 Proms/Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble

Paradiso

Amsterdam

- 12/1 De Volharding
- 19/1 Asko Ensemble
- 26/1 Trio Dolce
- 2/2 Ives Ensemble
- 16/2 Leonore Pameijer, Ann LaBerge en Frances-Marie Uitti
- 2/3 Nicola Walker Smith
- 6-13/3 Installatie van Dick Borstlap
- 23/3 Installatie van Hans Muller
- 13/4 Basho Ensemble
- 20/4 Klaus Huber/Ensemble Recherche
- 11/5 Polo de Haas - Soloduveldans van Simeon ten Holt
- 5/10 René Berman (cello) en Kees Wieringa (piano).
- 12/10 Het lied van de XXste eeuw
- 12/10 Orkest De Volharding
- 9/11 Emmanuel Nunes, Antidogma Musica
- 23/11 Tomoko Mukaiyama
- 30/11 Basho Ensemble
- 7/12 De Ereprijs
- 14/12 Jos Zwaanenburg
- 21/12 Champ d'Action

Stedelijk Museum

World Saxophone Orchestra

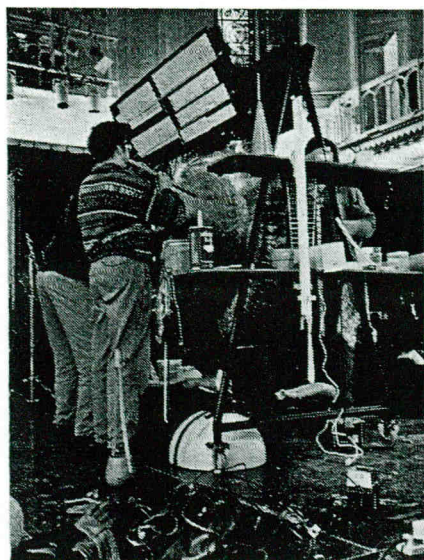

Tetsuji Honna, dirigent van het Groot-Hato Ensemble dat het Japans/Nederlands concert in de Kleine zaal van het Concertgebouw gaf in het kader van The Japan Weeks Programme

De Ereprijs

Markus Stockhausen als solist bij het Asko Ensemble tijdens een Proms concert in Paradiso Amsterdam.

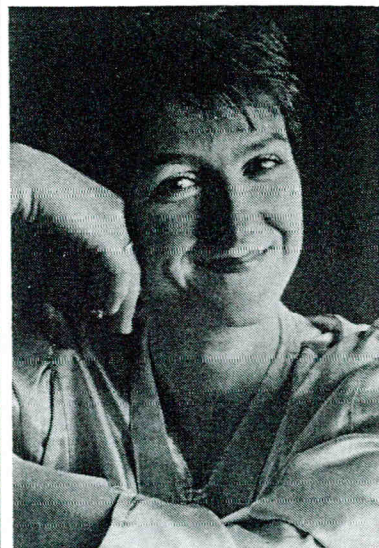
Arnhem		Gemeentemuseum
24/2	Aurelia Saxofoonkwartet en Arno Bornkamp	
7/4	De Ereprijs	
24/11	Tomoko Mukaiyama	
Arnhem		Walburgkerk
4/7	Asko Koor	
Arnhem		CEM-studio
5-12/10	Festival Nieuwe Muziek Gelderland '91	
6/10	Rolf Gehlhaar installatie/Ereprijs	
7/10	Rolf Gehlhaar installatie	
8/10	Tape concert	
10/10	Forumdiscussie	
11/10	Installatie UPIC	
Arnhem		Grote of Eusebiuskerk
9/10	orgelconcert	
Bergen		Ruïnekerk
15/2	Leonore Pameijer, Ann LaBerge en Frances-Marie Uitti	
22/3	René Berman, Kees Wieringa en Jaap Blonk	
19/4	Pianoduo Cees van Zeeland & Gerard Bouwhuis	
17/5	Guus Janssen	
11/10	Centraal Kamer Koor.	
15/11	Tomoko Mukaiyama	
13/12	Festina Lente	
Den Bosch		Het Kruithuis
22/2	Vox Festival met traditionele muziek	
27/3	Aquarius Ensemble	
24/4	Groupe de Sept	
8/5	Nieuw Ensemble	
8/6	Huub ten Hacken/Lia Koolmees	
25/9	Het Lied van de XXste eeuw	
22-24/11	November Music Festival	
15/12	Het lied van de XXste eeuw	
Den Bosch		Casino
22/11	November Music Festival	
Den Bosch		De Azijnfabriek
23/11	November Music Festival	
Den Haag		AT&T Danstheater
29/4	Nederlands Ballet Orkest - Project Jonge Componisten	
Den Haag		Dr Anton Philipszaal
7/11	Asko Ensemble, Koper & Brons	
12/12	Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble	
Den Haag		Korzo Theater
14/11	Tomoko Mukaiyama	
20/12	Loos	
Eindhoven		Van Abbe Museum
13/1	Asko Ensemble	
10/2	Nieuw Ensemble	
24/3	Aurelia Saxofoon Kwartet & Arno Bornkamp	
14/4	Lisandro Duo	
12/5	Mondriaan Kwartet	
8/9	René Eckhardt	
15/9	The Barton Workshop	
13/10	The Barton Workshop	
10/11	Hein Pijnenburg, basklarinet	
18/11	Ricciotti Ensemble	
8/12	Jos Zwaanenburg	

Enschede		Muziekcentrum
20/9	Orkest De Volharding	
22/11	World Saxophone Orchestra	
1/12	Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble	
Groningen		De Oosterpoort
27/1	Ives Ensemble	
10/2	Schönberg Ensemble en Nederlands Kamerkoor	
3/11	'Ach, Europa' festival; zie folder	
13/11	Asko Ensemble, Koper & Brons	
3/12	Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble	
Haarlem		St.Bavo
9/11	Orgelwerken van Jan Welmers door Lien van Vliet	
Leiden		De Waag
8/2	Leonore Pameijer, Ann LaBerge en Frances-Marie Uitti	
1/3	Hato Ensemble	
5/4	Aurelia Saxofoon Kwartet & Arno Bornkamp	
26/4	Pianoduo Cees van Zeeland & Gerard Bouwhuis	
17/5	Orkest De Volharding	
18/10	The Barton Workshop.	
15/11	René Eckhardt	
13/12	Loos	
Maastricht		Intropodium
27/1	James Fulkerson/James Clapperton	
3/2	Nieuw Ensemble m.m.v. Sigune von Osten	
3/3	Ives Ensemble	
16/3	Mondriaan kwartet & Marianne Kweksilber	
28/4	Aurelia Saxofoonkwartet & Arno Bornkamp	
13/10	Ango Laïna	
17/10	Het Lied van de 20ste eeuw	
26/10	Tomoko Mukaiyama	
1/12	Basho Ensemble	
15/12	Het lied van de XXste eeuw	
Middelburg		Kloveniersdoelen
1/1	Nieuwjaarsconcert - Bambuso Sonoro/Leendert de Jonge	
21/6	Edison Kwartet	
28/6	Pianoduo	
19/10	Tomoko Mukaiyama.	
Middelburg		Concert- en Geheerzaal
16/11	Fanfarepromotieconcerten	
Nijmegen		Galerie Marzee
20/1	Masumi Nagasawa	
17/2	Jos Zwaanenburg en Leo van Oostrom	
10/3	Harry Sparnaay	
7/4	Robert Nasveld/Hieke Meppelink	
12/5	Aurelia Saxofoon Kwartet	
Nijmegen		St.Stevenskerk
12/10	Orgelwerken van Jan Welmers door Lien van Vliet	
Nijmegen		De Vereniging
22/10	Schönberg Ensemble, PROMS	
9/12	Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble	
Otterloo		Museum Kröller Müller
16/3-2/4	Dick Borstlap, Klankmachines	
Rotterdam		St.Laurenskerk
25/10	Orgelwerken van Jan Welmers door Lien van Vliet	

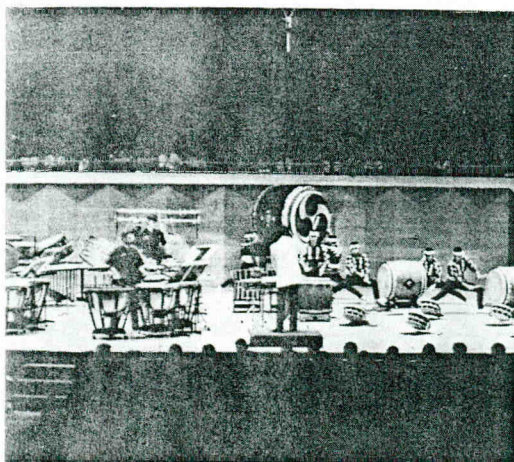

Nederlands Blazers Ensemble in de AGA-zaal van de Beurs van Berlage

Hieke Meppelink

Contemporary Circles

Festina Lente Ensemble

Rotterdam

De Doelen

- 11/1 London Sinfonietta Voices
- 1/2 Contemporary Circles m.m.v. Anne Haenen
- 8/3 Asko Ensemble
- 5/4 Nieuw Ensemble
- 3/5 Asko Ensemble
- 20/10 Nieuw Ensemble
- 10/11 Asko Ensemble
- 8/12 Slagwerkgroep Den Haag/Nederlands Blazers Ensemble

Rotterdam

Rotterdams Conservatorium

- 18-24/2 Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours 1991
- 18 t/m 21/2 van 9.30 tot 17.00 uur, eerste ronde
- 22 t/m 23/2 van 9.30 tot 17.00 uur, tweede ronde
- 24/2 Finale Internationaal Gaudeamus Vertolkers Concours

Rotterdam

Zaal De Unie

- 24/1 Asko Ensemble
- 14/2 Leonore Pameijer, Ann LaBerge en Frances-Marie Uitti
- 14/3 Mondriaan kwartet & Marianne Kweksilber
- 11/4 Pianoduo Cees van Zeeland & Gerard Bouwhuis
- 2/5 Nieuw Ensemble

Terneuzen

Zuidlandtheater

- 3/1 World Saxophone Orchestra
- 4/4 Orkest De Volharding

Tilburg

Synagoge

- 13/4 Aquarius Ensemble, i.s.m. Stichting De Vonk
- 22/4 René Eckhardt
- 14/10 Festina Lente Ensemble.
- 11/12 Het lied van de XXste eeuw

Utrecht

Vredenburg

- 13/1 London Sinfonietta Voices
- 20/1 Asko Ensemble
- 27/1 Trio Dolce De Haag
- 17/2 Leonore Pameijer, Ann LaBerge en Frances-Marie Uitti
- 24/2 Studium Chorale
- 10/3 De Volharding
- 17/3 Ives Ensemble
- 24/3 Tomoko Mukaiyama
- 7/4 Pianoduo Cees van Zeeland/Gerard Bouwhuis
- 14/4 Basho Ensemble
- 21/4 Klaus Huber/Radio Kamer Orkest
- 21/4 Aurelia Saxofoonkwartet & Arno Bornkamp
- 3/5 Nieuw Ensemble
- 1/6 Seventh International Congress on Woman in Music
- 10/11 Delta Ensemble: Ton de Leeuw programma.
- 17/11 Nieuw Ensemble, de jazz link
- 17/11 World Saxophone Orchestra
- 8/12 Basho Ensemble
- 13-15/12 Nederlandse Muziekdagen 1991
- 22/12 Het Lied van XXste eeuw

Venlo

Museum Van Bommel Van Dam

- 13/1 Studium Chorale
- 17/2 Ivo Janssen
- 21/4 Mondriaan Kwartet & Marianne Kweksilber
- 27/10 Het Lied van de XXste eeuw
- 24/11 Pianoduo Gerard Bouwhuis/Cees van Zeeland
- 22/12 Aquarius Ensemble

Zwolle

Odeon

- 17/1 Delta Ensemble

Programma's concerten 1990

Bijlage 4

5/1 Alkmaar	Provadja	Ted Ponjee Alexandre Hrisanide Enrique Raxach	
7/1 Den Bosch	Kruithuis	werken van Ives, Kulenty, de Kinkelder, van Erven, en Kagel	
11/1 Rotterdam	Zaal De Unie	Morton Feldman <i>The viola in my life I, voor altviool solo, fluit, viool, cello, piano en slagwerk</i> <i>The viola in my life II, voor altviool solo, fluit, klarinet, slagwerk, celesta, viool en cello.</i> <i>The viola in my life III, voor altviool en piano.</i> Elliott Carter <i>Canon for 4 : Homage to William Triple duo</i>	
12/1 Amsterdam	De IJsbreker	Nieuwjaarsconcert Param Vir György Kurtág Alfred Schnittke	<i>Contrapulse</i> <i>Offizium breve in memoriam Andre Szervansky, opus 28</i> <i>Strijkkwartet nr.3</i>
12/1 Maastricht	Intropodium	Joep Straesser Roderik de Man Tristan Keuris	<i>Quintuplum</i> <i>Chordis Canam</i> <i>Five pieces for brass</i>
12/1 Nijmegen	De Lindenberg	Morton Feldman <i>The viola in my life I, voor altviool solo, fluit, viool, cello, piano en slagwerk</i> <i>The viola in my life II, voor altviool solo, fluit, klarinet, slagwerk, celesta, viool en cello.</i> <i>The viola in my life III, voor altviool en piano.</i> Elliott Carter <i>Canon for 4 : Homage to William Triple duo</i>	
13/1 Amsterdam	Stedelijk Museum	Morton Feldman <i>The viola in my life I, voor altviool solo, fluit, viool, cello, piano en slagwerk</i> <i>The viola in my life II, voor altviool solo, fluit, klarinet, slagwerk, celesta, viool en cello.</i> <i>The viola in my life III, voor altviool en piano.</i> Elliott Carter <i>Canon for 4 : Homage to William Triple duo</i>	
14/1 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Morton Feldman <i>The viola in my life I, voor altviool solo, fluit, viool, cello, piano en slagwerk</i> <i>The viola in my life II, voor altviool solo, fluit, klarinet, slagwerk, celesta, viool en cello.</i> <i>The viola in my life III, voor altviool en piano.</i> Elliott Carter <i>Canon for 4 : Homage to William Triple duo</i>	
17/1 Spanje	Barcelona	workshop door en werken van Leigh Landy	
21/1 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Per Nørgård Yasuo Sueyoshi Ton de Leeuw Maki Ishii Toshimitsu Tanaka	<i>I Ching</i> <i>Waves</i> <i>Mirage pour marimba</i> <i>Midare</i> <i>13 Drums</i> <i>Two movements for marimba</i>
21/1 Maastricht	Intropodium	Morton Feldman <i>The viola in my life I, voor altviool solo, fluit, viool, cello, piano en slagwerk</i> <i>The viola in my life II, voor altviool solo, fluit, klarinet, slagwerk, celesta, viool en cello.</i> <i>The viola in my life III, voor altviool en piano.</i> Elliott Carter <i>Canon for 4 : Homage to William Triple duo</i>	
25/1 België	Waterloo	werken en improvisatie van Maurice Horsthuis	
25/1 Rotterdam	Zaal De Unie	Jeff Hamburg	<i>Duo</i> <i>Mode</i>

Tegenpolen bij Asko-Ensemble

MUZIEK

Asko-Ensemble o.l.v. Jurjen Hempel. Programma: werken van Morton Feldman en Elliott Carter. Gehoord: 11 januari in Zaal De Unie, Rotterdam. Hernalingen: 12 jan. Nijmegen (De Lindenberg), 13 jan. Amsterdam (Stedelijk Museum), 14 jan. Utrecht (Vredenburg), 21 jan. Maastricht (Intropodium).

door ERIK VOERMANS

Het Asko-Ensemble heeft al sinds de oprichting, twintig jaar geleden, een abonnement op complexe muziek. Men gaat geen enkele uitdaging uit de weg en de musici gaat geen zee te hoog. In een enkel geval is een stuk zo moeilijk dat er even wordt nagedacht alvorens het op het programma komt te staan.

Dat kan soms uitlopen tot enige jaren, zoals in het geval van *Aura* van Theo Verhey. Maar aangezien ook dit werk inmiddels tot klinken is gekomen (tijdens de Nederlandse Muziekdagen 1989) is de tijd rijp voor nieuwe uitdagingen: onder de muzikale leiding van de jonge dirigent Jurjen Hempel besloot een delegatie van het ensemble zich te wagen aan de muziek van twee New Yorkers: Morton Feldman (1926-1987) en Elliott Carter (1908).

Een boeiend programma, want grotere tegenpolen, uiterste verstillings en soberheid tegenover doelmakende virtuositeit zijn met een lantaarn te zoeken.

Met altviolistte Esther Apituley in de hoofdrol werden de eerste drie delen uit Feldmans vierdelige cyclus *The Viola in My Life* (1970/72) uitgevoerd. Om begrijpelijke redenen stond het qua bezetting omvangrijkste vierde deel (voor altviool en orkest) gisteravond helaas weer niet op het programma. Op deze manier kan het werk nooit in zijn geheel worden beluisterd. En dat moet worden betreurd.

In *The Viola in My Life* plaatst Feldman het solo-instrument, de altviool, voortdurend *con sordino* spelend, tegen een continu uiterst subtiel van tint veranderende achtergrond van de begeleidende instrumenten (fluit, klarinet, viool, cello, piano en slagwerk).

In deel II eist de componist dat de noten *extremely quiet* worden gespeeld. Dit ogenschijnlijk zo eenvoudige voorschrijf leidt echter onvermijdelijk tot een binnenstebuiten gekeerde virtuositeit die vooral van de solist de grootst mogelijke concentratie vereist. Er moet voortdurend op de grens van het speelbare en hoorbare worden gemusiceerd, met als bijkomend probleem dat elke minuscule misser in de kale omgeving tot gigantische proporties wordt vergroot. Esther Apituley en de overige leden van het ensemble verdienen dan ook een groot compliment voor de wijze waarop zij soms bijna pijnlijk nauwkeurig de

microscopisch dunne lijntjes wisten te spinnen.

De extreme extraverte complexiteit van Elliott Carters werken heeft niets uit te staan met de non-expressieve verstillings van Feldman. Het ingenuïte lijnenspel in *Canon for 4*, voor viool, cello, fluit en bas-klarinet, bleek door een transparante instrumentatie uitstekend te volgen. Maar dat kon niet worden gezegd van *Triple duo* (1983) voor fluit, klarinet, slagwerk, piano, viool en cello. Dit stuk mag karakteristiek helen voor Carters late (laatste?) compositieperiode, waarin hij aantoonde dat de wijze les van de Franse linguïst Ruwet aan hem niet zijn besteed. Doordat hij in de meeste van zijn late werken steevast de grenzen van het menselijk belevingsvermogen wenst te negeren en de welwillende toehoorder trakteert op een zeer grote hoeveelheid muzikale informatie, maakt hij het de luisteraar onmogelijk - zeker bij een eerste kennismaking - alle details van zijn zo nuancerieke muziek voldoende eer aan te doen.

Maar laat ik niet vooruit lopen op de discussies die in het kader van het *Complexity-festival* (in maart in Rotterdam te beleven) ongetwijfeld in alle hevigheid zullen losbarsten.

Maurice Horsthuis

Feldman's muziek soms fascinerend

Stichting De Vonk is m. Stichting De Link. Program- ma: "For Christian Wolff (1986) van Morton Feldman. Uitvoerenden: Huub ten Ha- ken, piano en celesta, Lia Koornies, fluit, Tilburg, aula van het kunstcentrum Zou- venlaan 77. Donderdag 1 fe- bruari.

De in 1926 in New York geboren componist Morton Feldman com- pondeerde in 1986 met zijn "For Christian Wolff" een even sober als fascinerend werk. Sober door de bezetting van fluit, piano en ces- ta. Door het subtiel, doorzichtig en dunne notenbeeld waarin de

stille een aanzienlijke rol speelt. Sober van dynamiek, die zich be- weegt tussen zacht en zeer zacht. Sober ook van klankkleur. Alles behalve sober is de tijdsduur van bijna drie uur ononderbroken mu- ziek en de concentratie die het werk van vooral de beide uitvoe- ders, maar ook van de luisteraar eist.

Boeiend wordt het werk wan- neer het luisterende oor attent wordt gemaakt op de kleine ver- anderingen in klankkleur, melos, beweging en samenklank. Vooral het traploos uitgevonden en ver-

Edison Denisov in gesprek met Polo de Haas en Niek de Vente.

BRABANTS DAGBLAD

Knap werk pianoduo met werk Cage Verhoudingen soms zoek bij muziekvernieuwers

Cage, Satie en Ives in kader 'Oeuvres de Référence'. Het pianoduo Bouwhuis en Van Zeeland in Kruithuis.

Door Hein Zomerdijk

Met hun specialisatie op - wat ruim genomen, geef ik toe - de muziek van onze tijd heeft het pianoduo Gerard Bouwhuis en Cees van Zeeland natuurlijk wel wat te bieden, zelfs al behoort niet alles tot de onvergankelijke mees- terwerken. Wie maakt dat trou- wens uit?

Voor de Three Dances van John Cage dienden de vleugels 'gepre- pareerd' te worden met schroefjes, moertjes en houtjes. Alsof klan- kenvinder Cage van een wonder- lijk klankenpalet gebruik maakt om in drie delen evenzovele Oos- ters aandoende tafereelen open te leggen. Je ervaart het inderdaad als een boeiend muzikaal gebeu- ren.

Maar zoals meer gebeurt met wegbereiders naar nieuwe verten, ze zetten wel eens een stap te ver. In muzikaal opzicht drijft de ge- boren Californiër maar getogen New Yorker Cage als natuuraan-

bidder en Zen-aanhanger met 'One', en niet alleen daar mee, zijn hang naar stilte op de spits.

In zekere zin raakt ook de ex- centriek Erik Satie door zijn on- verdroten ijver voor oorspronke- lijkheid en eenvoud wel eens van de rechte weg. De bewerking die John Cage van Satie's Socrate maakte is in de twee eerste delen een aangename ervaring. In het derde deel raken de verhoudingen, zoek.

Voor de Three Quarter-tone Pie- ces van Ives waren twee vleugels nodig waarvan de stemming een kwarttoon verschilde. Het leverde min of meer het effect van een eert- valse piano op. Achteraf blijkt het een aardigheid die voor een keer, te accepteren is, maar buiten het kader van onze muziekbeleving blijft staan. Althans zo ervaar ik dat. De kwarttoonmuziek van Aloys Hába en de kwarttoonpian- no van pianobouwer Janko zijn, rond 1923, toen ook Ives zijn mu- ziek op dit terrein schreef, bij een- tijdgebonden gril gebleven.

Maar Gerard Bouwhuis en Cees van Zeeland hebben ongetwijfeld knap werk geleverd, met de eerste Cage als hoogtepunt.

kleinen van motieven door Feld- man kan bijzonder boeiend zijn. Natuurlijk bevat een werk van een dergelijke omvang en gecon- pteerd met dergelijke bescheiden middelen zwakke momenten. Feldman lijkt echter steeds weer intuïtief aan te voelen op welk moment de luisteraar een prikkel nodig heeft om het vol te houden. Dit door de Stichting De Vonk in samenwerking met de Stichting De Link gegeven concert was een uitstekende gelegenheid kennis te nemen van een heel bijzonder soort muziek, dat wel degelijk in staat is emoties bij de luisteraar op te roepen.

Julist bij dit soort muziek is de inbreng van de uitvoerders van evident belang. Het fascinerende karakter van dit concert is dan ook voor een belangrijk deel aan hun aandeel toe te schrijven. ■HENK DE GLAS

		Guus Janssen	<i>Pogo III</i> <i>Voetnoot</i> <i>PF</i>
		Morton Feldman	<i>The King of Denmark</i> <i>Why Patterns?</i>
27/1	Amsterdam	Stedelijk Museum	Isao Matsushita Barry Conynham Makoto Shinohara Joji Yuasa Frank de Munick
			<i>Drei Haiku von Basho</i> <i>Basho</i> <i>Tabi-yuki</i> <i>A Winter Day</i> <i>A Crossing Place</i>
27/1	Engeland	Keele/Staffs	werken van Leigh Landy en Jos Zwaenburg
28/1	Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Per Nørgård Yasuo Sueyoshi Ton de Leeuw Maki Ishii Toshimitsu Tanaka
			<i>I Ching</i> <i>Waves</i> <i>Mirage pour marimba</i> <i>Midare</i> <i>13 Drums</i> <i>Two movements for marimba</i>
28/1	Utrecht	Muziek	David Little
			<i>Phase Etudes</i> <i>Cicadas</i> <i>Shakuhachi</i> <i>Heavy-Light</i> <i>Harpsi-Kord</i> <i>Fractal Harmonies</i>
1/2	Tilburg	De Vonk	Morton Feldman Reality Sandwiches
			<i>For Christian Wolff</i> <i>four songs gebaseerd op gedichten van Allen</i>
1/2	Rotterdam	Zaal De Unie	Paul Termos Morton Feldman
			<i>Srijkswartet</i> <i>Clarinet and string quartet</i>
2/2	Leiden	De Waag	Mauro Cardi Salvatore Sciarino Gerald Brophy James Clarke Franco Donatoni Alan Yim Paolo Pizzetti
			<i>Terze Texture</i> <i>De la nuit</i> <i>Head</i> <i>In another room</i> <i>Soft</i> <i>Furiosamente</i> <i>Il volte de la notte</i>
3/2	Amsterdam	Stedelijk Museum	Jim Fulkerson
			<i>eigen werk</i>
4/2	Maastricht	Intropodium	Edison Denisov
			<i>Variaties over een thema van G.F. Handel</i> <i>Drie stukken voor piano vierhandig</i> <i>Points et lignes voor twee piano's achthandig</i> <i>Canti di Canullo voor 3 trombones en bas</i> <i>Lumières et ombres voor bas en piano</i> <i>Sonate voor altsax en piano</i>
6/2	Amsterdam	Paradiso	Luigi Nono Nicolaus A. Huber Iannis Xenakis
			<i>Con Luigi Dallapiccola</i> <i>Herbstfestival</i> <i>Persephassa</i>
7/2	Groningen	De Oosterpoort	Luigi Nono Nicolaus A. Huber Iannis Xenakis
			<i>Con Luigi Dallapiccola</i> <i>Herbstfestival</i> <i>Persephassa</i>
7/2	Den Bosch	Kruithuis	John Cage John Cage John Cage/Erik Satie Charles Ives
			<i>Three dances for two prepared pianos</i> <i>One, voor piano-solo</i> <i>Socrate, voor twee vleugels</i> <i>Quarter-tone pieces for two pianos</i>
8/2	Rotterdam	Zaal De Unie	Ton de Leeuw Ernst Krenek Louis Saguer Artur Schnabel
			<i>Les Adieux</i> <i>Siebte Sonate für Klavier</i> <i>Schegge e stralci</i> <i>delen uit: Pianowork in 7 movements</i>
9/2	Rotterdam	De Doelen	Luigi Nono Nicolaus A. Huber Iannis Xenakis
			<i>Con Luigi Dallapiccola</i> <i>Herbstfestival</i> <i>Persephassa</i>
9/2	Alkmaar	Provdaja	Per Nørgård Klaus Kuiper Paul Termos Chiel Meijering
			<i>Ghending (arr.1)</i> <i>Penyilangan voor gamelan pelog en slendro</i> <i>Nieuw Werk</i> <i>Achterlans voor gamelan en 5 koperblazers</i>
10/2	Eindhoven	Fellenoord	Hans Osiek
			<i>Sonatine voor viool en piano</i> <i>Sonatine voor pianosolo nr.2</i>

Hans Osiek
Sonatine voor viool en violoncello
Sonatine voor altviool en piano
acht karakterschetsen voor piano vierhandig
sonatine voor strijkkwartet

11/2 Arnhem Gemeentemuseum Paul Termos
 Morton Feldman
Strijkkwartet
Clarinet and string quartet

11/2 Utrecht Muziekcentrum Vredenburg Ton de Leeuw
 Ernst Krenek
 Louis Saguer
 Artur Schnabel
Les Adieux
Siebtte Sonate für Klavier
Schegge e stralci
delen uit: Pianowork in 7 movements

11/2 Eindhoven Van Abbe Museum Per Nørgård
 Yasuo Sueyoshi
 Ton de Leeuw
 Maki Ishii
 Toshimitsu Tanaka
I Ching
Waves
Mirage pour marimba
Midare
13 Drums
Two movements for marimba

16/2 Leiden De Waag Ton de Leeuw
 Ernst Krenek
 Louis Saguer
 Artur Schnabel
Les Adieux
Siebtte Sonate für Klavier
Schegge e stralci
delen uit: Pianowork in 7 movements

16/2 Bergen Ruinekerk Ernst Oosterveld
De Aantasting
een visueel concert

17/2 Amsterdam Stedelijk Museum Ton de Leeuw
 Ernst Krenek
 Louis Saguer
 Artur Schnabel
Les Adieux
Siebtte Sonate für Klavier
Schegge e stralci
delen uit: Pianowork in 7 movements

18/2 Maastricht Intropodium Ton de Leeuw
 Ernst Krenek
 Louis Saguer
 Artur Schnabel
Les Adieux
Siebtte Sonate für Klavier
Schegge e stralci
delen uit: Pianowork in 7 movements

18/2 Utrecht Muziekcentrum Vredenburg Per Nørgård
 Klaus Kuiper
 Paul Termos
 Chiel Meijering
Ghending
Penyilangan voor gamelan pelog en slendro
Nieuw Werk
Achterlangs voor gamelan en 5 koperblazers.

18/2 Venlo Museum Van Bommel Van Dam John Cage
 Morton Feldman
 Morton Feldman
 Bernd A. Zimmermann
Etudes Boreales I-IV
Projection I, Version 190888
Intersection IV, Version 200888
Projection I, Version 180489
Intersection IV, Version 190489
Sonate
Vier kurze Studien

19/2 Tilburg Paradox Dominy Clements
 Willem Frederik Bon
 Klaus Kuiper
 Thomas van Putten
 Krzysztof Penderecki
 Joost van Balkom
Inchoate Deuterium
Miroirs en Tessons
Tuba Force
Two Counter intuitive instances
of Statistical Stationarity
Prelude
Suturied

23/2 Nijmegen De Lindenberg Ton de Leeuw
 Ernst Krenek
 Louis Saguer
 Artur Schnabel
Les Adieux
Siebtte Sonate für Klavier
Schegge e stralci
delen uit: Pianowork in 7 movements

1/3 Engeland Warrick Elizabeth Maconchy
 Ivana Loudová
 Tera de Marez Oyens
 Elsa Barraine
 Rosy Wertheim
Notebook
Gnomai
Shadow of a prayer
La nuit dans les chemins au reve
Trios chansons

2/3 Arnhem CEM-Studio Luigi Russolo
 B.Hellberger
 Fritz Winkel
 Jörg Mager
 Leon Theremin
 Friedrich Trautwein
 Maurice Martinot
Inonanumori
Hellertion
Spiralsirene
Sphärophon
Theremin
Trautonium
Ondes Martinot

3/3 Engeland Hale Elizabeth Maconchy
 Ivana Loudová
 Tera de Marez Oyens
Notebook
Gnomai
Shadow of a prayer

Nieuwe muziek voor en tegen de gamelan

werkte het voor de Javaanse bezetting van Sligters ensemble. Het werd niet enkele nootzakelijke toevoegingen een 'schitterend' klankstuk dat een veelbelovende opmaat voor Kuipers' eigen compositie 'Penyilangan' (kruising) bleek te zijn. Een zinvolle titel door het gelijkijdig gebruik van twee Javaanse toonsystemen Pelog (zeventonig) en Slendro (vijftien). Hetgeen, gekruist met diverse westerse stijlen en technieken, resulteert in soms zeer energerende klimaxen en een grote verscheidenheid aan klankkleuren. Daarbij treden ook versilde momenten op, als het zacht neuzende tweesnarige strijkinstrument, de rebab, zich laat horen als een zoemend insect of een klagende menselijke stem. Zo'n stuk bewijst dat voor gamelan bijzonder interessante hedendaagse composities geschreven kunnen worden. Daarbij kan de in teite wensvremde figuur van een dirigent (traditioneel speelt die zelf ongeveer in het gamelanorkest mee) voor insteuring en uitvoering van nieuwe composities niet gemist worden. Sligters doet dat met veel enthousiasme en gezag.

Ralph Degens
 Neg in Utrecht (Vredenburg: 18), Rotterdam (Esvnar: 25), Leiden (Waag: 2) en Amsterdam (Stedelijk Museum: 3).

se) kan schrijven met eerbiediging van het instrumentale organisme, bewees Ton de Leeuw in 1975 met zijn voorbeeldige 'Gending', waarvan overigens een 25 jaar lange inleiding in het wezen van de niet-westerse muziek vooraf ging. Dit stuk stond helaas nu niet op het programma. Gelukkig wel enkele andere, van meer kennis en smaak getuigende, voorbeelden van de assimilatie van Javaanse en Balinese toonsystemen en westerse stijlen en technieken. Zoals de bewerking door de 34-jarige Klaus Kuipers van Per Nørgards 'Gending'. Nørgards schreef deze variaties genoots wordt kapotgeslagen. Hoe je hedendaagse muziek voor gamelan (hetzij Balinese of Javaan-

ring van hedendaagse composities voor gamelanorkest, maar 'Achterlangs' is meer tegen dan voor de gamelan geschreven. Aan het traditionele instrumentarium (in hoofdzaak diverse soorten metalofonen) voegde hij vijf trombones en modern slagwerk toe. Bovendien moet in dit stuk overvloedig, en zeer luid, worden geslagen op de houten klankkasten waarop de diverse soorten gongs zijn gemonteerd. Resultaat: een leven als een ordeel, waarin de karakteristieke klank van de gamelan meedoordringt, aan het slot van een concert door Jurrien Sligters' gamelanensemble 'Gending'. Gending legt zich

ALKMAAR - Blijkbaar niet gehinderd door enige kennis van, of bewondering voor gamelanmuziek componeerde Chiel Meijering in 1989 zijn 'Achterlangs' voor gamelanorkest. Hij wilde bewust een 'ruig' stuk schrijven als reactie op dat hij had gehoord tijdens een concert van gamelanmuziek, geschreven door westerse componisten. Hoe ruig het geworden is, was vijf dagen in het Alkmaarse Provodia te horen, aan het slot van een concert door Jurrien Sligters' gamelanensemble 'Gending'. Gending legt zich

roconslia
 zijn naam aan het feit dat het de laatste compositie is die De Leeuw voltooide alvorens hij zich in Frankfurt te vestigde.

Wat wenswaardig of anderszins merkwaardig is, is dat het stuk niet als komische merken, maar als een stuk met een diepgevoelend karakter is geschreven. Het is een spel van een paar noten met zich zellende de helle tinten van een oud-timor-moedertalen.

Geoffrey Madge heeft veel te zeggen over de 'Carman', een muziekstuk dat hij samen met Ferruccio Busoni schreef voor de piano. Het is een stuk dat hij in de jaren '20 dateert. Het is een stuk dat hij in de jaren '20 dateert. Het is een stuk dat hij in de jaren '20 dateert.

Geoffrey Madge had het programma 'Gendeng' van Louis Saguer, een nationale dramatische muziek, als laatste werk op het programma figureerde. 'Les Adieux' van Ton de Leeuw, die op zijn laatste

TH. FRANSSEN

Indrukwekkend pianorecital Geoffrey Madge

niet het geval, want Krenek heeft zijn stuk pas in 1960, over de jaren heen, in die zin dat het de bezetting van Krenek is een eenzijdig stuk dat heel dynamisch is van karakter; veranderingen, en een voorbeeld aan andere facten (waaronder glasnost) over de jaren heen. Het werk is een stuk dat hij in de jaren '20 dateert. Het is een stuk dat hij in de jaren '20 dateert.

Geoffrey Madge had het programma 'Gendeng' van Louis Saguer, een nationale dramatische muziek, als laatste werk op het programma figureerde. 'Les Adieux' van Ton de Leeuw, die op zijn laatste

11/5 '87

Nieuw Ensemble nieuwer dan nieuw

Muziek onder de titel *New Ensemble* wordt op zaterdag 13 mei om 20.00 uur in de Grote Zaal van het Stedelijk Museum Amsterdam uitgevoerd. Het ensemble wordt geleid door Brian Ferneyhough.

Door Hein Zemelink
Brian Ferneyhough, die een jaar in Den Haag computatie doceerde, is de sleutelfiguur rond de nieuwe stroming New Contemporary. Hij heeft een aantal prestaties op zijn naam, die niet zo veel van zijn veld kennen. Hij heeft een aantal belangrijke muziek- en podiumervaringen, een uitvoeringsmethode en een justieraarstelling. Concl-

sie: geen muziek.
Ik ben het daar niet mee eens. La Chute d'Icare is een tijd stuk muziek uit de jaren tachtig. De uitvoering op zaterdag 13 mei is een uitstekende voorstelling van het ensemble. Want voor de Franse klarnetist-socket Armard Angster niets dan het. Voor fluitist Harry Startveld, switchend van piccolo over alto- en tenorfluit naar de basdrumslag. Eveneens. Wat hebben de instrumenten bij Ferneyhough. Alleen al het be- zamen van de cellist is om het er be- noud van te krijgen.

Konink overigens dat Memory- re voor basfluit en tape niet door

kon gaan omdat de elektronische audio-apparatuur niet voorhanden was. Daar had Startveld tijd om muziek te maken. De uitvoering op zaterdag 13 mei is een uitstekende voorstelling van het ensemble. Want voor de Franse klarnetist-socket Armard Angster niets dan het. Voor fluitist Harry Startveld, switchend van piccolo over alto- en tenorfluit naar de basdrumslag. Eveneens. Wat hebben de instrumenten bij Ferneyhough. Alleen al het be- zamen van de cellist is om het er be- noud van te krijgen.

Ook de Amerikanen Paul Davies

en Rodney Sharman blijken geen paladijnen of ja-knikkers van de al te verveerde meester. Beiden waren naar moeten informeren of de sterkste indruk echter van Do-

Het zelfde concert gaat onder- snerre Arts Musica Festival voor

Elsa Barraine
Rosy Wertheim
La nuit dans les chemins au reve
Trios chansons

5/3 Engeland London

Elizabeth Maconchy
Ivana Loudová
Tera de Marez Oyens
Elsa Barraine
Rosy Wertheim

Notebook
Gnomai
Shadow of a prayer
La nuit dans les chemins au reve
Trios chansons

2/3 Leiden De Waag

Per Nørgård
Klaus Kuiper
Paul Termos
Chiel Meijering

Ghending (arr. 1989)
Penyilangan
Nieuw Werk
Achterlans
voor gamelan en 5 koperblazers.

3/3 Amsterdam Stedelijk Museum

Per Nørgård
Klaus Kuiper
Paul Termos
Chiel Meijering

Ghending (arr. 1989)
Penyilangan
Nieuw Werk
Achterlans
voor gamelan en 5 koperblazers.

4/3 Maastricht Intropodium

Brian Ferneyhough
Richard Barrett
Kaija Saariaho
Paul Davies
Rodney Sharman
Brian Ferneyhough

Mnemosyne
Illuminer le temps
Grammaire des Rêves
Barcelona Triplexity
Erstarrung
La Chute d'Icare

6/3 Amsterdam Paradiso

Luciano Berio
Bruno Maderna
Luca Francesconi
Luigi Nono
Franco Donatoni

Tempi Concertati
Serenata II
Plot in the Fiction
Canti per 13
Cloches

7/3 Den Bosch Het Kruihuis

Brian Ferneyhough
Richard Barrett
Kaija Saariaho
Paul Davies
Rodney Sharman
Brian Ferneyhough

Mnemosyne
Illuminer le temps
Grammaire des Rêves
Barcelona Triplexity
Erstarrung
La Chute d'Icare

8/3 Groningen De Oosterpoort

Luciano Berio
Bruno Maderna
Luca Francesconi
Luigi Nono
Franco Donatoni

Tempi Concertati
Serenata II
Plot in the Fiction
Canti per 13
Cloches

8/3 Rotterdam Zaal De Unie

Brian Ferneyhough
Richard Barrett
Kaija Saariaho
Paul Davies
Rodney Sharman
Brian Ferneyhough

Tritico per G.S.
Mnemosyne
Illuminer le temps
Grammaire des Rêves
Barcelona Triplexity
Erstarrung
La Chute d'Icare

9/3 Rotterdam De Doelen

Luciano Berio
Bruno Maderna
Luca Francesconi
Luigi Nono
Franco Donatoni

Tempi Concertati
Serenata II
Plot in the Fiction
Canti per 13
Cloches

9/3 Nijmegen De Lindenberg

Brian Ferneyhough
Richard Barrett
Kaija Saariaho
Paul Davies
Rodney Sharman
Brian Ferneyhough

Mnemosyne
Illuminer le temps
Grammaire des Rêves
Barcelona Triplexity
Erstarrung
La Chute d'Icare

10/3-18 Duitsland Bayreuth

Duits/Frans/Nederlandse Componisten Workshop

10/3 België Brussel

Brian Ferneyhough
Stefano Scodanibbio
Sylvano Bussotti
Franco Donatoni
Salvatore Sciarrino
Giacinto Scelsi

Tritico per Gertrude Stein, voor contrabas
Sei Studi
Naked Angel Face
Lem
Esplorazione del bianco 1
Le réveil profond

10/3 Amsterdam Stedelijk Museum

Brian Ferneyhough
Richard Barrett
Kaija Saariaho

Mnemosyne
Illuminer le temps
Grammaire des Rêves

Vitaliteit bij Italiaanse componisten

Concert: ASKO Ensemble o.l.v. David Porcelijn met Leonore Pamery (fluit) en Marinke Schuijffel (viool). Programma: werken van Berio, Maderna, Francesconi, Nono en Donatoni. Gevoerd: 7/3 Antoni Thijssen, Den Haag; 8/3 Grunberg, Groningen; 9/3 Nosterboom, in de Doelen, Rotterdam.

Door PAUL LUTTIMIUS

Sleeds vaker krijg je voor aan- houding van een concert het verzoek tot een extra stil te zijn in verband met een edonname. De technische mogelijkheden om uit- voeringen voor de eeuwigheid te vast te leggen zijn er.

Het ASKO Ensemble neemt al sinds een jaar of vijf al haar con- certen op en beschikt nu over een

fors geluidsarchief met interesan- te werken uit de 20ste eeuwse muziek. Het is vooral de muziek van Berio, Maderna, Francesconi, Nono en Donatoni die in dit concert worden uitgevoerd. Het is dus com- pletie wening aantrekkelijk. Toch is men erin geïnteresseerd om bij het concert te komen. Het is niet een gewone concert, het is een muziek van James Newkiss. Het is een muziek die moet worden ge- hoord. Het is een muziek die moet worden geleefd. Het is een muziek die moet worden ervaren. Het is een muziek die moet worden geleefd. Het is een muziek die moet worden ervaren.

werken van Francesconi en Don- toni stonden drie stukken van de bekende meesters Berio, Maderna en Donatoni op het programma uit de jaren vijftig. De programma's van Berio, Maderna, Francesconi, Nono en Donatoni. Gevoerd: 7/3 Antoni Thijssen, Den Haag; 8/3 Grunberg, Groningen; 9/3 Nosterboom, in de Doelen, Rotterdam.

ci spelen hun kale, scherpe en dr- namisch goed gedoseerde nich- tel pael in het ensemble een hech- getel worden.
Plot in the Fiction van Francesco- ni, met een fraai solo van Mar- cello Schiavon, op Donato en althuis en meer die omhoogkomen met sagen van de eerste muziek. Hun werken zijn eerder nerveus en vluchtig. Mijn voorkeur gaat uit naar Donatoni's fluweelige slag- werk en zijn stieflijk, decoratieve bewegingen vooral in de laatste panoptique al en toe gefortrem- men. In Rotterdam is het programma ma behandeld in een drie-dans- tional over complexiteit, in de be- daande muziek, dat morgen- avond om 19.00 uur begint met de wereldpremiere van een werk van Brian Ferneyhough in Zaal De Unie.

		Paul Davies Rodney Sharman Brian Ferneyhough	<i>Barcelona Triplicity</i> <i>Erstarrung</i> <i>La Chute d'Icare</i>
11/3 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Brian Ferneyhough Richard Barrett Kaija Saariaho Paul Davies Rodney Sharman Brian Ferneyhough	<i>Mnemosyne</i> <i>Illuminer le temps</i> <i>Grammaire des Rêves</i> <i>Barcelona Triplicity</i> <i>Erstarrung</i> <i>La Chute d'Icare</i>
11/3 Eindhoven	Van Abbe Museum	Geert van Keulen Guus Janssen Jos Zwaanenburg Wim de Ruitter Bernfried Pröve Leigh Landy	<i>Etudes</i> <i>Voetnoot II</i> <i>Seven Pieces</i> <i>Solo for bassflute</i> <i>Entzeichnung</i> <i>Wolken, wind, schermen</i>
14/3 België	Brussel	Brian Ferneyhough Richard Barrett Kaija Saariaho Paul Davies Rodney Sharman Brian Ferneyhough	<i>Mnemosyne</i> <i>Illuminer le temps</i> <i>Grammaire des Rêves</i> <i>Barcelona Triplicity</i> <i>Erstarrung</i> <i>La Chute d'Icare</i>
15/3 Rotterdam	Zaal De Unie	Elmer Schönberger Andries van Rossem Takayuki Rai Wim Laman Boudewijn Tarenskeen	<i>MeerMin</i> <i>Untitled Composition</i> <i>Junction</i> <i>Emanation</i> <i>Artis</i>
16/3 Rotterdam	De Unie	Guus Janssen Takayuki Rai Klaas de Vries Ton Bruynel	<i>Largo</i> <i>Junction</i> <i>Murder in the dark</i> <i>Nocturno</i>
16/3 Leiden	De Waag	Pierre Boulez Claude Debussy Charles Ives Karel Goeyvaerts Peter Schat	<i>Sonate voor piano nr. 2</i> <i>Preludes</i> <i>Concord Sonata</i> (delen) <i>Pas à pas</i> <i>Anathema</i>
17/3 Alkmaar	Provadja	Alfred Schnittke	<i>Serenade</i> <i>Hymne II</i> <i>Pianokwintet</i> <i>Drei Madrigale</i> <i>Pianokwartet</i> <i>Kanon</i> <i>Septet</i>
17/3 Duitsland	Bayreuth	Duits/Frans/Nederlandse Componisten Workshop	
18/3 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Boudewijn Tarenskeen Takayuki Rai Wim Laman Elmer Schönberger Andries van Rossem	<i>Artis</i> <i>Junction</i> <i>Emanation</i> <i>MeerMin</i> <i>Untitled composition</i>
24/3 Amsterdam	Stedelijk Museum	Jeff Hamburg Guus Janssen Morton Feldman	<i>Duo</i> <i>Mode</i> <i>Pogo III</i> <i>Voetnoot</i> <i>PF</i> <i>The king of Denmark</i> <i>Why Patterns?</i>
25/3 Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Joaquin Rodrigo Hermann Heiss Isang Yun Jacques Bank Günter Bialas	<i>Dos Poemas</i> voor sopraan en fluit <i>Galgenlieder</i> voor sopraan en fluit <i>Sori voor fluit solo</i> <i>Een taaië winter..</i> <i>Haiku's</i>
28/3 Australië	Melbourne	Joep Straesser Mike Irik François Rossé Michèle Reverdy Michael Witteker	<i>Plain Language</i> <i>De Tijd zal het Leren</i> <i>Loch Ozone... ..Off...</i> <i>Pièce Pour Voix Et Clarinette Basse</i> <i>On Slanting Ground</i>
29/3 Frankrijk	Parijs	Het Trio	

VOLKSKRANT

Tijdsduren bevorderen complexiteit MeerMin van Schönberger

Nederlandse componisten hebben niet veel op met tijdperk Leide. De weg op naar het concertprogramma, dat de rechtstreeks werd uitgezonden door de VPRO. Maar een toonbeeld van eenvoud is niet. De tempowisselingen zijn zo lastig Hempel, heeft bijgehaald. Desondanks maakte de uitvoering een nog wat ongepolijste indruk.

MeerMin is een compositie als een mozaiek, waarin Stravinskiaanse, uitdrukkingen nog de stofwolven van de discussies die zich afspeelden bij het daar vorige week gehouden *Complexiteit?*-festival.

„Dit is geen complexe muziek”, besloot Elmer Schönberger zijn toelichting op zijn nieuwe compositie *MeerMin*. In de Unie, waar *MeerMin* onder Kwartet zijn eerste uitvoering beleefde, hingen nog de stofwolven van de discussies die zich afspeelden bij het daar vorige week gehouden *Complexiteit?*-festival.

„Dit is geen complexe muziek”, besloot Elmer Schönberger zijn toelichting op zijn nieuwe compositie *MeerMin*. In de Unie, waar *MeerMin* onder Kwartet zijn eerste uitvoering beleefde, hingen nog de stofwolven van de discussies die zich afspeelden bij het daar vorige week gehouden *Complexiteit?*-festival.

„Dit is geen complexe muziek”, besloot Elmer Schönberger zijn toelichting op zijn nieuwe compositie *MeerMin*. In de Unie, waar *MeerMin* onder Kwartet zijn eerste uitvoering beleefde, hingen nog de stofwolven van de discussies die zich afspeelden bij het daar vorige week gehouden *Complexiteit?*-festival.

Andries van Rossem

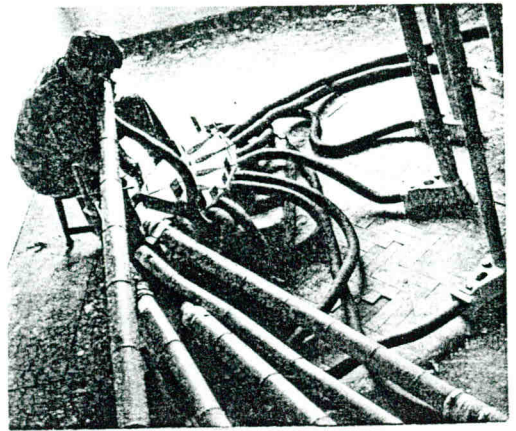
FRITS VAN DER WAA

6/4	Amsterdam	Stedelijk Museum	tentoonstelling Energieën tot 31/5	
8/4	Eindhoven	Van Abbe Museum	Grazyna Bacewicz Caroline Ansink Vytautas Barkauskas Roman W. Zajaczek Theo Loevendie	Sonata voor viool solo <i>Surviving Spirit</i> Partita voor viool solo Sonata per violino solo Dance
8/4	Amsterdam	Stedelijk Museum	Hans van Koolwijk	Bambuso Sonoro tentoonstelling: 6/4-12/4
11/4	Frankrijk	Angers	Reinhold Selen Otto Ketting	Partita Preludium voor 12 saxofoons
12/4	Australië	Melbourne	Joep Straesser Mike Irik Michael Witlicker Brenton Broadstock Nguyen-Thien Dao	Plain Language De Tijd zal het Lerer On Slanting Ground Aureole 2 Pli-Ombre
12/4	Rotterdam	Zaal De Unie	Karel Goeyvaerts	Litanie IV Les voix du verseau Geisha Liedjes
13/4	Alkmaar	Provadja	Jan van Wijk Marcel Baars Ina Bottelier Simon Boerke Ina Bottelier	Zes verzen getoonzet Vijf Saakken voor Orgelachtigen Two Songs and Another Two Songs Balade voor Altsaxofoon en Electrisch Orgel Electricon voor gitaar Fluikwartet Raga voor contrabas
14/4 15/4	Amsterdam	Stedelijk Museum	Michael Fahres	Glasharfe voor harp solo, tölzervork, toonladder, glazen percussie-instrument, elektronica en acht magnetische velden. tentoonstelling: 12-16/4
15/4	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Rob Zuidam Amilcar V. Dias David Dramm Michael Torke Klas Torstensson	Fishbone Prano Preface Rust Jäm
16/4	Engeland	Londen	Bernfried Präve Geert van Keulen Michael Finnissy Guus Janssen Leigh Landy	Entzeichnung one of 12 studies Ulpirra Voetnoot II Clouds, wind, screens
17/4	Tilburg	Synagoge	Alfred Schnittke	Serenade Hymne II Pianokwintet Drei Madrigale Pianokwartet Kanon Septet
18/4	Den Haag	Korzo Theater	Daan Manneke Rob Zuidam Klaas de Vries Eric Veeger Theo Verbey	organum 2 dynamiek van een hond aan de lijn diafonia, la creación [tekst Eduardo Galeano] kjamaté! a book of solos de simora
18/4	Den Bosch	Het Kruithuis	Wolfgang Rihm	Fremde Szenen
19/4	Rotterdam	Zaal De Unie	Daan Manneke Rob Zuidam Klaas de Vries Eric Veeger Theo Verbey	organum 2 dynamiek van een hond aan de lijn diafonia, la creación [tekst Eduardo Galeano] kjamaté! a book of solos de simora
20/4	Bergen	Ruïnekerk	Joji Yuasa Louis Andriessen George Crumb Luciano Berio Helmut Lachenmann Maki Ishii	Cosmos Haptic Registers Five pieces for piano Rounds Guero Black Intentions III

Installatie "Bambuso Sonoro" van Hans van Koolwijk in het Stedelijk Museum Amsterdam.

VOLKSKRANT

Aanzienlijke graad van abstractie in nieuwe composities

Fabeldieren Verbey goed in het vel

MUZIEK
Sciarrino, Escher, Janacek, Ligeti en Verbey door het Beaufort Blaaskwintet m.m.v. Justine Gerretsen en Romke Jan Wijmenga. Concertgebouw, Amsterdam.
Manneke, Zuidam, Verbey en De Vries, door het Delta Ensemble o.l.v. Janna Hymes. Korzo Theater, Den Haag, Herhaling: Maastricht (22/4), Nijmegen (27/4), Amsterdam (28/4).

Rob Zuidam noemde zijn nieuwe stuk *Dynamiek van een hond aan de lijn*, naar een schilderij van de futuristische schilder Giacomo Balla. Klaas de Vries baseerde zijn *Diafonia, la creación* op een oud Indiaans scheppingsverhaal. En Theo Verbey verwijst met zijn twee meest recente composities, *De Simora* en *De Peryton*, naar het *Boek der denkbeeldige wezens* van Jorge Luis Borges. Componisten kijken gelukkig wel eens wat verder dan hun notenbalk lang is. Toch zijn de vier genoemde composities, die deze week hun eerste uitvoering beleefden, stukken met een aanzienlijke graad van abstractie. De muziek levert geen illustratie bij de titel, maar de titel — en wat daarachter zit — illustreert de gedachten en belangstelling van de componist.

Het duidelijkst is dat bij Verbey, met zijn dertig jaar een van de talentvolste jonge Nederlandse componisten. Het ligt voor de hand om de Borgesiaanse belangstelling voor werelden-in-werelden, waarin het Al het Ene weerspiegelt en vice versa, (en die zelfs in de korte beschrijvingen van zijn fabeldieren-encyclopedie regelmatig te bespeuren is) in verband te brengen met de op de fractal-theorie gebaseerde tijdsverhoudingen die Verbey in zijn werk hanteert. Een fractal is een structuur waarin de vorm van het geheel zich herhaalt in elk van de samenstellende delen, vervolgens in de delen van die delen, in de delen van die delen van die delen, en zo verder — theoretisch althans — tot in het oneindig microscopische.

Van die theorie hoeft de luisteraar geen weet te hebben om geboeid te raken door Verbeys levende en organische muziek. Daarin duidt alleen het veelvuldig optreden van korte, als in een metrisch rasterwerk verspringende nootjes op zijn muziek-achtige werkwijze, die in eerder werk tot soms hermetische resultaten heeft geleid.

Het blazerssepet *De Peryton*, gekleurd door een vieral uiteenlopende twintigste-eeuwse blaascomposities, werd in de New Vintage-serie van De Suite uitgevoerd door het uitgebreide Beaufort Blaaskwintet. Het ensemble liet solide samenspel, maar niet altijd even bevoegen interpretaties horen. *De Peryton* kwam er in elk geval gaaf uit. Het is een stuk van ongeveer een kwartier dat voortreffelijk in zijn jas zit en zo lekker klinkt dat het hier en daar zelfs op het on-moderne af is. Vooral de inleiding, een lange cantilene voor fluit-solo over gonzende, liggende bastonen, heeft iets voor-origins, het is net geen Willem Pijper. En in de flitsende texturen die zich daarna ontvouwen duikt, weliswaar versuierd in trillers en jazz-achtige boventoon-samenklanken, een harmonisch pendelwerk op dat zinspeelt op schema's uit de barokmuziek. Toch sluit dat volkomen natuurlijk aan bij de minder vertrouwde, met puur een doorschoten, maar steeds zwoevende, samenklanken en de effectieve instrumentatie.

De Simora voor dertien instrumenten, onderdeel van een Nederlands programma van het Delta Ensemble, is iets weerbarstiger, waarbij wellicht ook de nog niet geheel probleemloze uitvoering een rol speelde. Meer dan bij *De Peryton* ligt de nadruk op contrasten tussen rust en beweging, en op een structuur van verschillende instrumentale lagen. Terwijl de strijkers vrijwel steeds korte, snel wisselende akkoordblokken neerzetten geven melodische frases bij de blazers het geheel richting en samenhang. In een traag tussendeel komt ook de harmonie tot rust in behaaglijke kwinten, maar al snel begint een geleidelijke evolutie die tenslotte leidt tot een hoogtepunt waarin een „melodie-lijn” in nerveuze morse-signalen over het ensemble verspreid ligt, gevolgd door een snel uiteenvallen in de korte, gebeten motieven van het begin.

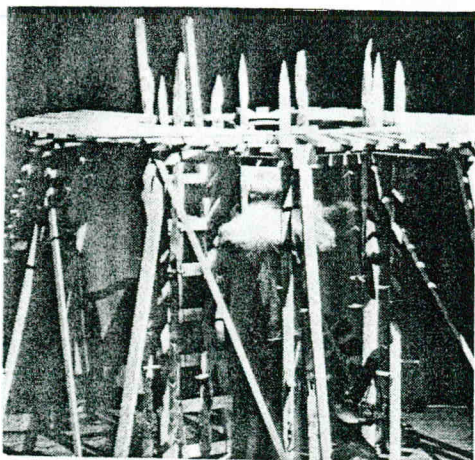
In Rob Zuidams *Dynamiek van een hond aan de lijn* voor acht spelers worden de partijen van de cello en de bas elektrisch versterkt, waardoor het stuk een opvallende, maar bij deze uitvoering erg troebele onderlaag krijgt. *Dynamiek* is een prikkelend stuk, met zijn eigenaardige Latijns-Amerikaans huppende blazersriedels, de hoofdtonen koordduers hangen, en zijn voortdurende strijd tussen de tegenpolen variatie en motorische herhaling. Het enige bezwaar is de tamelijk lukrake opeenvolging van de verschillende secties.

Het Delta Ensemble speelde twee jaar geleden al een deel van Klaas de Vries' *Diafonia, la creación*. Het stuk beleefde nu zijn eerste volledige uitvoering. Twee sopranen (Reina Boelens en Gerrie de Vries) trekken lange quasi-parallelle lijnen, die sterk afsteken tegen de gestoten, houtachtige klanken uit het ensemble. Weliswaar heeft De Vries hoorbaar (zowel in akkoordjes als in behandeling van het ritme) leergeeld betaald aan Stravinsky, maar zijn idioom is toch allerminst dat van een epigoon. Het stuk heeft veel spanning door zijn afgewogen gedoseerde impulsiviteit: nu eens verdichten de akkoorden zich tot structuren waarin zich canon-achtige schaduwwerkingen voordoen, dan weer komen ze los van elkaar te staan in onregelmatige, abrupte ritmes. Waar de tekst rept van „mysterie” zijn er opvallende rustpunten, met liggende, schrijnend-transparante akkoorden. Door het halverwege oprakelen van eerder gepresenteerd materiaal en het verrassende verband tussen stemmen en instrumenten aan het slot heeft *Diafonia* een heldere vorm die niet alleen verstandelijk maar ook intuïtief begrepen kan worden.

Het Delta Ensemble, dat in de overige composities niet altijd even glorieus uit de verf kwam, beloofde althans De Vries' lange poezen en schaven met een uitstekende uitvoering.

FRIJTS VAN DER WAA

Installatie 'De Kooi' van Armeno Alberts in het Stedelijk Museum Amsterdam

GELDERLANDER

Soloduveidans van ten Holt is boeiend

Fred Oldenburg, piano. Soloduveidans van Simeon ten Holt. Concert L.S.M. Gandeaemus. Zondag in het Gemeentemuseum Arnhem

Door Wil Kox

Eigenlijk komt er in de ongeveer drie kwartier durende Soloduveidans (1986) van Simeon ten Holt geen onvertogen/muzikaal woord voor. Gebaseerd op kleine motieven met kleine intervaalstappen, die voortdurend een ritmisch vraag-en antwoordspel opvoeren ontvouwt zich een muzikaal betoog, dat op de een of andere manier, nauwelijks zonder inzinking, blijft boeien.

Het gaat hier bepaald niet om een pianostuk, waarbij de vleugel, zoals wel vaker gebeurt, op de meest brute en niets ontziende wijze, geweld wordt aangedaan. Integendeel. Voortkabbelend, verzinken in een eenvoudige tot zeer eenvoudige harmonische bedding, openbaart zich hier een klankenwereld, die je bij voldoende luisterconcentratie, of je wilt of niet in zijn greep krijgt. Ik kan mij voorstellen dat men hier in een soort

trance wordt gebracht. Waarbij men dan wel afstand moet doen van gevestigde luisterschema's, die het pad, dat je als luisteraar dient te begaan, duidelijk effenen.

Overigens kabbelt de muziek niet alleen voort, want er komen in dit stuk bepaalde forte-passages voor, waar je als luisteraar, door de constante toonherhalingen, even de neiging krijgt te gaan gillen. De muziek bereikt dan het punt, waartegen niet ieders zuwgestel bestand is. Met een goed gevoel voor dosering ziet de componist dan af van een te heilige marteling voor het oor en keert ineens terug tot de vriendelijke eenvoud, waarmee de muziek als uit het niets opdoemde. Heel abrupt overigens eindigt dan de Soloduveidans, een stuk, waarvan ik nu eens niet het gevoel heb dat ik ben bedrogen of dat ik geluisterd heb naar het zoveelste voorbeeld van muzikale eigentijdse eenheidsworst. Daarvoor had dit werk te veel een geheel eigen klankkleur.

En daarvoor ook, had ik de speelwijze van de pianist Fred Oldenburg te zeer bewonderd. Hij wist deze muziek tot leven te waken in een goede combinatie van ontspannenheid en geconcentreerde aandacht. Als zodanig een artiestiek zuiver en ook zeer gekund pleidooi voor de muziek. Gelukkig voor Oldenburg, die een voortreffelijke pianistische staat van dienst heeft, was er voor zijn optreden een uitstekende belangstelling.

20/4	Leiden	De Waag	Paul Termos Morton Feldman	<i>Strijkkwartet</i> <i>Clarinet and string quartet</i>
21/4 22/4	Amsterdam	Stedelijk Museum	Armeno Alberts	<i>De Kooi</i> tentoonstelling: 19-26/4
22/4	Maastricht	Intropodium	Daan Manneke Rob Zuidam Klaas de Vries Eric Veeger Theo Verbey	<i>organum 2</i> <i>dynamiek van een hond aan de lijn</i> <i>diafonía, la creación [tekst Eduardo Galeano]</i> <i>kjamaté! a book of solos</i> <i>de simorq</i>
22/4	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Alexander Mossolow Béla Bartók György Kurtag Simeon ten Holt Enrique Raxach Jacob ter Veldhuis George Crumb	<i>Turkmenische Nächte</i> <i>Sonata</i> <i>Acht Klavierstücke</i> <i>Cyclus aan de Waanzin</i> <i>Ricercare</i> <i>Toccatà (wereldpremière)</i> <i>Gnomic Variations</i>
23/4	Tilburg	Synagoge	Alfred Schnittke Igor Strawinsky Charles Ives	<i>Kanon In Memoriam Igor Strawinsky</i> <i>Trois Pièces</i> <i>Tweede Strijkkwartet</i>
27/4	U.S.A.	Evanston	Franco Donatoni Frank Denyer Claudio Ambrosini Martin Wesley-Smith Brian Ferneyhough Takayuki Rai Michael Smetanin	<i>Soft</i> <i>A Book of Songs IV</i> <i>Capriccio, Detto L'Ermaphrodite</i> <i>Unriled</i> <i>Time & Motion Study I</i> <i>Sparkle</i> <i>Ladder of Escape</i>
27/4	Nijmegen	De Lindenberg	Daan Manneke Rob Zuidam Klaas de Vries Eric Veeger Theo Verbey	<i>organum 2</i> <i>dynamiek van een hond aan de lijn</i> <i>diafonía, la creación [tekst Eduardo Galeano]</i> <i>kjamaté! a book of solos</i> <i>de simorq</i>
28/4	U.S.A.	Illinois	Fernando Mencherini Salvatore Sciarrino Stefano Scodanibbio	<i>Playtime II</i> <i>Esplorazione del Bianco 1</i> <i>Pezzo brillante 1</i> <i>Studi 1, 2, 5, 6 from Sei Studi</i> <i>Strumentale</i>
			Franco Donatoni Paolo Pizzani Arduino Gottardo	<i>Soft</i> <i>Vocativo</i> <i>Momenti</i>
28/4	Amsterdam	De IJsbreker	Daan Manneke Rob Zuidam Klaas de Vries Eric Veeger Theo Verbey	<i>organum 2</i> <i>dynamiek van een hond aan de lijn</i> <i>diafonía, la creación [tekst Eduardo Galeano]</i> <i>kjamaté! a book of solos</i> <i>de simorq</i>
28/4 29/4	Amsterdam	Stedelijk Museum	Simone Simons Peter Bosch	<i>Was der Wind zum klingen bringt</i> tentoonstelling: 28/4-3/5
29/4	Arnhem	Gemeentemuseum	Simeon ten Holt	<i>Soloduveidans</i>
5/5	Amsterdam	Stedelijk Museum	Han Bennink tot 10/5	
8/5	Amsterdam	Paradiso	Martijn Padding Rob Zuidam Cees van Zeeland Steve Martland Louis Andriessen Cees van Zeeland	<i>Remote places</i> <i>Three Mechanisms</i> <i>Lacune</i> <i>Drill</i> <i>Trepidus</i> <i>Initials</i>
9/5	Amsterdam	Beurs van Berlage	Emanuel Klein Rob Zuidam Calliope Tsoupaki Reinhold Selen Jeff Hamburg	<i>Iris</i> <i>Fishbone</i> <i>Visions of the Night</i> <i>Fahrende Fremde</i> <i>Partus</i>
9/5	Italië	Rome	Klaas de Vries Theo Loevendie Peter Schat György Ligeti Luciano Berio Paul Termos Ton de Leeuw	<i>Toccatà Americana en Echo</i> <i>Twee korte pianostukken</i> <i>Inscriptions III</i> <i>Etude nr. 2</i> <i>Lufklavier</i> <i>Carrara</i> <i>Les Adieux</i>

10/5 Italië	Cremona	György Ligeti Luciano Berio Ton de Leeuw György Kurtag Luigi Dallapiccola Ton Bruynèl	<i>Etude nr. 2, 3</i> <i>Rounds, Lufklavier</i> <i>Les Adieux</i> <i>Acht Klavierstücke</i> <i>Quaderno Musicale di Annalibra</i> <i>Toccare for piano and soundtrack</i>
10/5 Rotterdam	Zaal De Unie	Giulio Castagnoli Salvatore Sciarrino Willem Jeths Alan Yim Franco Donatoni Paolo Pizzetti	<i>Trio 2B</i> <i>De la nuit</i> <i>Raptim</i> <i>Furiosamente</i> <i>Soft</i> <i>Il volto della notte</i>
11/5 Rotterdam	De Doelen	Martijn Padding Rob Zuidam Cees van Zeeland Steve Martland Louis Andriessen Cees van Zeeland	<i>Remote places</i> <i>Three Mechanisms</i> <i>Lacune</i> <i>Drill</i> <i>Trepidus</i> <i>Initials</i>
11/5 Den Bosch	Het Kruihuis	George Crumb Barbara Woolf Willem Jeths	<i>Idylle for the misbegotten</i> <i>Hymns and Melodies</i> <i>Raptime</i>
11/5 Den Haag	Theater aan 't Spui	Emanuel Klein Rob Zuidam Calliope Tsoupaki Reinhold Selen Jeff Hamburg	<i>Iris</i> <i>Fishbone</i> <i>Visions of the Night</i> <i>Fahrende Fremde</i> <i>Partus</i>
12/5 Amsterdam	Stedelijk Museum	<i>Walter Fährdrich</i>	installatie tot 17/5
13/5 Italië	Rome	Luciano Berio Ton Bruynèl Theo Loevendie	<i>Rounds, Lufklavier</i> <i>Toccare for piano and soundtrack</i> <i>Walk</i>
16/5 Engeland	Londen	Geert van Keulen Jos Zwaanenburg Wim de Ruitter Bernfried Präve Jonty Harrison Guus Janssen Leigh Landy	<i>3 of '12 studies'</i> <i>3 of '7 pieces for flute'</i> <i>Solo for Bass-flute</i> <i>Entzeichnung</i> <i>Concertino</i> <i>Voetnoot II</i> <i>Clouds, wind, screens</i>
18/5 Bergen	Ruïnekerk	Simeon ten Holt	<i>Incanutiae IV</i>
18/5 Engeland	Birmingham	werken van Jos Zwaanenburg	
18/5 Engeland	Nottingham	Lezing Leigh Landy	
19/5 Engeland	Nottingham	Ton Bruynèl Michael Clarke Sohrab Uduman Michael Vaughan Alfredo del Monaco Nigra	<i>Notturno en Pedraza</i> <i>Refractions</i> <i>Refrains</i> <i>Crosstalk</i> <i>Synagoga</i> <i>Big Trombone</i>
19/5 Duitsland	Keulen	Horst Rickels & Joep van Brakel	klankinstallatie
19/5 Engeland	Nottingham	Louis Andriessen Ton Bruynèl Rob du Bois Theo Loevendie Daan Manneke David Porcelijn Geert van Keulen Jos Zwaanenburg Wim de Ruitter Bernfried Präve Jonty Harrison Guus Janssen Leigh Landy	<i>Rage, Rage Against the Dying of the Light</i> <i>Looking Ears</i> <i>Toccare</i> <i>Heliotroop</i> <i>Aulos</i> <i>Gestures</i> <i>1000 Frames</i> <i>3 of '12 studies'</i> <i>3 of '7 pieces for flute'</i> <i>Solo for Bass-flute</i> <i>Entzeichnung</i> <i>Concertino</i> <i>Voetnoot II</i> <i>Clouds, wind, screens</i>
19/5 Amsterdam	Stedelijk Museum	Ken Butler	installatie tot 24/5
20/5 Rotterdam	Zaal De Unie	Guus Janssen	<i>PF</i> <i>Voetnoot</i> <i>Dik en Dun</i>

PAROOL

Kwaliteitsarm en ondermaats

MUZIEK

Project Jonge Componisten 1990. Nederlands Balletorkest o.l.v. Lucas Vis. Werken van Zuidam, Klein, Tsoupaki, Selen, Hamburg. Gehoord: 9 mei Beurs van Bontage, Amsterdam. Herneming: 11 mei AT&T Danstheater, Den Haag. Radio 4 6 en 13 juni.

door ERIK VOERMANS

Het is zeer toe te juichen dat een orkest zich inspant voor jonge componisten door recente symfonische werken van hun hand in een concertzaal ten gehore te brengen. Daardoor kunnen ze controleren of het beeld dat ze achter de schrijftafel van hun muziek hadden, overeen stemt met de akoestische werkelijkheid.

Dit jaar ontfermde het Nederlands Balletorkest met dirigent Lucas Vis zich andermaal over een aantal composities, die door een uit onder meer Tristan Keuris, Guus Janssen en Piet Veenstra bestaande jury waren geselecteerd.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: het was gisteren een kwaliteitsarm avondje met louter ondermaatsse stukken. Het accent kwam daardoor op de pedagogische component van het concert te liggen. De luisteraar keerde helaas met een kater huiswaarts. Fishbone van Rob Zuidam toonde zich het jongere, wat geretardeerde broertje van De Staat van Andriessen. Een robuust werk voor kopornet, houtblaas trio en piano, dat ernstig te lijden had van een ondoorzichtige textuur en een weinig fantasievolle uitwerking van de contrasterende tempolagen in het orkest.

Emmanuel Klein, ook al een ex-leerling van Klaas de Vries, begon in *Iris*, fragmenten voor cello en orkest veelbelovend. Na vijf

minuten sloegen de geheimzinnige opbouw-vanuit-stilte en de langs broeiende orgelpunten laverende solo-cello echter om in zouteloze langdradigheid. En toen was er nog een kwartier te gaan.

Calliope Tsoupaki, leerlinge van Louis Andriessen, had de pech dat de zaalversterking van violen en slagwerk in *Visions of the night* de klankbalans van het ensemble dusdanig ontregelde dat haar sterkste troef, het spel met keurschakeringen, niet kon worden uitgespeeld.

Schemerde er bij Klein en Tsoupaki nog iets van oorspronkelijkheid door, bij Reinhold Selen ontbrak dit ten enenmale. Deze Duitse Keuris-leerling greep met *Fahrende Fremde* doodgemoedereerd terug op het orkestlied in laat-romantische stijl. Maar van nieuwe gezichtspunten was uiteraard geen sprake, waardoor men zich in alle ernst kan afvragen hoe het staat met de zelfkritische drempel van deze componist. Wel eens van Mahler of Strauss gehoord, Herr Selen?

In *Partus*, voor groot orkest, bejijdt Jeff Hamburg zijn liefde voor Stravinsky's *Sacre du printemps*. Zijn radicale partituur is imponerend van intensiteit, maar tegelijkertijd monotoon en vooral weinig kleurrijk. Daardoor werd het voortdurende gehamer op de trommelvliezen op den duur wat te veel van het goede.

Voor de leden van het Balletorkest is het te hopen dat alle in de Wangzaal aanwezige componisten in ruime mate lering trekken uit de muzikale resultaten van gisteravond. Bij een volgende gelegenheid kan het orkest zich dan vastbijten in partituren van wat betere kwaliteit. Want aan de musici lag het gisteravond niet.

Reinhold Selen

Ongebruikelijk 1113 167 klankenspel in Kruithuis

Nrgard, Waves; van Emmerik, Polyphon gefasstes Weiss (naar Paul Klee); Rijnvos, Stalker en Study in 5 Parts; Cage, Music for Children; Ives, Three pages Sonata. In het kader van 'Oeuvres de Référence' speelde John Sniijders piano en celesta, Arnold Marinissen slagwerk; Het Kruithuis, Den Bosch.

Door Hein Zomerdijk

Marinissen en Sniijders zijn allebei bekwame, intelligente en gevoelige musici. De subtiële manier waarop slagwerker Arnold Marinissen de eindeloos gedifferentieerde timbres en ritmen van Per Nrgard's Waves in een strak kader onderbrengt, is op zich al fascinerend. Componist Nrgard voelt zich in deze compositie verwant aan de minimal-music. Voor Cage's Music for Children, een variant van diens Music for One, had Marinissen een groot assortiment van meest zeer ongebruikelijke geluidgevers bijeengebracht, waaronder bakjes met muntgeld, spijkers, kralen en glazen knikkers, terwijl John Sniijders al even ongebruikelijke klanken uit de vleugel moest toveren.

Charles Ives schopt in zijn Three pages Sonata voor piano anno 1905 tegen alles aan wat in de dagen van de Romantiek-op-zijn-einde tot het gebruikelijke pianorituël behoorde. Maar hij lardeert het wel met het gevierde thema B-A-C-H en de Big Ben van laag tot hoog en ondersteboven in een klankpatroon dat zich beweegt tussen schopperend, merkwaardig, nostalgiek en doodgewoon. Een speler kan zijn plezier daaraan beleven, zoals John Sniijders dit deed.

Genoemde componisten fungeerden als referenties voor Ivo van Emmerik en Richard Rijnvos. De uit Tilburg afkomstige Rijnvos, vorig jaar afgestudeerd bij Brian Ferneyhough in Den Haag, nu zijn studie voortzettend in Freiburg en deze zomer in Darmstadt, maakt de sterkste indruk. Zijn slagwerkcompositie Stalker is pas halfweg.

Het gehele werk moet 19 juni in première gaan in de kleine zaal Concertgebouw. De eerste helft laat een levendige fantasie horen.

Rijnvos' Study in 5 Parts was vorig jaar al met succes in Amsterdam te horen. Een goed en pianistisch aantrekkelijk stuk. In ieder geval interessant tenslotte was het experiment van het zoeken naar transparantie tussen piano- en celestaklank bij van Emmerik.

		Guus Janssen Jeff Hamburg	Trio Mode Duo
20/5	Engeland Nottingham	Ton Bruynèl David Little Roderik de Man	Elegy Fractal Harmonies Harpsi-Kord What's in a name?
20/5	Eindhoven Van Abbe Museum	Roderik de Man Ton Bruynèl Louis Andriessen David Little György Ligeti	Chordis Canam Toccare Overture to Orpheus Harpsi-Chord Continuum
23/5	Den Bosch Kruithuis	werken van Richard Rijnvos Ivo van Emmerik Morton Feldman Per Nørgård, Charles Ives	
24/5	Engeland Huddersfield	Geert van Keulen Jos Zwaanenburg Wim de Ruiter Bernfried Prüve Jonty Harrison Guus Janssen Leigh Landy	3 of '12 studies' 3 of '7 pieces for flute' Solo for Bass-flute Entzeichnung Concertino Voetnoot II Clouds, wind, screens
26/5	Amsterdam Stedelijk Museum	Horst Rickels	installatie tot 31/5
2/6	Middelburg Kloveniersdoelen	Werken van Scelsi	
5/6	Middelburg Kloveniersdoelen	Werken van Clarke, Cardì, Raxach, Donatoni, Sciarrino, Perezzi	
6/6	Middelburg Kloveniersdoelen	Stefano Scodanibbio Iannis Xenakis Maurizio Pizati Mauro Cardì Fernando Mencherini	Sei Studi Strumentale Theraps Archi, frecce e addio Mizer Notturno
10/6	Eindhoven Van Abbe Museum	diverse werken voor vokaal ensemble	
10/6	Amsterdam Shaffytheater	Hans-Joachim Hespos	Seiltanz - Szenisches Abenteuer
11/6	Oostenrijk Salzburg	werken voor klavecimbel	
11/6	Frankrijk Bourges	Ton de Leeuw	Mountains
25/6	C.S.S.R. Bratislava	Louis Andriessen Andries van Rossem	Evening, Disco, Ende, Melodie, Dubbelspoor, Hoketus Escape Tonino
26/7	Duitsland Darmstadt	Gerda Geertens Ivo van Emmerik Richard Rijnvos John Sniijders Diderik Wagenaar Luca Francesconi Richard Rijnvos Stefan Wolpe Ivo van Emmerik Louis Andriessen	Slinger, for string trio 0/7 Pieces for 3 instruments Stalker Spring trio Canapé Mambo Study in five parts Toccatu in three parts Polyphon gefasstes Weiss Trepidus
24/8	Oostenrijk St.Gallen	Kees van Zelst	La Bataille New Peace
7-14/9	Schotland Glasgow	Peter Bosch Simone Simons	Was Der Wind Zum Klingen Bringt Resonant Landscape
13/9	Schotland Glasgow	Peter Bosch David Keane Francis Dhomont Brian Bevelander	Rebombe de Redoble Pianocentrix Novars Synthecisms
16/9	Eindhoven Van Abbe Museum	Guus Janssen Willem van Manen Klas Torstensson Steve Martland	Woeha Mikroskoop Jörn Shoulder to Shoulder

20/9 Polen	Warschau	Guus Janssen Willem van Manen Klas Torstensson Steve Marland	Woeha Mikroskoop Jäm Shoulder to Shoulder
23/9 Nijmegen	Galerie Marzee	werken van Cornelis de Bondt en Diderik Wagenaar	
24/9 Noorwegen	Oslo	Roderik de Man	Chordis Canam, for harpsichord and tape
29/9 U.S.A.	Boston	Kim Bowman	Phenomena in Spectra
6/10 Korea	Seoul	Ramon Gonzales-Arroyo Frits Weiland Kees Tazelaar Frits weiland	Voor Aagje Filmproject 1 Defilé pour jamais About the wetness of the Baltimore Aquarium and the dryness of Florence Arizona Begeitiscene zu einer Lichtspielmusik
6/10 Terneuzen	Zuidlandtheater	Per Nørgård	I Ching Waves
7/10 Terneuzen	Zuidlandtheater	Chiel Meijering Franco Donatoni Jo Kondo André Jolivet George Crumb Roel Van Oosten Gerard Brophy	Voor het slapengaan voor fluit en slagwerk Midi, voor fluit solo Standing voor 3 slagwerkers Suite en Concert voor fluit en slagwerk An Idyll for the Misbegotten voor fluit en slagwerk Kwintet voor gestemd slagwerk, ...pink chair light green violet violent FLASH
11/10 Rotterdam	Zaal De Unie	Chiel Meijering Franco Donatoni Jo Kondo André Jolivet George Crumb Roel Van Oosten Gerard Brophy	Voor het slapengaan voor fluit en slagwerk Midi, voor fluit solo Standing voor 3 slagwerkers Suite en Concert voor fluit en slagwerk An Idyll for the Misbegotten voor fluit en slagwerk Kwintet voor gestemd slagwerk, ...pink chair light green violet violent FLASH
12/10 Alkmaar	Provadja	Chiel Meijering Franco Donatoni Jo Kondo André Jolivet George Crumb Roel Van Oosten Gerard Brophy	Voor het slapengaan voor fluit en slagwerk Midi, voor fluit solo Standing voor 3 slagwerkers Suite en Concert voor fluit en slagwerk Moderé Stabile Hardiment Calme, Véloce An Idyll for the Misbegotten voor fluit en slagwerk Kwintet voor gestemd slagwerk, ...pink chair light green violet violent FLASH
13/10 Tilburg	De Vonk	John Cage Henryk Gorecki John Cage André Jolivet George Crumb Roel Van Oosten Gerard Brophy	Hymnikus Musiquette IV Lerchenmusik Music for four Suite en Concert voor fluit en slagwerk An Idyll for the Misbegotten voor fluit en slagwerk Kwintet voor gestemd slagwerk, ...pink chair light green violet violent FLASH
13/10 Amsterdam	Stedelijk Museum	Claudio Ambrosini Martín Wesley Smith Franco Donatoni Theo Loevendie Takayuki Rai	Capriccio For bassclarinet and tape Soft Duo Sparkle, for bassclarinet and tape
14/10 Eindhoven	Van Abbe Museum	Claudio Ambrosini Martín Wesley Smith Franco Donatoni Theo Loevendie Takayuki Rai	Capriccio For bassclarinet and tape Soft Duo Sparkle, for bassclarinet and tape
14/10 Tilburg	De Vonk	Christopher Fox John Cage György Ligeti Claude Vivier Jan Boerman	The Missouri harmony Souvereur Harmonies Les Communiantes Kompositie 1989
17/10 Den Bosch	Het Kruithuis	Chiel Meijering Franco Donatoni	Voor het slapengaan voor fluit en slagwerk Midi, voor fluit solo

Nieuwe muziek Volharding gedijt in Van Abbe-museum

Op treden door de blazersgroep 'De Volharding' met werken van Guus Janssen, Van Manen, Torstensson en Marland. Dirigent Cees van Zeland. Van Abbe Museum, zondag 16 september.

(Door Antoon Maessen)

Temidden van zijn specifieke exposerende taak maakt het Van Abbe Museum maandelijks ruimte vrij voor nieuwe muziek. Al eerder is gebleken dat dergelijke auditieve 'kunstgrepen' het prima doen in de museum sfeer. Waarom ook niet? Mool of niet mool; het zou geen pas geven als Eindhoven de kans ontomen werd, kennis te nemen van datgene dat onze componerende tijdgenoten te bieden hebben. Met kiem wordt daar in ons land al sinds enkele decennia aandacht op gevestigd door een aantal gespecialiseerde ensembles.

In verhouding tot de geringe belangstelling in onze schouwburgen doet nieuwe muziek het blijkbaar beter in alternatieve locaties. Het

Van Abbe Museum is er zo een. Van elitaire toegangsprijzen is geen sprake, de sfeer is vrijblijvend en met de ruimte kan op ongedwongen wijze geschipperd worden.

Zondagmiddag kon - voor een prijke dus - de niet meer weg te denken orkestgroep De Volharding belusterd worden. Er werden vier werken ten gehore gebracht, allen speciaal geschreven voor een bezetting van drie saxen, drie trompetten, drie trombones, hoorn, fluit, contrabas en piano.

Eindhoven smaakte het genoeg te mogen fungeren als trefpunt van een nieuw Volhardingsseizoen. Voor een aandachtig publiek werd geopend met Guus Janssen's 'Woeha' uit 1984. Evenals zijn andere componerende kunstbroeders deed hij de oren spitsen en de ogen openen.

Juist in het kader van niet al te luide blazersaccorden kwamen de blaas-effecten naar behoren tot hun recht. Dat de ernst in het spel bleef viel af te leiden uit de officiële vermelding dat er in het stuk in tien verschillende tempi gebiafd werd. Dit geschiedde adrem en opvallend 'volhardend'.

Willem van Manen frappeerde in 'Mikroskoop' uit 1988, een boelend stuk vanwege de vooropgezette kleurrijke genrevermeningen, waarbij de inspiratie voor een deel rechtstreeks uit de jazzhoek kwam.

'Jäm' (1981) van Torstensson gaf op indringende wijze knap gespeelde brokstukken prijs. Een zeer geprononceerde aangelegenheid, door dirigent Van Zeland goed in de hand gehouden.

Steve Marland legt met opzet muzikale verbanden met de politiek. De klassemaatschappij krijgt het zwaar te verduren. In 'Shoulder to Shoulder' (1986) werpt hij zich in de strijd op weg naar een rechtvaardige, en dus specialistische maatschappij. De Volharding's weinig progressieve, zelfs wat Hafa-achtige naam moet maar eens gauw herzien worden.

DAGBLAD
WESTFAALSKLAND
103 55 79

Provadja is kernpodium voor hedendaagse muziek

ALKMAAR — De Slagwerkgroep Den Haag verzorgt morgen (aansvang 20.30 uur) in Provadja in Alkmaar het eerste concert in de serie hedendaags klassiek. Provadja heeft de afgelopen jaren een grote reputatie opgebouwd als podium voor hedendaagse muziek. Veel belangrijke solistische en ensemble uit de wereld van de moderne muziek hebben inmiddels in Provadja gespeeld.

„We hebben nooit tweederangs concerten”, aldus Madeleine Kroon die sinds twee jaar de concerten in Alkmaar programmeert, „we brengen steevast hoog niveau.” Door zijn programmering mag Provadja zich scharen onder de landelijk bekende podia voor hedendaagse muziek als De Uibreker en Paradiso in Amsterdam en De Unie in Rotterdam. De concerten worden georganiseerd in nauwe samenwerking met de stichting Gaudemus in Amsterdam.

Provadja is aangewezen als kernpodium voor hedendaagse muziek. „Dat betekent dat we een bepaald niveau moeten bieden en dat bepaalde doelen moeten worden nagestreefd, onder meer op het educatieve vlak.” De belangstelling voor hedendaagse muziek is groeiende, maar toch lijkt dit onderdeel van de 'klassieke' muziek vooral het domein van de echte liefhebber. Madeleine Kroon: „Natuurlijk is het publiek voor de muziek niet zo groot, maar dat komt voor een deel door onbekendheid. En ja, ik moet zeggen dat de media in onze provincie ook niet bepaald veel aandacht aan hedendaagse muziek besteden, jammer genoeg. De publieke belangstelling is overigens ook sterk afhankelijk van het concert; als we bij voorbeeld een componist uit de regio hebben, dan zit de zaal vol.”

Slagwerkgroep

Slagwerkgroep Den Haag verzorgt het eerste concert in de serie. Speciale gast is fluitist Harrie Starreveld. Uitgevoerd worden werken van Crumb, Van Oosten, Jolivet, Meijering, Kondo, Kolb en Brophy. De zes leden van de Slagwerkgroep Den Haag zijn allen actief betrokken bij diverse orkesten in het land. Daarnaast geven zij als groep zo'n vijftig à zestig concerten in binnen- en buitenland en hebben zich daarmee een belangrijke plaats verworven in het hedendaagse Europees muziekleven.

Het repertoire omvat praktisch de gehele literatuur van westerse slagwerkcomposities, van de oudste stukken voor deze bezetting uit het begin van deze eeuw tot aan recent, speciaal voor de groep geschreven werken. Het ensemble werkt samen met componisten als Steve Reich, John Cage, Elliott Carter en Mauricio Kagel.

Strijkkwartet

Het Ensemble d'Accord verzorgt het tweede concert in de reeks op 10 november. Het ensemble presenteert hedendaagse muziek op accordeon, waarbij het podium wordt gedeeld met het Mondriaan Strijkkwartet. Zaterdag 8 december treedt het Delta Ensemble aan.

Elk jaar is een concert gewijd aan het werk van een componist; op 18 januari besteedt het Askó ensemble aandacht aan Xenakis. Op 23 februari start een optreden van het Danzon-orkest op het programma. Als voorlopige afsluiting van de reeks is er op 15 maart een concert met het Maarten Altena Ensemble.

Daarnaast vindt op 12 april een componistenfestival plaats met een programma dat bestaat uit nieuwe composities van componisten uit de regio. Er wordt nog onderhandeld over een optreden op 15 mei van The Barton Workshop van James Fulherson.

3/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	David Evan Jones Ton Bruyñel Wim de Ruijter David Evan Jones Klas Torstensson Rokus de Groot	<i>Later that same evening 1</i> <i>Nocturno</i> <i>Solo</i> <i>Later that same evening 2</i> <i>Solo</i> <i>Winds of a far air</i>
9/11	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Terry Riley Lukas Foss Steve Reich	<i>In C</i> <i>Music for Six</i> <i>Music for 18 Musicians</i>
10/11	Alkmaar	Provadja	Mauricio Kagel (bew. B. Beurden) Isang Yun Karel Goeyvaerts (bew. B. Beurden) Arne Nordheim Alfred Schnittke Sergej Prokofjef (bew. Hans Koolmees)	Fragmenten uit: <i>das mündliches Verrat</i> <i>Music for accordion solo and stringquartet</i> <i>Sonate voor 10 accordeons</i> <i>Dynosauros voor accordion solo en tape</i> <i>Hommage aan Strawinsky voor strijkkwartet</i> <i>Sonate voor d' Accord, strijkkwartet en slagwerk</i>
10/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	Maurice Horsthuis	<i>Amsterdam Drama</i>
10/11	Groningen	De Oosterpoort	Terry Riley Lukas Foss Steve Reich	<i>In C</i> <i>Music for Six</i> <i>Music for 18 Musicians</i>
11/11	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Mauricio Kagel (bew. B. Beurden) Isang Yun Karel Goeyvaerts (bew. B. Beurden) Arne Nordheim Alfred Schnittke Sergej Prokofjef (bew. Hans Koolmees)	Fragmenten uit: <i>das mündliches Verrat</i> <i>Music for accordion solo and stringquartet</i> <i>Sonate voor 10 accordeons</i> <i>Dynosauros voor accordion solo en tape</i> <i>Hommage aan Strawinsky voor strijkkwartet</i> <i>Sonate voor d' Accord, strijkkwartet en slagwerk</i>
11/11	Eindhoven	Van Abbe Museum	Andrew Toovey Richard Barrett Pascal Dusapin John Cage Iannis Xenakis	<i>Out jumps Jack Death</i> <i>Tract, voor piano</i> <i>Indeed</i> <i>Ryoanji, in versie voor trombone, tape en slagwerk</i> <i>Keren</i>
12/11	Eindhoven	POC	Terry Riley Lukas Foss Steve Reich	<i>In C</i> <i>Music for Six</i> <i>Music for 18 Musicians</i>
14/11	Amsterdam	Paradiso	Terry Riley Lukas Foss Steve Reich	<i>In C</i> <i>Music for Six</i> <i>Music for 18 Musicians</i>
15/11	Amsterdam	De IJsbreker	lezing door Charlotte Mueller over en uitvoering van Jan van Vlijmen	<i>Costruzione, voor 2 pianos</i> <i>Solo II, voor klarinet</i>
15/11	Rotterdam	Zaal De Unie	John Cage Luciano Berio György Ligeti Bela Bartok	<i>Credo in us</i> <i>Linea</i> <i>Monument-Selbstportrat-Bewegung</i> <i>Sonate voor twee piano's en slagwerk</i>
15/11	Maastricht	Intropodium	Otto Ketting Louis Andriessen Serge Verstockt Luc Brewaews Takayuki Rai	<i>Preludium</i> <i>Widow/Song Lines</i> <i>Champ II</i> <i>Pyramids in Siberia</i> <i>Broken White, voor instrumenten en tape</i>
16/11	Rotterdam	De Doelen	Terry Riley Lukas Foss Steve Reich	<i>In C</i> <i>Music for Six</i> <i>Music for 18 Musicians</i>
16/11	Maastricht	Conservatorium	Sytze Smit Ron Ford Henri Pousseur	<i>Delta Dances, voor trio en orkest</i> <i>Song and Dance, for soprano and orchestra</i> <i>La seconde apotheose de Rameau.</i>
17/11	Maastricht	Conservatorium	Karel Goeyvaerts Ton de Leeuw Jacques Bank	<i>Sonate (bew. Bernard van Beurden)</i> <i>The birth of music (bew. Bernard van Beurden)</i> <i>Coda (bew. Bernard van Beurden)</i>

PAROOL

Loevendie blijft bloedstollend

MUZIEK

Theo Loevendie 60 jaar. Nieuw Ensemble o.l.v. Ed Spanjaard. Solisten: Rosemary Hardy (sopraan), Theo Loevendie (sopraansaxofoon). Programma: werken van Loevendie. Gehoord op 30/10, Paradiso Amsterdam. Herhalingen: 31/10 De Oosterpoort, Groningen, 1/11 Odeon Zwolle, 2/11 Vredenburg, Utrecht.

door ERIK VOERMANS

Wanneer een top-muziekgezelschap als het Nieuw Ensemble een heel concert wijdt aan één enkele toondichter, moet er iets bijzonders aan de hand zijn. In het geval van Theo Loevendie is dat ook zo. De stamvader van het Ensemble werd namelijk vorige maand zestig. Bovendien is hij een voortreffelijk componist. Alles bij elkaar redenen genoeg voor een Loevendie-programma, bestaand uit een ijzersterke selectie uit zijn kamermuziek, die binnen afzienbare tijd ook nog eens in de huiskamer kan worden beluisterd. De opnamen voor de CD zijn overigens nog niet alle afgerond.

Het Nieuw Ensemble dankt zijn bestaan aan een compositie van Loevendie uit 1980, gemaakt voor de weinig voor de hand liggende combinatie van mandoline, gitaar, basklarinet, viool en slagwerk. De uitvoering van deze *Venus and Adonis suite*, het eerste werk dat ooit voor het Ensemble werd geschreven, maakte duidelijk dat de componist met deze kruising tussen krankzinnige daasmuziek en innige zangerige melodien destijds een standaard heeft gezet, die door de vele componisten die hem in de loop der jaren navolgden, niet altijd is gehaald.

De grootste kwaliteit van Loevendie's muziek is haar herkenbare individuele karakter. Iets waar elke componist naar streeft en slechts weinigen ook daadwerkelijk bereiken. In melodisch opzicht zijn er soms raakvlakken met Messiaen, met wie hij ook een diepgaande belangstelling voor ritmiek deelt. De verschillen zijn echter groter dan de overeenkomsten.

EINDHOVENS DAGBLAD

Minimal music Steve Reich knap maar verbeterd

154 167

Minimal music van Terry Riley, Lukas Foss en Steve Reich. Uitvoeren: Azko Ensemble en Slagwerkgroep Den Haag, POC Eindhoven, maandag 11 november.

(Door Antoon Maessen)

Onze huidige scheppende toonkunst maakt stormachtige ontwikkelingen door. Nooit eerder vermeldde de muziekgeschiedenis zoveel stijlveranderingen in kort bestek. Het twaalftoonstelsel, de elektronica, atonaliteit, de cluster of de minimal music: het zijn evenzovele aanwijzingen, ontsproten aan de vaste wil radicaal af te rekenen met de traditie.

De minimal music heeft een korte bloeitijd gekend. Typend voor dit muziekgenre waren de jaren zestig, waarin sommige componisten eendeloze herhalingen en verschuivingen voorschreven, ondersteund door een niet aflatend strak ritme. Betreft het muziek van Terry Riley, Lukas Foss of Steve Reich, maandagavond ten uitvoering gebracht in het POC, dan komt al gauw aan het licht hoe snel men een dwingend manierisme onderkend. Van gemoedelijk musiceren is geen sprake meer. Xylofoons, vibrafoon, marimba's, meerdere piano's, enkele (bas)klarinetten en violen functioneren allemaal bijzonder knap en kundig, maar bewegen zich als een soort rigoureuze perpetuum mobile.

Loevendie's toonspraak is veel minder rigide, lijkt ondanks de soms strenge structuur veel vrijer, en is zeker levenslustiger en wereldser dan die van zijn meer dan twintig jaar oudere vakbroeder. Ongetwijfeld is dat terug te voeren op Loevendie's achtergrond als jazzmusicus en zijn grote belangstelling voor volksmuziek, met name de Turkse.

Een van zijn meest tot de verbeelding sprekende werken zijn *Six Turkish Folkpoems* (1977), voor sopraan en ensemble. Hierin toont de componist zijn grote uitdrukkingsvermogen. Geleid door de sfeer van de teksten, schreef hij muziek die zich bevindt tussen uitersten, variërend van melancholiek-introvert tot bijna demomisch-exuberant. Sopraan Rosemary Hardy zong helder, zuiver, precies en hanteerde op de juiste momenten een strak non vibrato, wat de verscheidenheid aan stemmingen zeer ten goede kwam.

Een ander hoogtepunt: *Back Bay Bincium*, een intrigerende synthese van dromerig, verijnd impressionisme en ritmisch uiterst veelzijdige expressionistische vurigheden.

Bloedstollend mooi was de improvisatie die Loevendie zelf als voorspel tot *Pasacaglia alla Turca* ten gehore bracht op zijn sopraansax annex doedelzaksofoon. Met *false fingerings* maakte hij klanken die de gedachten tijdelijk deden uitgaan naar Schotse hooglanden.

Tot slot een interessant nieuwtje: volgend jaar (28 februari en 1 maart) zal ook het Concertgebouw orkest muziek van Loevendie spelen en wel de *Bruijloftsmuziek*, het derde deel van de *Nautilusuite*. Een en ander was het gevolg van een kort onderonsje tussen de componist en Riccardo Chailly, die het hele concert vanaf het balkon aandachtig had gevolgd. Dat het de chef-dirigent kennelijk menens is met Nederlandse muziek kan alleen maar worden toegejuicht.

Stefano Scodanibbio, die samen met James Clapperton en James Fulkerson een serie concerten verzorgde.

BRABANTS DAGBLAD

Vier muzikale grootheden in Het Kruithuis

Cage, Berio, Ligeti en Bartok voor twee piano's, slagwerk en 'enige ongebruikelijkheden' door Ellen Corver, Sep Grotenhuis, Renee Jonker en Peppie Wiersma. Museum Kruithuis Den Bosch, 25 nov.

Door Hein Zomerdijk

De kunstmanifestatie Bronnen werd omkaderd door twee heel bijzondere concerten in Het Kruithuis. Vorige week zondag was dat het indrukwekkende liederenrecital van de Amerikaanse bariton Charles van Tassel met liederen van Charles Ives. Gistermorgen was er een al even belangwekkend concert, gegeven door de talentvolle jonge pianisten Ellen Corver en Sepp Grotenhuis geassisteerd door de slagwerkers René Jonker en Peppie Wiersma. Daar was eerst het zeker door zijn datering (1942) opzienbarende Credo in us van klankenvinder John Cage, de volbloed avant-gardist die zijn belangstellenden keer op keer verbaast met iets ongehoords. Het fantastische schuilt hier in het gebruik van lege blikken, zoemer, gedempte gongs en de afsluiting door een grammofoon-episode met een fragment uit Tsjaikowsky's Pathétique.

Berio's uitwisselen van klankexperimenten tussen twee piano's, vibrafoon en marimba in diens 'Linea' was een poëtische ervaring. György Ligeti was niet aanwezig om eventueel stampij te maken tegen mogelijke vergrijpen tegen de interpretatie (onlangs verbod hij de uitvoering van zijn pianoconcert in Amsterdam). Mijn indruk was dat de beide pianisten een sterke binding hebben met Ligeti's even sterke Monument-Selbstporträt-Bewegung uit 1976.

		André van Belle Tristan Keuris Karel Goeyvaerts Boudewijn Buckinx Claude Coppens Frank Nuyts Ton de Leeuw Karel Goeyvaerts Lucien Goethals	Csheng Divertimento De Stem van de Waterman delen uit: 1001 Sonates Klavierbüchlein (delen 1, 2, 3) Cloudscapes Trio Voor Harrie, Harry en René 2 Proyecciones musicales	
17/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	Luciano Berio György Ligeti Bela Bartok	Linea Monument-Selbstporträt-Bewegung Sonate voor twee piano's en slagwerk
18/11	Utrecht	Vredenburg	John Cage Luciano Berio György Ligeti Bela Bartok	Credo in us Linea Monument-Selbstporträt-Bewegung Sonate voor twee piano's en slagwerk
18/11	Arnhem	Gemeentemuseum	Darius Milhaud Igor Stravinsky Lenny Tristano Jeff Brooks José-Luis Greco	La Création du Monde Tango Carol nieuw werk Breathless
18/11	Nijmegen	Galerie Marzee	Andrew Toovey Richard Barrett Luciano Berio John Cage James Fulkerson	Out jumps Jack Death Tract, voor piano Sequenzen Ryoanji, in versie voor trombone, tape en slagwerk werk met tape
18/11	Italië	Milaan	Andries van Rossem Joël Bons	Compositie zonder titel Tour
19/11	Italië	Gorizia	Ivo van Emmerik Joep Franssens Gijsbrecht Roijé	Web Floating Sanza titolo
21/11	Italië	Milaan	Ivo van Emmerik Joep Franssens Gijsbrecht Roijé	Web Floating Sanza titolo
22/11	Italië	Milaan	Andries van Rossem Joël Bons	Compositie zonder titel Tour
24/11	Bergen	Ruïnekerk	Brian Ferneyhough Julio Estrada Iannis Xenakis Stefano Scodanibbio	Trittico per Gertrude Stein, voor contrabas Yumohui' nahui Theraps Strumentale 'Due pezzi brillanti' from 'Sei Studi' Nr. 1-2-5-6
24/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	Brian Ferneyhough Pierre Boulez Stefano Scodanibbio	Trittico per Gertrude Stein, voor contrabas Sonate pour piano no.2 Strumentale
25/11	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Andrew Toovey John Cage Brian Ferneyhough James Clapperton Iannis Xenakis Pascal Dusapin Stefano Scodanibbio	Out jumps Jack Death Ryoanji, in versie voor trombone/contrabas/slagwerk Trittico per Gertrude Stein, voor contrabas The testament of Cresscid Keren Indeed Studio
25/11	Den Bosch	Het Kruithuis	John Cage Luciano Berio György Ligeti Bela Bartok	Credo in us Linea Monument-Selbstporträt-Bewegung Sonate voor twee piano's en slagwerk
26/11	Engeland	Huddersfield		workshop door Tibia Kwartet
27/11	Engeland	Huddersfield	Alexandre Hrisanide Sofia Gubaidulina Wim de Ruiter	Nova B 10 Flute Quartet Flute Quartet no.2
27/11	Engeland	Huddersfield	Calin Ioachimescu	String Quartet no.2

Exclusief ensemble uit Litouwen treedt op in Gemeentemuseum

1110 167
Door onze kunstredactie

ARNHEM - Het Ensemble Nieuwe Muziek Vilnius, uit Litouwen, geeft zondagmiddag in het Gemeentemuseum Arnhem een concert. Onder leiding van Sarunas Nakas worden werken van de twee vooraanstaande Litouwse componisten Balakauskas en Kutavicius uitgevoerd, die ook in Arnhem aanwezig zijn.

Dit exclusieve ensemble is menteel op tournee door Europa en treedt onder meer op op het Festival van Huddersfield in Engeland, een festival voor hedendaagse muziek. Behalve in Arnhem geeft het ensemble in ons land een concert in Amsterdam. Het concert heeft plaats in het kader van de provinciale subsidie-regeling Podium Nieuwe Muziek Gelderland. Ook de Stichting Gaudeamus - Centrum voor Hedendaagse Muziek - en de VPRO-radio maken de concerten mogelijk.

Censuur

Toen de componist Kutavicius zijn 50ste verjaardag vierde werd een oratorium uitgevoerd, dat twaalf jaar eerder was gecomponeerd. De uitvoering van het werk was vroeger door de communistische censuur verboden. Zo ontstond het Ensemble Nieuwe Muziek Vilnius, dat, daartoe aangezet door de hoogleraar musicologie, Landsbergis, de huidige president van Litouwen, werken van Balakauskas, Kutavicius en John Cage gang spelen.

Het ensemble wordt gevormd

door een groep jonge musici, componisten en musicologen, die experimenteren met nieuwe vormen van vocale en instrumentale expressie.

Experimenten

Het Lithouwse ensemble is geïnteresseerd in experimenten met nieuwe vormen van theatrale expressie en archaische ritm.

In het Gemeentemuseum worden van Kutavicius 'Uit de steen van de Jotvingal' en 'De magische cirkel van het sanskriet', gebaseerd op een Litouws gedicht, uitgevoerd. Het is het eerste werk is voor vocaal ensemble en oude volksinstrumenten, waarbij gebruik wordt gemaakt van nogal vreemde 'instrumenten' als stenen, een boog, een houten klos en aardewerken trommels.

'De magische cirkel' is een werk voor twaalf musici en wordt gebracht als een keten van ceremoniële muziek, of, beter, als een cirkel, die een universele betekenis heeft. Van Balakauskas wordt uitgevoerd 'Chopin-Hauer'.

		Elena Firsowa Alfred Schnittke	Misterioso Piano Quintet
29/11 Engeland	Huddersfield	Elena Firsowa Guus Janssen Vasili Lobanov	Misterioso Quartet Quartet
30/11 Leiden	De Waag	Rudolf Escher	Sonata for clarinet solo Sonata for flute and piano Trio for clarinet, viola and piano Passacaglia noturna Trio d'Anches Sonatina Per Pianoforte Quintetto a Fiati, voor oboe d'amore
30/11 Groningen	Conservatorium	Hans Kox Jan Rokus v. Roosendaal Bernard v. d. Boogaard Jacob ter Veldhuis Simeon ten Holt	Sonate Kada Sonate Toccata op. 40 Solodüivëlsdans no. 2
1/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	Algeirdas Martinaitis Oswaldas Balakauskas Bronius Kutavicius Bronius Kutavicius	De legende van de mestkever Chopin-Hauer Oratorium Uit de steen van de Jotvingal De Magische Cirkel van het Sandkriet
2/12 Arnhem	Gemeentemuseum	Algeirdas Martinaitis Oswaldas Balakauskas Bronius Kutavicius Bronius Kutavicius	De legende van de mestkever Chopin-Hauer Oratorium Uit de steen van de Jotvingal De Magische Cirkel van het Sandkriet
2/12 Aken	Neue Galerie i.s.m. Intropodium	John Cage Luciano Berio György Ligeti Bela Bartok	Credo in us Linea Monument-Selbstporträt-Bewegung Sonate voor twee piano's en slagwerk
3/12 Amsterdam	De IJsbreker	Ton de Leeuw Dimitri Terzakis Liana Alexander Dimitri Terzakis Theo Loevendie Bangambula Vindu	Trio Legetos Music for Het TRIO Laliia Duo for flute and piano saxofoon speelt eigen werk
4-5/12 Engeland	Londen		workshops door het Tibia Kwartet
4/12 Amsterdam	Gaudeamus		lezing door Chou Wen-chung (China)
4/12 Amsterdam	Soeterijn		traditionele en hedendaagse muziek uit Latijns-Amerika
5/12 Amsterdam	De IJsbreker		Lezing door Dimitri Terzakis (Griekenland) Andrzej Krzanowski Choral, for accordeon Balinese Gamelan Ensemble TIRTA demonstratie-concert
6/12 Amsterdam	De IJsbreker		Lezing door Rokus de Groot Daryl Runswick Dialectic 1 Michael Parkin Elegy Simon Emmerson Pathways Giacinto Scelsi To the master Priti Paintal Euroasian Quintet improvisatie voor sitar en tabla
7/12 Amsterdam	Gaudeamus		Lezing door Dan Georghescu (Roemenië)
8/12 Amsterdam	De IJsbreker	Hans Werner Henze	El Rey de Harlem, Imaginäres Theater I Le Miracle de la rose, Imaginäres Theater II
8/12 Japan	Tokyo	Ton de Leeuw Roel van Oosten Walter Hekster Jim ten Boske	Interlude Scapin Five moments of day Leave something unexplained
8/12 Alkmaar	Provadja	Andries van Rossem Louis Karchin Nigel Osborne Sofia Goebaidoelina Ton de Leeuw	Untitled composition Songs of distance and light Zansa Quasi hoquetus Hommage à Henri
9/12 Amsterdam	Gaudeamus		lezing door Dimiter Christoff (Bulgarije)

Eurasian New Music Group Shiva Nova, die na de lezing van Rokus de Groot, een concert verzorgde tijdens de International Composers' Workshop 1990

Delta ensemble in Kruihuis

113 161 167

De Leeuw maakt avond echt de moeite waard

Recent werk van Andries van Rossem, Sofia Goebaidoelina, Louis Karchin, Ton de Leeuw en Nigel Osborne door het Delta ensemble, ten dele o.l.v. Jurjen Hempel. Kruihuis Den Bosch.

Door Hein Zomerdijk —

Werkgroep Resonans kon, in samenwerking met de Stichting Gaudeamus van de Amsterdamse uitvoering aanbieden van het Delta ensemble. Aanvankelijk was het meer het respect voor de zorg die de instrumentalistenaan dit bijzondere repertoire besteden dan de muziek zelf die mijn aandacht trok.

Met de compositie *Hommage à Henri*, een eerbetoon van Ton de Leeuw aan wijlen prof. dr. Henri van Praag, de wetenschapper en vlotte causeur die over schier alles wel iets zinvol wist te zeggen, werd dit anders. Daar klonk ineens een heel fraai stuk voor klarinet en piano, een organisch verloopende muziek in boeiende samenklanken.

Daaraan vooraf ging *Songs of distance and light*, een interessant werkstuk van de Amerikaan Louis Karchin met drie gedichten, als kern. Mezzosopraan Gaudis Geijssen verrichte een bewondering afdwingende taak met het zo goed volbrengen van een bijzonder moeilijke partij.

Van het Quasi hoquetus van So-

fia Goebaidoelina, een sobere en verstilde muziek, een zeer spaarzaam omgaan met noten en tonen, had ik me meer voorgesteld, vergeleken bij wat haar hier omringde.

Nigel Osborne weet met een betrekkelijk kleine groep instrumentalistenaan het Delta ensemble vier houtblazers, drie koperinstrumenten strijkkwintet, piano en slagwerk soms tot een indrukwekkende klankgeving te komen. Hij bereikt door ritmen met veel snel veranderende tonen leuke effecten. Maar na dit alles bleef de conclusie dat deze avond in het bijzonder de moeite waard was door het indrukwekkende, op Messiaen stoelende stuk van Ton de Leeuw.

de Volkskrant VAN MAANDAG 17 DECEMBER 1990

MUZIEK

Nederlandse Muziekdagen. Concerten met werk van Nederlandse componisten. Muziekcentrum Vredenburg, Utrecht. Stedelijk Museum en Beurs van Berlage, Amsterdam.

De vraag of er om muziek ook gelachen kan worden werd vrijdagavond in het Utrechtse Muziekcentrum Vredenburg afdoende — en bevestigend — beantwoord, met openlijk gegniffel tussen de vier delen van de *Zuiderzee-Symfonie* die Cornelis Dopper in 1917 het licht deed zien. Het stuk is berucht geworden doordat criticus Matthijs Vermeulen na een uitvoering eens „Lang leve Sousa!” door het Concertgebouw brude (Sousa was een Amerikaans componist van marsen). Vermeulen mocht enige tijd het gebouw niet meer in, maar hij had ontegenzeggelijk gelijk.

Ofschoon het uitbundig gesprings van dirigent David Porcelijn de hilariteit nog wat bevorderde is Doppers creatie zonder meer een potsierlijk stuk. Een krankzinnige potpourri, waarin vooral veel Valerius-melodien langspareerden over een veld vol scheefliggende harmonische modderkluiten.

De gedachte dat Doppers deze symfonie (zijn Zevende!) serieus bedoelde is ietwat pijnlijk. Niettemin is het leuk om het eens in de 25 jaar uit de kast te halen als lachspiegel voor het Nederlands componistenland.

Aanleiding hiertoe waren de Nederlandse Muziekdagen, een jaarlijks terugkerend samenwerkingsproject van de NOS, de Stichting Gaudeamus en het Utrechtse Muziekcentrum, waarin naast verscheidene premières ook ouder werk aan het publiek wordt voorgelegd.

Het is voor Margriet Hoenderdos, Tristan Keuris, Diderik Wagenaar en al die andere hedendaagse Nederlanders niet te hopen dat hun werk over zeventig jaar ook zo'n onbedaarlijke pret te weeg zal brengen. Geruststellend is echter dat een stuk als Kees van Baarens cantate *The hollow men* (1955) zich nog steeds voortreffelijk staande blijkt te houden, zelfs al is de manier waarop Van Baarens twaalf-toonstechniek een verbinding aangaat met Hollywood- en Handel-texturen wat merkwaardig.

Schnapnigigheid is voor Amerikaanse componisten niet vreemd. Tera de Marez Oyens, componiste van een pianoconcert *Confrontations*, heeft iets met Bartok en Messiaen. Peter-Jan Wagemans, heeft iets met Chopin, Mingus en, alweer, Messiaen. Margriet Hoenderdos heeft iets met Ligeti en met Steve Reich. David Coppoolse, Nederlands enige neo-romanticus, heeft in zijn *Atti Impuri* iets met de filmschrijver Pasolini, met drieklanken, chromatische loopjes en een boel rusten. De bevinding dat dat nergens op lijkt is jammer genoeg geen aanbeveling, al past hier enige voorbehoud, want het stuk is nog niet compleet.

Het *Landschap*, een zevendelige pianocycclus van Peter-Jan Wagemans, die in première werd gebracht door Gerard Bouwhuis, weet niet gedurende zijn volle lengte van drie kwartier te

boeien. Toch is het een sympathiek stuk, met zijn eigenzinnig amalgaam van klavierleeuwerij en quasi-improvisatie, van lichtvoetigheid en zwartgaligheid.

Margriet Hoenderdos betuigde voor de NOS-radio een hekel aan illusies en ideeën te paren aan een voorleide voor klank. De procedé's die aan haar orkeststuk *Julie '90* ten grondslag liggen zijn dan ook doelbewust ingeperkt. De klankmassa's in haar stuk gedragen zich als een soort kustbranding. Een dissonant, met kracht gepresenteerd akkoord ebt geleidelijk weg in langs elkaar schuivende, aandringende toonherhalingen, en op het ogenblik dat er een consonante samenklank bereikt wordt klappt er een nieuwe akkoordgolf om. Het stuk heeft wel iets, in zijn doordachte consistentie, al deden afwerking en instrumentatie van het geheel — in de radio-weergave althans — wat grofkorrelig aan.

Tristan Keuris — in nagenoeg alle opzichten tegengesteld aan Hoenderdos — heeft iets met Mahler. Zijn *Symphonic Variations*, eveneens uitgevoerd door het Radio Filharmonisch Orkest onder Lucas Vis, levert, in het bestek van een kwartier, een even gloedvolle als bondige samenvatting van de belangrijkste Mahler-karakteristiek. Dat Keuris er op een of andere manier in geslaagd is bij de confrontatie met zijn grote voorganger zijn eigen ego overeind te houden is een mirakel.

Ongrijpbaar

Een van de weinige componisten in dit overzicht die niet makkelijk met voorgangers of voorbeden in verband gebracht kan worden is Diderik Wagenaar. *Tessitura*, zijn nieuwe compositie stelt helaas enigszins teleur, vooral vergeleken met zijn eerdere werk, ook al was de uitvoering door het Radio Kamer Orkest onder Ed Spanjaard fascinerend. Het stuk heeft het karakter van een studie in akkoorden en kleuren, opgehangen aan een enkele melodische lijn, die steeds herhaald wordt, maar door zijn onregelmatige ritmiek ongrijpbaar blijft.

Hoewel de economische, transparante instrumentatie en de uiterst zorgvuldige timing en harmonische opbouw het langzaam voorbijtrekkende weefsel een bijzondere lading verlenen en er gaandeweg met meer begint te rimpelen, blijft het stuk toch teveel om zijn eigen as draaien. Een plotselinge, kortstondige ontsnapping naar een passage met gestoten akkoorden, gevolgd door een zijzige presentatie van de kapstok-melodie bewerken niet meer dan een anticlimax.

De staalkaart die de Nederlandse Muziekdagen het publiek heeft voorgehouden lijkt al met al, hoewel zeker niet minder rijkgeschakeerd, toch iets representatiever dan in voorgaande jaren. Dat ook de inmiddels 77-jarige Henk Kemans vertegenwoordigd was met zijn vorig jaar voltooid *Celloconcert*, een niet baanbrekend, maar toch veerkrachtig werk, getuigt van de behoefte niet uitsluitend de waan van de dag te volgen.

FRITS VAN DER WAA

9/12 Amsterdam	De IJsbreker	Chou Wen-chung Chou Wen-chung Dimitri Christoff Slamet Sjukur Slamet Sjukur	<i>Echoes from the Gorge</i> <i>Windswept peaks</i> <i>Cortèges presque sans chef d'orchestre</i> <i>Cucuku-cu, for guitar</i> <i>Suara for piano</i>
9/12 Arnhem	Gemeentemuseum	Andrew Toovey Richard Barrett Pascal Dusapin John Cage	<i>Out jumps Jack Death</i> , voor piano <i>Tract</i> , voor piano <i>Indeed</i> , voor trombone <i>Ryoanji</i> , in versie voor trombone, tape en slagwerk
9/12 Maastricht	Intropodium	Hans Werner Henze	<i>El Rey de Harlem, Imaginères Theater I</i> <i>Le Miracle de la rose, Imaginères Theater II</i>
9/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	David Evan Jones Ton Bruynèl Wim de Ruiter David Evan Jones Klas Torstensson Rokus de Groot	<i>Later that same evening 1</i> <i>Nocturno</i> <i>Solo</i> <i>Later that same evening 2</i> <i>Solo</i> <i>Winds of a far air</i>
9/12 Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Rudolf Escher	<i>Monologue</i> voor fluit solo <i>Trio d'Anches</i> , voor hobo, klarinet en fagot <i>Sonatina Per Pianoforte</i> <i>Sonata for flute and piano</i> <i>Quintetto a Fiat</i> , voor oboe d'amore
11/12 Amsterdam	Paradiso	Tania Leon Paul Desenne Marlos Nobre Jorge Liderman Mariano Morales	<i>Paragota Delate</i> <i>Pueblo Mulao</i> <i>Platillos Voladores</i> <i>Nieuw werk</i> <i>Solo I voor fluit</i> <i>Ukrinmakrinkrin</i> <i>Tropes I</i> <i>Nieuw werk</i>
12/12 Den Bosch	Het Kruihuis	Andries van Rossem Louis Karchin Nigel Osborne Sofia Goebaidoelina Ton de Leeuw	<i>Untitled composition</i> <i>Songs of distance and light</i> <i>Zansa</i> <i>Quasi hoquetus</i> <i>Hommage à Henri</i>
13/12 Rotterdam	Zaal De Unie	John Cage Morton Feldman	<i>Three</i> , voor drie spelers die verschillende blokfluiten bespelen <i>Crippled Symmetry</i>
14/12 Rotterdam	De Doelen	Tania Leon Paul Desenne Marlos Nobre Jorge Liderman Mariano Morales	<i>Paragota Delate</i> <i>Pueblo Mulato</i> <i>Platillos Voladores</i> <i>Nieuw werk</i> <i>Solo I voor fluit</i> <i>Ukrinmakrinkrin</i> <i>Tropes I</i> <i>Nieuw werk</i>
14/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Chiel Meijering Jacques Bank Joep Straesser Bernard van Beurden David Coppoolse Tera de Marez Oyens Cornelis Dopper	<i>A farth in a Blizzard</i> <i>Een taaië winter</i> <i>Just for one</i> <i>Le Cheval</i> <i>Atti impuri</i> <i>Confrontations</i> , <i>Concerto for piano and orchestra</i> <i>Symfonie nr. 7 (Zuiderzee Symfonie)</i>
15/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	Peter-Jan Wagemans Ton Bruynèl	<i>Het Landschap</i> <i>Schroot Sonate</i>
15/12 Amsterdam	Beurs van Berlage Wang Zaal	Geert van Keulen Kees van Baaren Sas Bunge Diderik Wagenaar	<i>Terze</i> <i>The Hollow men</i> <i>Ballade des pendus</i> <i>Tessaire</i>
16/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Maarten Bon Hans Henkemanns Margriet Hoenderdos Tristan Keuris	<i>Thalia</i> <i>Celloconcert</i> <i>July 90</i> <i>Symphonic Transformations</i>
16/12 Nijmegen	Galerie Marzee	Morton Feldman	<i>Piano, violin, viola, cello</i>

Muziekdagen

missen nog visie en allure

MUZIEK

Nederlandse Muziekdagen 1990. Vijf concerten met muziek van de Nederlandse componisten, van 14 t/m 16 december in Utrecht (Vredenburg) en Amsterdam (Beurs van Berlage en Stedelijk Museum). Uitzending op vrijdagavond 11 januari via Radio 4.

door ERIK VOERMANS

Afgelopen weekende klonk er op podia in Utrecht en Amsterdam voor het tweede achtereenvolgende jaar een lawine aan noten van Nederlandse makelij onder de titel Nederlandse Muziekdagen 1990. Een initiatief van de muziekdelfing van de NOS radio en de Stichting Gaudeamus, in samenwerking met Muziekcentrum Vredenburg.

Een goed initiatief, want er ligt veel muziek van eigen bodem te verkomen in duistere nissen, terwijl er toch een beter lot denkbaar is. De stukken zouden bij voorbeeld op de lessenaar van een orkestmusicus kunnen worden gezet.

Voor de muziek die vorig jaar deze eer ten deel viel, wenste het publiek destijds weinig belangstelling op te brengen, met een pijnlijk schamel gevulde Grote Zaal van Vredenburg als resultaat. Maar misschien waren drie concerten op één dag met louter hedendaagse werken achteraf toch wat te veel van het goede.

Dit jaar pakte de organisatie de zaak anders aan. Behalve in Vredenburg vonden er ook concerten plaats in Amsterdam. Bovendien werd er een aarzelende poging gedaan de programmering wat breder op te zetten, waardoor er ook muziek van reeds gestorven componisten tot klinken kwam. Dat het nou aan Doppler, Van Baaren, of Bunge te danken was dat de publieke belangstelling voor de Muziekdagen in tegenstelling tot vorig jaar redelijk bemoedigend te noemen was, lijkt me onwaarschijnlijk. Maar de overzichtelijke agenda met slechts vijf concerten zal zeker een positieve bijdrage hebben geleverd.

Toch moet er nog veel water door de Rijn, willen de Nederlandse Muziekdagen ooit een succes genoemd kunnen worden of .... kunnen worden genoemd. Hier wacht de programmacommissie een zwa-

re, maar dankbare taak. Dankbaar, omdat het een uitdaging is Nederlandse muziek te vinden die niet alleen artistiek interessant is en de nieuwsgierigheid van de concertganger opwekt, maar zich ook nog goed met elkaar laat combineren in een concertprogramma. Zwaar, omdat men te maken heeft met orkesten, die weliswaar aan de NOS ter beschikking staan, maar ook nog eens aan alle andere omroepen, die weer hun eigen programmatische eisen stellen. Voor de organisatie van de Muziekdagen is het dus laveren gebalans tussen de eisen van de omroepen en de belangen van hun eigen geesteskind.

Dat die twee zaken niet altijd met elkaar in overeenstemming zijn werd vrijdagavond bewezen. Het Radio Symfonisch Orkest onder leiding van David Porcellijn speelde *Concerto for piano and orchestra* van Tera De Marez Oyens, de première van een opdrachtwerk van de NCRV. Een werk dat de aandacht aanvankelijk wist te vangen met een instrumentatie vol ruimtelijke effecten, maar dat veel te gauw verzandde in expressionistische surrogaat-opwinding, alle inspanningen van pianist Ronald Brautigam ten spijt. Niet een van De Marez Oyens' sterkste composities, maar voor de organisatie een onvermijdelijk deel van het programma, want zonder NCRV geen (in dit geval) Radio Symfonisch Orkest.

Willen de Nederlandse Muziekdagen ooit een eigen gezicht krijgen dan zal men duidelijke keuzes moeten maken en zich op kwaliteit moeten richten. In hun huidige vorm zijn de dagen teveel een reflectie van een gebrek aan visie op de Nederlandse muziek. Het zal aanbeveling verdienen wanneer men niet langer zou meedoen in die waanzinnige première-cultuur, maar zelfbewust zou kiezen voor hoogwaardige werken die na een eerste uitvoering al weer jaren op de plank liggen. Grote tegenvalers zijn dan in elk geval uitgesloten, het festival krijgt allure en er worden allicht meer mensen mee gelokt dan met de gezichtsloze aangelegenheid van de afgelopen twee jaar.

Was het dan allemaal armoetoe? Nee, zeker niet. Zo nu en dan werden de oren zelfs prettig geprikkeld of werd in elk geval de nieuwsgierigheid bevredigd. Zo bleek de *Zuiderzee Symfonie* (1917) van Cornelis Doppler inderdaad een karikaturale en oubollige symfonische muziek op Hollandse thema's - met dank aan Valerius -, die Matthijs Vermeulens historische uitroep 'leve Sousa', zijn wanhoopskreet aan het slot van een uitvoering van dit werk door het Concertgebouworkest onder Mengelberg, opeens alleszins begrijpelijk, om niet te zeggen uit het hart gegrepen maakte.

Boeiend was Margriet Hoenderdos' kaleidoscopische Juli '90, voor zeer groot orkest met onder meer vijf trombones, uitgevoerd door het Radio Philharmonisch Orkest onder Lucas Vis. Dynamische accenten creëren in dit werk een voortdurend van vorm en kleur veranderend reliëf tegen een achtergrond van lang aangehouden klanken. Het was het hoogtepunt van de laatste dag, samen met *Symphonic Transformations* van de onvermijdelijke Tristan Keuris.

Het openingsconcert door Trio 'Le Cheval' (Miny Dekkers op accordeon, Taco Kooistra op cello en Marianne Kweksilber, sopraan) op vrijdagmiddag werd slechts door weinigen bezocht. Jammer, want met 'Le Cheval', drie fraaie liederen op teksten van Jacques Prévert van Bernard van Beurden, alsmede zes intrigerende aforismen van Joep Straesser onder de titel *Just for one* voor cello solo, begonnen de Nederlandse Muziekdagen veelbelovend.

16/12 Eindhoven	Van Abbe Museum	Andries van Rossem Louis Karchin Nigel Osborne Sofia Goebaidoelina Ton de Leeuw	<i>Untitled composition</i> <i>Songs of distance and light</i> <i>Zansa</i> <i>Quasi hoquetus</i> <i>Hommage à Henri</i>
22/12 Rusland	Moskou	Peter Schat Guus Janssen Theo Loevendie Ton Bruynèl Ton de Leeuw	<i>Anathema</i> <i>Brake</i> <i>Two short pieces</i> <i>Strides</i> <i>Toccare</i> <i>Les Adieux</i>
22/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	Andries van Rossem Louis Karchin Nigel Osborne Sofia Goebaidoelina Ton de Leeuw	<i>Untitled composition</i> <i>Songs of distance and light</i> <i>Zansa</i> <i>Quasi hoquetus</i> <i>Hommage à Henri</i>
22/12 Rusland	Leningrad	Peter Schat Guus Janssen Theo Loevendie Willem Frederik Bon Louis Andriessen Carel Brons Ton Bruynèl Ton de Leeuw	<i>Anathema</i> <i>Brake</i> <i>Two short pieces</i> <i>Strides</i> <i>Five Miniatures</i> <i>Registers</i> <i>Telling a story nr.1</i> <i>Toccare</i> <i>Les Adieux</i>
23/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Hans Werner Henze	<i>El Rey de Harlem, Imaginères Theater I</i> <i>Le Miracle de la rose, Imaginères Theater II</i>
28/12 Bergen	Ruinekerk	Simeon ten Holt	<i>Soloduveldans</i>

Otto Ketting

Bijlage 5

Programma's concerten 1991

3/1	Terneuzen	Zuidlandtheater	Otto Ketting Louis Andriessen Reinhold Sehlen	<i>Preludium</i> <i>Widow/Song Lines</i> <i>Partita</i>
8/1	Amsterdam	Paradiso	Jonathan Lloyd Nigel Osborne Michael Obst Simon Bainbridge	<i>Mass</i> <i>Choralis 1, 2, 3</i> <i>Miroirs</i> <i>A Capella</i>
9/1	Amsterdam	De IJsbreker	Guus Janssen Morton Feldman Louis Andriessen Maurice Horsthuis	<i>Streepjes</i> <i>Trio für Flöten</i> <i>De Lijn</i> <i>De kunst van het heien</i> <i>Fair Iris</i> <i>Voor Yvette</i> <i>Venusklanken</i> <i>Andres Fleischmann</i> <i>Tot Woensdag</i> <i>Van kei tot kei</i>
11/1	Rotterdam	De Doelen	Jonathan Lloyd Nigel Osborne Michael Obst Simon Bainbridge	<i>Mass</i> <i>Choralis 1, 2, 3</i> <i>Miroirs</i> <i>A Capella</i>
12/1	Amsterdam	Stedelijk Museum	Darius Milhaud Guus Janssen Igor Stravinsky José-Luis Greco Lenny Tristanò	<i>La Création du Monde</i> (arr. L.Andriessen) <i>Woeha</i> <i>Tango</i> (arr. L.Andriessen) <i>Breathless</i> <i>Carol</i> (arr. W.v.Manen)
13/1	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Jonathan Lloyd Nigel Osborne Michael Obst Simon Bainbridge	<i>Mass</i> <i>Choralis 1, 2, 3</i> <i>Miroirs</i> <i>A Capella</i>
13/1	Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Frank Martin Rudolf Escher Helmut Barbe Ton de Leeuw	<i>Songs of Ariel</i> <i>Songs of love and eternity</i> <i>Drei Nachstücke</i> <i>Transparence</i>
13/1	Eindhoven	Van Abbemuseum	Iannis Xenakis Olivier Messiaen Iannis Xenakis Olivier Messiaen	<i>Akea</i> <i>Le merle noir</i> <i>Anaktoria</i> <i>Quatuor pour la fin du temps</i>
17/1	Zwolle	Odeon	Ronald Hendriksen Bart De Kemp David Little Erwin Strikker	<i>tempora</i> <i>one way, lee</i> <i>fractal harmonies</i> <i>thumolei</i>
18/1	Alkmaar	Provadja	Iannis Xenakis Olivier Messiaen Iannis Xenakis Olivier Messiaen	<i>Akea</i> <i>Le merle noir</i> <i>Anaktoria</i> <i>Quatuor pour la fin du temps</i>
19/1	Amsterdam	Stedelijk Museum	Iannis Xenakis Olivier Messiaen Iannis Xenakis Olivier Messiaen	<i>Akea</i> <i>Le merle noir</i> <i>Anaktoria</i> <i>Quatuor pour la fin du temps</i>
20/1	Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Darius Milhaud Guus Janssen Igor Stravinsky José-Luis Greco Lenny Tristanò	<i>La Création du Monde</i> (arr. L.Andriessen) <i>Woeha</i> <i>Tango</i> (arr. L.Andriessen) <i>Breathless</i> <i>Carol</i> (arr. W.v.Manen)
20/1	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Iannis Xenakis Olivier Messiaen Iannis Xenakis Olivier Messiaen	<i>Akea</i> <i>Le merle noir</i> <i>Anaktoria</i> <i>Quatuor pour la fin du temps</i>
20/1	Nijmegen	Galerie Marzee	Paul Berg Cort Lippe Masahiro Miwa Takayuki Rai	<i>Albanian Torch Song</i> <i>Music for harp and computer realized tape</i> <i>Trödelmarkt der Traume</i> <i>Transparency</i>

GELDERLANDER

Harp en computer 167 gespannen verhouding

Masumi Nagasawa, harp en computer-tapes. Werken van Lippe, Berg, Miwa en Rai Galerie Marzee, zondag 28 januari. Door Benne Brugnans

De eerste concerten van de initiatiefgroep Moderne Muziek, Nijmegen hebben hun concerten met langing van dit seizoen verplaatst naar Galerie Marzee.

De eerste concerten waren zeer geslaagd omdat de sfeer voor avant garde daar echt aanwezig is, ondanks de niet optimale faciliteiten.

Doch een bovenbuur heeft het de organisatie moeilijk gemaakt door zijn beklag in te dienen vanwege de geluidsoverlast. Eens per maand anderhalf uur is blijikbaar niet om door te komen. Hierdoor zag men zich genoodzaakt uit te wijken naar de kelder van het pand.

'Schuilkelder'

In deze 'schuilkelder' kunnen echter alleen concerten worden gegeven waarin geen piano nodig is, omdat het instrument daar niet geplaatst kan worden. In dat geval wijkt men uit naar de Pianohandel van Kalmthout waar het vorige concert dan ook heeft plaatsgevonden. Nederland staat bekend om zijn tolerantie, maar er zijn ook uitzonderingen!!

De Japanse harpiste Masumi Nagasawa studeerde o.a. in Nederland en zij heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een harpiste met grote belangstelling voor moderne muziek. Gistermiddag ging zij de strijd aan met de computer.

Het is een vreemd gezicht dit instrument met zijn klassieke vorm te zien staan temidden van geavanceerde technische apparatuur.

Berekend

De vier gespeelde werken zijn geschreven maar vooral berekend. De computer houdt als het ware een wetenschappelijke dialoog met de harp. Cort Lippe schreef zijn 'Music for Harp and computer' in 1990, waarin de harp

zich probeert te meten met de techniek.

Via de boxen hoort men getransformeerde harpklanken waartussen de harpiste haar instrument een plaats geeft. Paul Berg componeerde in 1989 zijn 'Albanian Torch Song nr. 7'. Ook een werk waarin de harp een gespannen verhouding lijkt te hebben met de computer. De Japanner Masahiro Miwa schreef 'Trödelmarkt der Träume' voor harp en computer. Het had ook 'Rommelmarkt der gevoelens' kunnen heten, want via de tape hoorden wij allerlei geluiden uit het dagelijkse leven, terwijl de harp al trillend en plukkend haar weg trachtte te vinden. De computer heeft in de echte avant garde-muziek thans kennelijk een belangrijke plaats.

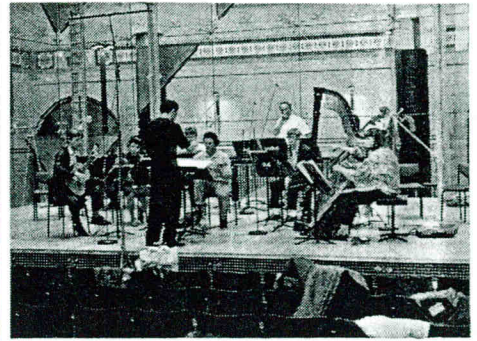
Men klapte dan ook niet alleen voor de harpiste maar ook voor de computer en zijn bedieners. Het is moeilijk om een goed oordeel te geven over deze muziek. Ook in het laatste werk 'Transparency' van Takayuki Rai is een werk waarin de harp niet kan opvozen tegen de computer.

Ondergeschikt

Zij lijkt ondergeschikt. Al deze ruimtelijke tape-geluiden, die heel precies zijn uitgedacht en berekend, geven toch het gevoel van willekeur en toeval. Het publiek kan het resultaat aardig vinden of zelfs mooi zonder te weten waarom. Alleen de componisten en hun assistenten begrijpen er iets van en dat lijkt mij te weinig!

24/1	Rotterdam	Zaal De Unie	Iannis Xenakis Olivier Messiaen Iannis Xenakis Olivier Messiaen	<i>Akea</i> <i>Le merle noir</i> <i>Anaktoria</i> <i>Quatuor pour la fin du temps</i>
27/1	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Ron Ford John Cage	<i>Steps</i> <i>Three, for three players</i>
27/1	Maastricht	Intropodium	Brian Ferneyhough James Dillon Daniel Tosi Iannis Xenakis John Cage	<i>Lemma-Icon-Epigram</i> <i>Spleen</i> <i>Sur impression nr. 7B</i> <i>Keren</i> <i>Ryoanji</i>
27/1	Groningen	De Oosterpoort	Morton Feldman	<i>Piano, violin, viola, cello</i>
1/2	Rotterdam	De Doelen	Walter Hekster Michael de Roo Daniel Brozack George Crumb Chiel Meijering	<i>Songs of all seasons</i> <i>Le Testament, 5 gedichten uit Le Testament</i> van François Villon <i>De bonne Heure</i> <i>Madrigals Book II, Balada de la Placeta,</i> <i>Malenguena, Cancion de Jinete</i> <i>Madrigals Book III, Serenata,</i> <i>Gacela de la Muerte Oscura Nana</i> <i>Dark Ages</i>
2/2	Amsterdam	Stedelijk Museum	Morton Feldman	<i>Piano, violin, viola, cello</i>
3/2	Maastricht	Intropodium	Reinhard Karger Giacinto Scelsi Marek Kopelent Thomas Pernes Isang Yun Isang Yun	<i>Stau</i> <i>Olihö</i> <i>A few minutes with an oboist</i> <i>Beginnen</i> <i>Rufe</i> <i>Teile dich Nacht</i>
3/2	Maastricht	Intropodium	Reinhard Karger Isang Yun Thomas Pernes Stephan Wolpe Marek Kopelent	<i>Stau</i> <i>Rufe</i> <i>Beginnen</i> <i>Form</i> <i>Form IV, Broken sequences</i> <i>A few minutes with an oboist</i>
5/2	Amsterdam	Paradiso	Frank Martin	<i>Le Vin Herbé</i>
8/2	Leiden	De Waag	John Cage Gilius van Bergeijk Richard Barrett David Dramm Hooykaas/Stansfield/Uitti John Cage	<i>Three Pieces for Flute Duet</i> <i>Nieuw werk voor twee fluiten</i> <i>en computer gegenereerde band</i> <i>Ne songe plus a fuir voor versterkte cello</i> <i>by, voor versterkte fluiten</i> <i>Solstice voor versterkte cello en video</i> <i>Variations II voor ensemble</i>
10/2	Eindhoven	Van Abbe Museum	Reinhard Karger Isang Yun Thomas Pernes Stephan Wolpe Marek Kopelent	<i>Stau</i> <i>Rufe</i> <i>Beginnen</i> <i>Form</i> <i>Form IV, Broken sequences</i> <i>A few minutes with an oboist</i>
10/2	Groningen	De Oosterpoort	Frank Martin	<i>Le Vin Herbé</i>
14/2	Rotterdam	Zaal de Unie	John Cage Gilius van Bergeijk Richard Barrett David Dramm Hooykaas/Stansfield/Uitti John Cage	<i>Three Pieces for Flute Duet</i> <i>Nieuw werk voor twee fluiten</i> <i>en computer gegenereerde band</i> <i>Ne songe plus a fuir voor versterkte cello</i> <i>by, voor versterkte fluiten</i> <i>Solstice voor versterkte cello en video</i> <i>Variations II voor ensemble</i>
15/2	Bergen	Ruïnekerk	John Cage Gilius van Bergeijk Richard Barrett David Dramm Hooykaas/Stansfield/Uitti John Cage	<i>Three Pieces for Flute Duet</i> <i>Nieuw werk voor twee fluiten</i> <i>en computer gegenereerde band</i> <i>Ne songe plus a fuir voor versterkte cello</i> <i>by, voor versterkte fluiten</i> <i>Solstice voor versterkte cello en video</i> <i>Variations II voor ensemble</i>
16/2	Amsterdam	Stedelijk Museum	John Cage Gilius van Bergeijk	<i>Three Pieces for Flute Duet</i> <i>Nieuw werk voor twee fluiten en computer</i> <i>gegenereerde band</i>

Het Nieuw Ensemble in de AGA-zaal tijdens de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1990.

Nieuwe muziek op carnavalszondag in Eindhoven 'Nieuw Ensemble' in Van Abbemuseum

Ons land herbergt verschillende gespecialiseerde ensembles die zich op unieke wijze onderscheiden op het gebied van de nieuwe muziek. Dank zij de inspanningen van de Stichting Goudicamus profiteren heel wat gedaghten en liefhebbers van de faciliteiten, verstrekt door dit onvoiprezen instituut voor hedendaagse muziek. De ontwikkeling van de contemporaine muziek loopt in wezen nog altijd als een vuurrode draad door de bij tijd en wijle tegenspuiterende traditie. Toch is er met enige goede wil plaats genoeg voor beide disciplines. Maar van een gelijkwaardige publieke waardering zal het voorlopig nog wel niet komen; een omstandigheid die min of meer parallel loopt met de moderne beeldende kunst. Het mag daarom als een kordaat initiatief worden aangemerkt dat het Van Abbe Museum daar al sinds enkele jaren wat aan doet en zich beijert de nieuwe muziek op een aantrekkelijke manier onder de aandacht te brengen. Met succes signaleert het museum duidelijke raakpunten tussen de beeldende kunst en de toonkunst, die al wandelend, zittend of anderszins kunnen worden waargenomen in daartoe zeer gezellige lokaties.

Voortreffelijk

In het kader van de maandelijkske seizoensactiviteiten valt zondag om 14.00 uur alle aandacht op muziek van Reinhard Karger, Isang Yun, Thomas Pernes, Stephan Wolpe en Marek Kopelent. Als „woordvoerder" fungeert het "Nieuw Ensemble" dat in het recente verleden zijn bestaansrecht dubbel en dwars bewezen heeft. Het gezelschap, gedirigeerd door Ed Spanjaart, speelt in een basisbezetting van twee blazers, drie tokkelinstrumenten, slagwerk, piano en drie strijkers.

Het ensemble mag dan alweer ruim tien jaar de kwalificatie 'nieuw' hanteren; herhaaldelijk is gebleken dat het zien voortreffelijk handhaaft temidden van groepen als De Volharding, het Delta Ensemble of Asko Ensemble, allen voorzien van gespecialiseerde en

bezielde muzikanten, die overigens het Van Abbe Museum tijdens dit seizoen een lustergemiddelde van 100 volwassenen en jeugdigen hebben bezorgd.

In verhouding tot de geringe belangstelling in onze moedige schouwburgen georaagt nieuwe muziek zich kennelijk toch beter zonder de belemmerende drempel. Het Van Abbé Museum stelt zich

verre van elitair op, de prijs is laag, de sfeer vrijblijvend en met de ruimte kan ter plaatse op ieder gewenst moment gesnipperd worden. Eindnovens meest representatieve 'kijkknuis' heeft bewezen tevens op zinvolle wijze te kunnen functioneren als 'kijk-justernhuis'.

Gehoord en gezien

AFWISSELEND CONCERT AURELIA SAXOFOONKWARTET

concert: vierde concert in de serie Nieuwe Muziek door het Aurelia Saxofoonkwartet: Johan van der Linden (sopraansax), André Arends (altsax), Arno Bornekamp (tenorsax) en Willem van Merwijk (baritonsax)
datum: zondag 17 februari
plaats: Theater De Lieve Vrouw
publieke belangstelling: ca 50 personen

Het merendeel van de muziek voor saxofoonkwartet ontstond vanaf de jaren dertig in Frankrijk. Veel werd geschreven, aldus Willem van Merwijk in een kort gesprek voor het concert, door conservatieve componisten van de tweede generatie. Toch schreven zij met groot vakmanschap. Het *Quatuor pour Saxophones* van Alfred Desclos (1912-1971) is zo'n stuk. Als je het stuk hoort, is het nauwelijks voorstelbaar dat het uit 1964 stamt. Maar het vertaadt groot vakmanschap door het gebruik van de klankmogelijkheden van de saxofoon, van fluweelzacht tot echt hard. Door het Aurelia Saxofoonkwartet overgenomen in alle nuances fraai gereïtiseerd. Heel anders klonk het „*Vue sur les Jardins interdits*“ dat de Belgische componist Henri Fousseur in 1973 schreef als een In Memoriam voor Bruno Maderna.

Hij gebruikt allerlei verschillende technieken om de instrumenten tot klinken te brengen. Daar nussendoor klonken flarden van wat een Gabrieli-canzona leek te zijn. De flusterzachte pianissimi in het stuk werden ongelukkig overstemd door de luidruchtige lucht- en lichtinstallatie van het theater. Een ander In Memoriam voor Maderna waren de *Twee Koralen* van Elias de Vries. Piechuge

koraalmelodieën worden hierin onderbroken door koraalgesette loesetonen. Tenslotte leken dood en hemelvaart te worden gesymboleerd met niet bijster originele theateffecten. Tussen beide In Memoriams klonk het contrastieke kwartet *Allegro Nero* (1985) van Fabrizio De Rossi Re.

Het repertoire van het Aurelia Saxofoonkwartet bestaat voor een deel uit zelfvervaardigde arrangementen van muziek voor andere bezetting. Het kwartet richt zich hierbij in het bijzonder op repertoire voor strijkkwartet. Voor die bezetting, zei Willem van Merwijk, is interessanter muziek geschreven dan voor saxofoonkwartet. In dit concert klonk o.a. het strijkkwartet in D g.t. (1831) van Albert Roussel (1869-1937). Dit kwartet is kenmerkend voor de late schrijfwijze van Roussel: een gespedieerde melodie, een ietwat stroeve harmoniek en een motonisch ritme. Deze elementen verdragen een bewerking voor saxofoons uitstekend. Het was voor de argeloze luisteraar dan ook niet hoorbaar dat het voor een andere bezetting was geschreven. Een andere bewerking van strijkkwartet was "Histoire de Tango" van Astor Piazzolla (geb. 1921). Hierin kon ik het verlangen de oorspronkelijke bezetting te horen, minder goed onderdrukken. Overigens werd het mei evenveel vakmanschap gespeeld als de rest van het programma.

Aart Wimmenhove

GELDERLANDER

Fluit en saxofoon geen slecht huwelijk

Leo van Oostrom, saxofoon en Jos van Zwaenburg, fluiten. Werken van Jones, Little, Scelsi, Bruynel, de Ruiter, Torstensson en de Groot. Galerie Marzee, zondag 17 februari

Door Benno Brugmans

Vrijwel alleen in de avantgarde muziek treft men bijzondere combinaties aan. Repertoire vinden voor fluit en saxofoon is geen gemakkelijke opgave. Leo van Oostrom en Jos Zwaenburg hebben enkele componisten bereid gevonden iets voor hen te schrijven. De Initiatiefgroep Moderne Muziek Nijmegen heeft samen met haar trouwe aanhangers in de kelder van Galerie Marzee kunnen genieten van keurrijke en klankvolle muziek soms verrijkt door samengestelde geluiden via tape.

„Later that same evening I en IT van componist David Evan Jones trok de aandacht; muzikale gegevens die later uitgewerkt terugkomen, een ontwikkeling die vooral door de uitvoerenden uitermate boeiend kan worden. Leo van Oostrom en Jos Zwaenburg zijn musici die vertrouwd zijn met het improviserende idoom in de muziek en een ruime ervaring hebben met de muziek uit de jongste geschiedenis. Hun spel klonk hier zeer overtuigend.

De Amerikaanse componist David Little, die al lang in Nederland woont, schreef voor Jos Zwaenburg zijn „Alter-naives“ voor altfluit en tape. Nijmegen kreeg de wereldpremière.

Little stelde een bijzondere tape samen waarin hij de klank van de fluit in zijn studio, een soort laboratorium, liet verworden tot een mengelmoes van ondefinieerbare geluiden die als ondersteuning dienen en waar de altfluit zijn partij op invult, soms solistisch dan weer in samenspraak.

Applaus

Dat was heel intrigerend. Maar naar mijn smaak werd hier de emotie iets te veel beteugeld. Jos van Zwaenburg hield een enthousiast pleidooi en de aanwezige componist was hem daarvoor ook dankbaar. Hij bediende de bandrecorder op meesterlijke wijze en deelde terecht in het applaus.

„Tre Pezzi“ voor sopraansaxofoon uit 1984 van de Italiaan Giacinto Scelsi bestaat uit sfeerstukken waarin vooral de prachtige sonore klank van de sopraansaxofoon tot haar recht komt.

Een echte verrassing voor mij was de „Nocturne“ uit 1986 voor altfluit, sopraansaxofoon en tape van Ton Bruynel. Hier waren de tapegeluiden zeer functioneel en vormden een éénheid met de beide instrumenten. De vertolking was inspirerend. De ijle atmosfeer en de rijke klankeffecten werden op een boeiende maar vooral ontroerende manier tot leven geroepen. De fluit en de saxofoon, geen slecht huwelijk.

Jos Zwaenburg

		Richard Barrett David Dramm Hooykaas/Stansfield/Uitti John Cage	<i>Ne songe plus a fuir</i> voor versterkte cello by, voor versterkte fluiten <i>Solstice</i> voor versterkte cello en video <i>Variations II</i> voor ensemble
17/2 Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Wolfram Wagner Bela Bartok Theo Verbey Fabrizio de Rossi Re Martijn Padding	<i>Konzert für Saxophonquartett</i> <i>2e Strijkkwartet</i> (arr. André Arends) <i>Passamezzo</i> <i>Vampyr</i> <i>Ritorno</i>
17/2 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	John Cage Gilius van Bergeijk	<i>Three Pieces for Flute Duet</i> <i>Nieuw werk voor twee fluiten en computer gegenereerde band</i> <i>Ne songe plus a fuir</i> voor versterkte cello by, voor versterkte fluiten <i>Solstice</i> voor versterkte cello en video <i>Variations II</i> voor ensemble
17/2 Amsterdam	De IJsbreker	Richard Barrett David Dramm Hooykaas/Stansfield/Uitti John Cage	"De Amerikaanse muziek, van Ives tot Foss" Lezing door Lukas Foss met uitvoering van werken van zijn hand door Yvar Mikhashoff
17/2 Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	John Adams Peter Schat Jan Rokus v. Roosendaal Paul Hindemith	<i>Frygian Gates</i> <i>Anathema</i> <i>Events</i> <i>Suite</i>
17/2 Nijmegen	Galerie Marzee	David Evan Jones Ton Bruynel Wim de Ruiter David Evan Jones Klas Torstensson Rokus de Groot	<i>Later that same evening 1</i> <i>Nocturno</i> <i>Solo</i> <i>Later that same evening 2</i> <i>Solo</i> <i>Winds of a far air</i>
20/2 Estland	Tallin	David Dramm/Ann La Berge	<i>Paraperspektiver/Music from Hotel Pro Forma's</i>
21/2 Estland	Tallin	David Dramm Guus Janssen Ann La Berge Jos Zwaenburg Gilius van Bergeijk	<i>By</i> <i>Voetmoot 1 en 2</i> <i>Rollin</i> <i>Seven Pieces</i> <i>Nieuw werk</i>
22/2 Den Bosch	Het Kruihuis	Vox Festival met traditionele muziek	
24/2 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Frank Martin Rudolf Escher Helmut Barbe Ton de Leeuw	<i>Songs of Ariel</i> <i>Songs of love and eternity</i> <i>Drei Nachstücke</i> <i>Transparence</i>
24/2 Den Bosch	Het Kruihuis	Vox Festival, 10 vocale minuten van Ton de Leeuw, Misha Mengelberg, Huub Emmer, Robert Heppener, Konrad Boehmer, Wim T. Schippers, Theo Loevendie, Joep Straesser, Diderik Wagenaar, Jacques Bank	
24/2 Arnhem	Gemeentemuseum	Jos Zwaenburg François Rossé Christian Lauba Fabrizio de Rossi Re Theo Verbey Martijn Padding	<i>Maybe Tomorrow</i> <i>Le Frère Egaré</i> <i>Hard</i> <i>Vampyr</i> <i>Passamezzo</i> <i>Ritorno</i>
1/3 Leiden	De Waag	Gottfried Michael Koenig Cort Lippe Joji Yuasa Takayuki Rai Paul Berg	<i>Intermezzo</i> (segmenten 85-91) <i>Music for viola and tape</i> <i>Towards the Midnight Sun</i> <i>hommage to Zeami for quadrofonic</i> <i>Sparkle</i> <i>Albanian Torch Song No.1</i>
1/3 Engeland	York	Wim de Ruiter Mike Vaughan	<i>Solo for flute No.2</i> <i>Nada</i>
2/3 Amsterdam	Stedelijk Museum	Morton Feldman	<i>Three Voices</i>
3/3 Maastricht	Intropodium	Stefan Wolpe	<i>Sonata for Oboe and Piano</i> <i>- Allegro comodo</i> <i>- Molto Adagio</i>

		Stefan Wolpe	- <i>Embittered, violent and quick</i> - <i>Allegro con grazia</i>
		Morton Feldman	<i>Why patterns?</i> (Flute, Clockenspiel, Piano)
		Morton Feldman	<i>Spring of Chosroes (Violin, Piano)</i>
		Stefan Wolpe	<i>Trio in two parts for Flute, Cello and Piano</i>
3/3	Engeland	York	Leigh Landy Bernfried Pröve
			<i>Ceci n'est pas une flute</i> <i>Enzeichnung</i>
5/3	Ierland	Belfast	Jos Zwaanenburg
			<i>7 Pieces for flute and tape</i> <i>Manamanamania II</i>
			Leigh Landy
			<i>Ceci n'est pas une flute</i>
5/3	Amsterdam	Paradiso	Charles Ives Charles Ives Charles Ives Harrison Birtwistle John Cage
			<i>The Cage</i> <i>The See'r</i> <i>Memories (Very Pleasant)</i> <i>Secret Theatre</i> <i>Ryoanji</i>
6-13/3	Amsterdam	Stedelijk Museum	Dick Borstlap
			Klankinstallatie
8/3	Rotterdam	De Doelen	Charles Ives Charles Ives Charles Ives Harrison Birtwistle John Cage
			<i>The Cage</i> <i>The See'r</i> <i>Memories (Very Pleasant)</i> <i>Secret Theatre</i> <i>Ryoanji</i>
10/3	Nijmegen	Galerie Marzee	Claudio Ambrosini Martin Wesley Smith Franco Donatoni Theo Loevendie Takayuki Rai
			<i>Capriccio</i> <i>For bass clarinet and tape</i> <i>Soft</i> <i>Duo</i> <i>Sparkle, for bass clarinet and tape</i>
10/3	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Louis Andriessen Louis Andriessen Willem van Manen Jan Bus Paul Termos
			<i>Hymne to the memory of D. Milhaud</i> <i>On Jimmy Yancey</i> <i>Trajekten</i> <i>Sur Place</i> <i>Linea Recta</i>
11/3	Oostenrijk	Wenen	werken van Louis Andriessen, Willem van Manen, Jan Bus, Paul Termos, Steve Martland
14/3	Rotterdam	Zaal De Unie	Bart van Rosmalen Darius Milhaud Alexander Mossolow
			<i>Strijkkwartet</i> <i>Quatuor à Cordes no.3 (avec chant, 1916)</i> <i>strijkkwartet op. 24</i>
16/3	Maastricht	Intropodium	Bart van Rosmalen Darius Milhaud Alexander Mossolow
			<i>Strijkkwartet</i> <i>Quatuor à Cordes no.3 (avec chant, 1916)</i> <i>strijkkwartet op. 24</i>
16/3-2/4	Otterloo	Museum Kröller Müller	Dick Borstlap
			<i>Klankmachines</i>
17/3	Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Stefan Wolpe Morton Feldman
			<i>Sonata for Oboe and Piano</i> <i>Why patterns?</i> (Flute, Clockenspiel, Piano)
			Morton Feldman Stefan Wolpe
			<i>Spring of Chosroes (Violin, Piano)</i> <i>Trio in two parts for Flute, Cello and Piano</i>
17/3	Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Traditionele Afrikaanse muziek "De Kleur van Huid" Ron Ford Iannis Xenakis Steve Reich Maki Ishii
			<i>Trarre</i> <i>Okho</i> <i>Drumming I</i> <i>Thirteen Drums</i>
17/3	Duitsland	Lünenburg	Armeno Alberts Thomas Köner
			<i>Réminiscence de la Musique Concrète</i> <i>Nunatak Gongamur</i>
18/3	Finland	Helsinki	Bruno Maderna Theo Loevendie Olivier Knussen Franco Donatoni Harrison Birtwistle
			<i>Serenata II</i> <i>Six Turkish Folkpoems</i> <i>nieuw werk</i> <i>Cloches</i> <i>Secret Theatre</i>
19/3	Finland	Helsinki	György Ligeti
			<i>Cello Concerto</i> <i>Chamber Concerto</i> <i>Piano Etudes</i> <i>Piano Concerto</i>

Uiterste tegenstellingen

102 MUZIEK

ASKO Ensemble o.l.v. Peter Rundel, m.m.v. Lucia Meeuwssen (mezzo-sopraan), Reinier van Houdt (piano). Programma: Werken van Ives, Birtwistle en Cage. Gehoord op 5 maart in Paradiso, Amsterdam. Hermaing: 8 maart in De Doelen, Rotterdam.

door ERIK VOERMANS

Ooit heetten ze 'Collegium Musicum': Studiosorum 'Amstelodamensium' en speelden ze behalve Webern en Schat ook werken van Haydn en Falla. Sinds dat eerste concert in maart 1966 is er veel gebeurd. Het gezelschap, dat later Amsterdams Studenten Kamer Orkest ging heten en het nog weer later kortweg op ASKO Ensemble hield, heeft zich geprofileerd als een voraanstaand pleitbezorger op het terrein van de hedendaagse muziek.

Op hun jubileumconcert, ter ere van het vijfde lustrum van het ensemble, werd dan ook niet de *Symfonie met de paukenslag* of *El amor brujo* uit de kast gehaald. Gekozen was voor een programma waarin de uiterste muzikale tegenstelling tot klinken zou komen: de verstilde spaarzame noten van John Cage tegenover de heetische virtuositeit van Harrison Birtwistle.

In Cage's eigen bewerking van *Ryoanji* (1983-85) voor solotrombone en ensemble van niet nader gespecificeerde instrumenten,

speelt elke musicus slechts één zachte toon, op nadrukkelijk voorschrift van de componist niet gelijk ingezet. In de partijen staan veel rusten. De trombone, bespeeld door Toon van Ulzen, beperkte zich tot voorzichtig geprikt in de lage registers.

Aldus ontstond er een dik half uur lang een soort yoga-sfeer, die mij gisteravond danig op de zenuwen werkte. In de zaal gaf men evenwel geen krimp. Doodstil werd er naar de fraaie en geconcentreerde uitvoering van de jubilarissen geluisterd.

Toch geef ik de voorkeur aan *Secret Theatre*, het werk dat hier aan vooraf ging. De Engelsman Birtwistle (1934) bewijst ook in dit stuk dat hij beschikt over een herkenbaar eigen idioom, wat voor een componist op zichzelf een kwaliteit genoemd mag worden. Birtwistle schrijft veelal bijzonder energetische muziek, waarin schrille klanken van de houtblazers (hoge liggingen) veelvuldig het beeld domineren. Het notenweefsel is over het algemeen zeer dicht en de wirwar aan melodieën die om aandacht vragen, doet niet zelden een zwaar beroep op het bevattingsvermogen.

Maar op goed gekozen momenten vallen er open plekken of blijven de akkoorden even liggen. Kortom: muziek die de aandacht weet vast te houden, ook al omdat er op het podium de vonken van afvlogen. De jonge Duitse dirigent Peter Rundel (hij is ook violist in het Ensemble Modern), die voor het eerst het ASKO leidde, lijkt me daardoor iemand om in de gaten te houden.

GELDERLANDER

Harry Sparnaay een fenomeen op zijn instrument

16/2
Harry Sparnaay, basklarinet. Werken van Smith, Donatoni, Ambrosini, Loevendie en Rai. Galerie Marzee, zondag 18 maart.
Door Benno Brugnans

Of de muziek nu mooi of lelijk is, de bekende Nederlandse basklarinettist Harry Sparnaay weet haar te verkopen door zijn fenomenale manier van spelen en zijn ongeremde enthousiasme. Hij begon in zijn voorwoord te vertellen dat het programma uit louter fantastische muziek bestond en stond te popelen om te beginnen. Van de Australische componist Martin-Wesley Smith speelde hij met begeleiding van geluiden op tape 'muziek voor Bass Clarinet and tape'. Een duidelijke titel die niets aan het toeval overlaat. Het is geïnspireerd op de Jazzmuziek en er ontstond een goede samenspraak tussen de ritmisch geprogrammeerde tape en de bijna improviserende partij van de basklarinet.

De Italiaanse muzikvinder Franco Donatoni (geb. 1929) schreef zijn 'Soft' voor basklarinetsolo. Hij maakt gebruik van een klein aantal tonen die hij kiem noemt en gaat er dan een dol spel mee spelen waarbij hij een perfect evenwicht vindt tussen strenge techniek en intuïtie. Het hele klankenscala van de basklarinet wordt op een kleurrijke wijze aan ons uitgestald.

Dat kan men niet zeggen van die andere Italiaan Claudio Ambrosini (geb. 1948). Hij schreef zijn *Capriccio* in 1980 en herzag het in 1986. Na het gehoord te hebben lijkt het mij niet onverstandig het nog eens te herzien. Het stuk is een diarre van geluiden die door een bijna brakende basklarinet worden uitgestoten en die rietgevaarlijk zijn, want een scheurtje is zo veroorzaakt. Er wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde slapt-

nen (een soort muzikale indigestie). Hij zegt er zelf van dat hij een werk vanuit het innerlijk laat komen. De idee rijpt vervolgens in zijn hoofd en laat deze vondst dan uitgroeien tot de vonk overslaat en de compositie als het ware in brand staat.

Harry Sparnaay vertolkte dit werk met een spuwende kracht en een ongelooflijke concentratie. Na de pauze speelde hij een duet van Theo Loevendie. Ook duidelijk op de jazzmuziek gebaseerd. Een razend moeilijk stuk omdat Harry Sparnaay hier met zichzelf een duel aangaat. Enerzijds keurig op de tel, anderzijds de vrije vogel spelend. Heel knap gedaan.

Tot slot 'Sparkle', voor basklarinet en tape van de Japanner Takayuki Rai. Hij is een computerfanaat die gebruik maakt van het DMXIC-idee, betgeen mij zeer verheugde. Harry Sparnaay nam 40 verschillende soorten klanken op, die daarna door Rai werden getransformeerd via de computer en vervolgens werden digitaaliseerd. Het resultaat mocht er zijn en Harry Sparnaay speelde er tegen in, gewapend met een nieuw riet. Hij bracht de vele aanwezigen in een opwindende die op het hoogtepunt werd afgebroken door een mankement aan de bandrecorder, waardoor het concert vroegtijdig moest worden beëindigd.

Lange composities als ijle klank-filosofieën

167

Concert door Ives Ensemble met werken van Stefan Wolpe en Morton Feldman. Gehoord: 17/3 Muziekcentrum Vredenburg Utrecht.

Door ERNST VERMEULEN

Het portret op de verzameling Feldman Essays, uitgegeven bij de gelegenheid van de zestigste verjaardag van de Amerikaanse avantgardist, toont ons een gezicht weggedraaid van de kijker, met het uitzicht op een oor met grote lél, een goed teken: een betekenisvolle Boeddha-lél. Grote oren kunnen van belang zijn, ook in negatieve zin. Het stond een filmcarrière voor Leonard Bernstein in de weg.

Bernstein vertegenwoordigde zo ongeveer alles wat Feldman niet was: glamour, passie, enorme kracht enzovoort. Feldman luistert als het ware naar zijn klanken, overwegend zacht, ijl en transparant in een langzaam vloeiende beweging en zij zeggen hem wat hij moet doen. Een eenzame muziek, ontstaan in eenzaamheid. Feldman: „Jonge componisten telefoneren teveel, je moet een uur of zeven aan het werk.“ Alles wat ik iemand in het leven kan toewensen is eenzaam te zijn.“ Een kamerstukwerk van Feldman kan een uur of zeven in beslag nemen, want vanaf 1978, te beginnen met de compositie *Why patterns?* — zondagavond centraal geplaatst in Muziekcentrum Vredenburg — ondoet Feldman zich van die tijdsconventie.

Kort daarvoor was Feldman tot de slotsom gekomen dat de band tussen het publiek en hem voorbij was: „Publiek en onsterfelijke gebeurtenis!“

heid: menopausefobieën. Ik had een menopause-crisis en besloot dat het me niets meer kon schelen of mijn muziek al dan niet gespeeld werd.“ Zo ontstonden lange composities als een filosoferen in klanken, waarmee Feldman zich een volstrekt unieke plaats in het muziekleven wist te verwerven.

Het stellen van een vraag in de titel *Why patterns?* is wel bijzonder typerend voor de houding van deze componist. De musici (fluit, piano en klavierspel, oorspronkelijk viool, piano en slagwerk) volgen ieder hun eigen weg. Zo verplaatst Feldman het idee van het luisteren naar wat de klanken te zeggen hebben als het ware naar de uitvoerder. En de luisteraar? Ik had het gevoel geheel verward te zijn in één groot oor...

Toch vond ik zondagavond de uitvoering van *Spring of Chosroes* voor viool en piano (voltooid in 1977) zo mogelijk nog boeiender. De titel verwijst naar een Perzische koning uit de zevende eeuw, die een tapijt bezat van 27 bij 135 meter met een vermoedelijk gewicht van twee ton. Feldman was een verwoed tapijtverzamelaar, gefascineerd, om niet te zeggen geobsedeerd, door de onregelmatigheden van de quasi symmetrische patronen en Feldman huldigde in zijn muziek een vergelijkbaar principe. De uitvoering was onwaarschijnlijk fraai en wel in de eerste plaats door de perfecte streektechniek van Josie ter Haar. Voor een betere klankbeheersing maakte zij gebruik van een barokstrijkstok, waarbij met minder druk een mooiere toon is te bereiken dan met de moderne strijkstok. Het afstaken van klank en stilte werd zo tot een onvergetelijke gebeurtenis!

NRC HANDELSBLAD

Hedendaagse muziek uit China getuigt van een geslaagde revolutie

Concert door Nieuw Ensemble o.l.v. Ed Spanjaard. Werken van Xuntian, Wenjing, Shuya, Qigang, Wuping, Dun en Xiaosong. Gehoord: 2/4 Paradiso Amsterdam, Herhaling 3/4 Vredenburg, Utrecht, 5/4 De Doelen, Rotterdam, 6/4 Oosterpoort, Groningen.

Door ERNST VERMEULEN

Vrouwje Piggelmee woende in een oude schoen, maar dat de componist Mo Wuping met zijn vrouw in een soort van stenen doos huide zonder keuken of stromend water, is beslist geen sprookje. Joel Bons, artistiek leider van het Nieuw Ensemble kon het in Peking ter plekke vaststellen. Maar ook nadat Wuping zijn land verliet na de bloedig neergeslagen revolutie op het Plein van de Hemelse Vrede verliep niet alles van een leien dakje: in Parijs sliep hij een tijd lang... op een bank.

Joel Bons had Mo Wuping in 1988 leren kennen: bij zijn bezoek aan het ISCM-festival in Hongkong besloot hij om over de grens zijn licht eens op te steken. Een en ander resulteerde in een uniek programma waarin liefst zeven componisten uit de Volksrepubliek werden voorgesteld, van wie er inmiddels vijf buiten hun land wonen.

Bijna alle Chinese componisten streven naar een integratie van hun volksmuziek in de hedendaagse. Tan Dun gebruikt westerse instrumenten maar laat ze als oosterse klinken: de harp herinnert aan de felle citer en de piccolo aan de bamboe-fluit. Zijn *In distance* uit 1987 werd weer uitgevoerd met de componist als solist, dit maal niet als zanger maar als bespeler van de grote trom.

Dit stuk voor piccolo, harp en grote trom, klinkt eigenlijk als een gewone Chinese volksmuziek, die door fragmentatie avant-gardistisch overkomt.

Wupings *Fan 1* (1991) voor mannenstemmen en negen instrumenten begint met een schreeuw, een stijgend glissando dat door merg en been gaat, ruig en rauw, en die stemming blijft, opgejaagd, nerveus, kort en to the point. Het is sterke muziek.

Spectaculair is *Phonism* (1990) van He Xuntian, waarin het ensemble is opgesplitst in een blazers-, tokkel- en strijktro. Ook het slagwerk blijkt in drieën opgedeeld: cymbalen, tamtam en weer die bij de Chinezen zo favoriete bastrommel. Elk trio speelt op een ander plateau, de blazers zelfs metershoog op balkonhoogte. Aan het verrassende slot zingen de blazers, als een handtekening in Chinese lettertekens onder een westerse brief.

Zeer veel succes oogstte Chen Qigang met zijn *Poème Lyrique II* (1991) voor de formidabele bariton Shi Keqiong en veertien instrumenten naar een gedicht van Su Shi uit 1076. Deze componist won diverse internationale prijzen, werd in 1989 uitgeroepen tot Chinees musicus van het jaar en kreeg reeds opdrachten van Radio France en IRCAM. Maar het meest beviel mij het werk van Guo Wenjing. De titel van zijn compositie *She Huo* (1990) verwijst naar een vrolijk dankritueel voor de goden dat buiten de tempel wordt gehouden, misschien meer vermakelijk dan sacraal.

De revolutie op het Plein van de Hemelse Vrede mag dan bloedig zijn onderdrukt, de revolutie in de muziek is zonder meer geslaagd. Hoewel deze Chinezen nog maar enkele jaren experimenteren, hun stukken zijn nu reeds uiterst trefzeker.

22/3 Bergen Ruïnekerk

Jacob van Domselaer
Kurt Schwitters
Raoul Hausmann
Velimir Chlebnikov
Anton Webern
Serge Prokofjev
Rudolf Blümmner
Tristan Tzara
Henry Cowell
Man Ray
Henry Delnooz
Antonin Artaud
Robert Wilson
Morton Feldman
Jaap Blonk
Jackson Mc Low

Proeven van Stijlkunst no. 7

klankgedichten
het klokgelui van de geest
Drei Stücke für Cello und Piano
Ballata voor cello en piano
Ango Laina
(brüllt)
Composities voor piano
Gedicht uit 1924
Sonate voor Cello, deel 1
Gedichten uit de periode 1936-1947
The Dina
Last Pieces
improvisatie
Young turtle asymmetries

23/3 Amsterdam Stedelijk Museum Jeroen Kee en Hans Muller 'Meubiel' Vloerconcert door Het Ameublementsorkest

24/3 Eindhoven Van Abbe Museum Jos Zwaanenburg
François Rossé
Christian Lauba
Fabrizio de Rossi Re
Theo Verbey
Martijn Padding

Maybe Tomorrow (wereldpremière)
Le Frère Egaré
Hard
Vampyr (Ned. prem.)
Passamezzo
Ritorno

24/3 Utrecht Muziekcentrum Vredenburg William Bolcom
Toshi Ishihyanagi
Morton Feldman
James Mobberley
George Crumb
Charles Ives

12 New Etudes for piano
Piano Media
Extension III
Caution to the wind
A little suite for Christmas
Celestial Railroad

2/4 Amsterdam Paradiso

He Xuntian
Guo Wenjing
Xy Shuya
Chen Qigang
Mo Wuping
Tan Dun
Qu Xiaosong

Phonism
She Huo
Chute en Automne
Poème Lyrique II
nieuw werk
In Distance
Yi

3/4 Rusland Moldavië

David Little

Fractal Harmonies
Heavy light

4/4 Terneuzen Zuidlandtheater

Willem van Manen
Louis Andriessen
Jan Bus
Paul Termos
Louis Andriessen
Steve Martland

Trajekken
On Jimmy Yancey
Sur Place
Linea Recta
Hymne to the memory of D. Milhaud
Shoulder to Shoulder

5/4 Rotterdam De Doelen

He Xuntian
Guo Wenjing
Xy Shuya
Chen Qigang
Mo Wuping
Tan Dun
Qu Xiaosong

Phonism
She Huo
Chute en Automne
Poème Lyrique II
nieuw werk
In Distance
Yi

7/4 Utrecht Muziekcentrum Vredenburg

Guus Janssen
Steve Reich
Cees van Zeeland
Pierre Boulez

Veranderingen
Piano Phase
Initials
Structures (deuxième livre)

7/4 Arnhem Gemeentemuseum

Chiel Meijering
Tadeusz Wielicki
Hanna Kulenty
Hanna Kulenty

Mary will perish on their way...
Mephistical Ballad
Piano Concerto I
Perpetuus

7/4 Nijmegen Galerie Marzee

Henry Cowell
piano solo
Leo Ornstein
Kaikhosru Sorabji
Charles Griffes

Three Anti-Modernist Songs
The Tides of Manaunaun
The Corpse
Trois Poèmes
Auf geheimen Waldespfaeden
Symphony in Yellow op. 3 no. 2
Seven Songs
Four Impressions

7/4 Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Per Nørgård Gerard Brophy Rodney Sharman Ernst Oosterveld Jean-Claude Wolf	<i>Playtime homage à Jacques Tati</i> <i>Frissions</i> <i>September</i> <i>Git 3</i> <i>Crossroads</i>
11/4 Joegoslavië	Zagreb	Diderik Wagenaar Ivo van Emmerik Ron Ford Richard Rijnvos Ivo van Emmerik Micha Hamel Diderik Wagenaar	<i>Stadium</i> <i>Residual Instants</i> <i>Four Songs on text of Dylan Thomas</i> <i>Stalker</i> <i>Polyphon gefasstes Weiss</i> <i>There was nothing nobody could say</i> <i>Tango voor Jet</i>
11/4 Rotterdam	Zaal De Unie	Guus Janssen Steve Reich Cees van Zeeland Pierre Boulez	<i>Veranderingen</i> <i>Piano Phase</i> <i>Initials</i> <i>Structures (deuxième livre)</i>
13/4 Tilburg	Synagoge	Bruno Maderna Luigi Nono	<i>Serenade für Claudia</i> <i>Per Catherina</i> <i>Honey rêves</i> <i>Serenata per un satellite</i> <i>Serenata nr. II</i> <i>Polifonica, monodia, rythmica</i> <i>Sofferte, onde serene ....</i>
13/4 Amsterdam	Stedelijk Museum	Roberto Sierra David Coppelose F. Garcia Lorca George Crumb Silvestre Revueltas Frank de Munnik	<i>Doña Rosita la Soltera</i> <i>Oda a Federico Garcia Lorca</i> <i>Canciones Españoles Antiguas</i> <i>Madrigals Boek II en III</i> <i>Homenaje a Federico Garcia Lorca</i> <i>Memoria</i>
14/4 Eindhoven	Van Abbe Museum	Lisandro Duo	
14/4 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Roberto Sierra David Coppelose F. Garcia Lorca George Crumb Silvestre Revueltas Frank de Munnik	<i>Doña Rosita la Soltera</i> <i>Oda a Federico Garcia Lorca</i> <i>Canciones Españoles Antiguas</i> <i>Madrigals Boek II en III</i> <i>Homenaje a Federico Garcia Lorca</i> <i>Memoria</i>
14/4 Spanje	Barcelona	Graham Fitkin Edison Denisov David Padrós Ton Bruynèl Robert Nasveld Graham Fitkin	<i>Untitled</i> <i>Points and Lines</i> <i>Ketjak</i> <i>Rain</i> <i>Three Pieces</i> <i>Sciosophy</i>
17-19/4 Frankrijk	Parijs	Han Bennink, Michael Moore, Maarten Altena, Maartje ten Hoorn, Ernst Reijseger, Annemarie Roelof en Misha Mengelberg	
19/4 Bergen	Ruïnekerk	Guus Janssen Steve Reich Cees van Zeeland Pierre Boulez	<i>Veranderingen</i> <i>Piano Phase</i> <i>Initials</i> <i>Structures (deuxième livre)</i>
21/4 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Jos Zwaanenburg Christian Lauba Fabrizio de Rossi Re Theo Verbey Martijn Padding	<i>Maybe Tomorrow</i> <i>Hard</i> <i>Vampyr</i> <i>Passamezzo</i> <i>Riurno</i>
21/4 Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Bart van Rosmalen Darius Milhaud Alexander Mossolow	<i>Srijkkwartet</i> <i>Quatuor à Cordes no.3 (avec chant, 1916)</i> <i>srijkkwartet op. 24</i>
22/4 Tilburg	Synagoge	Charles Ives	<i>Concord Sonata</i>
24/4 Den Bosch	Kruithuis	Rudolf Escher	<i>Monologue</i> <i>Trio d'Anches</i> <i>Sonatina Per Pianoforte</i> <i>Sonata for flute and piano</i> <i>Quinteto a Fiati</i>
26/4 Leiden	De Waag	Guus Janssen Steve Reich Cees van Zeeland Pierre Boulez	<i>Veranderingen</i> <i>Piano Phase</i> <i>Initials</i> <i>Structures (deuxième livre)</i>

Dichter Lorca blijft componisten inspireren

muziek

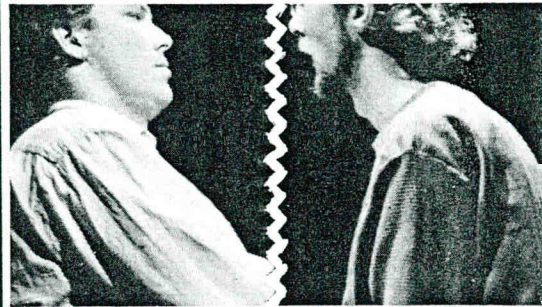
AMSTERDAM - Aan de vele composities geïnspireerd door persoon en werk van Federico Garcia Lorca, leverden twee jonge Nederlandse componisten een nieuwe bijdrage. David Coppelose (1969) en Frank de Munnik (1963) deden dat op verzoek van het Basho Ensemble. In een thema-programma, gewijd aan de in 1936 door Franco's fallangisten gefusilleerde dichter, gingen deze werken onder leiding van Jurrien Slijter donderdagavond in De IJsbreker in première. Coppelose schreef voor sopraan en tien instrumentalisten een 'Ode a Federico Garcia Lorca' op tekst van Lorca's Ode aan Walt Whitman. Het werd een sterk beeldende, bijna verhalende muziek, met indringend verklankte suggesties van Lorca's homo-sexuele frustraties. Karin van

de Poel had soms moeite zich verstaanbaar te maken door de forse instrumentatie die haar stem in deze kleine ruimte te veel afdekte. In de dramatische evocatie waarin Frank de Munniks 'Memoria' (voor de dood van een stiervechter) na een, met veel spanning geladen crescendo eindigde, kreeg zij meer gelegenheid haar expressieve voordracht te laten bewonderen.

Een sympathiek onderdeel van het programma vormden de bewerkingen die vijf studneten van het Rotterdams Conservatorium hadden gemaakt van zeven liederen op teksten van Lorca. De meeste aankomende componisten hadden zich blijkbaar verplicht gevoeld het volledige, vijftien man sterke Basho ensemble aan het werk te zetten, waardoor de balans te veel naar de instrumentale kant doorsloeg. Als 'vingeroefeningen' gaven zij niettemin vaak aantrekkelijke bewijzen oed inlevingsvermogen in de an de Spaanse folklore. De diepte van expressie die met enkele instrumenten in combinatie met de menselijke stem kunt bereiken, bewees George Crumb in 'Initials' waarvan de delen I en II het bewijs hoogtepunt van het sante concert werden. Betrof en perfect uitgevoerd.

Ralph Degens

ing: vandaag 15 uur in Stedelijk Museum A'dam en zondagavond in Vredenburg Utrecht.

LEIDSE COURANT

Overtuigend optreden pianoduo Bouwhuis/Van Zeeland

162 167

De Waag (Leiden): Concert hedendaagse muziek door het pianoduo Gerard Bouwhuis en Cees van Zeeland. Werken van Guus Janssen, Steve Reich, Igor Stravinsky, Cees van Zeeland en Pierre Boulez. Gehoord op 26 april.

De pianisten Gerard Bouwhuis en Cees van Zeeland trekken sinds twee weken met een prachtig, zeer toegankelijk repertoire van hedendaagse composities door het land. Beiden hebben hun muzikale opleiding genoten aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en zaten enige tijd in het ensemble Hoketus. Gerard Bouwhuis treedt behalve met zijn vaste pianopartner ook regelmatig op als solopianist en Cees van Zeeland is behalve pianist componist en ook dirigent van het orkest De Volharding.

De dicht aaneengeschoven vleugels mochten gisteravond illustratief heten voor het uitstekende samenspel van Cees van Zeeland en Gerard Bouwhuis tijdens hun concert in De Waag. Als pianoduo spelen de twee musici in hun concerten belangrijke werken van deze eeuw in combinatie met nieuw werk. Het nieuwe werk bestond ditmaal uit een compositie van Guus Janssen, 'Veranderingen' (1991), speciaal voor het pianoduo geschreven ter gelegenheid van het dertigste seizoen van de Vara-matinee, en 'Initials' van Cees van Zeeland.

Janssens werk bestaat uit 9 variaties steeds gebaseerd op de drie belangrijkste tonen van de toonladder, waarbij de grondtoon steeds verschuift per variatie of zoals Janssen het zelf noemt 'veld'. Net als 'Initials' van Van Zeeland kende Janssens compositie statische en hele bewegelijke delen en in beide werken ontstaat er in die afwisseling een soort regelmaat waar je als luisteraar heel snel aan went. 'Initials' van Van Zeeland is echter wel veel grilliger van karakter. Ook speelde het duo een mooie bewerking van het 'Ebony Concerto' van Stravinsky, het indrukwekkend vertolkte 'Piano Phase' van de minimalist Steve Reich, waarvoor voortdurend geleidelijke hele kleine verschuivingen plaatsvonden in toon, ritme en accenten. Het concert werd besloten met 'Structures' (deuxième livre, 1961) van Pierre Boulez, waarin deze componist zich hoorbaar los heeft gemaakt van de strakke regels van het serialisme die hij zich bij eerdere composities, zoals 'Structures' (première livre, 1951) had opgelegd. Van Zeeland en Bouwhuis toonden zich in de uitvoering van dit veeleisende, maar indrukwekkende werk van grote uitersten ware piano-eeuwen. Een puntgave vertolking was het verbluffende resultaat.

PETER VAN VEEN

Tranen had het gekost, zeven jaar geleden, om *Ottomere* uit het hoofd te leren spelen. Dat was bij het grote project waarmee het ASKO Ensemble de honderdste geboortedag van zijn vijfde componist Edgard Varèse herdacht. De muziek van het ASKO zijn inmiddels een stap verder: ze spelen *Ottomere* niet alleen uit het hoofd, maar bovendien zonder dirigent. Het Paradiso-concert van dinsdag was opnieuw een gebeurtenis die voor altijd in mijn geheugen gegrift zal staan, al kon het de hermining aan de concerten van 1984 niet

pluriësch monument worden voor Varèse, wiens vulkanisch vocobulair vertaalt is in een oeuvre van amper tien, merendeels korte stukken en eigenlijk nooit meer geëvenaard is. Het cd-project moet echter ook enkele ongepubliceerde werken uit Varèses nablatenschap (zoals de *Etrude pour "Espace"* uit 1947) omvatten. De liefhebber zal nog enige tijd geduld moeten oefenen.

Varèse's muziek muziek is niet alleen lastig om te spelen, maar dikwijls ook moeilijk te bemanen. Het meest krasse geval is wel *Hyperprism*, een stuk van nog geen vijf minuten, waar negen blaas- en houtblazers — zijn alle escomponist — in een uitsluitend van tien jaar, tussen 1920 en 1930. Ze behelzen de essentie van Varèses idioom, inclusief dat van zijn orkestmuziek en zijn latere (gedeelte) elektronische) werk: de intens geconcentreerde vitaliteit van zijn ascetische, niet aan muzikale zwaarte lasten gebonden lijnen en lijnenbundels; de tot 'zelfstandige' sectie gepromoveerde percussie-secie, een dynamielading waarbij en diversiteit aan ruis-imbres en dwarse ritmische articulaties als smelende lont fungeren, en de schijnbaar grillige overgan-

gengang. Ze demonstreren hoe essentieel elke noot is, ook binnen de soms complexe stempelstukken. Hun perfectieerende *timing* maakte duidelijk hoe de verschillende bouwstenen — en ook de zo contrasterende materialen van geslagen en gelazen klanken — in en op elkaar verschilden, oplopend onder schriftelijke dissonanten, je trommelvlieszen kunnen blakeren.

Zulke fysieke akoestische gewaarwordingen zijn, net als de ruimtelijke verdeling van de klank, als wezenlijke

Dat geldt ook voor de muziek van James Xenakis, als belangrijkste muziek van de twintigste eeuw. Zijn muziek is met drie werken vertegenwoordigd op dit programma. Naast het werk van 1970, *Metastaseis*, dat Xenakis terverval gebukt te gaan onder wildoerbaarheid en een overdosis noten. Toch is Xenakis allereerst vooral in zijn *Ensa*, waarin Al Tjaka-hash een muziekman, gevormd door vijf koperblazers, beproefde met een stroom gleetende piano's.

FRITS VAN DER WAA

EINDHOVENS DAGBLAD

Mondriaan Kwartet met strijkkwartetten van Schnittke en Mossolow. Jan-Erik en Edvard van Regteren Altena, resp. viool 1 en cello. Edwin Blankenstein, viool 2 en Annette Bergman, altviool. Van Abbe Museum, zondag 12 mei.

(Door Antoon Meessen)

De unieke, tijdens dit seizoen lopende serie 'Muziek in het Van Abbe' werd zondagmiddag besloten met een optreden van het Mondriaan Kwartet. Dit sinds 1982 volkomen op hedendaagse muziek gespecialiseerde verticaal, genoemd naar de wereldbepaalde Nederlandse schilder, speelde het Dertste Strijkkwartet van Alfred Schnittke en het Kwartet opus 24 van de minder bekende Alexander Mossolow. Dat componerende Russen momenteel meer dan ooit in de belangstelling staan, blijkt ook elders in het kader van verschillende recente muziekprogrammeringen. Het suggestieve werk van Schnittke, deels gebaseerd op citaten uit werken van Lassus, Beethoven en de klinkende initialen van Sjostakowitsch, maakte een indringende, bijzonder temperamentvolle, kortom fascinerende indruk. De traditionele gegevens leverden zelfs verrassende klanktegenstellingen op, veelal gelieerd aan motorische, geladen ritmen. Het Mondriaan Kwartet, op voortreffelijke wijze in staat de voorgescreven speeltrant te realiseren, maakte een bijzonder hechte en solide indruk. Temidden van de

Mondriaan fascineert Van Abbe

abstracte ensemble tot tot zijn rechteen door en ance, waarin groepeerings Dit viel du ook tijdens acht in dit eigentijdse Het Strijkkwartet bevatte een motieven klankvlakke als eerlijke men. Boven oprwevende ling van Mo de als aang te weeg. De jeugdige kw knappe en bruik van suggesties e bij de belanz Het Van Ab gelukkig pr staan met O dam. De meeste gev muziekprod leverd met l ting, voegen sitiebestel staande dim

12/5 Zweden	Stockholm	Jan Goorisen	<i>Spots & Movements</i>
17/5 Leiden	De Waag	Willem van Manen Louis Andriessen Jan Bus Paul Termos Louis Andriessen Steve Marland	<i>Trajekten</i> <i>On Jimmy Yancey</i> <i>Sur Place</i> <i>Linea Recta</i> <i>Hymne to the memory of D. Milhaud</i> <i>Shoulder to Shoulder</i>
17/5 Bergen	Ruïnekerk	Guus Janssen	improvisatie en eigen werk
18/5 Alkmaar	Provadja	Hans van Koolwijk	<i>Bambuso Sonoro</i>
28/5 Roemenië	Bucarest	Rob du Bois Wim Dürwachter Wim de Ruiters Jacqueline Fonteyn Doina Rotaru Reinbert de Leeuw Rob du Bois Jos Zwaanenburg Alexandru Hrisanide	<i>Mouvements</i> <i>Two Etudes</i> <i>Solo</i> <i>Gong</i> <i>Dor</i> <i>Music for piano</i> <i>Luna</i> <i>Just like a Little Sonata</i> <i>Solo for prepared flute</i> <i>Sonata for flute and piano</i>
29/5 Tsjechoslovakije	Praag	werken van Raxach, Finnissey, Donatoni, Straesser, Sciarino, Smeatanin, Kucera	
1/6 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Jacqueline Fonteyn en korte werken van Calliope Tsoupakki, Annette Kruijsbrink, Marion de Laat, José Retra, Bara Grimsdotir, Merran Popple, Vanesa Lann, Lorie Dobbe, Sinta Wullur, Renée Vroljik, Alison Wallace, Anne Vics, Caroline Berkenbosch, Nathalie Boogers	<i>Ephémères</i>
8/6 Den Bosch	Het Kruithuis	Morton Feldman	<i>For Christian Wolff</i>
21/6 Middelburg	Kloveniersdoelen	Iannis Xenakis Fred Frith	<i>Tatora</i> <i>String Quartet</i>
21/6 Duitsland	Vilshofen	werken o.a. van Willem van Manen	
22/6 Italië	Parma	Tristan Keuris	<i>Anthology</i>
23/6 Italië	Macarata	werken van Donatoni, Rai, Francesconi, Hoch, Halier, Stalvey, Perezani, Kurtag, Barrett, Harvey, Cage	
28/6 Middelburg	Kloveniersdoelen	Guus Janssen Igor Stravinsky Cees van Zeeland Pierre Boulez	<i>Veranderingen</i> <i>Ebony concerto</i> <i>Initials</i> <i>Structures II</i>
4/7 Arnhem	Walburgkerk	Frans van Doorn	<i>Hooglied, Canticum Cantorum Salomonis</i>
11-14/7 U.S.A.	Colorado	Louis Andriessen Diderik Wagenaar Steve Marland Cees van Zeeland Pierre Boulez	<i>De Staat</i> <i>Workers Union</i> <i>Stadium</i> <i>Drill</i> <i>Initials</i> <i>Structures II</i>
31/8 Amsterdam	De IJsbreker	Louis Andriessen Zygmunt Krauze Michael Finnissey Claudio Ambrosini Martin Wesley-Smith	<i>Registers</i> <i>Music Box Waltz</i> <i>Nightmare Tango</i> <i>Gloves Music</i> <i>Lam mea certa manent</i> <i>Capriccio</i> <i>For bass clarinet and tape</i>
6/9 Canada	Toronto	Joep Straesser Jacob ter Veldhuis Alex Manassen Jacques Bank Ton de Leeuw Bernard van Beurden Klaas de Vries Wim de Ruiters Daan Manneke	<i>From the Chinese Restaurant</i> <i>Insomnia</i> <i>Moordunkel</i> <i>Brommerlied</i> <i>Modal Music</i> <i>Mini-Muziek</i> <i>Berceuse</i> <i>Variaties</i> <i>Gestures</i>

Newyorkse première van Andriessens Tijd op minimal-festival

NRC HANDELSBLAD

Door PIETER KOTTMAN
NEW YORK, 10 MEI. Door een samenloop van omstandigheden lijkt New York deze week op nieuw in de ban te zijn van de minimal music. In de Brooklyn Academy of Music is zes avonden lang *Hydrogen Jukebox* te zien, een muziektheaterproductie van componist Philip Glass en beatnik-dichter Allen Ginsberg. En gisteravond opende in het heel wat bescheidener Town Hall Theater het bijna een maand durende *Bang on a Can*-festival (tot 4 juni), met Louis Andriessens compositie *De Tijd*, uit 1981, maar voor New York een première.

Hydrogen Jukebox is ook al ouder, maar het werd hier nog niet eerder opgevoerd. Het ging vorig jaar juni in première op het Spoleto Festival USA in Charleston. De productie bestaat uit 21 op Allen Ginsberg, alle min of meer handelend over reilen, zeilen en feilen van het grote land Amerika.

Veel om het lijf heeft de voorstelling niet en het lijkt alsof de tijd heeft stilgestaan. Glass is in elk geval ook minimalist wat zijn ontwikkeling betreft, al verrast het a capella gezongen slot. Maar zijn idioom blijft zo simpel mogelijk, op het oppervlakkige af, en Ginsberg's inteng belet hem niet nog hele passages in betekenisloze klanken te laten zingen.

Wat dat laatste aangaat, heeft regisseur Ann Carlson, choreografe en performance-kunstenaar,

goed geluisterd. Haar mise-en-scène is ontworpen ten behoeve van de fraaie plaatjes, niet om een inhoud te verduidelijken. Haar belangrijkste hulpmiddel daarbij bestaat uit een eindeloze reeks projectieschermen met expressionistische schilderijen, waarin meestal de skyline van Manhattan te ontwaren valt. Een en ander zorgt dat het geheel het niveau van de musical nauwelijks te boven komt, hoe uitstekend de zes zangers vocaal ook zijn en hoe zeer hun spel en hun manier van bewegen ook verrast.

De Tijd, van onze eigen minimalist Andriessen, werd gisteravond door heel wat minder mensen gehoord. De compositie opende een programma van „Europa's meest vooraanstaande minimal-componisten”, naast Andriessen de Brit Michael Nyman, onder meer bekend van zijn muziek voor de films van Peter Greenaway en de Est Arvo Pärt, van wie het even verstilde als dreef-geestige *Fratres* (1977) werd uitgevoerd.

Voor de uitvoering van Andriessens *De Tijd* was, dank zij de ongebruikelijke instrumentatie van het stuk (onder meer acht

fluiten, zes trompetten, piano's, harpen en een koor van sopranen), iedere centimeter van het kleine podium van Town Hall bezet. De compositie werd gespeeld door het dit jaar voor het eerst opererende *Bang on a Can*-orkest en gezongen door de *Women of the New York Virtuoso Singers*, onder leiding van de Nederlander Reinbert de Leeuw.

De Nederlandse bijdrage aan het festival, mede mogelijk gemaakt door het ministerie van WVC, is niet van belang ontbloot. Hoewel de aanhang van het experimentele muziekfestival dat *Bang on a Can* wil zijn, bescheiden is, heeft het evenement in vijf jaar een goede reputatie opgebouwd. De kritieken, altijd uitvoerig geciteerd als ze gunstig uitvallen, noemden het vorig jaar *already essential*.

Hoogtepunt is de jaarlijkse Marathon, een elf uur durend concert. De Marathon wordt aangehouden op zondag gehouden in het Rapp Arts Center en omvat 30 composities, waarvan er 15 voor het eerst uitgevoerd worden. Het concert opent met *Three Dancers for Four Kotos* van John Cage en eindigt met een jodelstuk van Mieczyslaw Litwinski.

Behalve de Marathon heeft *Bang on a Can* dit jaar twee eigen muziektheaterproducties tot stand gebracht: een op zelfgebouwd instrumentaal uitgevoerd werk van Harry Partch en Van Gogh Video Opera, een samenwerkingsproject van Michael Gordon en videokunstenaar Elliot Caplan. De laatste legde op video beelden van Arles en Saint-Rémy vast, die „mijn idee zijn van wat Van Gogh daar zag”.

Het festival wordt uitgedragen door een buitengewoon ijverige publiciteitsafdeling. Toestromend publiek is meer dan ooit van doorslaggevend belang in deze noodlijdende stad. In het programma van de voorstelling van Philip Glass werden zelfs de telefoonnummers van burgemeester David Dinkins en gouverneur Mario Cuomo vermeld in een oproep hun van het belang van de Brooklyn Academy of Music te overtuigen. Wellicht is het al te laat. Vrijwel zeker zal de NYSCA (New York State Council on the Arts), die het geld verdeelt over alle kunstinstellingen, maar liefst de helft van zijn budget kwijt-raken. Hoewel zij politieke acties op touw zetten, hebben veel kunstenaars zich al verzoend met het onvermijdelijke. In een stad waar in binnenkort, de misdaadcijfers ten spijt, ter bezwering van de financiële crisis een op de drie straatlantaarns 's nachts niet meer aangaat, is dat misschien ook wel niet verwonderlijk.

UTRECHTS NIEUWSBLAD

Volharding lekker fel

LEIDEN — Orkest De Volharding, begonnen met een strijdbaar politiek engagement, is na een kleine twintig jaar niet bepaald meer 'van de straat', al ligt het andere uiterste, de salon, gelukkig nog ver uit het verschiet in die omgeving zou deze sound nog steeds te explosief zijn.

Er heeft iets als een civilisatieproces in het samenspel plaatsgevonden dat de uitvoeringen op een veel hoger peil heeft gebracht. Dat zal voor een groot deel te danken zijn aan het feit dat de concerten tegenwoordig muzikaal worden geleid en wel door Cees van Zeeland, die al enkele jaren als repetitor optrad.

Twee nieuwe composities bracht dit geheel Nederlandse programma dat over ruim een week ook in Kopenhagen wordt gespeeld: 'Sur place' van Jan Bus en 'Linea recta' van Paul Termos. De titel van het laatste werk slaat op een zeer langzaam stijgende chromatische lijn, niet op de vele contrasterende en conflicterende gegevens die daar tegenover zijn geplaatst.

De muziek ontleent daaraan een grote spanning, die pas afneemt als er tegen het einde iets te nadrukkelijk zegevierende klanken worden aangeheven. Zolang wrijving en enigszins bokkige tegenstellingen de toon aangeven overtuigt het stuk veel meer dan in die bijna bezwerende verzoening.

'Sur Place' van Jan Bus bleek een hecht gestructureerde compositie met elementen die duidelijk affiniteit met geïmproviseerde muziek lieten horen, niet alleen in het materiaal maar bij voorbeeld ook in onverwacht fel-ke korte uitschieters.

De andere composities, 'On Jimmy Yancey' en 'Hymn to the memory of Darius Milhaud' van Louis Andriessen, 'Trajekten' van Willem van Manen en 'Woe-ha' van Guus Janssen, behoren al jaren tot het repertoire van De Volharding. Maar vergeleken met uitvoeringen van jaren her klonken ze nu opgefrist en als nieuw. Dankzij het strakkere, meer benteerste samenspel leek met name de wat knorrige humor van Guus Janssen nu pas gebod uit de verf te komen.

RENSKE KONING
GEHOORT: Orkest De Volharding o.l.v. Cees van Zeeland. WERKEN van Willem van Manen, Louis Andriessen, Jan Bus, Guus Janssen, Paul Termos. PLAATS: De Waag, Leiden, 17 mei. SERIE: Gaudeamus Concerten.

René Eckhardt

LEIDS DAGBLAD

167 184 Gaudeamus en het Luistermuseum in de Waag

Wilde het in het begin nog wel eens voorkomen dat tijdens de Gaudeamus-concerten de Waag was 'gevuld' met vijf of zes mensen, allengs wordt het beter. Volgens Frits Bruins, namens de gemeente 'directeur' van de Waag, komt het nu geregeld voor dat 30 à 40 mensen de zaal tijdens zo'n concert bevolken.

MUZIEK • LEIDEN • ANNEMIEK RUYGROK

Bruins heeft De Waag en zichzelf zo'n drie à vier jaar gegeven om te bewijzen dat ook moeilijke, hedendaagse muziek aanslaat. Hij gaat dus vrolijk verder met 'Gaudeamus' te programmeren. En wellicht dat de komende drie concerten nu nog méér publiek zullen trekken.

Muziek van Poolse en Russische componisten staat op het programma van The Barton Workshop die op 18 oktober in de Waag De Gaudeamus-serie opent. Het tweede concert, op 16 november, behelst de integrale uitvoering van de Concord Sonata van Charles Ives door René Eckhardt. „Eckhardt bewijst dat tien vingers volstaan” schreef de pers vorig seizoen over deze uitvoering. Eckhardt, in 1978 samen met fluitist Harrie Starreveld prijswinnaar van het Gaudeamus-concours, pianist van het ASKO Ensemble en Het Trio, speelt de Concord Sonata alsof hij de door Ives voor deze compositie bedoelde extra vingers heeft. Een moeilijke sonate, voor uitvoerende én publiek, dat mag duidelijk zijn.

Maar moeilijke, hedendaagse muziek, is de moeite waard. Dat bleek maar eens uit het succes van de serie die het Luistermuseum afgelopen seizoen in Leiden én Alphen bracht. Steeds kwamen zo'n honderd mensen luisteren naar de uitleg over hedendaagse componisten. Aan de hand van voorbeelden, uitgezocht door het Luistermuseum, werd deze vaak ontoegankelijke muziek dichterbij de luisteraar gebracht.

De serie krijgt een vervolg: Muziek in Beweging, waarin drie historische klankbeelden aan de orde komen. Te beginnen op zondag (middag) 3 november, wanneer 'De invloed van het Impressionisme na de Eerste Wereldoorlog (1919-1927)' zal worden behandeld. Werken van Pizetti, Szymanowski, Pijper, Roslawets en Havel komen in het eerste programma aan de orde.

Hindemith, Bartók, Rathaus, Wellesz en Vermeulen komen in het tweede programma (1 december) aan de beurt in 'Expressionistische bezetenheid in de jaren twintig (1919-1927)' en in het derde programma worden 'De onzekere jaren '30-jaren van ordening en nieuwe impulsen' behandeld. Poulenc, Jolivet en Tippett zijn dan de namen die tijdens de 'les' op 26 januari aan de orde komen.

Hot House zal ook dit jaar het Waagpodium gebruiken om al dan niet avantgardistische jazz voor het voetlicht te brengen. En verder wil Frits Bruins trachten het slagwerkfestival weer aan te pakken. Voor liefhebbers van niet alledaagse muziek is dus weer voldoende te genieten in het aanbreekende seizoen.

8/9	Eindhoven	Van Abbe Museum	Charles Ives Ton de Leeuw	Concord Sonata Les Adieux
15/9	Eindhoven	Plaza Futura	Jos Zwaanenburg Alfrédo Del Monaco Frank Denyer Vassily Lobanov Giacinto Scelsi James Fulkerson	Don't Touch the Dial Dualismos Archaeology Flute Sonata / Sonata for Clarinet op. 45 Suite Co-Ordinative Systems No. 7
15/9	Eindhoven	Van Abbe Museum	James Fulkerson Mauricio Kagel Giacinto Scelsi Luciano Berio Henryk Gorecki	Paganini Ludwig Van Mano per Quatro O King Good Night Opus 63
20/9	Enschede	Muziekcentrum	Steve Martland Galiope Tsoupaki Hanna Kulenty Guus Janssen Rob Zuidam	Shoulder to Shoulder Kentavros Air Woeha Remote Places
21/9	Polen	Warschau	Steve Martland Klas Torstensson Guus Janssen Willem van Manen	Shoulder to Shoulder Jörn Woeha Mikroskoop
22/9	Zwitserland	Zürich	Klaas de Vries	Diafonia - La Creación
22/9	Polen	Warschau	George Crumb	Gnomic Variations, for piano A Little Suite for Christmas, A.D. 1979 Processional Celestial Mechanics 9 (Makrokosmos IV) Cosmic Dances
25/9	Den Bosch	Het Kruidhuis	Peter Schat Edison Denisov B.A. Zimmermann Nicolo Castiglioni Luciano Berio	Canto General Pianotrio 2 Fünf Lieder Gymel O King
5/10	Amsterdam	Stedelijk Museum	Morton Feldman	Untitled Composition
5/10	Duitsland	Dresden	Tom Riedstra	Vorst
6/10	Arnhem	CEM-Studio	Rolf Gehlhaar	Sound = Space, installatie werken uitgevoerd door de Ereprijs
6/10	Duitsland	Dresden	werken van Xenakis, Wolpe, Feldman, en Scelsi	
7/10	Duitsland	Dresden	Tom Riedstra	Vorst
7/10	Rusland	Kiev	David Little	Schuniata, for small orchestra
8/10	Arnhem	CEM-Studio	Tape concert	
9/10	Polen	Gdansk	Michael Gorodecki Jan Bus Tadeusz Wielecki Hanna Kulenty Andries van Rossem Jeroen van Dijk Chiel Meyering	Drive for ensemble* Three Pieces Ballada Metafizyczna Perpetuus Piano, Percussion, guitars and Winds* At Random Het blote feit
9/10	Arnhem	Grote of Eusebiuskerk	orgelwerken van Messiaen, Langlais, Isoir	
10/10	Arnhem	diversen	Forumdiscussie Installatie UPIC Tapeconcert met werken van I.Xenakis, J.E.Marie, F.B.Mâche, J.Vriend, J.C.Eloy ensemble concert met werken van Jolivet, Milhaud, Xenakis saxofoonkwartetten van Milhaud, Lauba, Messiaen, Brenet	
11/10	Rusland	Kiev	Otto Ketting	Symphony No.3

Het Trio (tijdens een concert van de Internationale Gaudeamus Muziekweek 1991) maakte diverse buitenlandse tournees, waarbij zij ook Milaan aandeden.

IFIDSCH DAGBLAD

Gelukkige combinatie Barton Workshop

MUZIEK

RECENSIE • MONICA SCHIJS

Gaudeamusconcert door The Barton Workshop op 18 oktober in de Waag, Leiden

Interesse in de ontwikkelingen van de hedendaagse muziek kan de Leidenaren nauwelijks verweten worden. Ook al is er een ruim aanbod van concerten in Leiden, dan nóg zouden de luisteraars zich wel iets eerlijker over de verschillende muziekstijlen kunnen verspreiden. Nadat het gemiddelde bezoekersaantal van de Gaudeamusserie in het vorige seizoen was gestegen tot tweeëntwintig luisteraars per avond, was de opkomst van vier mensen deze eerste keer wel een klap in het gezicht van de organisatie.

Zeker, het kostte mij ook weer even moeite om mijzelf open te stellen voor de nieuwste ontwikkelingen: zeer recente composities (1991) van twee van de Workshopleden. Frank Denyer is behalve pianist ook ethno-musicoloog en als zodanig geïnteresseerd in vreemde, ontstende tonen binnen een stuk. De programmatoclichting bij

zijn werk 'Archeology' was lang en onduidelijk. De muziek was stoffig en onduidelijk. Die gedachte kwam pas bij me op bij de Suite (1953) van de Italiaan Giacinto Scelsi voor fluit en klarinet. Jos Zwaanenburg en John Anderson zetten een zeer lijfelijk en tastbaar klankstuk neer, fascinerend om te volgen; je kon er je oren niet van losmaken. 'Don't Touch the Dial' (1991) is kamermuziek-theater. Jos Zwaanenburg werkt zijn sombere visie op het televisie kijken uit in een muzikaal verhaal. Een visie die, hoewel niet bijster origineel, toch de aandacht waard was.

Er is een aantal elementen dat het luisteren naar muziek fascinerend kunnen maken: wijze van uitvoering, klankkleur, ritme, samenklank en structuur d.w.z. de manier waarop een stuk opgebouwd is. Een gelukkige combinatie van deze elementen houdt de aandacht gevangen. De klarinetsonate van de Rus Vassily Lobanov (1985) was daar een mooi voorbeeld van. John Anderson kreeg terecht langdurig applaus voor zijn uitvoering. Tot zover het laatste nieuws aan het Waag-front: jammer dat u er niet was.

		Luca Francesconi Wim Laman	Mambo Django	
22/10	Amsterdam	Paradiso	Franco Donatoni Franco Donatoni Theo Loevendie Theo Loevendie Luca Francesconi Wim Laman	Refrain I Refrain II Bons Bons Mambo Django
23/10	Polen	Warschau	Otto Ketting Reinhold Selen Immanuel Klein Chiel Meijering Louis Andriessen Dimitri Nicolau	Preludium Capriccio Duch Airlines Sax-sax Song-lines Quatro Sinfonia
24/10	Groningen	De Oosterpoort	Franco Donatoni Franco Donatoni Theo Loevendie Theo Loevendie Luca Francesconi Wim Laman	Refrain I Refrain II Bons Bons Mambo Django
24/10	Italië	Milaan	Gerard Brophy Claudio Ambrosini Guilio Castagnoli Fabio Nieder Ton de Leeuw Michael Smetanin Paolo Aralla Paolo Perazzani	Head Capriccio detto l'ernafrodia Trio II Duale B Trio Spray Moderé Il volte della notte
25/10	Polen	Bialystok	Otto Ketting Reinhold Selen Immanuel Klein Chiel Meijering Louis Andriessen Dimitri Nicolau	Preludium Capriccio Duch Airlines Sax-sax Song-lines Quatro Sinfonia
25/10	Rotterdam	St.Laurenskerk	Orgelwerken van Jan Welmers	
26/10	Maastricht	Intropodium	Frederic Rzewski	The People United will never be defeated
27/10	Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Peter Schat Edison Denisov B.A.Zimmermann Nicolo Castiglioni Luciano Berio	Canto General Pianotrio 2 Fünf Lieder Gymel O King
2/11	Duitsland	Witten	werken voor strijktrio en sopraan	
3/11	Groningen	De Oosterpoort	Ron Ford Caliopo Tsoupaki Ron Ford Ron Ford Ron Ford Caliopo Tsoupaki Walter Zimmermann Frederic Rzewski	Lezing Greek Dance Je Vivroie Highrise Steps Melos Hidiston Cadenza Open Westron Wind When I was 27 Wüstenwanderung Geduld un Gelegenheit The Echoing Green People United Will Never Be Defeated
7/11	Den Haag	Dr. Anton Philipszaal	Karlheinz Stockhausen Karlheinz Stockhausen Péter Eötvös	Michaels Gruss Mikrophonie I Brass. The Metal Space
8/11	Amsterdam	De IJsbreker	João Rafael Emmanuel Nunes	Transition Einspielung II Litanie du Feu et de la Mer II Omens II
8/11	Alkmaar	Provdaja	NIGRA Jos Zwaanenburg Frank Denyer	Trees you should know' Pre-concert environment' Don't Touch the Dial Archeology

Giacinto Scelsi
James Fulkerson
NIGRA
Suite
Co-ordinative Systems No. 73 tot 8 spelers
the rainpools are happy'
Post-concert environment'

9/11 Haarlem	St.Bavo	Orgelwerken van Jan Welmers	
9/11 Amsterdam	Stedelijk Museum	Emmanuel Nunes	<i>Versus I</i> <i>Einspiegung II</i> <i>Omens II</i>
10/11 Rotterdam	De Doelen	Karlheinz Stockhausen Karlheinz Stockhausen Péter Eötvös	<i>Michaels Gruss</i> <i>Mikrophonie I</i> <i>Brass. The Metal Space</i>
10/11 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Ton de Leeuw	<i>Music for Violin</i> <i>Apparences I</i> <i>Modal Music</i> <i>Hommage à Henri</i> <i>Haiku voor sopraan en piano</i>
10/11 Eindhoven	Van Abbe Museum	Pierre Boulez Karlheinz Stockhausen Eric Dolphy Jos Kunst Michelle McCormack Igor Stravinsky Ig Henneman	<i>solo uit Domaines</i> <i>In Freundschaft</i> <i>God Bless the Child</i> <i>Solo Identity</i> <i>Encounters</i> <i>Three Pieces</i> <i>Sottosuolo</i>
10/11 Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Immanuel Klein Chiel Meijering Louis Andriessen Ida Gotkovsky	<i>Liederen voor Rietbries</i> <i>Sax Sax</i> <i>Song lines</i> <i>Golden Symphony</i> <i>Andante, Scherzo, Finale</i>
12/11 Amsterdam	Paradiso	Karlheinz Stockhausen Karlheinz Stockhausen Péter Eötvös	<i>Michaels Gruss</i> <i>Mikrophonie I</i> <i>Brass. The Metal Space</i>
13/11 Groninger	De Oosterpoort	Karlheinz Stockhausen Karlheinz Stockhausen Péter Eötvös	<i>Michaels Gruss</i> <i>Mikrophonie I</i> <i>Brass. The Metal Space</i>
14/11 Den Haag	Korzo Theater	Frederic Rzewski	<i>The People United Will Never Be Defeated!</i>
15/11 Bergen	Ruïnekerk	Frederic Rzewski	<i>The People United Will Never Be Defeated!</i>
15/11 Leiden	De Waag	Charles Ives	<i>Concord Sonata</i> <i>- Emerson</i> <i>- Thoreau</i> <i>- the Ascots</i> <i>- Hawthorne</i>
16/11 Middelburg	Concert- en Geheerzaal	Bernard van Beurden	Grenzeloos
17/11 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Ton de Leeuw Franco Donatoni Franco Donatoni Theo Loevendie Theo Loevendie Luca Francesconi Wim Laman	<i>Les Adieux</i> <i>Refrain I</i> <i>Refrain II</i> <i>Bons</i> <i>Bons</i> <i>Mambo</i> <i>Django</i>
22/11 Enschede	Muziekcentrum	Immanuel Klein Chiel Meijering Louis Andriessen Ida Gotkovsky	<i>Liederen voor Rietbries</i> <i>Sax Sax</i> <i>Song lines</i> <i>Golden Symphony</i>
22/11 Den Bosch	Casino	Brian Ferneyhough Takayuki Rai Kaja Saariaho Michael Finnissy Serge Verstockt	<i>La Chûte d'Icare</i> <i>Broken White</i> <i>Lichtbogen</i> <i>Contratänze</i> <i>Champ 2</i>
22/11 Den Bosch	Apollonius	Peter Jacquemijn	<i>improvisaties</i>
23/11 Den Bosch	De Azijnfabriek	Wilfried Westerlinck Dimitri Terzakis Anton Webern	<i>1e Strijkkwartet</i> <i>Strijkkwartet nr.3</i> <i>Fünf Sätze</i>

ZAANLANDER

Variaties op Chileens lied

BERGEN — Componist Frederic Rzewski maakte een reeks van 36 variaties op het lied 'El Pueblo Unido James Sera Vencido!' van de Chileense componist Sergio Ortega. Het is een voorbeeld van het nieuwe Chileense lied, dat bloeide ten tijde van president Salvador Allende. In de Ruïnekerk in Bergen voert pianiste Tomoko Mukaiyama het stuk uit, dat de titel kreeg 'The people united will never be defeated!'. De Japanse begon op haar vijfde jaar met haar muziekstudie, studeerde onder meer in Amerika en volgt nu lessen bij Jan Wijn en Alexander Hrisanide in Amsterdam. In februari van dit jaar won zij de eerste prijs op het Internationale Gaudeamus Vertolkers Concours.

Concert: pianiste Tomoko Mukaiyama, Ruïnekerk, BERGEN, 15 november, 20.15 uur

BRABANTS DAGBLAD

November Music

bréngt bonte

verscheidenheid

Vlaamse muziek

Door Hein Zomerdijk en René van Peer

Om in de stromingen in het hedendaagse componeren de weg te weten is geen eenvoudige zaak. Er vallen in die bonte verscheidenheid tussen alle hoogst persoonlijke, ke uitingen, modieuze trekjes te constateren. Die zijn soms terug te voeren 'op grondpatronen' maar vaak ook op naaperijtes om eigen-tijds te lijken. Deze zaken ontbraken zeker niet tussen het vele wat afgelopen weekend tijdens het festival November Music vanuit Vlaanderen werd gebracht in Eindhoven, Tilburg en Den Bosch.

De Belgische beeldhouwer Peter Jacquemijn, die nu al zo'n tien jaar contrabas speelt, opende in Het Apollohuis in Eindhoven het festival 'November Music', zijn eerste optreden in Nederland. Een man en een instrument, het is al vaker. In Het Apollohuis te zien en te horen geweest, maar wat steeds opnieuw verrast is de vindingrijkheid die musicus daarin tentoon wettent te spreiden.

Zo ook Jacquemijn: diep over zijn bas gebogen bespeelde hij deze, vaak met meerdere strijktokken tegelijkertijd; hij stak stokjes en blikken tussen de snaren; hij plukte en trok, ontspande een snaar. Deze ingrepen kwamen niet uit de lucht vallen, ze pasten in zijn onderzoek naar de klanken die een bas akoestisch kan voortbrengen.

Het ensemble Champ d'Action, straf geleid door de jonge dirigent Alain Franco, bracht vrijdagavond in de Casino-Pleinzaal in Den Bosch onder meer La Chûte d'Icare van Brian Ferneyhough. Twee jaar geleden hoorden we dit werk van het Nieuw Ensemble onder Ed Spanjaard met de klarinetist Armand Angster. Aan deze combinatie werd het werk ook opgedragen. Het is een knap en bovenal ingewikkeld werkstuk waarvan evenwel weinig beklift. Verrassen deed echter wel het werk van de jonge Serge Verstockt, een pittig stuk met aardige vondsten.

Minstens zo interessant was de zaterdagavond in de Azijnfabriek, in de eerste plaats omdat er zo bijzonder overtuigend gemuseerd werd. Voor de pauze bracht het zeer geëngageerd spelende Arra-gkwartet een aangenaam strijk- kwartet van Wilfried Westerlinck en een soms bruisend in de Griekse folklore gedompeld kwartet van Dimitri Terzakis. Dit, gevolgd door de knap vertolkte '5 Sätze' uit 1909 van Anton Webern, maakte dit optreden tot een succesvol gebeuren.

Claude Coppens is behalve een uitstekend pianist een aangenaam causeur die niet alleen de Nederlandse en zowaar ook de wereldpremières helder inleidde en daar, bovendien een exquis pleitbezorger voor was. Zowel Frédéric d'Haene, Boudewijn Buckinx als Frank Nuyts voorzagen hem soms van lang niet malse maar toch plezierige speelmuziek die niet altijd hoog grijpt maar sterke speelse trekken liet horen.

November Music in Eindhoven, Den Bosch en Tilburg, afgelopen weekend.

Door onze verslaggever

ARNHEM - De Arnhemse muziekgroep De Ereprijs, een van de weinige professionele gezelschappen dat zich geheel toelooft op de hedendaagse muziek, is van 9 tot tot en met 12 oktober speciale gast in het Poolse Gdansk op het Festival voor Nieuwe Poolse Muziek. De Ereprijs zal het festival ook openen met de première van een muziekstuk van Michael Garadecki.

Voor deze reis naar het buitenland heeft het Arnhemse gezelschap financiële steun gekregen van het ministerie van buitenlandse zaken. Het uitstapje biedt, aldus zakelijk leider Wim Boerman van De Ereprijs, ook een mooie gelegenheid om werken van twee Arnhemse componisten in het buitenland ten gehore te brengen; Er zullen tijdens het festival in Gdansk muziekwerken van Andres van Rossum en van Jeroen van Dijk - fagottist van De Ereprijs - worden uitgevoerd.

Het openingswerk van De Ereprijs zal zijn een speciaal voor de Arnhemmers en voor dit festival geschreven compositie van de Poolse Lydia Zielinska, een violiste en docente uit Warschau.

Passage

Michael Garadecki, de componist van een ander tijdens het festival uit te voeren werk, heeft wel Poolse voorouders maar is verder geboren en getogen Brit. De contacten van De Ereprijs met diverse Poolse componisten stammen van uit 1989 toen onder meer werken van de Poolse Hanna Kulentia werden uitgevoerd en het gezelschap diverse bijdragen leverde aan het Arnhemse festival Passage Oost-Europa. Volgend jaar is De Ere-

prijs te gast op het belangrijke festival de Warschauer Iierbst. Binnenkort verschijnt er weer een nieuwe (dubbel)CD van het muziekgezelschap, dat deze in eigen beheer zal uitgeven. Zondagmiddag is het gezelschap te beluisteren in de Bartokzaal waar het samen met Michiel Braam, Michael Vatcher, Wilbert de Joodie en Jannie Pranger een uitvoering zal geven in het kader van het Festival Nieuwe Muziek (14.30 uur).

Huisvesting

Ondertussen tobt het Arnhemse gezelschap nog steeds met huisvestingsperikelen. De door de gemeente ter beschikking gestelde sportzaal aan de Utrechtseweg voldoet volstrekt niet aan de eisen die daaraan gesteld mogen worden. Volgens Wim Boerman is het probleem al een jaar geleden aangekaart en nog steeds is er geen reactie gekomen.

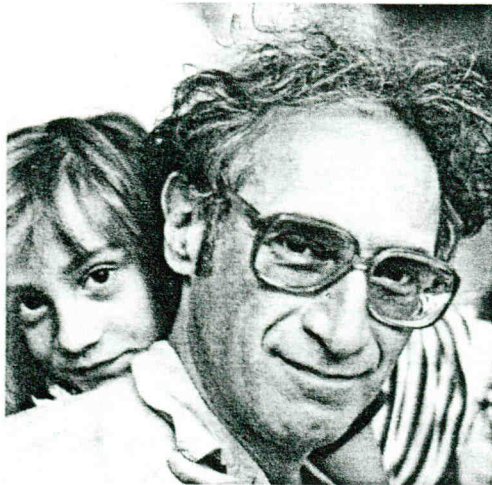
„Men vindt het nog steeds wel prachtig om te roepen dat Arnhem zo'n culturele hoofdstad is, maar verblindt daar dan ook consequenties aan. Zorg op z'n minst voor een fatsoenlijke huisvesting als je bepaalde gezelschappen zo belangrijk zegt te vinden.”

De Ereprijs heeft nu een verzoek ingediend om voortaan (op zaterdag) de Parkzaal van Musis

Sacrum te gebruiken als vaste repetitieplaats. Musis Sacrum staat daar zelf zeer positief tegenover maar ziet zich genooddakt het gezelschap de gangbare huur te vragen. En die is veel te hoog voor het Ereprijs-budget. Daarom is nu de gemeente benaderd met het verzoek hierin tegemoet te komen. „Dat hoeft het stadhuis helemaal geen geld te kosten. Ze steken uiteindelijk ook geld in Musis Sacrum, dus dat kan gewoon van vestzak naar broekzak”, aldus Boerman. Op dit verzoek is geen antwoord gekomen.

Arnhemse muziekgroep ereprijs in Gdansk, maar in Arnhem nog niet onder de panthen

Ereprijs opent muziekfestival in Polen

Frederik Rzewski, wiens werk *The People United Will Never Be Defeated!* op talloze podia door Tomoko Mukaiyama werd uitgevoerd

			Boudewijn Buckincx	<i>nieuw werk</i>
			Frank Nuyts	<i>nieuw werk</i>
			Frederic D'Haene	<i>For declining Times</i>
23/11	Italië	Rome	Gottfried-Michael Koenig	<i>Lezing en werken</i>
23/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	Frederic Rzewski	<i>The People United Will Never Be Defeated!</i>
24/11	Den Bosch	Het Kruihuis	Claude Coppens	<i>Three pieces to celebrate the death of Mozart</i>
			Iannis Xenakis	<i>Evryali</i>
			Frederic D'Haene	<i>For declining Times</i>
			Boudewijn Buckincx	<i>Dagdromen voor twee pianos</i>
			György Ligeti	<i>Komposition für zwei Klaviere</i>
24/11	Den Bosch	Postelstraat	Iannis Xenakis	<i>Keren</i>
			Baudoin de Jarre	<i>That E(n)D/turn left</i>
			Iannis Xenakis	<i>Charisma</i>
			Wim Hendriks	<i>Il Pendole</i>
			Luciano Berio	<i>Swequerza</i>
24/11	Den Bosch	St.Jorisstraat	Boudewijn Buckincx	<i>uit 1001 Sonates</i>
			Geert Logghe	<i>The idea of the birth</i>
			Luc Brewaeys	<i>Pyramids in Siberia</i>
			Karel Goeyvaerts	<i>Liutani I</i>
24/11	Den Bosch	Helvoirtstraat	Luciano Berio	<i>4 Canzoni Popolari per voce & pianoforte</i>
			Giacinto Scelsi	<i>uit de Suite nr.9</i>
			Giacinto Scelsi	<i>uit Canti del Capricorne</i>
			John cage	<i>She is asleep</i>
			John Cage	<i>In a landscape</i>
			John Cage	<i>Aria</i>
			Frederic Rzewski	<i>Pablo Neruda in Exil</i>
24/11	Den Bosch	Stationsweg	Dimitri Terzakis	<i>Strijkkwartet nr.3</i>
			Frank Bridge	<i>Phantasy for String Quartet</i>
			Juan Arriaga	<i>Derde Strijkkwartet in Es</i>
24/11	Den Bosch	Zuid Willemsvaart	Franco Donatoni	<i>Musette per Lothar</i>
			Luciano Berio	<i>Sequerza</i>
			Iannis Xenakis	<i>Rebonds</i>
			Brian Ferneyhough	<i>Intermedia alla Ciacconna</i>
			Michael Finnissy	<i>Dilck</i>
24/11	Den Bosch	Zouavenlaan	Maurice Ravel	<i>Scarpo uit Gaspard de la Nuit</i>
			Erik Satie	<i>diverse werken</i>
			Frank Nuyts	<i>Za-va-pa?</i>
				<i>Study for piano</i>
				<i>ded. to Frank Zappa</i>
			Boudewijn Buckincx	<i>nieuw werk</i>
			Frederic D'Haene	<i>For declining Times</i>
24/11	Den Bosch	Synagoge	Brian Ferneyhough	<i>La Chûte d'Icare</i>
			Takayuki Rai	<i>Broken White</i>
			Kaja Saariaho	<i>Lichtbogen</i>
			Michael Finnissy	<i>Contratänze</i>
			Pierre Boulez	<i>Dérive</i>
24/11	Arnhem	Gemeentemuseum	Frederic Rzewski	<i>The People United Will Never Be Defeated!</i>
24/11	Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Olivier Messiaen	<i>Vision de l'Amen</i>
25/11	België	Gent	Huba de Graaf	<i>Corenicken</i>
26/11	België	Gent	Huba de Graaf	<i>Corenicken</i>
			Dick Raaijmakers	<i>Masterclass en concert</i>
			werken van Ton Bruynèl, Robert Nasveld, Darius Milhaud	
26/11	Duitsland	Freiburg	Simons/Bosch	<i>Klankinstallatie "</i>
				<i>Was der Wind zum Klinglen bringt!"</i>
27/11	België	Gent	Michael Waisvisz	<i>Songs from the Hands</i>
29/11	Aken	Musikhochschule	Theo Loevendie	<i>Strides</i>
			Richard Rijnvos	<i>Study in 5 parts</i>
30/11	Amsterdam	Stedelijk Museum	Per Nørgård	<i>Wenn die Rose sich selbst schmückt</i>
			Claude Debussy	<i>Prélude à l'après-midi d'un faune</i>
			Claude Vivier	<i>Et je reverrai cette ville étrange</i>
			Nigel Osborne	<i>I am Goya</i>

		Karel Goeyvaerts Barbara Woolf	<i>Les voix du Verseau</i> <i>The garden of earthy delights</i>
1/12 Maastricht	Intropodium	Per Nørgård Claude Debussy Claude Vivier Nigel Osborne Karel Goeyvaerts Barbara Woolf	<i>Wenn die Rose sich selbst schmückt</i> <i>Prélude à l'après-midi d'un faune</i> <i>Et je revrai cette ville étrange</i> <i>I am Goya</i> <i>Les voix du Verseau</i> <i>The garden of earthy delights</i>
1/12 Enschede	Muziekcentrum	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
3/12 Groningen	De Oosterpoort	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
7/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	Michael Gorodecki Lidia Zielinska Andries van Rossem Jeroen van Dijk Michael Fahres Chiel Meyering	<i>Drive for ensemble*</i> <i>Jaquard*</i> <i>Piano, Percussion, guitars and Winds*</i> <i>At Random</i> <i>Chinyango (Het Teken)</i> <i>Het blote feit*</i>
8/12 Eindhoven	Van Abbe Museum	James Clarke Tim Howle Jonty Harrison Alister McDonald Jos Zwaanenburg	<i>Entfernung</i> <i>Wreckage found floating</i> <i>Concertino</i> <i>Scuttle</i> <i>Manamanamania II</i>
8/12 Amersfoort	Theater De Lieve Vrouw	Per Nørgård Claude Debussy Claude Vivier Nigel Osborne Karel Goeyvaerts Barbara Woolf	<i>Wenn die Rose sich selbst schmückt</i> <i>Prélude à l'après-midi d'un faune</i> <i>Et je revrai cette ville étrange</i> <i>I am Goya</i> <i>Les voix du Verseau</i> <i>The garden of earthy delights</i>
8/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Per Nørgård Claude Debussy Claude Vivier Nigel Osborne Karel Goeyvaerts Barbara Woolf	<i>Wenn die Rose sich selbst schmückt</i> <i>Prélude à l'après-midi d'un faune</i> <i>Et je revrai cette ville étrange</i> <i>I am Goya</i> <i>Les voix du Verseau</i> <i>The garden of earthy delights</i>
8/12 Rotterdam	De Doelen	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
9/12 Nijmegen	De Vereniging	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
10/12 Amsterdam	Paradiso	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
11/12 Tilburg	Synagoge	Darius Milhaud György Kurtág Harrison Birtwistle Sofia Goebaidulina Martijn Padding Olivier Messiaen	<i>Strijkkwartet nr. 3</i> <i>Fragmenen uit Attila Jozsef</i> <i>Four songs of Autumn</i> <i>Strijkkwartet nr. 2</i> <i>Dramm</i> <i>Harawi liederen</i>
12/12 Den Haag	Dr Philipszaal	Harrison Birtwistle	<i>For O, for O, the Hobbyhorse is Forgotten</i> <i>Refrains and Choruses</i> <i>Verses for Ensembles</i>
13/12 Bergen	Ruïnekerk	Morton Feldman	<i>Crippled Symmetry</i>
13/12 Leiden	De Waag	Maarten Altena Boudewijn Tarenskeen Maarten Altena Peter van Bergen Guus Janssen Louis Andriessen Paul Termos	<i>Stave</i> <i>Zeitupe</i> <i>Loop</i> <i>Factor serie 001, 01A2</i> <i>Ijoh</i> <i>Hout</i> <i>1991</i>
13/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Ton de Leeuw Joep Franssens	<i>Danses sacres</i> <i>Phasing</i>

Birtwistle niet echt oorvriendelijk

162 162
Het Nederlands Blazers Ensemble en de Slagwerkgroep Den Haag o.l.v. James Wood. Werkes van de Engelse componist Harrison Birtwistle. De Vereniging te Nijmegen, maandag 9 december.

Deer Benne Brugmans

Het tweede concert in de serie 'Moderne muziek in grote bezettingen', was geheel gewijd aan de in 1924 geboren Engelse componist Harrison Birtwistle. Een toondichter of beter gezegd een muziekwaard is en voor wie het Nederlands Blazers Ensemble en de Slagwerkgroep Den Haag o.l.v. James Wood een lans waken breken. En terecht, want zijn muziek is zeer betekenisvol, origineel en ook niet heel Engels. Bepaald oorvriendelijk is de muziek van Birtwistle niet en daar bedoel ik vooral mee dat het volume en de scherpte van de klanken de gehoororganen ernstig op de proef stellen. Voor mij deed dat het huistergenoegen verminderen. Volgens mij lijkt het ook niet gezond voor de executanten die er midden in staan.

Hoe dan ook, voor een avond lijkt het mij geen kwaad te kunnen. Muzikaal verveelt men zich niet snel bij Birtwistle, daarvoor is zijn muziek te intrigerend en te veelzijdig. 'Refrains and Choruses' uit 1967 voor fluit,obo, klarinet, fagot en hoorn start uit zijn beginperiode en is nog helemaal Engels. Een perfect stukje muziek van ruim zeven minuten vol harmonische voeding en rijk aan ritmische schakeringen. Fijne kamermuziek van een componist die toekomst zou vianmaken.

Van een geheel inoere signatuur was de Ceremony for six percussionists onder de titel 'For O, for O, the Hobby-Horse is Forgotten' (1978) met een citaat uit de derde acte, tweede scène van Hamlet. Een werkelijk theaterstuk waarbij reeds de opkomst en het beengaan na het stuk helemaal geregiseerd bleek. Met afgemeten passen en bewegingen vertiep het gehele werk. Slagbewegingen die geen geluid voortbrachten; prachtig gelijk en getimed, als betrof het hier een choreografie. Wellicht een beetje gezocht, maar zeker aardig om als show van te genieten. De muziek bleek uitermate spannend. Na de pauze 'Verses for Ensembles' uit 1968/69 voor houtblazerswintet, koperwintet en drie slagwerkers. Een soort concertante symfonie in één deel, waarbij elke blaasinstrumentbespeler zich concertant met de andere instrumenten afwisselend onderhield; een fascinerende dialoog met het ensemble. Evenals in de 'Ceremony' ontwikkelt Birtwistle hier een echt eigentijds gehuld met een eigen klankkleur, een herkenning, een stempel van de componist.

Harrison Birtwistle

BRABANTS DAGBLAD

Nederlandse muziek uit heden en verleden

162 162
Door Hein Zomerdijk en Niels Swinkels

Al enkele jaren organiseren de stichting Gaudeamus, Donemus, de NOS-muziekafdeling, en Muziekcentrum Vredenburg in Utrecht de Nederlandse Muziekdagen. Dat gebeurde afgelopen weekend voor de derde achtereenvolgende keer met werk van 32 Nederlandse componisten in zes concerten, waarvan drie met radio-orkesten. De bedoeling was niet een representatieve doorsnede te geven. De aandacht ging deze keer uit naar werken die in heden en verleden (te) weinig gespeeld zijn.

Dat de romantiek in ons land beslist goede werken opleverde bewees de Passacaglia van Leander Schlegel, evenals de Fantasie van Van Tetterode, zaterdagmiddag vertolkt door het uitstekende pianoduo Boogaart-Blumenthal.

Opmerkelijk was, vrijdagavond/door het Radio Kamerorkest onder

Ed Spanjaard, de heldere en goed getroffen uitvoering van Ton de Leeuw's Pianoconcert, getiteld *Danses Sacrées*. Indruk maakte eveneens het sobere, ascetische (in de trant van Arvo Pärt) in *Phasing* voor koor en orkest van Joep Franssens. Zestig jaar geleden schreef de toen 25-jarige Willem van Otterloo zijn 3e suite waarin de bewonderingen voor Maurice Ravel niet onder stoelen of banken wordt gestoken. Onstuimig en briljant is deze muziek echter nog immer.

Tristan Keuris schijnt van plan te zijn zijn Vioolconcert uit 1984 te herzien. Zaterdagavond wist Joan Berkner, samen met het Radio Filharmonisch Orkest onder Elgar

Howarth, echter een goede indruk achter te laten van de niet geheel meer bevredigende versie. Peter-Jan Wagemans had het publiek geheel op zijn hand voor het kaleidoscopische klankkleurenpalet dat hij, in een overrompelend stijgende dynamiek, laat horen in *Klang*.

Het is een briljant stuk dat naar het einde echter wat al te ongecontroleerd luidruchtig wordt.

Datzelfde bezwaar geldt de moeilijk te verdragen agressiviteit in *Point Blanc* van Huib Emmert. Dit werk werd zaterdagmiddag gespeeld door de pianisten Gerard Bouwhuus en Cees van Zeeland.

De symfonieën van Matthijs Vermeulen gelden nog steeds als moeilijk speelbaar en ontoegankelijk. Reden waarom ze in het verleden maar zelden gespeeld zijn.

Toegegeven, het is niet de meest aansprekende muziek - in tegenstelling tot het zuiver romantische pianoconcert van Jan Brandts Buys - maar dirigent Lucas Vis liet zondagmiddag met het Radio Symfonie Orkest horen dat Vermeulens tweede symfonie *Prélude à la nouvelle journée* een ongelofelijk spannend stuk is, dat ijle, etherische passages afwisselt met heftige, rijke en dik geïnstrumenteerde gedeelten, waarin allerlei melodien en ritmen door elkaar lopen. Zo ook de eerste symfonie van Rudolf Escher, gecomponeerd in 1954 en gisteren te horen in een door Willem Boogman herziene versie. Deze symfonie roept minder beelden op dan Vermeulens werk, maar heeft vooral in het tweede deel een geïdentificeerd die de adem doet stokken.

Escher en Vermeulensieren Muziekdagen

MUZIEK
Nederlandse Muziekdagen. Muziekcentrum Vredenburg, Utrecht.

De Nederlandse Muziekdagen 1991 zijn een behoorlijk succes geworden. Doorstond in de twee vorige jaren een handjevol lustersaars een doorgaans taai reeks concerten, ditmaal stemde niet alleen de muziek, maar ook de belangstelling tot tevredenheid. De organisatoren (NOS, Muziekcentrum Vredenburg, Donemus en Gaudeamus) hebben het project bestaansrecht weten te geven.

Het programma, dat ten dele rechtstreeks op Radio 4 werd uitgezonden, beichaamde, meer dan ooit, het standpunt dat goede composities meer verdienen dan alleen een eerste uitvoering.

Het blikveld strekte zich uit tot ongeveer een eeuw terug, en de programma's boden dan ook een combinatie van recent en oud werk. Dat prikkelde. Het *Vioolconcert* van Tristan Keuris is nu een solide stuk. *Danses sacrées*, een pianoconcert van Ton de Leeuw, is nu onweerstaanbaar. Maar zullen die stukken over vijftig, honderd jaar nog fris aandoen? Of zullen ze dan net zo muif of tweedehands klinken als het *Pianoconcert* van Jan Brandts Buys uit 1899, of Willem van Otterloos *Derde Suite* uit 1932 — toch geen slechte muziek — dat nu doen?

Wat Nederland in de eerste helft van deze eeuw aan muziek voortbracht kwam toch al niet erg rooskleurig uit de verf. Dat lag aan de muziek, maar ook aan de uitvoeringen. Een dieptepunt was de stoomwalsbehandeling die het pianoduo Jacob Bogaart/Daniel Blumenthal gaf aan stukken van Schlegel, Van Tetterode, Pijper en Badings.

Hun collega's Gerard Bouwmeis en Cees van Zeeeland — door componist Huib Emmer terecht omschreven als *killer elite* — lieten daarentegen in hetzelfde programma horen hoe je genuanceerd spijkerhard kunt spelen. Zowel Emmers recente *Point Blank* als de *Drie Stukken* van Jan Boerman uit 1981 verdienen nog meer reprises, temeer daar deze composities hun geheim niet zonder slag of stoot prijsgeven. Even terecht was de herhaling van

Peter Jan Wagemans' *Klang* (1987), indertijd uitgevoerd bij de opening van de Haagse Anton Philipszaal. Met zijn steeds doorgaande, bloekachtige en sterk gelaagde stroom van klank, massief en roch transparant, is het een van Wagemans' meest geslaagde werken.

Leverden het Radio Kamer Orkest en het Radio Filharmonisch Orkest, aangevoerd door Ed Spanjaard en Elgar Hoewarth al uitstekend werk, het meest verpletterende optreden was dat van het Radio Symfonie Orkest onder Lucas Vis. Maar dat speelde dan ook de *Tweede Symfonie* van Matthijs Vermeulen en de *Eerste Symfonie* van Rudolf Escher, stukken die bewijzen dat Nederland trots kan zijn op zijn componisten en zich tegelijkertijd moet schamen dat hun werk zo weinig wordt uitgevoerd.

De kracht en de oorspronkelijkheid van Vermeulens *Tweede* zouden zelfs nog verbazen als het stuk in 1950 zou zijn gecomponeerd. Maar het is van 1920. Het is, hoe weerbarstig en stug soms ook, van een genadeloze stuwkracht die zelfs in de kaalste momenten ongebroken blijft.

Escher trok zijn *Eerste Symfonie* na de eerste uitvoering in 1956 terug. De beoogde revisie is nooit afgekomen. Escher overleed in 1980, en drie jaar later gaf het Residentie Orkest nog een „illegale" uitvoering. De nu gespeelde versie is een uitwerking van de door Escher nagelaten aantekeningen, vervaardigd door componist Willem Boerman. Of Escher zich met het resultaat zou kunnen verenigen is dubieus, maar het benadert zijn intenties in elk geval dichter dan de oorspronkelijke versie.

En wat zondagmiddag klonk is rechtvaardiging genoeg. Eschers *Eerste* is een fabuleus muziekstuk, al is de meerstemmigheid van het eerste deel, een passacaglia, ietwat overdoortocht. Maar vooral een lange, gevoelde, onmerkbaar zijn tempo verliezende sectie in het tweede deel, en de climax die verstrengelde, in vlammende akkoorden gevatte melodielijnen bereiken in het derde deel zijn wonderbaarlijk. Je zou het Escher haast kwalijk gaan nemen dat hij dit stuk op de plank wilde houden.

FRITS VAN DER WAA

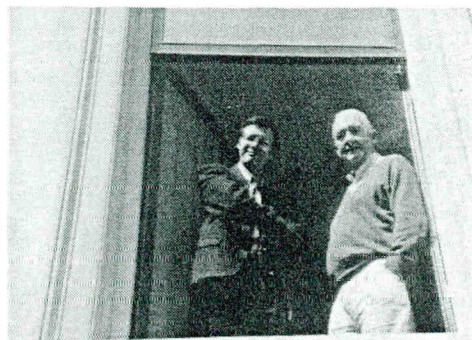

Champ d'Action tijdens het concert in het Stedelijk Museum

		Bart de Kemp Kees van Baaren	<i>Putti Concertino</i>
14/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Huib Emmer Jan Boerman Leander Schlegel Lambertus Adrianus van Tetterode Willem Pijper Henk Badings	<i>Point Blank</i> <i>3 Stukken voor 2 pianos</i> <i>Passacaglia op.31</i> <i>Fantasia op.17</i> <i>Sonate, voor 2 pianos</i> <i>Balletto Grottesco</i>
14/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Tristan Keuris Peter Jan Wagemans Willem van Otterloo	<i>Vioolconcert</i> <i>Klang</i> <i>3e Suite</i>
14/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	James Clarke Tim Howle Jonty Harrison Alister McDonald Jos Zwaanenburg	<i>Entfernung</i> <i>Wreckage found floating</i> <i>Concertino</i> <i>Scuttle</i> <i>Manamanamania II</i>
15/12 Den Bosch	Het Kruithuis	Darius Milhaud György Kurtag Harrison Birtwistle Sofia Goebaidulina Martijn Padding Olivier Messiaen	<i>Srikkwartet nr. 3</i> <i>Fragmenen uit Attila Jozsef</i> <i>Four songs of Autumn</i> <i>Srikkwartet nr. 2</i> <i>Dramm</i> <i>Harawi liederen</i>
15/12 Maastricht	Intropodium	Darius Milhaud György Kurtag Harrison Birtwistle Sofia Goebaidulina Martijn Padding Olivier Messiaen	<i>Srikkwartet nr. 3</i> <i>Fragmenen uit Attila Jozsef</i> <i>Four songs of Autumn</i> <i>Srikkwartet nr. 2</i> <i>Dramm</i> <i>Harawi liederen</i>
15/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	liederen van Hendrik Andriessen, Henriëtte Bosmans, Alphons Diepenbrock, Constantijn Huijgens, Leo Michiels, Jan Mul, Léon Orthèl, Willem Pijper, Johannes Röntgen, Jo Sporck, Bertha Wegener-Koopman, Adriaan de Wit	
15/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Jan Brandts Buys Matthijs Vermeulen Rudolf Escher	<i>pianoconcert op.15</i> <i>2e Symfonie</i> <i>1e Symfonie</i>
15/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Jan Bus Andries van Rossem Jeroen van Dijk Ivo van Emmerik Chiel Meijering	<i>Vrouw en Vogel</i> <i>Compositie in Lijn</i> <i>Koe en Viool</i> <i>Piano, Percussion, Guitars and Winds</i> <i>At Random</i> <i>Air</i> <i>Het blote feit</i>
20/12 Den Haag	Korzo	Maarten Altena Boudewijn Tarenskeen Maarten Altena Peter van Bergen Guus Janssen Louis Andriessen Paul Termos	<i>Stave</i> <i>Zeithupe</i> <i>Loop</i> <i>Stave</i> <i>Factor serie 001, 01A2</i> <i>Ijoh</i> <i>Hout</i> <i>1991</i>
21/12 Amsterdam	Stedelijk Museum	Brian Ferneyhough Takayuki Rai Kaja Saariaho Michael Finnissy Pierre Boulez	<i>La Chûte d'Icare</i> <i>Broken White</i> <i>Lichtbogen</i> <i>Contratänze</i> <i>Derive</i>
21/12 Italië	Milaan	Mario Garuti Giuseppe Soccio Giacomo Manzoni Alessandro Solbiati Cristina Landuzzi Franco Donatoni Luigi Abbate	<i>Quando Diodoro....</i> <i>Lisar II</i> <i>Essai</i> <i>Am fuss des Gebirgs</i> <i>Cangiariti</i> <i>Het</i> <i>Fuggiasco</i>
22/12 Venlo	Museum Van Bommel Van Dam	Anton Webern Arnold Schönberg Ferruccio Busoni Ferruccio Busoni Johann Strauss jr.	<i>Passacaglia op.1</i> (bew. Reinbert de Leeuw) <i>Kammersymphonie</i> (bew. Alban Berg) <i>Berceuse élégiaque</i> (bew. Arnold Schönberg) <i>Sarabande</i> (bew. Lucas Vis) <i>Kaiserwalzer</i> (bew. Arnold Schönberg)

22/12 Utrecht	Muziekcentrum Vredenburg	Darius Milhaud György Kurtag Harrison Birtwistle Sofia Goebaidulina Martijn Padding Olivier Messiaen	<i>Strijkkwartet nr. 3</i> <i>Fragmenen uit Attila Jozsef</i> <i>Four songs of Autumn</i> <i>Strijkkwartet nr. 2</i> <i>Dramm</i> <i>Harawi liederen</i>
27/12 Amsterdam	Theater Bellevue	Immanuel Klein Chiel Meijering Louis Andriessen Ida Gotkovsky	<i>Liederen voor Rietbries</i> <i>Sax Six</i> <i>Song lines</i> <i>Golden Symphony</i>
29/12 Amsterdam	Theater Bellevue	Per Nørgård Claude Debussy Claude Vivier Nigel Osborne Karel Goeyvaerts Barbara Woolf	<i>Wenn die Rose sich selbst schmückt</i> <i>Prélude à l'après-midi d'un faune</i> <i>Et je reverrai cette ville étrange</i> <i>I am Goya</i> <i>Les voix du Verseau</i> <i>The garden of earthy delights</i>

Gaudeamus

daase muziek

Henk Heuvelmans, komende-, Chris Walraven, gaande
directeur